S. GRIGORIEV

MOVILA MALAHOV

EDITURA TINERETULUI

S. GRIGORIEV

MOVILA MALAHOV

In românește de
E. Dianu și A. Mirea

1 9 5 4
EDITURA TINERETULUI

CAPITOLUL 1

NORUL NEGRU

Venia se cocoţase pe acoperişul de olane roşii al casei părinteşti şi, agăţat bine de coş, se uita spre mare.

Norul acela negru-cenuşiu care se ridicase în stânga capului Ulucul, la nord, nord-est de intrarea în golful Sevastopol, undui spre dreapta, se risipi şi pieri. Doar atât se vedea în larg, şi Venia, sărind pe de acoperiş, se duse repede la soră-sa, Natașa, să-i spună şi ei de norul fumuriu care se ivise pe mare.

Natașa nu păru însă deloc mirată. Nici nu-şi ridică privirile de pe horbota la care lucra. Mânuind cu îndemânare andrelele, se mulţumi să dea din cap şi să-l întrebe :

— Altceva nu se vede ? Ia mai uită-te.

Aşa era Natașa : nimic n'o mira, nimic n'o supăra. Ei, să fi fost acasă Marinca ! Marinca s'ar fi urcat îndată cu Venia pe acoperiş şi s'ar fi luat cu el la harţă, până ce ar fi sărit la bătaie. In norul acela fumuriu dela orizont, Marinca ar fi văzut, desigur, pânze şi coşuri de vapoare, şi poate că i-ar fi spus şi câte pavilioane are escadra ! Venia ar fi zărit prima pânză, Marinca l-ar fi luat în râs şi i-ar fi spus că nu e nicio pânză, ci un nor negru sau nici măcar nor nu e, ci „numai aşa", o bură de toamnă, semn că se va stârni vântul. Cam aşa se întâmplă în Septembrie : când e cald şi soarele dogoreşte, când se porneşte vântul

şi te pomeneşti din senin cu o ploaie rece... Dar Marinca nu e acasă. A plecat disdedimineaţă la atelierul de pânze.

Peste noapte, dormiseră cu toţii prost şi se sculaseră mai devreme ca deobicei. Tata nici nu-şi băuse tot ceaiul ; îl acoperise cu căpăcelul şi spusese oftând : „Oare ce-o să se mai întâmple ?“ Apoi plecase la slujbă, la statul major. Dar dece îşi pusese toate decoraţiile ? Maică-sa şi „dădaca“ Honia se apucaseră, cu noaptea în cap, de spălat, şi spălăseră la rufe cum se spală numai odată pe an, înainte de paşti. Umpluseră apoi cu albiturile ude un coş cu două mânere şi le duseseră la limpezit. Iar când ridicaseră coşul, oftaseră şi ele :

— Ce-o să mai fie, oare ?

— Ei, dragele mele, aflaţi dela mine că se pregăteşte ceva ! le răspunse din mers Olga, care pornise în goana mare după Marinca, cu un codru de pâine înfăşurat într'o batistă.

Venia se luase după ea şi o întrebase :

— Ce-o să mai fie, Olga, spune ?

— Om trăi şi-om vedea !

— Dar tu unde te duci ?

— Unde am treabă !

— Dar unde ai treabă ?

— Fă bine şi rămâi acasă !

— Dar tu dece nu rămâi ?

— Eu... făcuse atunci Olga, apoi îi întorsese spatele şi îşi văzuse de drum.

Şi Venia rămăsese acasă cu Natasa. Numai că dela Natasa nu-i chip să afli ceva. Ei trebue să-i aduci mereu noutăţi : „Cum ! Altceva nimic ?“

Toţi prietenii lui alergaseră pe cheiul Grafschi, pe bulevard, în radă, ca să afle şi ei despre ce e vorba. Acolo se ştie tot, pe câtă vreme el, de aici, de pe acoperiş, nu vede decât vârfurile catargelor, cu flamurile încolăcite ca nişte

şerpi. Incercă să deslușească catargele vasului „Tri sviatitelia“ [1] de sub pavilionul viceamiralului Nahimov, comandantul escadrei. Da, Nahimov știe tot: și ce a fost, și ce este, și ce o să mai fie. Și dacă știe el, știe și fratele lui Venia, Mișa. „Măi băiete, află dela mine că fiecare dintre marinarii lui Nahimov trebue să știe tot!“ îi spusese la despărțire, frate-său Mihail. Numai că acum, pe Mișa n'au să-l lase mult timp la țărm.

Și băieţelul, amărît, se așezase pe acoperiș, cuprinzându-și genunchii în mâini. Jos scârțâi ușa: Natașa ieși în curte, își duse mâna streașină la ochi și privi întâi spre mare, apoi în sus, spre el. Intrebă încetișor:

— Ce se mai aude, Venia? Mai vezi ceva?

— Văd, da nu-ți spun! îi răspunse băiatul.

Natașa zâmbi și intră iar în casă.

Venia nu minţise. Văzuse într'adevăr ceva. In golful cel mare, pe unul din catarge se ridicase semnalul „prevestitor al celui mai mare în grad pe radă“, cerând atenția tuturor corăbiilor:

„Imediat dau comanda!“

Catargul fu învăluit într'un nor de fum negru, și lui Venia îi tresăltă inima în piept. Vasele ridicară presiunea aburilor. Să știi că de astădată, vasul amiral [2] o să dea semnalul să se iasă în larg, în întâmpinarea inamicului! Sigur că vaporul „Vladimir“ îl va remorca și va ieși primul din golf. Iar pe vasul „Vladimir“, elev marinar de mașini e Trifon... Trifon o să știe tot ce se întâmplă înaintea lui Venia, cu toate că nu e cu mult mai mare decât el. Parcă nu l-a văzut aseară ce aere își dădea și cum vorbea cu tata, ca un om mare:

— Ne-au dat antracit! Curată nenorocire!

---

[1] Tri sviatitelia — Trei ierarhi .(N.R.)

[2] Vasul amiral — vasul pe care este îmbarcat amiralul șef al escadrei. (N. R.)

— Dece ?

— Până ridici presiunea cu antracitul ! E un chin, zău așa !

PRÂSLEA

Vai, oropsit te simți când ești cel mai mic ! Toată lumea te mângâie și te răsfață, cum își răsfață pisica puișorii până fac ochi. „Tu ești drăguțul mamei, tu ești cel mai mic ! Nu-l necăjiți, copii, pe băiețelul nostru ! îi ținea mama de rău pe cei mari. Nu-l necăjiți pe prâslea !“ Asta când nu se înfurie și nu sâsâe cum sâsâe gânsacul, ocărînd : „Prâsleo ! Când ai de gând să te faci mare ?!...“

Venia, de sus, de pe acoperiș, mormăi supărat :

— Uite, na, în ciuda voastră, n'am să cresc ! Am să rămân așa, să aveți timp să mă tot giugiuliți ! N'o să plâng eu pentru atâta lucru !

Și-apoi nici nu face să plângi așa, de unul singur, când nu te vede și nu te aude nimeni. Nu, zău nu face să plângi !

Vântul mână fumul vaporului la dreapta, spre valea râului Ciornîi și Venia întrezări iar catargul vasului amiral. Semaforul arătă de două ori la rând litera „A“...

— Az ! Az ![1] repetă și Venia semnalul. Aha ! Am înțeles, văd limpede. Da ce-o fi văzând, frate ?

Și băiețelul privi în jur. In turnulețul bibliotecii marine stăteau doi oameni. Unul își proptise ochianul de parapet și, aplecat spre lunetă, se uita țintă către mare, în timp ce celălalt îi arăta cu mâna ceva în depărtare. „Să știi că e chiar Vladimir Alexeevici Cornilov !“ își zise Venia.

— Inseamnă că nu-i glumă, adăugă el cu glas tare, folosind o vorbă pe care o auzea deseori la tatăl său.

Ceva mai spre dreapta, telegraful orașului își flutura fanioanele deasupra turnului.

[1] Az — în limba slavonă, litera A se numea Az. (N. R.)

Telegraful e ca un om la ananghie : ba cheamă în ajutor, înălţându-şi în van mâinile spre cer, ba se bate peste şolduri, ba, nedumerit, îşi desface larg braţele. Dând o ultimă oară din mână, telegraful, desnădăjduit parcă, se potoli. Semnalele fuseseră date cu atâta repeziciune, încât Venia nu izbutise să descifreze nimic. Un lucru era sigur : transmisese ţarului la Petersburg o depeşă prin Belbec, mai departe. Era, vezi bine, o depeşă din partea lui Menşicov, comandantul suprem al armatelor peninsulei Crimeea.

Venia îşi aţinti privirile spre dealul Belbec, unde se înălţa al doilea turn de telegraf. Turnul se deslușea limpede pe cerul albastru. Şi acolo, telegraful e la postul lui : ba dă din mâini, ba le desface, repetând depeşa primită din Sevastopol. Al treilea turn e pe Alma, cale de cincisprezece verste de casa lor, şi nu-l mai poate vedea. Şi vestea străbătea în salturi mari toată calea, în sbór, repetându-se de sute de ori. Odată şi odată va ajunge pe ţărmul ceţos al Nevei şi atunci, telegraful de pe turnul Palatului de Iarnă va repeta aceleaşi cuvinte pe care le transmisese neliniştit telegrafistul din Sevastopol, care se afla hăt departe, cale de o mie de verste de el ! Sigur că acolo, lângă Piter, plouă şi e ceaţă, şi depeşa prinţului Menşicov se va lovi cine ştie unde, de zidul de nepătruns al negurii. Şi atunci, în van o vor cunoaşte cuvânt cu cuvânt toţi semnalizatorii, dela Sevastopol până la Novgorod, pentrucă la Novgorod, o să se împotmolească. Transcrisă pe o foaie de hârtie cu emblemă, va aştepta multă vreme pe masa de lucru a şefului telegrafului, care va fereca porţile turnului şi-l va ţine închis pe semnalizator, ca să nu trâmbiţeze înainte de vreme ştirea adresată ţarului, să nu afle nimeni, nici chiar guvernatorul, groaznica veste. Pufăind din lulea, şeful telegrafului aruncă rotocoale de fum spre tavan, se reazămă bine de spătarul scaunului şi zâmbeşte mulţumit. In capitală, nimeni, nici împăratul Nicolai Pavlovici nu ştie ce are el aici pe masă. Nu, nimeni nu ştie nimic. Nimeni, afară de el, şeful telegrafului. Şi aruncându-şi ochii când

pe textul care începe cu obişnuitul : „Eu, prea supusul maiestăţii voastre, raportez"..., când pe semnătura „prinţul Menşicov", slobozeşte un nor gros de fum, drept în mijlocul hârtiei, pentru a ascunde chiar şi de ochii lui înştiinţarea secretă. Vără degrabă depeşa într'un plic şi scrie deasupra : *„Secret. Urgent. Prin curier special la Saint Petersburg. Personal maiestăţii sale imperiale."* Închide apoi plicul şi-l pecetlueşte cu cinci pecete groase de ceară roşie, cu vulturul cu două capete — patru mai mici, în cele patru colţuri şi una mai mare, la mijloc. Având depeşa în geantă, curierul special porneşte cu troica în goana cailor, şi curând este înghiţit de valul de ceaţă.

— Ridic'o ! strigă el furios, zărind lăsată bariera Narva.

Sprintenul invalid ridică zorit bârna pestriţă, şi troica, sburând nebuneşte pe străzile capitalei, trage în faţa palatului. Sărind câte trei trepte odată, curierul urcă în grabă scările, trece ca vântul pe lângă toţi şi nu se opreşte decât în faţa generalului adjutant de serviciu, din suita maiestăţii sale. Cu paşi mărunţi, generalul păşeşte grijuliu pe parchet şi se îndreaptă spre dormitorul împăratului. Când ajunge în prag, se opreşte şi bate în uşă. Speriat, ţarul sare din pat şi iese să vadă cine este. Generalul îi dă atunci depeşa. Nicolai rupe sigiliile şi despătureşte hârtia. Când vede despre ce este vorba, încep să-i tremure mâinile.

„Flota inamică, compusă din unităţi engleze, franceze şi turce, cu un efectiv de şaizeci de corăbii, treizeci de vapoare şi numeroase vase de transport cu armată, în total până la trei sute de nave, s'a apropiat astăzi de Sevastopol..."

PRIMA VICTORIE

Colo sus pe casă, Venia amuţise şi Natasa ieşi să vadă dacă „nu cumva i s'a întâmplat ceva băiatului". El însă şedea în vârful acoperişului şi dormea, cu capul pe genunchi...

Fata îl strigă încetişor, de teamă ca nu cumva să-l sperie în somn şi să nu cadă de pe casă.

— Ai adormit, drăguţul de tine! Hai, trezeşte-te şi uită-te să vezi ce mai e pe mare... Hai, uită-te...

— Nu dormeam...

— Atunci dece nu te uiţi să vezi ce-i în larg? Fii cu ochii în patru şi ia seama la ce se petrece acolo! îi spuse Natașa.

Apoi, căscând, intră în casă.

Deodată răsună o bubuitură de tun şi Venia, frecându-şi ochii, văzu că trăgea bateria Pavlovscaia. Inelul de fum gonea dela baterie spre mare, deasupra valurilor, în întâmpinarea vreunui vas, dar vântul i-o luă înainte, îl destrămă şi-l mână înapoi, ca pe un fulg. Venia îşi dădu repede seama că era un vas străin, pentrucă în flota rusă nu existau astfel de fregate. Lungă, cu trei catarge şi două coşuri, cu elice şi cu toate pânzele întinse, cu presiunea aburilor ridicată, fregata străină sălta voioasă pe valuri, iar din coşurile ei albe ieşea un firicel de fum. Inainta lăsând în urmă o dâră albă de spumă. Tunul nu izbutise să-i oprească mersul, şi fregata, fără să-şi schimbe direcţia, venea drept spre intrarea golfului...

— Ei, voi de pe vasele noastre! Luaţi seama! strigă Venia speriat. Gabieri, nu căscaţi gura!

Dar vasul rus a şi ieşit din nadă în întâmpinarea nepoftitului. Are toate pânzele strânse şi învolburează cu etrava lui valurile line ale mării. Lui Venia nu-i trebui mult ca să-şi dea seama că e vorba de „Vladimir".

— Aha! Ia te uită! A ridicat Trişca presiunea. El care zicea că-i „antracit"! Hai, „Vladimir", dă-i drumul! Fă-l bucăţi! Treci la abordaj! îşi îmbărbătă Venia vasul dând din picioare de nerăbdare. I se părea că nu se află pe acoperiş, ci pe puntea de comandă a vaporului, şi că nu se ţine de coş, ci de bara rece de alamă a balustrăzii.

Valul se sparge spumegând pe teuga[1] lui „Vladimir". Fregata străină se apropie cu fiece clipă tot mai mult şi Venia vede echipajul risipindu-se în fugă prin sarturi.[2] Peste o clipă, fregata străină va da comanda: „Cârma banda tribord..." sau îşi va lăsa pânzele, va vira brusc şi va trage în „Vladimir" cu toate tunurile de pe bord. Băieţelul înţelesese manevra duşmanului mârşav...

— Tunul din prova! strigă Venia către tunarul tunului din prova ducându-şi mâinile pâlnie la gură. Hai, o bombă, foc!

Mortierul, într'un vălătuc de fum alb, sări îndărăt, şuierând, şi arboretul arborelui trinchet[3] de pe vaporul străin se prăbuşi. Fregata duşmană îşi strânse pânzele, dar nu apucă să întoarcă pentru a trage, când Venia comandă:

— Cârma banda tribord! Cu tot bordul, foc!

Şi atunci, „Vladimir" vră şi trase o salvă cu tot bordul. Venia îşi duse pumnul la ochiul stâng, ca un ochian, şi văzu că vaporul străin face stânga împrejur şi iese în larg, spre vest, fără a mai trage.

— Aha! Ai fugit cu coada între picioare! Ţi-e frică! Ura, fraţilor! Izbânda e a noastră! Ura!

Şi băieţelului i se părea că aude „uralele" echipajului de pe „Vladimir". Dar deodată, Venia scăpă pe neaşteptate balustrada punţii de comandă. Luat de un val, „Vladimir" se înclinase atât de tare, încât i se afundase prova în apă şi Venia, pierzându-şi echilibrul, alunecă şi se rostogoli de-a berbeleacul. Nu izbuti să se agaţe de jghiab, se încurcă în viţa de vie cu ciorchinii ei negri şi nu se opri decât jos...

— Uite, aşa-i la noi! Una! şi sărind în picioare, dădu năvală în casă.

---

[1] Teuga — suprastructura la prova unei nave. (N. R.)

[2] Sarturi — parâmele sau cablurile din oţel, care fixează catargele unei nave. (N. R.)

[3] Arboretul arborelui trinchet — partea superioară a catargului din prova. (N. R.)

Lângă fereastră, în penumbra răcoroasă, Natașa mânuia andrelele cu și mai multă îndemânare ca deobicei, hotărîtă parcă să termine odată cu dantela aceea lată, mai lată decât o pânză de catarg, la care lucra dealtfel de trei ani.

— Dece au tras? îl întrebă ea liniștită, domoală, fără să-și ridice ochii dela perniță străpunsă toată de ace.

— Dece au tras? Ei, și tu! făcu Venia, revoltat de nepăsarea surorii sale. Era cât p'aci să intre o fregată engleză în radă!

— Vai de mine! strigă Natașa prefăcându-se speriată, numai așa, ca să-i facă plăcere frățiorului ei. Și?

— Și?! Am ordonat lui „Vladimir" s'o pună pe fugă... Și când i-a tras „Vladimir" odată o salvă în bordul stâng...! Bum! Bum! Bum!

— Dragii de ei! spuse atunci Natașa și ridicând capul îl întrebă zâmbind: Dar tu nu te-ai lovit când ai căzut de pe casă?

— De pe care casă? Eu am fost pe cruceta[1] lui „Vladimir", pe arborele trinchet, și m'am uitat prin ochian! Doar eu am zărit cel dintâi vaporul străin!

Din cauza bubuiturilor îndepărtate, dar destul de puternice, geamurile zăngăniră. Se trăgea mereu... Trei detunături, ca lătratul liniștit și grijuliu al unui câine de pază...

— Ia să vedem și noi ce se întâmplă, spuse Natașa lăsând andrelele.

Venia o luă la fugă înaintea ei. De pe acoperiș se vedea până departe în larg. Zăriră și vaporul străin, care fugea în mare grabă spre vest. Iar vasul lor, „Vladimir", după ce mai trase trei ghiulele pe urmele dușmanului, coti înapoi, opri aburii, ridică pânzele și, înaripat de izbândă, se întoarse în golf.

— Așa! Ca să vă învățați minte! strigă Venia.

— Da, tu ai să-i înveți minte și pe turci, și pe englezi,

[1] Crucetă — platforma de veghe de pe o navă. (N. R.)

şi pe toţi ! strigă Natașa şi, luându-l în braţe, îl sărută. Apoi rupse un bob de strugure, îl gustă şi zise :

— E timpul să-i culegem... Hai, băiete, în casă. Eu am să lucrez şi tu ai să-mi spui o poveste.

— Surioară, n'am chef de poveşti. Aş vrea să dau o fugă până la chei, să văd dacă nu cumva l-au nimerit pe „Vladimir".

— Nu se poate. Nu-ţi dă voie tata !

— Dar tu n'ai să-i spui !

— Află el şi fără să-i spun eu !

— Atunci, o să fug !

— Iţi arăt eu ţie fugă ! Hai, Venca !

Şi luându-l de mână, îl târî după ea, spre casă. Degeaba se opintea, se smulgea şi ţipa băieţelul...

— Dacă nu vă bateţi, n'aţi făcut nimic ! strigă atunci un matroz îmbrăcat într'o scurtă de marinar şi cu cizme cu carâmbii lungi în picioare, care tocmai intra în curte.

— Noroc, Strioma, se bucură Venia. Ura ! Bine le-a mai tras-o „Vladimir"...

Natașa îi dăduse drumul, şi Venia, luând-o la fugă spre Strioma, se agăţă de el şi începu să-l sgâlţâe.

— Noroc, frăţioare !

Dar matrozul, dându-l uşurel de o parte, îşi scoase bereta şi se înclină adânc în faţa Natașei :

— Aţi dormit bine, Natalia Andreevna ?

— Mulţumesc, bine. Dar dumneata ?

— Mulţumesc, binişor !

— Voiaţi să vorbiţi ceva cu tata sau aţi venit numai aşa ?

— Cu dumneavoastră aş fi vrut să vorbesc, Natalia Andreevna.

— Ce-aţi putea să-mi spuneţi, Piotr Ivanovici ? şopti Natașa, plecându-şi ochii în jos.

Strioma își puse șapca în cap, se uită la zidul acoperit cu viță de vie și zise:

— Vi s'au copt strugurii. Ar fi timpul să-i culegeți...

— Să vedem ce o să zică mama...

Matrozul, tăcut, își făcu de lucru cu bereta, în fundul căreia era scris numărul „232" și numele lui de familie „Striomin".

Natașa zâmbi, șireată.

— Dacă vreți să vorbiți cu mine, poftiți în casă și spuneți repede ce aveți de spus, că am treabă. Vreau să termin dantela...

— Da... Aș avea ceva de vorbit, rosti Strioma, stând parcă în cumpănă dacă s'o urmeze sau nu. Că tot am avut drum pe aici... M'au trimis la statul major. De-ați ști de când vroiam să văd cum mai stați cu lucrul... Marea agitată și corăbiile sunt grozav de izbutite...

— Așa! Un lucru de mână oarecare... L-ați văzut doar de atâtea ori, dar dacă vă face plăcere, poftim, priviți, nu-i cu supărare. Nu costă bani!... Venia, strigă deodată Natașa, ia urcă-te pe acoperiș și vezi ce se mai întâmplă!...

Dar Venia nu era un băiețel pe care să-l poți duce de nas cu una cu două...

— Ei, ba nu! Adineaori când am căzut, m'ai certat și acum mă trimiți iar pe casă...

Înțelesese că e rost de tocmeală și-i făcu matrozului un semn cu ochiul. Cât stați voi la taifas, aș trage o fugă până pe Grafschi, dar dacă tu nu mă lași...

— Dă-i voie, o rugă Strioma pe Natașa.

Fata se încruntă:

— Nu se poate! Iar dumneata, Piotr Ivanovici, mergi în casă!

Și întorcându-i spatele intră în casă, dar avu grijă să nu tragă ușa după ea.

— Du-te și tu, nu-ți fie frică! șopti atunci Venia la urechea lui Strioma.

Strioma intră în casă în urma Natașei, iar Venia veni după el. Natașa se și așezase lângă fereastră și-și luase iar lucrul. Strioma se opri în spatele ei și, uitându-se ca vrăjit la degetele-i lungi și subțiri, șopti într'un oftat:

— Minunat!

Pe fondul albastru al pernei, din fire subțiri, împletite cu măiestrie, se conturau cinci corăbii: pluteau vesele pe valuri, cu toate pânzele umflate, mânate de un vânt puternic, iar în urma lor, venind din fundul străveziu al mării și făcând tumbe nebunești, delfinii își scoteau din apă înnotătoarele ascuțite.

— Vântul strâns! spuse Strioma, oftând, determinând vântul după felul cum se înălțau pânzele corăbiilor Natașei. Toate pânzele sunt la locul lor, uimitor de exact.

— Luați loc! Dece stați în picioare? îl pofti Natașa cu blândețe.

— La drept vorbind, nu prea am timp... Am fost trimis la statul major, și în drum...

— Stai jos, Strioma, dacă ți-a spus să stai! îi porunci Venia supărat.

Și Strioma, ascultător, se așeză pe scaun, în fața Natașei.

Liniștea era turburată doar de țăcănitul andrelelor Natașei și de oftatul matrozului. La un timp, înălțând capul, Natașa întrebă zâmbind:

— Ce se mai aude la flotă, Piotr Ivanovici?

— Nimic bun! Frații, la drept vorbind, urlă de furie. Nici că se putea altfel. Dușmanul se apropie de țărm cu forțe mari. Pregătește o debarcare...

— Ei, parcă cine știe câți oameni ar putea debarca flota! Nu-mi vine a crede, Piotr Ivanovici!

— Ba ai face bine să crezi, Natalia Andreevna. Flota engleză e uriașă! Au pe bord șaizeci de mii de oameni. La drept vorbind, o armată întreagă!

— Ei, ce oameni sunteţi! Dece nu-i împiedicaţi să se apropie de ţărm? făcu Venia dojenitor. Faceţi şi voi ca „Vladimir"!

— Şi amiralii, şi domnii ofiţeri, şi echipajele gândesc la fel: să nu-i lase să debarce. Aseară s'au adunat toţi amiralii. Vladimir Ivanovici[1] a spus: „Ce ruşine, doamne, ce ruşine! Duşmanul se apropie cu forţe uriaşe de ţărmurile Crimeei, iar glorioasa flotă a Mării Negre stă în radă şi s'a îngrădit doar cu nişte baraje plutitoare. Trebue să ieşim în larg, să distrugem flota inamică! Iar toate vasele care transportă trupe să fie incendiate şi scufundate"...

— Dumnezeule! Să omori atâta omenire! Doar şi ei sunt suflete! şopti Natalşa, fără să-şi ridice privirile dela împletitura la care lucra.

— Atâta vreme cât nu e război, toţi suntem oameni, dar când au să-ţi intre în casă, pe fereastră, Natalia Andreevna...

— Dumnezeule, ce grozăvii vorbeşti, Piotr Ivanovici? Imi înghiaţă sângele în vine... Şi andrelele Natalşei începură să zăngăne. Aş muri pe loc, adăugă ea după o clipă de gândire.

— Eu însă aş pune mâna pe fierul de călcat, strigă Venia, şi când i-aş da una în capăluia care ar încerca să intre la noi... Nu-ţi fie frică, Natalia, sunt şi eu aici!

— Tu eşti toată nădejdea mea, îi spuse Natalşa zâmbind şi începu din nou să împletească la dantela ei.

— Copiii, cât sunt ei de copii, şi tot caută să-şi apere căminul... Totuşi, n'avea grijă, Natalia Andreevna. Se vor mai găsi şi alţii, înafară de Venia, care să se arate dornici să vă apere liniştea! rosti cu căldură Strioma strângându-şi şapca la piept.

— Dar Pavel Stepanovici ce-a vorbit cu amiralii? întrebă Natalşa.

---

[1] Amiralul Istomin. (N. R.)

— Sunt sigur că şi el e de acord cu Vladimir Ivanovici. A spus aşa : „Sevastopolul e căminul nostru, şi marea e împărăţia marinarului.“ Totuşi, marinarul care nu se gândeşte şi la ţărm nu face doi bani. Pe mare noi ne apărăm căminul. Uitaţi-vă la mine, de pildă ! Vara trecută, în luptele dela Sinope, am distrus flota turcă şi i-am dat foc ca să-i piară pofta să mai vină la noi cu englezii ! Când era lupta în toi, aduceam din cruit-cameră ghiulele şi le dădeam ostaşilor. Cruit-camera este, dacă îmi daţi voie să vă lămuresc, magazia de muniţii.

— Lasă că ştie ea, spuse Venia făcând un semn din cap.

— Tambuchiul de pe puntea corăbiei era deschis. Deodată a căzut o bombă care a explodat şi a aprins prelatele tunurilor. La noi, în magazia de muniţii, începură să curgă bucăţi de pânză de vele cătrănite, cuprinse de flăcări...

— Eu te întreb de Nahimov, şi dumneata, Piotr Ivanovici, numai despre dumneata îmi vorbeşti ! Eroismul dumitale ne este destul de cunoscut şi fără asta ! rosti Nataşa zâmbind şiret.

Dar Strioma se înfurie. Dădu odată cu şapca în scaun şi începu să strige :

— Ce-i Pavel Stepanovici [1] sunt şi eu ! Avem cu toţii un singur gând ! E mai bine să ieşim în larg şi să ne dăm viaţa luptând, decât să murim fără glorie, pe o corabie ancorată în port ! Rămâi sănătoasă, Natalia Andreevna, spuse în încheiere Strioma, sărind în picioare ca ars.

Şi îndesându-şi bereta pe cap, o porni spre uşă, când Venia îi tăie drumul :

— Mai stai, Strioma, şi spune-ne povestea toată !... Nataşenca, te rog, lasă-l să povestească până la sfârşit... Şi atunci pulberea din camera de muniţii a explodat ?

Strioma se opri şi zâmbi :

— Dacă exploda, nu mai stăteam noi acum de vorbă. Şi soră-ta nu-şi bătea joc de mine ! „Maria“ noastră ar fi

[1] Pavel Stepanovici Nahimov. (N. R.)

sărit în aer şi odată cu ea Pavel Stepanovici şi cei trei sute de oameni de pe bord...

— Şi tu, Strioma, ce-ai făcut atunci? îl îndemnă Venia.

FOC LA MAGAZIA DE MUNIŢII

Strioma, de voie, de nevoie, dar mai mult de voie, se aşează din nou pe scaunul din faţa Nataşei şi, fără să-şi ia ochii dela degetele ei tremurânde, istorisi mai departe:

— Chiar dacă dumneaei nu vrea să asculte, fie, tot am să-ţi mai povestesc odată întâmplarea, poate ai uitat cumva ceva.

— Nu mai ţiu minte nimic! Dar ştii, nimic!

— Cum aşa? Dar... fie! Dacă spui tu... Când mă uit, ardeau bucăţi de pânză de vele cătrănită, şi focul le scorojise, cum se scorojeşte coaja de mesteacăn în sobă. Fraţii se năpustiseră spre scară! „Staţi, le zic eu. Incotro?!" Şi am închis repede capacul tambuchiului. Am rămas deci cu ei în magazia de muniţii, care luase foc! Trei sute de puduri de pulbere erau înăuntru! Mă întorc şi strig: „Puneţi mâna, băieţi!" Şi am început să adunăm foile de cort, aşa, cu mâna! Le-am strâns grămadă şi le-am călcat în picioare. Ei, aşa am înnăbuşit focul şi am salvat vasul de explozie. Noi, în timpul ăsta, cât pe ce să ne înecăm din cauza fumului. După ce am stins focul, am deschis tambuchiul. Sus, habar n'aveau de ce se petrecuse în cruit-cameră. „Aduceţi pulbere! strigau ei. Ce faceţi acolo, aţi adormit?"

— Strioma, să-ţi văd palmele, îl rugă Venia.

Matrozul îşi puse bereta subţioară şi întinse palmele pe care se vedeau cicatricele albe rămase dela arsuri.

— Uită-te şi tu, Natalia! îi porunci Venia.

Se uită şi Nataşa la mâinile lui şi strânse din buze. Parcă ar fi mâncat aguridă...

— Vai de mine, cum ai putut face aşa ceva, Piotr Iva-

novici... Dragul meu! şopti Natașa, şi prinzându-şi capul în mâini începu să plângă.

— Fereşte! strigă Venia, care cunoştea semnalul pentru alarma de incendiu.

— Regulamentul marinei nu îngăduie aşa ceva! îl corectă însă Strioma. Când are loc un incendiu în magazia de muniţii, nu se dă alarmă, ci se închid imediat capacele şi se scot penele [1] pentru inundarea magaziei. Nici măcar pompele nu se pun în funcţiune... Nu mai plânge, Natalia Andreevna. In pieptul meu arde o flacără atât de puternică, încât nicio pompă cu aburi n'ar fi în stare s'o stingă!

— Bine, dar şi tu ai stins focul cu mâinile, şi nici asta nu este după regulament! o ţinu Venia pe a lui.

— Măi, da sucit mai eşti! Tu crezi că tunurile pot fi încărcate cu pulbere udă?... Uite, vezi, să nu uiţi asta, Natalia Andreevna.

Dar Natașa nu mai plângea. Îşi ştersese ochii şi începuse din nou să lucreze.

— Natalia Andreevna! strigă deodată Strioma. Natalia Andreevna, mai lasă puţin beţigaşele alea şi hotărăşte-ne soarta! Să se stingă odată jarul care-mi arde pieptul!

— Ce doreşti dela mine, Piotr Ivanovici?

— Doresc să fiu matrozul inimii dumitale!

— Ce vorbe sunt astea? O iei cam repede, Piotr Ivanovici! E oare acuma vremea să vorbim despre aşa ceva? Suntem doar în război! Cu firea dumitale iute, Piotr Ivanovici, s'ar putea întâmpla, ferească dumnezeu, să cazi în luptă, şi eu să rămân văduva dumitale... Nicio bucurie!

— Ah, Natalia Andreevna! Dacă-i aşa, rămâi sănă-

toasă!

— Mergi sănătos, Piotr Ivanovici!...

Şi Strioma plecă mâniat foc.

Venia sări, începu să se învârte prin odaie şi se aruncă spre Natașa, îmbrăţişând-o.

---

[1] Penele închid prizele de fund, care servesc la inundarea magaziei de muniţii, în caz de incendiu. (N. R.)

— Bravo, Natalia ! Bine l-ai pus cu botul pe labe ! Auzi ce poate să-i treacă lui prin minte ! De însurătoare îi arde !...

— A şi găsit ceasul potrivit, bombăni Natalia printre lacrimi, căutând să-l îndepărteze pe Venia. Şi tu, fă bine şi lasă-mă în pace ! Mai bine te-ai duce în curte să vezi ce se mai întâmplă !

Venia ieşi în fugă în stradă, se uită în urma lui Strioma şi-i strigă :

— Hei, Strioma ! Te afli pe un banc de nisip şi ai întins velele !...

Strioma însă nici nu întoarse capul măcar ; îi ieşiseră în cale, venind din partea opusă, cu coşul de rufe proaspăt spălate, Ana Mogucenco — mama Nataşei — şi Honia, sora ei.

Când ajunse în dreptul lor, matrozul îşi scoase bereta şi îşi văzu de drum. Femeile însă erau obosite şi ar fi lăsat jos bucuroase pentru o clipă greaua lor povară, să se mai odihnească şi să mai stea puţin la taifas cu Strioma.

— Dar ce a vrut Strioma ? îl întrebă Ana pe Venia, intrând în curte.

— Ce să vrea ? Să se însoare, asta vrea !...

— Vai de mine ! A şi găsit vremea !... Hai, Venia, adu frânghia, să întindem rufele.

Venia scoase frânghia din şopron, şi, ajutat de soră-sa, începu s'o întindă prin curte ca pe o strună. Se sui în mesteacăn şi, după ce o înfăşură şi o legă bine de trunchiul copacului, se uită la maică-sa.

— De câte ori ţi-am spus să nu te urci în mesteacăn şi să nu legi funia de el ? N'avem pari ? Stai că-ţi arăt eu ţie ! strigă Ana supărată.

Venia făcu pe speriatul şi dintr'un salt sări jos din pom.

Maică-sa intră în casă.

— Ei, ce veste bună ţi-a mai adus mirele, Nataşa ?

Dar fata, fără să scoată o vorbă, se uita la maică-sa cu ochii roşii şi umflaţi de plâns.

— Da ce ai ? Nu te bucuri ?

— Nu mai râde mamă, că şi aşa mi-e o silă de-mi vine să mor, nu altceva !

— Nu râd deloc. Parcă e ceva de râs în asta ? Dar ce i-ai spus, mă rog ?

— Ce puteam să-i spun ? Nu i-am spus decât că au să-l omoare ! Uite, aşa cum l-au ucis pe logodnicul Honiei la Sinope...

— Asta-i bună ! Auzi la ea ! „O să-l omoare !“ Eu, când m'am măritat cu taică-tu, nu m'am mai gândit c'au să-l omoare sau că mai ştiu eu ce ! Nici nu apucasem să ne cunoaştem bine, că i se şi terminase concediul. Pe Mihail l-am născut chiar în ziua în care taică-tu se lupta cu turcii la Navarin. A fost rănit, dar de murit, n'a murit. Şi câţi copii n'am mai avut de atunci ! Ce vrei, asta e viaţa noastră, a marinarilor !

— Vasăzică tu zici că ar fi bine să mă mărit cu Strioma chiar acum ?

— Fă cum crezi !

— Dar unde o să mă duc, dacă o cădea cumva în luptă ?

— Ai să te întorci la părinţii tăi, că doar n'o să te alungăm ! . . .

— Mamă, mamă dragă ! strigă bucuroasă Natalia şi izbucni în plâns.

Din curte răzbi până la ele svon de glasuri. Mama scoase capul pe uşă şi spuse râzând :

— Ia te uită ! Mai vine cineva în peţit . . .

DUŞMANUL DEBARCĂ

Venia ieşise cu ţipete de bucurie în întâmpinarea noului sosit :

— Mitia ! Rucichin ! Ascultă... Spune-mi, ce depeşă ţi-a transmis ? O fi primit-o ţarul ? I-o fi răspuns prinţului ?

— Stai puțin, Venia, ai răbdare ! Ție o să-ți vină rândul mai târziu ! Lasă-mă, până una alta, să-i dau bună ziua Fevroniei Andreevna și s'o mai întreb de sănătate...

— Cu mine nu prea ai ce vorbi, Mitrii Ivanovici, rosti Honia. Du-te mai bine în casă, la mama și la Natașa...

— Ba nu ! Mai bucuros stau aici, cu dumneata... Dar ia te uită ce frumos ai întins rufele ! Parcă am fi în port, cu ocazia victoriei dela Sinope !

Intr'adevăr, curtea în care erau întinse rufele de diferite culori semăna cu o corabie împodobită cu drapele într'o zi de sărbătoare.

Honia strânse cu putere din buze și, întorcându-se cu spatele la Rucichin, își găsi de lucru în cel mai îndepărtat colț al curții.

— Sunt un tâmpit ! bombăni Rucichin furios. Își dădea seama că făcuse o greșeală pomenind de luptele dela Sinope și intră în casă.

Venia, după el.

— Tocmai am ieșit dela serviciu și trecând pe aici m'am gândit să intru, să vă văd... zâmbi Rucichin, căutând să-și justifice vizita.

— Se vede că pe ziua de azi toată lumea are drum pe la noi, îi răspunse Ana. Acuși-acuși te pomenești că ne intră pe ușă Mocrousenco și Pogrebov...

— M'am întâlnit cu Strioma... A fost și el pe la dumneavoastră ? Părea cam turburat...

— Nici nu prea avea dece să fie bucuros. Numai tu strălucești ca un lighean de aramă ! Parcă ai fi uns cu soc !

— Situația, desigur, nu e prea bună, dar deocamdată n'avem dece să fim îngrijorați. In ceeace-l privește pe Mocrousenco, l-am văzut adineaori. Tocmai îmi spunea : „Trebue neapărat să mă duc s'o văd pe Olga Andreevna !"

— S'au întâlnit ieri pe bulevard, zise Natașa.

— Ce să-i faci ! E război. Și în război, n'aduce anul ce aduce ceasul ! Cui i-ar fi trecut ieri prin gând că englejii vor debarca azi în Eupatoria !

— Ia nu mai minți ! îl întrerupse Ana.

— N'am dreptul să mint, Ana Stepanovna, pentrucă nu-i așa, am depus un jurământ ! Dar eu am primit depeșa din Belbec și tot eu am scris, cu mâna mea, adresa prințului Menșicov... Comandantul Branițchi s'a retras din Eupatoria în drum spre Simferopol... Englejii au debarcat trei mii de oameni și douăsprezece tunuri...

— Cum așa ? Maiorul s'a retras fără să dea lupta ? Ce rușine !

— Ce era să facă ? Avea sub comanda lui doar două sute de oameni ! Gândiți-vă ce forțe i se opuneau ! Amiralul englez s'a apropiat de oraș și a amenințat că dă foc orașului, dacă nu se predă.

— Dar prințul ce face ?

— Prințul își cruță forțele. A ocupat o poziție pe fluviul Alma. De pe uscat nu te poți apropia de flotă. Loc deschis. Prințul are dealtfel intenția să-i lase pe toți să debarce și să-i nimicească.

— Și zi așa ! Prințul ți-a spus ce intenții are ! îl luă Ana peste picior.

— Eu, unul, n'am stat de vorbă cu el personal, dar totul trece prin mâinile noastre. Și apoi și eu port un cap pe umeri ! Știu să înțeleg un lucru ! La noi, la telegraf...

— Ai face bine să flecărești mai puțin despre ce se petrece pe la voi, la telegraf ! spuse cu asprime Honia, care tocmai intra în casă.

Rucichin, supărat, tăcu. Și el, care voia să se laude cu ceeace știa, mai ales acum, când era de față și Honia.

Natașa începu iar să zăngăne din andrele. Stăpâna casei, fără a se mai sinchisi de Rucichin, își făcu de lucru pe lângă plită, iar Honia trecu de vreo două ori pe lângă el, de parcă i-ar fi stat în cale !

— Rămâneți sănătoși ! spuse atunci Rucichin, care se simțea foarte jignit.

— Da ce, nu mai stai ?

— Am venit doar așa, în treacăt...

Mitrii Ivanovici se aşteptase că totuşi, până la urmă, curiozitatea femeiască va învinge şi-l vor mai întreba, de una, de alta...

Dar femeile tăceau.

Atunci Venia îl luă de mână şi-i spuse încetişor :

— Ce te-a apucat şi pe tine să vorbeşti cu muierile ? De unde să priceapă ele treburile astea ?... Mie trebuia să-mi povesteşti ! Hai, să te duc până la poartă !

PATRU CUFERE

Inainte de a pleca, Rucichin mai aruncă o privire în jur. Lângă fiecare dintre cei patru pereţi stătea câte un cufăr de zestre : al Honiei, al Natașei, al Olgăi şi al Marinei, cele patru fete ale familiei Mogucenco. Din cauza lăzilor, abia aveai unde să te mai învârteşti. Cufărul Honiei nici nu era cufăr, ci un geamantan marinăresc cât toate zilele, de piele cafenie, prins în cercuri negre de fier, cu capacul boltit şi cu mânere făcute din curele. Il primise în dar dela naşul ei, amiralul Nahimov. Era un geamantan frumos, încăpător, cu două broaşte, care se deschideau cu o cheiţă ; Rucichin ştia că Honia o poartă la gât, laolaltă qu cruciuliţa.

Zestrea Natașei era într'un cufăr mare de lemn de Tiumen, îmbrăcat cu tablă colorată şi cu izvoade.

Al Olgăi era însă cel mai înalt : simplu, de stejar lăcuit, făcut în atelierul de marangozerie [1] al lui Mocrousenco. Se vedea că meşterul îl lucrase cu multă tragere de inimă. Cu ochiul liber, nici nu se vedea unde se îmbucă capacul de cufăr. Mocrousenco se lăudase dealtfel faţă de Olga că, în caz de naufragiu, dacă cufărul ei ar cădea în mare, n'ar lua niciun strop de apă ! Nici nu s'ar scufunda, ci ar ieşi uscat la suprafaţă.

Marina, mezina lui Mogucenco, avea însă cufărul cel mai frumos : din lemn de Poltava şi aşezat pe patru rotiţe.

[1] Atelier de dulgherie navală. (N. R.)

Cu partea de jos mai îngustă decât cea de sus, se asemăna cu un vagonet din minele de cărbuni. Doar că avea capac. Laturile şi capacul erau vopsite cu chinoros de un roşu foarte aprins şi pictate cu plante şi flori nemaivăzute. Rotiţele erau albastre...

Lui Rucichin, cuferele astea, pe care le ştia de ani şi ani de zile, îi erau dragi, cum dragi îi erau şi cele patru surori. Era sigur că dacă ar veni în peţit, familia Mogucenco i-ar da pe oricare dintre ele. Dar pe care s'o ia ? Pe Olga ? Poate ! Dar Mocrousenco ? Marinei, ştia că-i place lunganul ăla de Pogrebov...

Nu, tot cufărul Honiei era mai frumos. Şi apoi, n'ar fi rău să se înrudească cu amiralul. „Vă recomand pe soţia mea, fina amiralului Nahimov"... Ar fi grozav !

Cu ochii ţintă la lada cafenie a Honiei, Rucichin îşi făcu socoteala că amiralul, fără doar şi poate, l-ar ridica în grad şi i-ar da o decoraţie.

Gândurile lui sburau repede, mult prea repede pentru a putea fi spuse în cuvinte. Tânărul mai zăbovi o clipă, apoi, dându-şi seama că venise vremea să plece, înălţă capul, dar dădu cu ochii de Ana, care se uita lung la el.

— După cum se pare, îţi place cufărul Honiei, nu-i aşa, Mitia ? rosti ea.

Rucichin îi răspunse oftând :

— Eu, pentru Fevronia Andreevna am un profund respect, şi aş considera, desigur, o fericire... Dar cavalerismul meu nu-mi permite... Şi apoi, rana inimii ei este încă atât de proaspătă...

Ana izbucni în râs.

— Nu v'am spus eu că vine în peţit ?... Honia, vrei să te măriţi cu el ?

Se întoarseră cu toţii spre Honia, care îşi puse mâinile pe piept şi răspunse :

— Vreau ! Numai să mai crească puţin...

De ruşine şi de mânie, lui Rucichin cât pe ce să-i dea lacrimile. Ieşi repede din casă, şi în zadar se luă Venia

după el, rugându-l să-i povestească ce se mai aude la fortul Starâi, unde debarcaseră francezii şi englezii. Cu paşi mari, Rucichin ieşi în fugă din curte şi pieri după colţul străzii.

In casă, Honia ţipa şi se certa cu maică-sa, şi Venia ştia că nu e bine să apară în faţa lor când sunt supărate, aşa că se hotărî să se urce iar pe casă.

Dar de pe casă nu se vedea nimic. Din norul acela fumuriu de dincolo de promontoriu nu mai rămăsese nici urmă. Marea, cu valuri mici, uşoare, părea argintie. Bărcile pescarilor, cu pânze înalte şi ascuţite ca ale felucelor turceşti, se întorceau în golf mânate de vântul care bătea uşor dinspre mare. Spre asfinţit se va lăsa liniştea. Seara, odată cu amurgul, dinspre ţărm va porni un vânt care va sufla toată noaptea şi nu se va potoli până la răsăritul soarelui. In zori, ajutaţi de vântul de pe uscat, pescarii vor ieşi din nou în larg, ca deobicei... Numai că în ziua aceea se întorceau cam devreme. Se speriaseră oare de englezi, sau le era teamă să nu se strice vremea ? In radă, pavilioanele fluturau paşnic...

Semaforul îşi lăsă aripele în jos. Telegraful oraşului încremenise.

Pe Venia liniştea şi tihna aceea îl turburau. Scruta acum depărtarea cu ochii lui ageri.

Fiu de marinar, băieţelul ştia că liniştea e înşelătoare, că liniştea poate fi mincinoasă, că uneori e ca o fiară ce se pregăteşte să sară asupra prăzii. Boarea aceea caldă, blândă ca un zefir, începu deodată să-şi arate colţii ascunşi şi o luă spre miazăzi. In larg, spre nord — nord-est, se lăsă un val gros, întunecat. Nu era însă fum. Pe neaşteptate trecu în fugă peste faţa mării, venind în goană sălbatică spre ţărm, o pată întunecată, şi bărcile pescarilor începură să joace, săltate de crestele valurilor tot mai înalte. Pradă furtunii care se deslănţuise, se aplecară spre dreapta, sălbatic izbite de valul nemilos, care odată ajuns la mal, se înalţa în vârtejuri în faţa stâncilor repezi, stârnind un nor cenuşiu de colb. Venia îşi simţi obrazul biciuit de firişoarele reci

de nisip stârnite de vijelie. Frunzele, în vârtejuri, se lăsau în voia vântului sălbatic, iar ciorile, neputincioase, încercau zadarnic să se lupte cu el. Furtuna trecuse, dar marea vuia încă. După prima rafală, veni a doua şi apoi o a treia... Se contopiră toate într'un vânt puternic, rece, neîntrerupt. Marea se întunecă. Nu trecuse niciun sfert de ceas şi cerul se acoperise cu un văl cernit, de nepătruns. Soarele pierise şi stropi grei de ploaie îi loviră obrajii lui Venia. Marea începu să urle ameninţător, şi în urletul ei se împletiră, mereu aceleaşi, ca un tir de artilerie, sgomotele valurilor izbite de stânci. Valurile pătrunseră apoi în radă şi vârfurile catargelor începură să se legene. Ploaia, deasă şi repede, potolise colbul. Deşi începuse să-i fie frig — era şi vânt şi umezeală — Venia nu se îndura să coboare de pe casă. Aştepta să vadă ivindu-se pe mare pânzele vaselor duşmane. Avea vânt prielnic, şi vapoarele ruseşti nu le puteau ieşi în întâmpinare... „Dacă, doamne fereşte, intră „branderele“ [1] cu toate pânzele ridicate în radă şi dau foc corăbiilor noastre ?“

Dar nu. Pe mare nu se arăta nimic. Pânza deasă a stropilor de ploaie ascundea zarea. Venia nu mai vedea acum nici marea, nici cerul. Totul pierise în pâcla cenuşie. Vizibilitatea nu era mai mare de un sfert de milă marină. Nici cel mai curajos amiral — nici chiar Pavel Stepanovici — nu s'ar încumeta să atace ţărmuri necunoscute în condiţiile astea. Era mai nimerit să rămână în larg. Pesemne că tot aşa procedaseră şi englezii, şi francezii : ieşiseră în larg, dar n'avuseseră timp să-şi debarce toate trupele şi tunurile, şi lui Venia i se luă o piatră de pe inimă.

O RĂBUFNIRE

Cu o scurtă croită dintr'o foaie de cort, Marina intră în goana mare în curte.

[1] Brander — vas încărcat cu combustibil sau cu substanţe explozive, întrebuinţat pe vremuri pentru incendierea vaselor duşmane, iar azi pentru a le scufunda în port. (N. T.)

— Ce stai acolo în ploaie? Dă-te jos, Venia! îi strigă ea din mers și se năpusti în casă ca o furtună, aruncându-și scurta cât colo. Se prăbuși pe un scaun și vârîndu-și mâinile între genunchi, abia izbuti să îngăime printre hohote de râs care o sguduiau:

— Mamă!... Fetelor... Pogrebenco...! ...Vai! Nu mai pot! Ha-ha-ha!... Vine!...

— Unde?

— Vine, vine, mamă, crede-mă! Vine la noi! Vine după mine! Mergeam pe pod — el după mine. Urc în fugă dealul — el după mine. Ies în stradă — el după mine. Ascundeți-mă undeva, dragii mei! Ascundeți-mă!

Și sărind în picioare, Marinca, râzând ca o nebună, o apucă pe maică-sa de umeri și începu s'o învârtească. Apoi o întoarse cu fața spre ușă și se ascunse în spatele ei. Tocmai atunci intră în casă un marinar, care-și scoase bereta de cum trecu pragul. După cele două tunuri mici, brodate în cruce pe mâneca hainei lui, se vedea că e timonier.

— Trăiască onorabila familie! spuse el vesel.

Dar glasul voios nu se potrivea deloc cu chipul încruntat și sever al marinarului.

— Bună ziua, Pogrebenco, răspunse mama pentru toți.

Nici glasul Anei, aspru, sever, nu se potrivea cu privirea ei veselă și deschisă. Cu fața lipită de spinarea maică-si, Marina, sguduită de hohotele de râs pe care se străduia să și le ascundă, o gâdila cu buzele.

— Ce vânt te aduce pe la noi?

— Aș vrea s'o văd pe Marina Andreevna. Mi se pare că a intrat în casă.

— Nu e acasă, marinarule! N'a venit încă!

— Glumiți, Ana Stepanovna! Doar am văzut-o...

— Să nu crezi ochilor, marinarule...

— Poate că aveți dreptate! O am zi și noapte în fața ochilor! Da, și ziua și noaptea, și în vis, numai pe ea o văd!

Marina o împinse pe maică-sa spre marinar. Speriat, tânărul făcu doi paşi înapoi spre uşă.

Ana, pornind la atac, începu să strige:

— Ce înseamnă asta, marinarule? Te ţii după fete pe stradă? Altă treabă n'ai?

— Să vedeţi, Ana Stepanovna, nu sunt eu de vină! Ea m'a rugat s'o aştept azi la amiază pe podeţ. Mi-a făgăduit să-mi dea un răspuns...

— Ce fel de răspuns îţi poate da dumitale o fetişcană?

— Nu-i aşa, Ana Stepanovna! Uite, v'o spun cinstit, fără să mă ruşinez, i-am destăinuit totul şi ea mi-a făgăduit că azi, la terminarea cartului o să se întâlnească cu mine pe podeţ şi o să-mi spună dacă mă iubeşte sau nu!

— Bine! Fie! Il iubesc! şopti Marina în spatele maică-si şi o împinse cu capul. Şi poate că din cauza ei se încordă Ana ca o pisică, gata să sară asupra şoarecelui. Incepu să ţipe:

— Stai tu, nerusinatule! In casă sunt trei fete de măritat, iar tu umbli după cea mai mică!

— Pe mine, mamă dragă, să nu mă pui, rogu-te, la socoteală, că eu nu stau în calea surorilor mele! se băgă Honia, la care Pogrebenco se uita rugător, cerşindu-i parcă ajutorul.

Străină de tot ce se petrecea în jurul ei, Natasa îşi vedea zorită de andrelele ei.

Venia, care intrase în odaie în urma lui Pogrebenco, urmărea scena tremurând de frig şi de entuziasm. Ba se aşeza pe bancă lăsând în urmă-i o dâră de apă, ba alerga în jurul maică-si trăgând-o pe Marina de rochie, ba îi făcea semn lui Pogrebenco cu capul pentru a-i arăta unde se ascunde Marina, ba se repezea la Natasa şi-i şoptea la ureche, înecându-se de râs:

— Prost mai e şi omul ăsta! Cum de nu-i dă prin minte unde e Marina? Doar e în spatele mămichii...

— Acolo era? spuse mirată, tot în şoaptă, Natasa, fără să-şi ia ochii dela lucru. Du-te atunci şi dă-i un brânci!

Venia se repezi la maică-sa şi o împinse pe Marina.

— Uite, aici e! Pogrebenco, prinde-o!

Marina o cuprinse însă pe maică-sa de mijloc.

— Pleacă, tinere! strigă Ana dându-l pe Venia cu o mână la o parte din drum. Marinei nici nu i-am pregătit încă zestrea! Scrinul ei e încă gol!

Mama stătea faţă în faţă cu timonierul, şi Marina o împingea de zor. Dar Pogrebenco zâmbea şi, ţinând mâinile întinse dealungul trupului, de parcă ar fi stat „drepţi" în faţa comandantului de pe vasul lui, nu voia să dea îndărăt.

Venia strigă:

— Asta, da, e adevărat, cufărul Marinei e gol! Uită-te şi tu!

Şi repezindu-se la cufărul fetei, îl apucă de mâner, îi dădu brânci şi cufărul alunecă pe rotiţe. In spatele maică-si, Marina râdea cu hohote.

Când îi auzi râsul, Pogrebenco se lumină la faţă.

— Să ştii c'o ia şi fără zestre! Norocoasă fată Marinuşca noastră! oftă Honia încet, privindu-l pe marinar cu ochii ei luminoşi.

— Aţi spus adevărul, Fevronia Andreevna, făcu Pogrebenco foarte serios. Fericirea nu stă în cufere!

— După cum văd eu, din patru fete, câte am, mezina îţi e mai dragă, oftă Ana şi adăugă cu tristeţe: Cum s'ar zice, Alexei Ivanovici, vrei să-mi iei tot ce am mai scump! Dar nu ţi-o dau!

— Dacă nu mi-o daţi, am s'o iau singur!

Pogrebenco pălise şi ochii îi străluceau de mânie...

Râzând, Marina îşi strecură capul pe sub braţul maică-si. Parcă era un puişor de găină care-şi piteşte ciocul sub aripile cloştii. Radiind de bucurie, ea se uită drept în ochii timonierului şi şopti ceva, dar atât de încet, încât nici ea nu fu sigură că spusese ceva:

— Vino diseară la muzică, pe bulevard!

— Rămâneţi sănătoase! La revedere, Marina Andreevna...

Şi Pogrebenco, mergând de-a'ndaratelea spre uşă, trecu pragul şi pieri.

— Ah! oftă Ana Stepanovna, numai Mocrousenco mai lipseşte. Ce-i pe capul nostru!

CAPITOLUL 2

GHIULEAUA

Ana bătu mirată din palme. Nu apucase bine să plece Pogrebenco că uşa se întredeschise din nou încetişor şi se ivi capul lui Mocrousenco în odaie.

— E voie? întrebă el clipind cu şiretenie.

Dar Venia, punând mâna pe clanţă, trase uşa spre el, încercând să-i prindă lui Mocrousenco gâtul în deschizătură.

— Aha! Aşa, carevasăzică, se miră Mocrousenco. De aia îmi tot spunea mie Pogrebenco: mai bine... mai bine...

Şi începu să cânte cu glasul lui cald, plăcut:

Mai bine, mai bine
Să nu mă fi dus.
Mai bine, mai bine
Să nu fi iubit.

— Vai, Venia, mă sugrumi! Oameni buni, nu îngăduiţi unui suflet de creştin să moară nespovedit şi neîmpărtăşit! Dă-mi drumul, tinere!

— Nu-l lăsa, Venia, nu-l lăsa! Omoară-l! strigă Marina.

Dar Mocrousenco dăduse ochii peste cap şi începuse să horcăe. „Se face", gândi Venia, şi avea dreptate, dar i se făcu milă de el şi îi dădu drumul. Mocrousenco îşi vârî întâi capul în casă, după aceea un umăr, apoi celălalt, şi intră. Odaia păru dintr'odată mică din pricina trupului său mătăhălos.

Mai-mai să atingă podeaua cu bereta lui udă leoarcă, el făcu o plecăciune adâncă în faţa Anei.

— Bună ziua, Ana Stepanovna!

După asta se plecă la fel de adânc în primul rând în

fața Honiei, apoi în dreptul spatelui Nataşei — e drept că de astădată nu atât de adânc. Se mulțumi să dea din cap Marinei, iar pe Venia îl amenință cu degetul.

— Așteaptă tu, băiete, c'o să-mi pici odată și odată în mână!...

— Stai jos, Taras Grigorievici, îl pofti Ana. Dar dacă ai venit cumva s'o vezi pe Olga, nu e acasă.

— Dece pe Olga? Pe Olga am văzut-o. De dumneata îmi era dor, Ana Stepanovna. Dacă n'aș ști, stimată Ana Stepanovna, că ești mama ei, pe cuvântul meu că aș zice: „Uite două surori!" Și spunând aceasta arătă cu mâna stângă spre Honia, și cu dreapta spre Ana.

— Dece zici că sunt bătrână? făcu Honia supărată.

— Nu-l crede, mămico, strigă Marina. Te linguşeşte, dar i se scurg ochii după cufărul lui!

— Cufărul meu! Crede-mă, Ana Stepanovna, nu m'am gândit niciodată că ar fi al meu! Numai că am stat după uşă și am auzit totul! Auzi dumneata, ce proşti! Să vii în pețit într'un moment atât de nepotrivit! Dar Mocrousenco n'a venit pentru asta, Mocrousenco a venit, ca să zic aşa, ca să vă fie dumneavoastră și lui de folos. Mocrousenco a venit mânat de intenții nobile. M'am gândit că, desigur, familia Mogucenco se pregătește de drum, că au lucruri multe și mărunte și că nu încap nici în trei care. Doar trebue împachetate, suite în căruță, aranjate și asta nu e treabă de femeie...

— Să ne pregătim de drum? Ca să plecăm, unde? Pentru ce? strigară într'un glas mama și fetele, îngrijorate.

— Cum unde? Cum dece? N'ați auzit nimic? Inamicul a debarcat. Și asta nu mai e un secret! Aproape cincizeci de oameni și o sumedenie de tunuri... Dacă n'o să ajungă până aici mâine, peste o săptămână vine cum mă vezi și te văd!

— Au fost lăsați să debarce ca să-i putem sdrobi într'o singură lovitură. Pe mare e greu să-i prinzi. Se zice că jumătate din numărul navelor lor ar fi cu aburi...

— Dacă alteța sa i-a lăsat să debarce pe țărm, o să-i lase să intre și în oraș...

— Adevărat să fie, dragii mei?!

— Cum să nu fie adevărat? Au doar stuțere[1] care nimeresc ținta dela o mie de pași! Ale noastre, să tot bată la două sute! Toată armata noastră, dacă are o mie de stuțere, dar și astea împărțite pe companii, câte zece, câte douăzeci de companie. Să nu-mi spuneți pe nume dacă n'o să ne pomenim cu englejii, cu francejii și cu turcii în Severnaia.

— Cam greu o să pună mâna pe Severnaia. Doar avem fortificații în partea aceea, spuse Honia.

— Nu mi-aș îngădui să vă contrazic, Fevronia Andreevna. Da, avem fortificații, e drept, dar ia să vedem puțin despre ce fortificații e vorba? N'aș vrea să mint, dar am auzit că săptămâna trecută, inginerul garnizoanei a trimis prințului un raport din Severnaia în care scria așa: „In fortificația de apărare încredințată mie s'a pripășit țapul femeii marinarului Antoșin. Țapul acesta scurmă cu coarnele zidul de apărare, care din această cauză a început să se năruie."

Femeile izbucniră în râs.

— Vai de mine, Taras Grigorievici, ce tot vorbești! Noroc că n'are cine să te asculte!

— Să mor dacă vă mint! Raportul cu pricina mi l-a citit pisarul statului major în persoană! L-a copiat dinadins, ca să mai facem și noi haz! Zidul, zice el, e făcut dintr'o singură cărămidă, iar inginerii și-au durat niște căsuțe, cazemate, nu alta! Nici cu tunul nu le poți răzbate!

— Hoți!

— La noi în flotă nu există hoți. Amiralul Mihail Petrovici Lazarev — fie-i țărâna ușoară — a stârpit hoții din flota noastră.

Venia crăpase ușa și asculta, numai urechi. Nimeni nu se sinchisea de el. De necaz trânti de vreo trei ori ușa, ca să-l scoată pe Mocrousenco din sărite.

---

[1] Stuțer — armă cu ghinturi. (N. R.)

— Fii cuminte, drăguță!... După cum văd nici nu v'ați apucat să vă adunați lucrurile, continuă Mocrousenco. Ar fi timpul să plecați până nu se închide drumul spre Baccisarai...

— Adică, dumneata, Taras Grigorievici, ne sfătuești pe noi, soții și fiice de marinari, să ne părăsim soții și logodnicii?!

— Nici vorbă despre așa ceva, scumpă Ana Stepanovna. Câine să fiu dacă asta am vrut să spun! Să ne despărțim?! Cui i-ar putea trece una ca asta prin minte? Vorbeam de lucruri, nu de dumneavoastră!... Ați muncit viața întreagă pentru ele... Să le prăpădiți acum într'o singură clipă? Că dacă nimerește o bombă, una singură, în căsuța dumneavoastră, praful și pulberea se alege de toate!

— Asta-i bună! strigă de după ușă Venia, încântat din cale afară. Dar dacă o să cadă trei bombe?!

— Pe prima, tinere, ai s'o prinzi dumneata frumușel, și o să-i dai drumul la vale. Pe a doua o s'o acoperi cu căciula, ca să se înnăbușe, și pe a treia arunc'o în hârdău, să se înece în lături!

— Dacă bomba... voi să mai întrebe ceva Venia, care stătea rezemat de ușa întredeschisă — dar nu apucă să-și termine vorba, căci deodată cineva smuci ușa și-l svârli ca pe o minge în tindă. Era Olga, care năvăli în casă ca o furtună.

Il prinse din fugă pe Venia care stătea să cadă, îl puse pe picioare și se repezi la sobă. Mută acolo ceva din loc, apoi trase perdeaua și se uită în oglindă; își potrivi la repezeală basmaua pe cap și-și netezi cu mâinile părul bogat. Apoi scoțându-și panglica din cosița groasă, aruncată pe umăr ca un odgon de ancoră, o prinse între dinți, o împleti din nou la vârf și rămase o clipă nemișcată.

Șuierând, furtuna dădu năvală în casă, trânti ușa, umflă perdelele, deschise fereastra de perete și o sbughi. Soarele, spintecând un nor, stropi fereastra cu mii de sclipiri.

— Ce ați rămas așa, ca niște stane de piatră? strigă furioasă Olga. Vai, greu mai e cu voi! Și eu care credeam că ați și plecat...

— Unde să plecăm? o întrebă Ana înmărmurită.

— „Unde! Unde!" Mamă, unde ai pus sacii?

— La ce-ți trebue sacii?

— Unde-s sacii? Unde-i sapa? Unde-i lopata?

— La magazie. Da ce ai nevoie de ele? Ce-i cu tine? Ai înnebunit?!

Olga smulse cheia din cui și fugi în tindă. După un timp o auziră cotrobăind printre fiare.

— Of! ce fată! făcu Mocrousenco, vădit mulțumit. Parcă-i slobozită de un mortier de șase puduri!

Olga se întoarse în odaie cu un teanc de saci la subțioară, cu căldarea cailor, cu o lopată de lemn într'o mână, și cu sapa în cealaltă.

— Ce-i cu voi? Dece nu vă pregătiți de drum?

— Incotro să mergem, fată? Lămurește-ne! strigă mama. Dece ai luat cizmele tatii?

Se uitară atunci cu toții la picioarele Olgăi. Cât fusese în magazie își trăsese cizmele marinărești cu carâmbi roșii și rozete negre, pe care le purta taică-său la paradă.

— Dar ce-i cu voi? Nu știți într'adevăr nimic, sau glumiți? Tot norodul a ieșit pe deal, dincolo de Peresîp. Tot orașul fuge...

— Ce înseamnă asta, maică precistă? Pentru ce fuge? întrebă Natașa acoperindu-și lucrul cu o bucată de pânză.

Și ridicându-se se repezi la cuierul de lângă ușă, își luă jacheta, o îmbrăcă și începu să și-o încheie cu degetele tremurânde.

— Toți locuitorii orașului au fost chemați să zidească o fortăreață, să facă un dig. Hai, Venia, ia lopata!

— Ura! strigă Venia și smulgând lopata din mâna soră-si, o apucă bărbătește, ca pe o armă, izbi cu ea în ușă și o luă la fugă prin curte, șchiopătând; și cum alerga el, sprijinindu-se în lopată, avea parcă trei picioare.

După el fugea, zăngănindu-şi căldarea, Olga, iar în urmă, porni îmbrăcată aşa cum era, Marina.

— Unde-l duceţi pe băiat? strigă mama şi ieşi după ei în goana mare pe portiţa care dădea în stradă. E ud leoarcă! Venia! Intoarce-te, n'auzi!

Dar Venia o luase la fugă iepureşte. Nu mai făcea pe şchiopul acum. Olga, din goana mare, se întoarse şi-i făcu semn maică-si cu mâna să n'aibă nicio grijă.

Ana se întoarse în curte. Honia ridică de pe jos rufele pe care le doborîse vântul şi, scuturându-le, le întinse iar pe frânghie.

— Ce ziceţi? Să mergem şi noi? întrebă nehotărîtă Ana.

— E destulă lume acolo şi fără noi! răspunse fata supărată. De unde să ia atâtea lopeţi? Şi acum, că a stat ploaia, or să se pună pe flecărit...

— Asta cam aşa-i, făcu Ana şi intră în casă.

Scoţându-şi jacheţica şi atârnând-o la loc în cui, Natasa îşi potrivi la oglindă basmaua albă şi se aşeză iar la lucru.

Mocrousenco sta pe scaun, cu ochii în jos. Dus pe gânduri zâmbea fericit.

— Dar tu ce mai stai aici, Taras? strigă Ana. N'ai nicio treabă?

— Ai dreptate, Ana Stepanovna! Acum se va găsi de lucru pentru fiecare. Vai ce fată, Ana Stepanovna! Foc, nu altceva!

— Avem destule cu ea, slavă domnului! Şi supărări şi bucurii... Acum, piei din ochii mei, Taras Grigorievici!

— „Piei, Taras, din ochii mei!" De, ce să-i faci... Iată plec! Şi eu am de lucru. Rămâneţi sănătoase...

„BASTIONUL FETELOR"

Spre seară, vântul care bătuse deasupra Sevastopolului se domoli. Vremea se încălzi, se făcu linişte şi cerul se înseninâ. Ploaia potolise colbul şi soarele apunea acum în

mare, curat, luminos și auriu ca în zori. Zarea, galbenă ca lămâia, nu se stinse multă vreme. Luna nouă se luă pe furiș după soare și, cum îl văzu apunând, își revărsă deasupra munților și apelor lumina ei albăstrie. Amurgul argintiu pogorî asupra Sevastopolului. Parcă ar fi fost o seară de vară. Ca și vara, în lucirile lunii se ridică de pe dealuri țârâitul pătimaș al greierilor. Când se stinse și ultima ciocănitură a fierarilor și a cazangiilor din docuri, răsună armonios orăcăitul broaștelor din tufișurile pârâului Ciornîi și stârcul, lovind parcă cu barosul într'un cazan de fier, începu să-și cânte cântecul. Se liniști și vântul unduios de toamnă care bătea dinspre larg. De pe movila Malahov porneau în vale, spre suburbia Corabelnaia, valuri-valuri de aer înmiresmat de parfumul dulceag al pământului reavăn și al pelinului...

Obosite, cu părul plin de colbul alb-cenușiu, Olga și Marina se întoarseră acasă spre asfințit. Când ajunseră în curte la fântână, fetele, însetate, se opriră, băură pe săturate apă rece dar sălcie și, ciorovăindu-se, se stropiră una pe cealaltă. Apoi se desbrăcară, își spălară toate lucrurile, le puseră la uscat și intrară în casă, ca să-și ia schimburi curate și uscate.

— Da sacii unde i-ați lăsat ? le întrebă Ana.

— Au rămas acolo. I-au umplut cu pământ. Toată lumea și-a lăsat sacii acolo : am înfundat ambrazurile cu ei, că n'aveam destule lăzi. Nici pământul nu ne-a ajuns ; am adunat și noi de pe unde am putut. Au fost locuri în care n'au mai rămas decât pietre.

— Pentru asta puteți folosi sacii statului ! Dacă știam, nu vi-i dădeam, se supără Ana.

— Lasă, mamă, că sacii ăia nu fac nici doi bani ! Dar dacă ai ști ce lăudate am fost ! A venit acolo, călare pe un cal negru ca pana corbului, și un colonel de geniu ! Ce să-ți mai spun ce om voinic ! Și el, și calul, parcă erau turnați din fontă, nu alta ! Când a văzut el că fetele muncesc mai cu

râvnă decât toți a spus : „Bravo, fetelor ! Așa o să se și numească bastionul ăsta : „Bastionul fetelor". Vedeți deci, dragele mele, ce cinste ni s'a făcut cât ați stat voi acasă !

— Dar pe Venia unde l-ați lăsat ?

— Cum, n'a venit încă ? Vai, ce necaz și cu băiatul ăsta ! Pe drum a luat-o la fugă cu un băiețaș. S'o fi învârtind acum prin port !...

— Cum de l-ați lăsat, frate, să plece ? Dacă aș fi știut, nu-i dădeam voie cu voi, le certă Ana.

— Cine crezi c'o să-ți răpească comoara, mamă ? Unde să se ducă ? Tot dați zor cu „micuțul" și iar „micuțul" ! A venit vremea să fie și mare ! Dar uite-l că vine ! Venia ! strigă Marinca, pregătindu-se să-i tragă o palmă.

Dar băiatul, ferindu-se, se lăsă repede în jos, și mâna Marinei, pornită să-l lovească cu putere, se izbi de ușorul ușii.

Fata țipă de durere, își suflă în degete, dar până la urmă isbucni în râs :

— Pe unde mi-ai umblat ? Ia uitați-vă la el în ce hal e ! S'a mânjit tot de catran !... Și ce mâini murdare !

— Dacă am tras nava-depozit la chei ! Ce, credeai că ne-am jucat acolo ? Ehei, acum e de lucru pentru toți ! Brațe să fie, că muncă-i destulă !

— Las'că vine tătucu și-ți arată el ție muncă !

— Tătucu nici nu vine pe ziua de azi ! Mi-a spus să vă spun să mâncăm fără el. Rămâne peste noapte la statul major.

— Unde l-ai văzut ?

— La statul major, pe cheiul Grafschi, pe Severnaia, pe „Tri sviatitelia" și în curtea...

— Dracu te-a mânat acolo ? îl certă maică-sa. Ia te uită pe unde mi-a hoinărit !

— Nu pe mine m'a mânat, ci pe tătucu ! Eu m'am ținut după el. Dar n'am fost singur, a venit și Mitia cu mine..

— Al cui mai e și Mitia ăsta ?

— „Al cui, al cui!“ Al lui Mihailov! E băiatul ofițerului mecanic de pe „Vladimir“. L-am văzut și pe Trișca! Mi-a arătat mașinăriile. Vai ce minuni, fetelor, ce minuni!

— Dar pe Mihail l-ai văzut?

— Ba bine că nu! Ne-am dus la el pe vas, cu tăticu...

Ascultându-l pe fratele lor mai mic, fetele și Ana Stepanovna își făceau cu ochiul, zâmbind. Deși nu se asemănau între ele, aveau toate un zâmbet care le dădea aceeași expresie. Lumina ștearsă a amurgului netezea și ștergea cutele ce brăzdau chipul Anei, care nu mai părea acum mama, ci sora mai mare a Marincăi. Trăsăturile aspre ale Honiei se îmblânziseră, și nasul ei subțire, ușor încovoiat — din cauza nasului ei, Venia o poreclise „vulturoaica“ — începu să semene cu născiorul Marincăi. In penumbra care se lăsa, cosițele Olgăi de un auriu roșcat nu se mai deosebeau de coada neagră ca pana corbului a Natașei. Și toate aveau acum ochii întunecați, deși ziua și Marinca și maicăsa aveau ochi albaștri...

— Povestește-ne, Venia, tot ce ai văzut! Dar povestește-ne așa, pe rând! îl rugă Natașa.

— Pe nașul l-ai văzut la statul major? întrebă Honia în șoaptă.

— Ba bine că nu!

— Hai, spune-ne tot ce-ai văzut. Poți să ne spui și ce n'ai văzut! adăugă Olga. Mai trage-ne și tu o minciună!

— Dar pe Pogrebov l-ai zărit? Nu minți! Știu că nu l-ai zărit! sări Marinca la el înainte de a apuca băiețelul să deschidă gura.

Venia se uită cu o uitătură plină de șiretenie la ea, făcu maicăsi cu ochiul, se frecă pe burtă și, luând o mutră nenorocită, spuse:

— Vai ce foame îmi e? Imi chiorăe mațele, nu alta!

— Păi chiar așa-i, fetelor! se întoarse mama către fete, ca și cum ar fi fost prietene, de aceeași vârstă. Să-l hrănim pe viteazul nostru. Honia, dă-i de mâncare!

— Da! O să-i dăm casă, dar să-l vezi că după ce mănâncă, adoarme și nu ne mai povestește nimic, se supără Marinca.

— Ba nu! O să povestesc de toți! N'o să uit nici de cine te interesează pe tine!

CUCUL

După cină, Ana spuse:

— Hai, fetelor, să mai stăm puțin de vorbă. Scoateți banca afară, așezați-o sub mesteacăn, și Venia o să ne povestească și ce a văzut și ce n'a văzut...

— Ei, asta-i! Aveți chef de vorbă acum, bombăni Venia. Vă bucurați că n'a venit tătucu să doarmă acasă! V'ar fi arătat el! „Marș la culcare! Ce sunt discuțiile astea acum, noaptea?"

Marinca îl plesni pe Venia peste burtă:

— Ia uitați-vă cum și-a umflat burduhanul! Nu v'am spus eu? Cum mănâncă, adoarme, și nu ne mai povestește nimic!

Venia se supără.

— Ei, nu, știi că-mi placi! Cine adoarme? Eu? Cuvântul meu e cuvânt! Odată ce am spus una, așa o să fie...

— Honia, lasă, o să speli vasele mâine dimineață!

— Da, sigur, ca să se prăsească gândacii! Duceți-vă, că viu și eu îndată.

Fetele traseră banca sub mesteacănul din curte, Ana se așează la mijloc, cu fața la lună, Venia se cuibări pe genunchii ei, Natașa se așează la dreapta, iar Marinca și Olga la stânga.

— Să încep, că uite, acu se ascunde luna în nori, mormăi Venia, frecându-și ochii.

— Așteaptă puțin, să termine și Honia cu vasele... Honia! strigă Olga. Isprăvește odată! Vino, că luna, frumoasa, vrea să se ascundă!

— Viu îndată! răspunse Honia, coborînd în grabă din ceardac.

Își aruncase un șal pe umeri.

— Ei, acum începe. Ia-o dela început, de când ai fugit cu Mitia.

Venia își căută un locșor pe genunchii maică-si:

— Uite, așa e bine! spuse băiatul cuibărindu-se pe genunchii mamei sale ca într'un leagăn. Acum, ascultați. Dar, tu, mămico, să nu-i dai voie Olgăi să mă tragă de păr... Uite, Honia mă gâdilă în talpă! Spune-le, mămico, să stea cuminți... Ei, și cum vă spuneam, pe când mă duceam cu Marinca și cu Olga să construim cetatea, mă întâlnesc cu Mitca: „Incotro?" mă întrebă el. „Să construim cetatea, zic. Dar tu?" „Eu — zice — la statul major. Cică s'ar fi stricat cucul dela ceas." „Dacă s'ar fi stricat — zic — mi-ar fi spus tata!" „ Dar mie mi-a spus Rucichin, zice. M'am întâlnit cu el, se ducea să-l repare." „Hai să vedem și noi!" Am fugit repede cu Mitca, am intrat prin curte și ne-am strecurat în odaia unde e bufetul. Era adevărat! Rucichin se cocoțase pe o băncuță în fața ceasului.

Când ajunse cu povestirea aici, Venia o înghionti încetișor pe Honia.

— Tu, Honia, degeaba ți-ai bătut joc de el aseară! E un om cu scaun la cap! Și ce dacă-i mic de statură?... E mecanic! Ei, și când ne uităm noi mai bine, ce să vezi? Era adevărat: cucul se stricase! Rucichin deschise capacul, trase de sfoară, dar nimic: cucul tăcea! Acul se oprise la zece și jumătate. „S'a stricat de tot, Rucichin?" întreb eu. Rucichin s'a uitat cu jale la mine, dar de răspuns nu mi-a răspuns nimic. A oftat și atâta tot. A mai tras odată de sfoară, și din mașinăria ceasului se auzi un fel de șuierat. Ușița se deschise, cucul ieși: „Cu-cu!" și se ascunse... Asta însemna că trăiește! Că merge! Rucichin potrivi atunci acele la douăsprezece și cucul și-a dat drumul: „Cu-cu! Cu-cu!..." Eu și cu Mitca număram: unu, doi, trei... Rucichin sta pe scaun îngândurat... Mi se rupea inima de mila

lui! Douăsprezece, treisprezece... Deodată se deschide uşa dela salon... — Şi Venia o înghionti din nou pe Honia, de astădată în umăr. — Pavel Stepanovici, naşul Honiei, băgă capul prin crăpătură. Era supărat foc şi nu-i ardea de cuc, dar când dădu cu ochii de Rucichin izbucni în râs şi închise uşa. Cucul îşi vedea mai departe de cântecul lui şi numărasem douăzeci şi trei de cucuri, când ieşi tăticu din salon cu o tavă mare în mână. Pe tavă se aflau nişte ceşti şi o sticlă. Tăticu puse tava pe masă şi trase scaunul de sub picioarele lui Rucichin. Bietul! Abia apucă să sară că tăticu şi începu să ţipe la el: „Ce-i tot dai zor cu cucul ăsta? Dincolo domnii amirali îşi bat capul ce să facă cu flota Mării Negre şi tu îi dai înainte cu bazaconia asta!" Dar Rucichin de colo: „Bine, dar chiar dumneavoastră m'aţi rugat, Andrei Mihailovici, să viu să văd ce are cucul!" „Ţi-am spus să vii să-l vezi, nu să-l faci să strige, cu-cu, aşa ca nebunul!" Atunci Rucichin îşi puse bereta pe cap şi ieşi, dar se zăpăcise de tot!

— N'a avut noroc săracu astăzi! făcu Honia oftând. Dar ţie tăticu ce ţi-a spus?

— „Voi ce-mi căutaţi pe aici? Ştergeţi-o imediat acolo de unde aţi venit!" Atunci, şi eu şi Mitca, sbugheşte-o spre uşă! Dar tata: „Stai! Aşteaptă ordinul!" şi tăticu clăti ceştile, turnă ceaiul — samovarul fierbea pe masă — scoase din dulap o sticlă, o destupă, o puse în mijlocul tăvii şi porni cu ea spre salon. Eu, fără să-mi spună, m'am şi repezit să-i deschid uşa, şi până s'o închid la loc m'am uitat o clipă în salon. Şedeau toţi pe scaune şi fumau. Făcuseră un fum, să-l tai cu cuţitul. Vorbeau toţi deodată şi mi s'a părut că am în urechi o colivie de grauri. Zău aşa! După ce a intrat tăticu, am închis uşa în urma lui, dar n'a trecut cine ştie cât, că s'a întors cu tava goală într'o mână şi cu un plic în cealaltă. „Uite — zice — daţi o fugă până la debarcader, luaţi o barcă şi duceţi plicul ăsta pe corabia Gromonoseţ." E o scrisoare urgentă, din partea exce-

lenţei sale amiralul Nahimov, şi este adresată excelenţei sale prinţul Menşicov pe corabia „Gromonoseţ“. Dacă o să vă întrebe dece nu l-am expediat după toate regulile, cu condica, spuneţi că toţi curierii sunt plecaţi şi că n'aveam cu cine să-l trimitem ! Acum, înainte marş !“ „Am înţeles !“ zic eu, ies fuga în curte şi din curte în stradă. Mitca, după mine. Ajungem pe Grafschi. Cobor scările câte trei trepte deodată, dar nenorocire ! La debarcader nicio barcă! Şi corabia „Gromonoseţ“ nu se afla la chei, ci în mijlocul golfului, ancorată cu bordul drept spre intrarea în radă. I se vedeau tunurile prin deschizături. Strigăm noi, Mitca şi cu mine, pe două voci : „Cei de pe „Gromonoseţ“ ! Trimiteţi o barcă ! Avem un pachet urgent pentru excelenţa sa. Hei ! „Gromonoseţ !“ Dar nimic ! Ne-am zis atunci că pesemne baleniera căpitanului o fi în larg, vâslaşii în bărci, timonierii de cart stau pe punte şi şeful de cart se plimbă cu ofiţerul pavilionului. Şi te pomeneşti că acum apare excelenţa sa, ne-am zis noi, se aşează în barcă şi o porneşte spre cealaltă parte. Dar ce fericire ! Numai ce-l vedem că vine spre debarcader pe barcagiul Onufrii Dereviaga, cu barca goală şi o leagă la chei. Cum pune piciorul pe pământ, alergăm într'un suflet la el : „Du-ne numaidecât pe „Gromonoseţ“. Avem un plic urgent dela Nahimov pentru prinţ !“ zicem noi. Dar el : „Ia mai slăbiţi-mă cu minciunile voastre ! Ţi-a dat ţie un plic în mână ?“ „Uite — zic — că mi s'a dat !“ Şi eu, ţop, în barcă. Mitia, după mine. Dar Onufrii, furios, bătu cu piciorul lui de lemn în pământ. Zice : „Ieşi din barcă !“ Dar eu : „Cum să nu !“ şi am deslegat barbeta [1] de pe inel. Ii spun lui Mitca : „Vâsleşte !“ şi Mitca îi dădu drumul. Dereviaga, ce să mai facă ? Scoase un strigăt de uimire, o luă la fugă în jos pe scări şi mai bătu odată cu piciorul în pământ : „Săriţi ! Mi-au furat barca ! După ei !“ Aşi ! Mitca vâslea, şi eu, la provă, comandam ! Până la „Gromonoseţ“ mai rămăsese cam la o palmă de loc, când, deodată, ce să vezi ?

[1] Barbetă — parâma de pe prova bărcii. cu care se leagă barca de debarcader sau de vapor. (N. R.)

Mitca aruncă vâslele din mâini. „Ce faci?!“ îl întreb eu. „Stai, zice el. Cine o să facă pe curierul?“ „Ei, asta-i bună! E limpede, nu? Eu! Doar plicul e la mine“. „Stai — zice — că nu-i aşa? Minţi. Taică-tău a spus: „Daţi o fugă, luaţi o barcă, duceţi plicul ăsta.“ Dacă ar fi vorbit numai cu tine, ar fi spus aşa: „Dă o fugă, ia o barcă, du plicul“. Plicul i l-ai smuls tu singur din mână. „Dar eu sunt mai mare decât tine, şi tăticul meu e ofiţer!“ „Da, dar tăticul meu e şi prieten cu Nahimov! Ascultă, Mitca — zic — potoleşte-te şi vâsleşte!“ Dar el: „Dă-mi plicul şi vâslesc!“ Şi în timpul ăsta, barca se învârtea în loc ca nebună, şi Dereviaga urla pe debarcader ca din gură de şarpe. Ce era să fac? „Bine“! îmi zic eu, mă ridic cât pot în vârful picioarelor şi strig spre „Gromonoseţ“, şi arăt plicul: „Excelenţei sale! Un plic dela amiral!“ Atunci cartul de pe „Gromonoseţ“ se apropie de bord, ia megafonul şi întreabă: „Ei, cei din barcă! Ce doriţi?“ „Un plic urgent!“ „Adu-l încoa!“ „Nu pot! Echipajul meu s'a revoltat!“ Zic: „Stai puţin! Iţi arătăm noi o răscoală, să ne ţii minte!“ Şi ce să vezi? Cei dela corpul de gardă dau ordin de pregătirea tunurilor de bord. „Dece?“ Face Mitca speriat. „Pentrucă te-ai răsculat, îi răspund eu. Să vezi ce o să mai tragă acuşi în noi! O să se hrănească racii din tine.“

— Chiar au vrut să tragă în voi cu tunurile?!

Fetele izbucniră în râs.

— Sigur că au vrut să tragă! întări Venia. Dece râdeţi? Ei, şi atunci Mitca s'a speriat, s'a înverzit de groază, a pus iar mâna pe vâsle şi dă-i bătaie spre „Gromonoseţ“! Ne-au primit cei de pe bordul stâng. Am întins timonierului de cart plicul. El l-a înmânat cartului, care a dat ordin să fie chemat elevul marinar dela cabine. Pe elevul marinar dela cabine de pe corabia „Gromonoseţ“ îl cunoaşteţi? E Oles, fratele mai mic al lui Mocrousenco — şi când ajunse cu povestirea aici, Venia o apucă pe Olga de coadă şi o trase cu putere: ai auzit? Oles Mocrousenco...

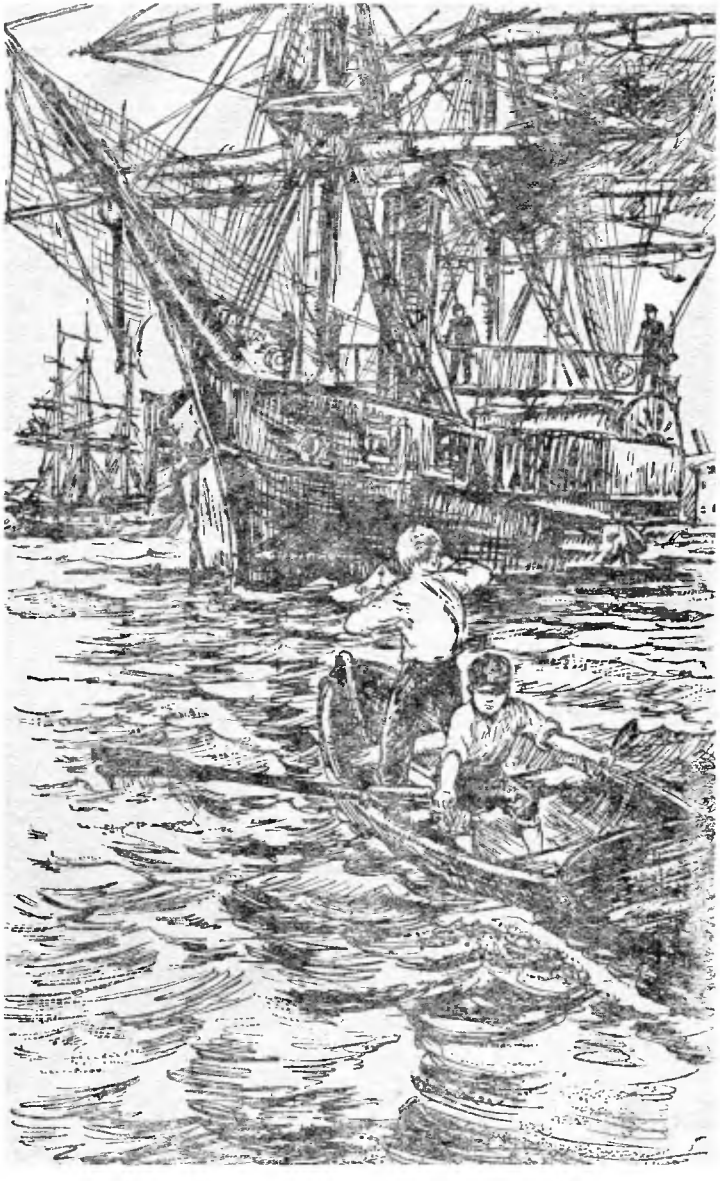

Olga își smulse coada din mâna lui Venia și-l potoli:

— Stai cuminte! Vorbește mai departe, Menșicov a răspuns sau nu?

CELE OPTSPREZECE UNIFORME

Venia, obosit, căscă și tăcu.

— Ascultați, fetelor, zise atunci Olga, încercând să-l întărâte, toată povestea asta a născocit-o el și acum nu știe ce să spună mai departe. Nu ți s'a dat niciun plic și n'ai fost nicăieri!

— Hai! Fac rămășag că n'am mințit. Intreabă-l pe Oles! El a luat plicul și s'a dus. A stat acolo de ni se urîse, și mie și lui Mitia. Atunci i-am spus timonierului: „Raportează înălțimii sale că noi așteptăm și vrem să știm dacă ne dă răspuns sau nu! Spune-i că așteaptă curierul răspuns". Matrozii, să moară de râs! Atunci le-am spus frumos la revedere și am dat să plecăm, dar ei nu ne lăsară... Deodată, doamne, dumnezeule, ce să vezi? Cine vine dealungul grilei, pe „Gromonoseț", în uniformă de inspecție? Generalul! Uniforma era roșie, cu brandeburguri albe, și epoleții îi săltau pe umeri de ziceai ce-i aia! Dar generalul n'avea cap și purta pantaloni albi. Și nici cizme n'avea!

— Cum așa! Era desculț?

— Ce desculț! N'avea picioare! Plutea în văzduh, și pantalonii i se bălăbăneau în gol!... In urma primului general, venea un al doilea, dar nici ăsta nu avea cap. Își purta chipiul cu vipușca albă deadreptul pe guler, iar pantalonii îi erau albaștri cu lampas roșu. După cel de al doilea general, venea al treilea, în uniformă de amiral, și după el venea al patrulea...

— Mamă, băiatul nostru aiurează! Ia te uită cum arde!... șopti Honia speriată, și puse mâna pe fruntea lui Venia.

— Ba nu aiurez deloc ! spuse Venia şi îndepărtă repede mâna Honiei. Că şi eu m'am speriat, când am văzut cinci generali fără capete, trecând spre dunetă şi dispărând ! Intraseră în cabina amiralităţii pesemne... Ii spun lui Mitia : „Tu vezi ce văd eu ?“ „Nu-mi vine a crede ochilor ! zice. Şi ăştia de pe navă nici nu se sinchisesc de generali ! Parcă nici nu i-ar vedea ! Ce aiureală !“

— Ce-o fi povestea asta, dragele mele, tremur toată. spuse Natasa — fie că făcea pe speriata, fie că se speriase într'adevăr.

— Nu te speria, Natasa, o linişti Venia, că generalii s'au întors înapoi. Ce crezi tu că erau ? Nişte uniforme atârnate pe nişte beţe. Le duceau ordonanţele, dar pe ei nu-i văzusem prima oară. Inapoi s'au întors însă numai patru uniforme : al cincilea general, cel în uniformă de campanie, rămăsese la prinţ. Ordonanţele scoseseră uniformele din geamantane mari şi le duseseră prinţului, ca să-şi aleagă cea pe care ar dori s'o îmbrace. Toate astea dela Oles le-am aflat : „Prinţul, mi-a spus el, are optsprezece uniforme, pentrucă are optsprezece grade. In ce grad vrea să apară, cu uniforma aia se îmbracă“. Acum voia să pornească lupta şi nu ştia în ce uniformă să se îmbrace. Cum se întoarseră generalii — adică uniformele — ofiţerul de serviciu de pe demi-pont strigă : „Curierul dela Nahimov, la excelenţa sa !“ Eu am sărit atunci din barcă pe punte şi Oles m'a condus la cabina prinţului. Prinţul sta în picioare, lângă masă, şi generalul pe canapea.

— Avea cap ? întrebă Marinca.

Surorile şi mama izbucniră în râs.

— Stai să vezi ! Mi-am scos frumos bereta şi m'am oprit în prag. Excelenţa sa s'a uitat lung la mine, s'a întors către general şi i-a zis : „Uită-te şi dumneata ! Cică ăsta-i curier ! Dumnealui nu-i bun decât să smolească odgoanele. nu să comande o escadră“. Dar asta n'o mai spunea despre mine, ci despre Nahimov. Eu, tac. De astădată, generalul avea şi cap şi picioare. Avea, mă rog, de toate, aşa cum se

cuvine unui general. Alături de el era o uniformă, uniforma aceea cu pantalonii cu lampas și chipiul...

— Vasăzică acum erau doi generali ? !

Dar Venia se supără :

— Dacă nu vreți să ascultați, nu-i nevoie !...

— Lasă-l în pace, Marinca, nu-l încurca !... Hai, băiete, povestește, nu te lua după ea !

CORĂBIOARA DE ARGINT

Lui Venia îi era somn.

— Mămico, ce să ne facem ! O să ne bată Dereviaga ? ! Uite, luna e o corăbioară de argint. Acu o să pornească... Uite, uite ! Se așează pe mare !

Venia închise ochii. Mâna lui, întinsă spre lună, căzu. Băiatul adormise.

— E obosit rău, săracul ! N'a povestit nici pe sfert din ce a văzut. Ce facem, fetelor, intrăm în casă ?... Venia, hai, la culcare !

— Degeaba ! Acum să tragă cu tunul și nu-l mai trezești ! Partea proastă e că până mâine, uită tot ! făcu Marinca supărată. Intr'adevăr, n'am aflat nimic interesant.

— Mamă, să mai stăm puțin ! se rugă Honia.

Corăbioara de argint, luna, se lăsă jos, pe fața lucie a mării, dar nu începu să plutească, ci își afundă prova în apă și pieri. Se lăsă întunericul, și stelele de pe cer începură să strălucească mai viu.

— Hai, fetelor, la culcare, spuse mama, căscând

Prima se ridică Honia.

La lumina slabă a opaițului, familia Mogucenco se pregăti de culcare. Pe Venia adormit îl desbrăcară și-l culcară în patul cu polog, pe locul tatălui său. Olga și Natașa pierîră într'o despărțitură lăturalnică și începură să se certe în șoapte, nu se știe pentru ce. După felul cum șușoteau, puteai să le recunoști pe fiecare în parte. Olga plesnea din

limbă şi pufnea ca un curcan înfoiat, iar Nataşa şuiera ca un gânsac înfuriat. Honia şi Marinca se cătărară sus pe laviţă, şi cum se văzură acolo, Marinca îşi îmbrăţişă surioara şi începu s'o sărute pe obraji, pe ochi şi pe gură. „Gata ! Potoleşte-te ! Ajunge !" se apără alene Honia, nepăsătoare la mângâierile surorii sale.

Ana suflă în opaiţ, căscă şi se întinse pe pat, lângă Venia.

— Nouă ne e bine aici, la căldură, dar bieţii noştri soldaţi cum o fi ducând-o afară, pe câmp, în umezeală ?... Noroi şi frig ! Unde o fi acum armata ?

— Cică dincolo de Caceia, pe Alma, răspunse Marinca. Asta înseamnă că prinţul într'acolo a plecat. Să ştii c'o să se întâmple ceva !

— Cum me-o fi scris !...

— Dacă prinţul ar fi dat ascultare comandanţilor de escadră, n'ar fi lăsat inamicul să debarce !

— Cum putea să nu-l lase ?

— Ar fi ieşit în larg, s'ar fi luptat şi i-ar fi aruncat pe toţi în aer, strigă Olga din despărţitura ei. Dar vezi că prinţul n'a vrut să-i asculte !

— Păi, de-aia e comandant suprem, să nu asculte de nimeni ! E de capul lui !

Din colţişorul Olgăi şi al Natăşei nu-i mai răspunse nimeni. Intorcându-se pe o parte, Ana oftă adânc.

— Mămico dragă, povesteşte-ne ceva despre Cola, se rugă mieroasă Marinca.

— Ce să vă mai povestesc ? Am uitat tot. Şi-apoi, v'am spus tot ce ştiam !

— Atunci povesteşte-ne despre vremea în care te-ai măritat cu tăticu !

Povestea pe care voia Marinca s'o audă dela maică-sa era una din poveştile acelea care se spun de zeci şi sute de ori copiilor, în toate familiile care trăiesc în pace şi armonie. Şi chiar dacă li s'ar istorisi de o mie de ori, ei

tot ar asculta-o, ca pe un basm frumos şi drag, din care n'ai dreptul să scapi sau să schimbi un singur cuvânt.

Dar de astădată, mama se lăsă cam greu.

— Mămico, unde l-ai întâlnit tu pentru prima oară pe tăticu ?

— La Petersburg.

— Dar cum ai nimerit acolo ?

Marinca ţinea morţiş să audă iar povestea asta, şi Ana începu, dar parcă nu prea bucuroasă. Numai că dela primele ei cuvinte, fetele îşi dădură seama că şi mamei lor îi făcea plăcere să-şi aducă aminte de trecut, într'o zi atât de agitată ca ziua aceea.

— Cum am nimerit la Petersburg ? Foarte simplu ! Am venit pe mare cu goeleta mea...

— Dar cine era căpitan pe goeleta ta ?

Asta era o întrebare care trebuia negreşit pusă, oridecâteori ascultai povestea asta.

— Ei, asta-i ! Eu eram !

— Dar bine, mămico dragă, cum se poate ? Doar n'aveai dreptul să comanzi o navă !

— Pe atunci nu te întreba nimeni de drepturi. Goeleta era a mea şi puteam să fac cu ea ce voiam : s'o fac să eşueze, s'o sparg bucăţi, mă rog, treaba mea ! Numai la vapoarele comerciale, căpitanul trebuia neapărat să aibă şcoala navală. Noi, ăştialalţi, ne descurcam cum puteam. Când a murit taică-meu, mi-a rămas goeleta, o casă la Cola şi trei fraţi de îngrijit. Cel mare să tot fi avut şaptesprezece ani, iar cel mic era cât Venia. Trebuia să mâncăm, nu-i aşa ? Trebuia să-mi cresc fraţii, trebuia să îngrijesc pe măicuţa mea, fie-i ţărâna uşoară ! Dar la Cola din ce am fi putut trăi ? Că la Cola, vorba ceea : „Din faţă te cuprinde marea, din spate, amar, necazul. In dreapta, pustia cât zarea, şi'n stânga dăinue oftatul !“ Şi atunci, vrând-nevrând, a trebuit să conduc eu goeleta. E drept, asta nu-i treabă pentru femei, dar pe la noi nu era ceva neobişnuit. La Grumant [1] şi la Vovaia

[1] Grumant — Spiţberg. (Nota red. ruse.)

Zemlia şi femeile făceau pe căpitanii şi se descurcau destul de bine. Aşa şi eu : pe fraţii mai mari i-am făcut matrozi, iar pe cel mic, pe Vasia, l-am făcut elev marinar şi am pornit cu o încărcătură de batog pe marea Varegă până la oraşul Vasin [1]. Vara, dealungul ţărmului, nu e greu, pentrucă ziua ţine douăzeci şi patru de ore. Am făcut o cursă, două, trei şi când m'am uitat în lădiţa cu bani, am văzut că se adunaseră o grămadă. Numai că şi lumea băgase de seamă că treburile Anuşcăi merg tare bine şi începuse să plouă cu peţitori. Râvneau, vezi dumneata, la goeleta şi casa Anuşcăi ! Numai că Anuşca nu era grăbită, cu toate că printre cei care o cereau se nimeriseră şi vreo doi oameni destoinici. Dar Anuşca îşi aştepta ursita, şi până atunci îşi apăra cu străşnicie libertatea ei de femeie.

CAPITOLUL 3

LIBERTATEA FEMEII

Tot ascultând povestea Anei, fetele adormiseră, dar mama vorbea mai departe, fără să bage în seamă că n'o mai ascultă nimeni. Pentrucă acum îi era tot una...

— Anuşca prinse atunci curaj şi ajunse până la Varguev [2]. Văzuse că şi pe acolo se poate naviga. „Ce-ar fi — şi-a zis ea — dacă aş arunca o ochiadă şi după colţul ăsta de mare ? Ce oameni or fi trăind pe acolo, şi marea cum o fi ?“ Ei, dar marea ca marea, şi oamenii ca toţi oamenii. Smoala noastră avea preţ oriunde, şi de untură de peşte nimeni nu zicea că nu-i amator. Am luat şi batog. Ce-i dacă miroase ? Pentrucă, vedeţi voi, Anuşcăi i se năzărise să vadă mult cântatul Petersburg ! Când aflară ce gând o mână, fraţii ei încuviinţară. Călătoria pe marea Baltică era mai uşoară decât pe marea Varegă : unde era primejdie, nu te

[1] Vasin — oraşul Vads din Norvegia. (Nota red. ruse.)
[2] Varguev — oraşul Varde din Norvegia. (Nota red. ruse.)

lăsa să treci fără pilot şi unde era apă mică, bancurile de nisip sau pietriş se înălţau cât un far. Dar Anuşca îşi alese vremea cea mai prielnică, cea mai liniştită, cea mai luminoasă. A sosit în capitală într'o noapte luminoasă de vară. Pilotul i-a introdus goeleta pe Neva. Anuşca vânduse batogul pe un preţ bun şi începuse acum să furnizeze Murmanului scule de pescuit.

Se pregătea de întoarcere, când se prezentă pe goeletă un matroz : era Mogucii Ondre, tatăl vostru. Chipeş, drăguţ, deşi nu prea înalt, într'un cuvânt — aşa cum se cuvine să fie un adevărat marinar ! Făcuse o cursă lungă pe corabia „Crucişător" şi se ducea în concediu, la el acasă, la Candalocşa. Ca orice matroz şlefuit, ar fi vrut să se poată făli şi el în lume. Şi numai ce o roagă Ondre pe Anuşca noastră să-l ia cu ea, pe goeletă. Când auzi Anuşca una ca asta, nu mai putu de bucurie. Era doar marinar, frate de meserie, adică om muncitor, şi nu un filfison oarecare de pasager. Pasagerii nu sunt buni de nimic : dau bani, e drept, dar se încuie în cabină şi dorm zi şi noapte. Pe câtă vreme, marinarul îşi plăteşte drumul muncind : mai trage de funia goeletei, mai aruncă ancora, mai ridică pânzele, mă rog, face de toate şi dă o mână de ajutor echipajului !

Şi Anuşca îngădui marinarului să se sue pe goeletă. Dar din clipa aceea, s'a zis cu libertatea ei ! Ii zăpăcise Ondre căpşorul avântat !

Când sosirăm la Cola, Ondre nici în ruptul capului nu voia să se ducă acasă. O ţinea întruna cu nunta ! Am pus atunci berea la fiert şi domnişoarele de onoare îi făcură Anuşcăi o păpuşă. Se îmbrăcă Anuşca noastră într'o rochie de brocart argintiu cu albastru, îşi prinse o cunună de mărgăritar în păr şi se aşeză într'o sanie largă cu Mogucii, alesul ei. Păcat că nu era zăpadă ! Şi aşa, cu păpuşa între ei, porniră, urmaţi de alai, la deal, să bea bere, să cânte şi să joace...

Ana tăcu, oftă şi-şi vârî faţa în pernă.

— Ce faci, mămico ? o sgâlțâi Venia. In loc să te bucuri, plângi ?...

— Da tu dece nu dormi, băiete ? Credeam că ați adormit demult...

— M'am săturat de atâta somn. Am auzit tot ce-ai povestit... Și ați fiert multă bere ?

— Un hârdău cât toate zilele ! Să fi fost ca la o sută de vedre. Și se adunase lumea buluc : aproape tot orașul. Eram, vezi bine, o bogătană, un fel de negustorească...

— O sută de vedre ? Așa mai zic și eu ! Da cum ați fiert-o ? Ați avut un cazan atât de mare ?

— Nu era nevoie de cazan ! Am fiert-o în hârdău.

— Bine, dar hârdăul era de lemn ! Dacă lua foc ?

— Da, era de lemn. Numai că noi am umplut hârdăul, am făcut un foc mare ceva mai încolo, am pus niște cărămizi la încins, și după ce s'au încălzit bine, le-am luat cu furcile, le-am aruncat în hârdău și berea a început să fiarbă !

— Grozav ! strigă Venia, dus pe gânduri. Se căznea să-și închipuie cum fierbe berea într'un hârdău de lemn.

Ana tăcea : aținpise.

— Mămico — o sgâlțâi Venia — vreau să te mai întreb ceva. Uite, am fost cu tătucu pe corabia lui Mihailov. Vai, să vezi ce-i acolo ! Băieții parcă ar fi niște fiare ! Il înjură pe prinț cât îi țin gura, fără nicio rușine ! Ăsta, zic ei, nu e Menșicov, ci Izmenșcicov [1] ! A îngăduit dușmanului să debarce pe țărm ! Pe teuga e o larmă ca la târg ! Cornilov i-a poruncit tatii să ducă personal un ordin căpitanului Zorin, dar despre ce ordin era vorba, nici tata nu știa !

— Ba poate că știa, Venia !

— Ași ! Dac'ar fi știut s'ar fi ferit de toată lumea, dar mie tot mi-ar fi spus !

— Și nu ți-a spus ? Atunci ai dreptate ! Nici el nu știa ! Inseamnă că era un ordin secret. Și nici eu nu pot să-ți spun ce nu știu.

---

[1] Izmenșcicov — vine dela cuvântul *izmenie* care înseamnă trădător. (N. T.)

— Da nu despre asta era vorba! Când am ajuns pe corabie, tăticu l-a dus pe Mihailov pe puntea din mijloc şi i-a şoptit: „Îţi mai aduci aminte de datoria ta, Mihailo? Uite, nu mai e mult şi o să ai prilejul să ţi-o plăteşti!" Şi Mişa i-a răspuns: „Ştiu bine ce datorez!" Şi parcă i s'au luminat ochii dintr'odată. „Ţine minte dela mine, mai spuse tata. Omul se cunoaşte după felul cum îşi plăteşte datoria!" Spune-mi, mămico, cui şi cât este Mişa dator, că pe tata n'am îndrăznit să-l întreb. Prea era încruntat pe ziua de azi!

— Tare e ambiţios tăicuţu nostru! Fiindcă el n'a avut prilejul să-şi plătească datoria, o trece fiului său!

— Şi-i mare datoria asta? Crezi că Mişa o s'o poată plăti? Că dacă nu, am strânge noi mână dela mână şi am scăpa de ea...

DATORIA DE MARINAR

Când auzi una ca asta, Ana îşi îmbrăţişă cu foc feciorul şi începu să-i şoptească la ureche:

— Am să-ţi spun, Venia, am să-ţi spun despre ce datorie e vorba! Nu mai eşti copil. Şi dacă ne-o ajuta dumnezeu, tu n'o să mai ai nicio datorie de plătit. Tata ne-a povestit odată, nu ştiu dacă mai ţii minte, că într'un rând era să se înece în mare şi că Pavel Stepanovici, naşul Honiei, care era pe atunci sublocotenent, l-a scăpat dela moarte.

— Ţin minte, mamă!

— Aşa se face, băiatul mamii, că tata a rămas dator pe toată viaţa lui Pavel Stepanovici. Şi tăticu s'a jurat să se plătească faţă de Pavel Stepanovici, când se va ivi prilejul, scăpându-l la rândul lui dela moarte. Numai, ia seama, să nu baţi toba cumva! A spus că nu trebue să afle nimeni! Astea toate mi le-a povestit nu mult după nuntă. Nu trecuse nicio lună decând ne luasem, când îl văd cam abătut. „Ce-i cu tine? l-am întrebat eu. Ce s'a întâmplat? Oare nu mă mai iubeşti sau l-am supărat cumva pe viteazul meu? Spune-mi, dragule." „Nu — îmi răspunse tata — îmi eşti dragă,

Anuşca, mai dragă ca orice pe lume, dar am făcut un legământ!" şi mi-a povestit tot. „Sublocotenentul Nahimov este însă atât de îndrăzneţ, că dacă nu m'oi ţine după el, e în stare să piară, şi atunci eu am să mă socotesc un Cain toată viaţa! Trebue să plec înapoi la Petersburg. Unde e Nahimov, trebue să fiu şi eu!" Când am auzit una ca asta am început să plâng, dar degeaba! Parcă i se împietrise inima! Ondre nici măcar la el acasă, la părinţii lui, nu m'a dus! Şi-a luat rămas bun dela mine, s'a suit pe o goeletă norvegiană şi dus a fost. Sburase porumbelul meu auriu! Şi de atunci tot aşa a fost. Lazarev nu pleacă niciodată fără Nahimov, şi căpăţânosul meu de om, după ei! Dar Pavel Stepanovici, unde e primejdia mai mare, hop şi el! Ondre îl mai şi ajută: în lupta dela Navarin, în douăzeci şi şapte, Ondre era la timona vasului „Azov" şi când au dat drumul vaporului spre fregata turcească, parcă sbura, nu alta! Şi dă-i, şi trage-i cu tunurile! Era un singur vapor, în luptă cu cinci corăbii. A fost rănit şi Nahimov şi tăicuţu. Nahimov a primit o cruce şi tata o medalie. Istoria asta am aflat-o nu ştiu câţi ani mai târziu. Vreme de şapte ani am stat singurică la Cola, şi fără nicio veste dela taică-tău. Mişa împlinise şase ani, când iată că primii o scrisoare în care tata îmi spunea să-mi vând goeleta şi casa, să plec la Sevastopol cu vaporul pe Marea Neagră şi să mă mut acolo. Pavel Stepanovici se înţelesese cu Lazarev şi trebuiau să organizeze flota Mării Negre. Fără Ondre nici că s'ar fi putut! Trebuia să fie şi el acolo. Am făcut atunci aşa cum îmi poruncise bărbatul meu: am vândut casa şi goeleta, mi-am luat rămas bun pentru totdeauna dela casa părintească şi am pornit cu Mişa la drum. În zilele mele, cutreierasem marea în lung şi în lat şi văzusem până atunci multe ape, dar abia când am ajuns aici am observat că e pământ destul pe lumea asta. La început nu mi-a plăcut aici. Mi se părea că nici casa şi nici oraşul, nici oamenii, nici munţii, nici marea nu seamănă cu ceeace ştiam eu. Dar am răbdat. Ce era să fac? Până la urmă, m'am obişnuit. Tata, când îl căutai, pleca pe

mare cu Nahimov şi tot aştepta clipa fericită în care să-şi poată plăti datoria. Noroc că nu se duceau prea departe: marea nu e ocean! Făceau ce făceau şi se întorceau acasă şi multă vreme nu ne-am mai despărţit. Dar anii trecură unul după altul şi rana căpătată în lupta dela Navarin începu să se facă simţită. Ştii şi tu că tăticu are în piept o rană adâncă. Dar Mişa se făcuse mare şi tata îi dădu lui sarcina să-i plătească datoria de onoare, iar el se transferă de pe vas într'un serviciu la statul major. Uite, au trecut aproape zece ani, dar de atunci nu-şi mai găseşte odihna, atât e de ambiţios... Tu, fiule, ia seamă să nu sufli ceva despre datoria asta, că se supără tăticu pe mine!

— Dar Nahimov ştie?

— N'ar trebui să ştie, dar o fi bănuind el ceva! Ce, crezi că nu şi-a dat seama şi nu s'a întrebat niciodată: „Dece s'o fi lipit matrozul ăsta de mine?..."

— De el lipeşte toată lumea!...

Ana strânse capul băieţelului la pieptul ei:

— Toţi, toţi au câte o datorie faţă de el, asta aşa-i! Până şi leafa şi-o dă toată bătrânilor şi văduvelor!

— Îl iubeşti pe Nahimov, mamă?

— Dacă îl iubesc? Nici n'am cuvinte să-ţi spun ce drag îmi e!

— Dar ştii, mămico, că pe nave au ridicat pavilionul de bompres?

— Ştiu. Asta înseamnă că vaporul e gata de luptă... Da acum, hai să ne culcăm, băiete... Indată se crapă de ziuă!

CRUCIŞĂTORUL „CREISSER"

Andrei Mihailovici, capul familiei Mogucenco se trăgea din îndepărtata Pomorie Nordică. Nu se născuse totuşi la nord, ci în Italia, în portul Palermo, pe bordul goeletei părinţilor săi. Tatăl lui călătorea până acolo pe vasul său, cu o încărcătură de batog sărat şi n'a voit să-şi lase acasă nevasta, care trebuia să nască în curând. Totul a mers bine şi

noul născut, Andrei Mogucii, în drum spre casă a făcut prima lui călătorie pe mare, dând ocol Europei. Adevăratul nume de familie al lui Mogucenco era Mogucii, nume tot atât de obişnuit în Pomorie, ca Ivanov în Rusia centrală. Când a intrat în flota Mării Negre, i-au schimbat însă numele, după felul ucrainean, şi de atunci i se zicea Mogucenco. Aşa era obiceiul marinarilor din flota Mării Negre. Până şi amiralilor lor, marinarii le schimbau numele : lui Lazarev îi ziceau Lazarenco, lui Nahimov, Nahimenco.

Toţi băieţii născuţi pe malurile mării erau înscrişi, chiar din ziua venirii lor pe lume, în flota militară. In 1810, Mogucii nimerise ca matroz în flota Mării Baltice şi când Faddei Faddeevici Bellingshausen, vestitul amiral rus, îşi alesese dintre cei mai voinici şi mai dibaci marinari echipajul pentru expediţia lui în Oceanul Polar de Sud, îl luase şi pe Andrei Mogucii. Escadra lui Bellingshausen era formată numai din două goelete : una era chiar sub comanda lui, cealaltă, care se numea „Mirnîi", sub comanda locotenentului Mihail Petrovici Lazarev. Cârmaci pe „Mirnîi" era Andrei Mogucii... Cele două goelete şubrede au brăzdat în lung şi lat, sub pavilionul rusesc, apele emisferei sudice şi au pătruns la cele mai înalte latitudini ale Antarcticei. După părerea lui Cook, care călătorise prin aceste ape, în regiunea aceea, navigaţia era imposibilă, din cauza gheţarilor. Ruşii dovediră însă că renumitul Cook nu avusese dreptate.

Andrei Mogucii navigase de băietan cu taică-său, ca „zuica", cum li se spunea în Pomorie elevilor de pe goeletele cu pânze. Făcuse cunoştinţă încă din fragedă copilărie cu toate primejdiile călătoriei în Oceanul Îngheţat. In Antarctica deci, un cârmaci ca el era într'adevăr preţios.

După ce se întoarseră cu bine la Kronstadt, în 1812, Lazarev primi misiunea să pornească într'o călătorie în jurul lumii, pe vasul „Creisser", abia construit. Numit comandant pe vasul „Creisser", Lazarev începu, aşa cum era obiceiul, să-şi armeze vasul pentru lunga cursă în care

pornea. Marinarul Andrei Mogucii îl rugă atunci să-l ia şi pe el pe „Creisser" şi porni la drum, în calitate de subofiţer cu navigaţia. Era adică unul din timonierii şefi.

Printre ofiţerii de pe „Creisser" se află şi sublocotenentul Nahimov, în vârstă de numai nouăsprezece ani, care abia terminase şcoala de cadeţi de marină. Rar se întâmplă să aibă cineva norocul să nimerească de pe băncile şcolii deadreptul într'o călătorie în jurul lumii! Fiecare sublocotenent de pe vas, înafară de îndatoririle lui directe, îndeplinea şi funcţia de comandant al uneia dintre bărcile de salvare. Trebuia să aibă grijă ca barca să fie ţinută într'o ordine exemplară şi să fie întotdeauna gata de lăsare pe apă. Înafara ramelor, furcheţilor şi cângilor, în fiecare barcă se găsea, înfăşurat într'o prelată, un catarg de rezervă şi o pânză; trebuia să mai aibă întotdeauna câteva ancore, câteva butoiaşe, dintre care unul umplut cu apă de băut. Celelalte, goale, se umpleau cu apă de mare pentru balast, când se naviga cu pânze. Barca avea o echipă permanentă de vâslaşi. Micimanul Nahimov primise comanda balenierei din mahon, cu şase rame, a comandanţilor, ceeace era o mare cinste. Lui Nahimov i se făcuse cinstea asta, în primul rând, pentrucă terminase cu distincţie şcoala de cadeţi, iar al doilea, la instrucţia pe vasele cu pânze, se evidenţiase ca un „cadet temerar".

Ambarcaţiunea aceea elegantă era marea bucurie a tânărului comandant şi a marinarilor repartizaţi pe balenieră. Înaintea plecării în călătorie, la întrecerea cu rame care avusese loc la Marchizovaia-Luja [1], baleniera lui Nahimov ieşise prima „arătând spatele" celorlalte bărci. Bucuros, Nahimov şi-a împărţit prima soldă vâslaşilor, până la ultimul ban. Despre darul lui auzise şi Lazarev, care, încruntat şi zâmbitor totodată, îl dojenise:

— Domnule micinan, tot răsfăţând oamenii, o să rămâi pe geantă! Era deajuns dacă le dădeai câte un păhărel! Dar, fie vorba între noi, ce-i trebue soldă unui mici-

[1] Marchizovaia-Luja — un golf pe lângă Peterhof. (N. T.)

man ? Ca să-şi facă de cap pe uscat ? Ca să joace cărţi ? Ştiu că dumneata nu eşti nici chefliu, nici cartofor. Când vei avea nevoie de bani, portofelul meu îţi va sta la dispoziţie !

După întrecere, marinarii de pe „Creisser" căzură cu toţii de acord că Nahimov va fi un „bun ofiţer".

„Creisser" înălţase flamura. Insemna că începe călătoria. Şi vasul, ieşit din radă, porni în cursa cea lungă, spre Kronstadt. Pe vas începu viaţa obişnuită, după regulament, a marinarilor.

In general, „Creisser" naviga bine. Neliniştită, ca deobicei, Marea Nordică, cu valurile ei capricioase, îi cam sgâlţâi şi novicii — ca şi micimanul Nahimov — plătiră tributul răului de mare.

Ăsta e şi rostul mării nemţeşti, căutau să-i îmbărbăteze pe cei tineri marinarii mai bătrâni. Ca să se înveţe matrozul repede cu ea ! Când om ieşi în ocean se schimbă treaba. Oceanul e calm...

Faţa cenuşie a Mării Nordului se schimba treptat-treptat, întâi într'un verde şters, apoi în verde închis, pentru ca dincolo de capul Roca, apele ei de smaragd să aibă luciri violet-albăstrui. Pe ocean, vasul navigă bine la început, trecu pe lângă insula Madera şi folosindu-se de „vântul comercial" se apropie de ţărmurile Americii de Sud. Dar în apropierea ecuatorului nimeri într'o regiune de acalmie şi rămase ţintuit locului câteva zile. Totuşi, oceanul răsufla uneori din adânc, umflându-şi pieptul şi „Creisser" folosi valurile pentru a înainta spre ţărmurile Braziliei. După câteva neaşteptate şi puternice rafale de vânt, fu prins în mijlocul unei furtuni năpraznice. Lazarev era însă bucuros : judecând după furia cu care bântuia, furtuna prevestea vânt favorabil până la capul Horn, de unde, trecând pe lângă Ţara de Foc, vasul putea pătrunde în Oceanul Pacific.

Dar furtuna se întetea. „Creisser" plutea doar cu pânzele de furtună întinse. Imbrăcat într'o manta de ploaie, Lazarev nu părăsea nicio clipă puntea de comandă. Căpitanul se ferea de ţărm. Trecură trei zile, dar furtuna nu mai

înceta. Se lăsa amurgul, şi valurile se făceau tot mai sălbatice, tot mai înalte, semn că uscatul era pe undeva, pe aproape. Din când în când, câte un val, venit din stânga, spăla puntea dela stânga spre dreapta şi vasul se înclina când pe o parte, când pe cealaltă.

„UN OM LA APĂ!"

Micimanul Nahimov era de serviciu în schimbul al treilea. In acelaşi schimb făcea de serviciu la timonă Andrei Mogucii şi ajutorul său.

Ţinându-se strâns de timonă, Mogucii se apleacă spre postamentul busolei pentru a vedea direcţia. Geamul busolei era însă stropit cu apă, şi roza vânturilor [1] abia se mai întrezărea. Desfăcând larg picioarele şi sprijinindu-se cât mai temeinic, Andrei se hotărî până la urmă să ia o mână de pe timonă şi să şteargă geamul cu mâneca. Dar tocmai în clipa aceea, un val uriaş dădu năvală dinspre babord şi-l svârli peste parapetul din dreapta, în mare. Semnalizatorul, care-l zărise primul, strigă:

— Un om la apă!

Atunci, fără a mai pierde o secundă, Nahimov ordonă:

— Strângeţi pânzele arborelui trinchet şi arborelui mare! Filaţi fungile gabiei!

Şi marinarii dela gabie se repeziră să strângă pânzele.

— Am pierdut un om! strigă Lazarev. Cine era?

— Andrei Mogucii, îi răspunse Nahimov. Mihail Petrovici, daţi-mi voie să cobor baleniera...

— Ca să mai pierdem alţi şapte inşi? Ei, asta-i!... Semnalizator, îl vezi? strigă Lazarev.

— Il văd! răspunse semnalizatorul şi arătă cu mâna spre locul în care i se părea că zăreşte, deasupra valurilor, capul lui Mogucii.

[1] Roza vânturilor — cadranul busolei. (N. T.)

— Lăsaţi baleniera la apă! ordonă, cu dela sine putere, Nahimov şi se uită ţintă în ochii căpitanului.

Făcând o mişcare din mână, Lazarev încuviinţă.

Când Nahimov ajunse în fugă la balenieră, marinarii coborau barca trăgând încetişor de capetele parâmelor. In balenieră se aflau şase vâslaşi. Nahimov sări pe banca dela pupă.

Trecură trei minute. „Creisser" se aşeză în derivă.

Când atinse apa, baleniera se lovi parcă de o podea de lemn şi, luată de un val, fu smulsă de lângă vas. Nu mai avea niciun rost să încerci s'o cârmeşti. In picioare, pe bancă, micimanul comandă:

— Tribord, înainte! Babord înapoi!

Un vâslaş de pe balenieră îi strigă furios:

— Staţi jos, domnule miciman! Staţi jos, când vă spun! Ştim şi fără dumneata ce avem de făcut!

Pe bordul „Creisser"-ului se aprinseră rachete de semnalizare pentru a le indica celor din barcă unde se află faţă de vas, şi celui care se îneca direcţia de unde-i vine ajutorul.

Străpungând ceaţa, lumina rachetelor de semnalizare se întindea pe apă ca o pată mare, luminoasă, de ceaţă alburie, dincolo de care vasul nu se mai zărea. Baleniera sărea peste valuri, cocoţându-se când pe o creastă spumoasă, când scufundându-se în beznă. Nahimov striga:

— Mo-o! gu-u!

— Mai taci din gură, domnule miciman! se răsti vâslaşul cel arţăgos la el. Şi Nahimov tăcu.

— O-o-o! se auzi aproape de tot un strigăt şi micimanul zări pe creasta valului din dreapta provei capul negru al lui Mogucii.

Dând cu energie din mâini, Mogucii se apropie de prova balenierei dinspre bordul stâng. Marinarii opriră baleniera. Dând din cap, ca să-şi înlăture de pe frunte şi de pe ochi părul ud care-l orbea, Mogucii voi să se agaţe cu mâna

stângă de bord, dar nu izbuti. Nahimov se aplecă atunci adânc peste bord, cu gândul să-l prindă de subțioară.

— Apucă-l de păr! Dacă nu, o să te tragă și pe dumneata la fund! îl sfătui vâslașul cel arțăgos.

Și Nahimov, urmărindu-i sfatul, îl apucă de păr. Dar Mogucii începu să țipe de durere.

— Ha-ha-ha! izbucniră în râs vâslașii, lăsându-se cu toții spre bordul drept, de teamă să nu ia baleniera apă. Trage-l de păr! Să se învețe minte să mai sară altădată peste bord!

In clipa aceea, și Nahimov, și matrozii uitară că în jurul lor urla, deslănțuită, marea. Toată atenția și toată voința lor era concentrată asupra unui singur gând. Baleniera să rămână cu valul din prova.

Niciunul dintre vâslași nu se încumeta să lase vâsla și să-l ajute pe Nahimov. Suflând din greu, micimanul îl trăgea pe Mogucii în barcă și până la urmă, marinarul izbuti să se apuce cu amândouă mâinile de bord. Atunci Nahimov, prinzându-l de mijloc, îi făcu vânt peste bord, ca unui pește uriaș. Așezându-se pe fundul balenierei și frecându-și ochii, Mogucii strigă cu glas jalnic:

— Fraților, nu cumva aveți puțin rom?

O sticlă cu rom trecu din mână în mână. Mogucii trase o dușcă, apoi întinse sticla lui Nahimov:

— Trage și dumneata, domnule miciman! Așa, ca frații de cruce! Trebue să fii înghețat și dumneata!

— Adevărat! recunoscu Nahimov, luând sticla.

— Apa e caldă, spuse Mogucii, trecând apoi sticla vâslașului de alături, dar când e vânt, te ia frigul cât ai clipi!

MIROASE A PRAF DE PUȘCĂ

Se lăsa noaptea. Furtuna nu se potolise încă, și marea era agitată, dar după înfățișarea valurilor se vedea limpede că vântul, care bântuise cu furie zile în șir, își sleește ultimele puteri. Fața valurilor era acum netedă, uleioasă parcă.

— O să avem vânt favorabil! Tocmai la timp! făcu Mogucii. Mihail Petrovici o să fie mulţumit. „Creisser" o să facă numai vreo zece noduri [1] până la capul Horn!

— Dar noi? întrebă trist şi nedumerit unul dintre vâslaşi, un băiat tânăr, care sta pe banca dinapoi.

— „Noi!" N'ai sărit tu primul în barca asta? Acum, descurcă-te cum ştii! Te-a poftit cineva? Eşti vâslaş pe balenieră?

— Nu!

— Atunci dece te-ai vârît unde nu-ţi fierbe oala? Cine te-a rugat? bombănea Mogucii, scrutând depărtările înceţoşate ale mării frământate de furtună.

„Crucişătorul" nu se mai vedea. Desigur, cei de pe vas ţineau semnalizatorul aprins, dar vaporul şi barca fuseseră aruncate atât de departe unul de celălalt, încât din pricina pâclei şi a furtunii, luminile nu se mai zăreau.

— Şi dumneata, domnule miciman, dece te-ai vârît în treaba asta? continuă Mogucii. Ai vrut să faci pe viteazul? Numai că din cauza vitejiei dumitale, or să piară acum şapte suflete!

Dar Nahimov îi răspunse liniştit:

— Dece? De vreme ce nu ţi-a fost dat ţie să te îneci, dece să ne înecăm noi?...

— Bine, să zicem că vântul o să se potolească el până la urmă. Dar până la ţărm sunt numai cinci sute de mile, şi noi n'avem busolă! făcu Mogucii supărat.

— Ce balenieră are busolă? Asta o ştii şi tu, Mogucii, îi răspunse Nahimov.

— Şi ce-i dacă ştiu! Trebuia să fi luat!

— Totul s'a petrecut într'o singură clipă!

— Ehe, pripit om mai eşti, domnule miciman! Şi ce-i dacă totul s'a petrecut într'o singură clipă! Trebuia să te gândeşti şi la asta! Busolă nu-i, rom numai o sticlă, dar şi asta s'a băut!...

---

[1] Un nod = 1,87 Km. (o milă.) făcuţi într'o oră. (N. R.)

Văzând că lui Mogucii îi arde de glume, matrozii înțeleseră că n'au dece să fie mâhniți și chipurile lor, până atunci posomorîte, se luminară.

— Este oare cu putință ca Mihail Petrovici să ne lase aici, pierduți în inima mării? întrebă vâslașul care nimerise pe baleniera străină.

— De lăsat n'o să ne lase, dar nici n'o să zacă în derivă pe un vânt ca ăsta! O să ridice pânzele și o să-și vadă de drum, îi răspunse Mogucii.

— O să tragă cu tunul, spuse și Nahimov.

— Da, așa-i, o să tragă, făcu Mogucii, de o să ne vedem cu toate neamurile! Ia te uită!... Urlă furtuna ca nebună!

— Să tăcem, tovarășe! fu Nahimov de părere.

— Gata! Tăcere! ordonă Mogucii vâslașilor. Trăncăniți ca niște babe și nu mai aude omul nimic de răul vostru!

Toți ca unul, vâslașii încremeniră, punându-și deavalma ramele „la uscat" pe bănci.

Valurile începură să învârtească baleniera în loc. Dar in huietul vântului se împletiră sunete neclare și izolate.

Se repetau la intervale egale și rafalele neregulate ale furtunii nu izbuteau să le înnăbușe. Răzbeau până la ei cum răzbesc în inima codrului, prin șuieratul vântului, loviturile uniforme ale tăietorului de lemne...

Vâslașii, cu toate că erau istoviți, începură să strige care mai de care. Dar Mogucii se răsti la ei:

— Tăceți din gură! Lăsați-mă să ascult!

— Trage! Trage „Creisser-ul" nostru, strigă Nahimov și, înflăcărat, îl strânse în brațe pe Mogucii.

Matrozii continuau să vâslească în tăcere. Mogucii puse mâna pe cârmă.

— Domnule miciman — spuse Mogucii — simți? Miroase a praf de pușcă! Asta înseamnă că „Creisser-ul" este în bătaia vântului.

Nahimov trase în piept aerul umed şi desluşi mirosul dulceag al sulfului.

Baleniera se întoarse împotriva vântului şi bubuiturile începură să se audă mai limpede. In curând zăriră şi sclipirile exploziilor : „Creisser-ul“ se apropia de balenieră.

Fără să privească înapoi, marinarii vâsleau de zor. Bubuiturile tunurilor înnăbuşeau acum urletul furtunii. Intre două scânteieri orbitoare, Nahimov zări aproape de tot corpul mătăhălos şi întunecat al vaporului. Mogucii îi făcu semn cu cotul şi-i spuse vesel :

— Să vezi că acum o să întrebe : „Cine eşti ?“

— Un ofiţer ! strigă din răsputeri Nahimov.

Şi chiar atunci, parcă deasupra capului, se auzi, deşi foarte încet, vocea lui Lazarev :

— Semnalizator, vezi ceva ?

— Văd ! îi răspunse cineva de sus.

Şi baleniera se lovi, pârâind din toate încheieturile, de bordul vasului. Lumina orbitoare a rachetei de semnalizare răbufni. Iar în lucirea ei, de pe bordul vaporului sburară odgoanele spre cei din barcă. Cât ai clipi, toţi vâslaşii fură urcaţi sus.

Insă când începură să urce baleniera pe bord, un val se năpusti asupra ei ca un duşman şi o făcu bucăţi.

Toţi marinarii făcură roată în jurul vâslaşilor. Lazarev coborî în fugă de pe puntea de comandă şi-i sărută, întâi pe Mogucii, apoi pe Nahimov şi la urmă pe vâslaşi. Ai fi zis că-i numără prin sărutări...

Mogucii îl luă de braţ pe Nahimov şi-i spuse cu glas tremurător :

— Domnule miciman, mi-ai legat un nod pe toată viaţa !...

„Da cum o fi nodul ăsta legat pe toată viaţa ?“ se întrebă Venia, atent la liniştea care domnea în jur.

Maică-sa adormise demult, dar băiatul, îngrijorat, își depăna mereu în minte tot ceeace-i povestise Ana, toate întâmplările acelea petrecute demult, în trecutul îndepărtat.

Se lumina de ziuă când adormi un somn greu, adânc...

ALARMA

Din toate uniformele pe care avea dreptul să le poarte, prințul Menșicov se hotărî să se îmbrace în ziua aceea în ținută de general adjutant, o haină care, în loc de epoleți eleganți avea pe umăr doar gradele. La ținuta asta nu se potrivea nici pălăria și nici chivărul[1], ci chipiul cu cozoroc mare, lăcuit. Îmbrăcat în această modestă uniformă, comandantul se sui în caleașcă și se îndreptă spre înălțimile de pe malul stâng al fluviului Alma din Severnaia, la douăzeci și cinci de kilometri nord de Sevastopol, unde se aflau pozițiile armatei. Acestea erau foarte bine alese. Vărsându-se în mare fluviul făcea un cot și curgea dinspre răsărit spre apus. Iar la gura lui, apa făcea vârtejuri. Malul stâng al Almei era atât de înalt, încât din turnul telegrafului de pe colină se deschidea un larg orizont, cu un diametru de treizeci de kilometri. Pe această colină își alesese Menșicov locul pentru cartierul său general. Lângă telegraf fuseseră ridicate corturi, iar din turnul telegrafului, cu ajutorului unui telescop puternic, prințul putea cuprinde cu privirea și marea — cu nenumăratele nave ale flotei inamice și locurile deschise ale țărmului stâng al Almei, de dincolo de vii, unde își plasase pușcașii. Lângă turnul telegrafului se afla muzica militară și un cor mare, format din cântăreți și orchestră. Cântau pe rând: când răsunau marșurile vesele ale fanfarei, când corul.

Armata condusă de Menșicov pe înălțimile Almei număra până la treizeci și cinci de mii de ostași și aproape o

[1] Chivăr — un fel de chipiu purtat de infanteriștii ruși până la începutul secolului trecut. (N. R.)

sută de tunuri, dacă puneai la socoteală şi cele ale artileriei. Efectivul inamicului era apreciat la vreo şaizeci de mii de oameni.

Comandantul armatei ruse ştia bine că duşmanul este mai puternic decât el, nu numai ca număr, ci — ceeace e mai important — şi ca armament. Toată infanteria englezilor, cea mai mare parte a infanteriei franceze şi chiar cea turcească era înzestrată cu arme cu ghinturi, care nimereau la o mie de paşi. Pe când ruşii, cu toate regimentele la un loc, aveau în totul două mii de puşcaşi înarmaţi cu „stuţere". Restul infanteriei avea arme de tip vechi, cu ţevile neghinţuite, bătând cel mult la două sute de paşi. Ce mai spera Menşicov? Spera că „o să-i ajute dumnezeu şi că vor ajunge la baionetă", ba chiar şi la lupte cu săbiile. Ştia că infanteria în luptă cu baioneta şi cu cavaleria la sabie vor învinge; de asta era sigur. Rugându-se cerului să se ajungă la luptă corp la corp, Menşicov se retrase în cortul lui, aşezat la poalele turnului de telegraf, cu gândul să tragă un pui de somn. Toată ziua de 8 Septembrie, din Sevastopol se auzi — destul de neclar, e drept — o canonadă din direcţia nord. La apelurile telegrafului din oraş, telegraful din Belbec răspunse de dimineaţă că telegraful din Alma nu funcţionează; mai comunicase — ceva mai târziu, însă — că fumul de praf de puşcă venit dela canonada de pe mare învăluise înălţimile Almei şi că turnul telegrafului dispăruse în ceaţă.

De o săptămână încheiată, adică dela apariţia flotei inamice lângă Sevastopol — oraşul aştepta cu o neliniştе abia stăpânită. Toţi întrebau ce va fi de acum înainte? In ziua aceea, neliniştea nu mai cunoscu margini: portul, pustiu deobicei peste zi, cheiul şi bulevardele se umplură de tot felul de oameni, care stăteau pe străzi, grupuri-grupuri. Ici-colo, de parcă ar fi fost cine ştie ce foc năpraznic, pe acoperişuri apăreau şi dispăreau nu numai copilandri, dar şi oameni în toată firea, care se strigau înfriguraţi. Lumea discuta cu aprindere: toţi aşteptau cu sufletul la gură veş-

tiile de pe câmpul de luptă, care se încăpățânau parcă să nu mai sosească. Dela Menșicov nu sosise toată ziua nicio știre și nicio dispoziție, nici prin telegraf, și nici prin curier. Nici măcar svonuri nu mai circulau. Orășenii aflară doar că din ordinul amiralului Cornilov, vaporul „Taman" ieșise din port peste noapte, cu o misiune necunoscută și că nu se mai întorsese. Judecând după faptul că toate lucrările de fortificații ce se făceau la zidul orașului fuseseră întrerupte și că cei care lucrau acolo fuseseră porniți spre Severnaia, își dădeau seama că lupta de pe Alma se sfârșise prin învingerea noastră și că dușmanul va ataca Sevastopolul dinspre miazănoapte. Cum nu primiseră nicio știre și cum, deci, nu aveau ce face, telegrafiștii stăteau de vorbă între ei. Spre seară însă, dela postul de telegraf Belbec veni vestea că pe toate drumurile și pe toate cărările începuseră să se scurgă spre Sevastopol grupuri mari de oameni, în timp ce pe șosea înainta spre Sevastopol un șir de care. Canonada dinspre miazănoapte încetase.

...La flotă, chiar și în ziua aceea plină de freamăt, totul se petrecuse conform regulamentului.

La cinci dimineața, înainte de răsăritul soarelui, în dormitoare, ca deobicei, se auziră sfiriile șefilor de echipaje. Sunau „Deșteptarea". Apoi, oamenii își făcură rugăciunea în cor, pe punte. Urmă masa: cașa și ceai. Fiecare fumă câte o țigară, aprinsă la opaițul care ardea întotdeauna într'o cană de aramă pe teuga. După țigară, pe toate navele începea „curățenia": spălarea punților și frecarea pieselor de aramă, până luceau oglindă.

La orele opt, pe toate vasele răsunau în același timp, cronometric parcă, clopotele. Acordurile pătrunzătoare, dar diferite, ale clopotelor de pe vase, nu durau mai mult de cincisprezece secunde și încetau toate odată. Se dădea comanda „sub drapel", oamenii se așezau în linie pe puntea de sus și ofițerii pe puntea dunetei. Apoi urma ceremonia: „Ridicați pavilion pupa și bompres!" Toți se descopereau

şi pe toate vasele se ridicau pavilioanele la pupa şi la bomprese.

După ridicarea drapelului pe amândouă escadrele — a lui Cornilov şi a lui Nahimov — urma instrucţia cu cei dela magazia de muniţii. Bătaia tobelor anunţa alarmă de luptă, şi timonierii se repezeau la tunuri. Cei dela „magaziile de muniţii" deschideau calele şi la comanda respectivă se făceau că aduc săculeţele cu praf de puşcă şi ghiulele, după care se făceau că încarcă şi trag pe rând, cu bordul drept şi cu cel stâng. Totul era executat cu îndemânare şi rapiditate. După instrucţia cu cei dela „magazia de muniţii" se trecea, pe amândouă escadrele, la instrucţie cu cei dela „pânze". La un semnal, toate vasele, luându-se la întrecere între ele, se împodobeau cu toate pânzele desfăcute, se mândreau câteva clipe cu ele, pentru ca la un al doilea semnal să le strângă, de data asta şi mai repede.

Apoi, printr'un semnal, Nahimov mulţumea echipajelor de pe toate vasele pentru instrucţia făcută în condiţii atât de bune, iar lumea strânsă pe chei striga „ura", convinsă că flota se pregăteşte şi e gata să iasă în larg!

O NUCĂ TARE

La apusul soarelui, un curier sosi în goana calului la Cornilov, cu ordinul ca acesta să se prezinte imediat la comandantul suprem. Cornilov porunci ordonanţei sale, un cazac, să-i pună şeaua pe cal. Intre timp, însă, curierul avusese vreme să-i povestească că lupta de pe Alma era cruntă şi că ostaşii ruşi luptau pe viaţă şi pe moarte. In locurile în care se ajungeau la lupte corp la corp, biruiau întotdeauna ruşii.

Dar pierderile noastre erau uriaşe. Morţi, cât frunza, răniţi şi mai mulţi: aproape cinci mii de oameni! Armata se retrăsese pe râul Caceia. Dar şi inamicul suferise pierderi

grele. Acum, după ce ocupase poziţiile părăsite de armata noastră, se oprise pe înălţimile Almei.

— Dar prinţul unde e? Încotro a luat-o armata?

— Alteţa sa m'a pornit înconce pe când era pe drumul dintre Ulucul şi Evendi-Chici. Cred că a şi ajuns acolo. Iar încotro se îndreaptă armata, nu pot să ştiu. În privinţa asta o să vă lămurească alteţa sa.

Şi curierul adăugă sâcâit, ca orice om frânt de oboseală:

— Dar eu, unul, cred că nici Menşicov nu ştie încotro se duce armata noastră!

— Se retrag în fugă?

— Da de unde! Alteţa sa a ordonat retragerea cu „muzică".

— Bine, dar batalioanele maritime?

— Cele două batalioane se află în prima linie, lângă podul Baccisarai, unde lupta este crâncenă. Cred că au pierderi mari.

Lui Cornilov i se aduse calul şi însoţit de ordonanţă — un uriadnic[1] — şi de doi cazaci înarmaţi cu suliţe, amiralul o porni, ocolind drumul care duce spre movila Malahov şi se îndreptă spre digul Incherman.

După ce trecură de farul de jos, pe când urcau dealul, Cornilov se întâlni cu colonelul Totleben, care venea din partea opusă, călare pe calul său negru ca pana corbului. În treacăt fie zis, atât calul cât şi călăreţul erau atât de plini de colb alb de calcar, încât numai cu greu puteai deslui culoarea calului şi a uniformei pe care o purta colonelul. Totleben îl salută pe Cornilov, care îl opri şi se apropie de el.

— Aţi aflat ultimele veşti? Am pierdut lupta! Armata noastră se retrage! spuse Cornilov.

— Ştiu! Şi eu sunt într'o situaţie critică. Am cerut amiralului Staniucovici să-mi acorde din rezervele portului o cantitate de grinzi şi de scânduri pentru un zid de sprijin...

— Şi el?

---

[1] Uriadnic — subofiţer cazac din vechea armată rusă. (N. R.)

— Mi-a răspuns că nu va da din depozitul de materiale al flotei nici măcar o surcică pentru cei de pe uscat!

Cornilov zâmbi ironic.

— Dece zâmbiţi, domnule amiral? Sunteţi şeful statului major al flotei Mării Negre şi trebue să-mi acordaţi sprijinul dumneavoastră. Dacă daţi dumneavoastră ordin, Staniucovici îl va executa.

— Te-aş ajuta din toată inima, dar încăpăţânatul ăla n'o să mă asculte nici pe mine! Dumneata, domnule colonel, eşti nou pe la noi şi nu cunoşti toate subtilităţile raporturilor noastre de serviciu. Lui Staniucovici nu-i pot comanda. Unde mai pui că nici nu mă prea înghite!

— Bine, dar Nahimov?

— Pe Pavel Stepanovici nu-l suferă nici atât! Asta pentrucă, vezi dumneata, şi eu şi Nahimov avem şcoala lui Lazarev, iar Staniucovici atacă şi critică tot ce a făcut Lazarev. Ce vrei! E un om de şcoală veche! Nu se poate împăca deloc cu faptul că stă pe ţărm şi nu comandă flota. Se crede superior nouă şi nu se supune decât lui Menşicov. Dar... Ştii ceva? Uite, sunt în drum spre alteţa sa. Ce ar fi să vii cu mine să-i povesteşti totul prin viu grai?

Totleben se încruntă:

— Te pomeneşti că-mi spune ce mi-a spus şi Staniucovici! Ştii că m'a poreclit „Meşterul în afaceri de cărămizi"...

— Nu-i nimic. Alteţei sale îi place să facă spirite. Lui Nahimov îi spune când „şef de echipaj", când „părintele marinarilor".

— Dar dumitale, Vladimir Alexeevici?

Calm, Cornilov zâmbi şi răspunse firesc:

— Suntem generali şi unul şi celălalt şi facem parte din suita maiestăţii sale.. Ascultă-mă! Intoarce calul şi vino cu mine! Când vom fi în faţa prinţului, am să te ajut...

— N'am descălecat de azi dimineaţă, dar asta n'ar fi nimic! Mi-e teamă că n'o să se poată ţine corbul meu după dumneavoastră... A obosit, sărmanul!

Şi Totleben mângâie gâtul înspumat şi plin de praf al calului.

— Da, într'adevăr, e obosit, şi mi-e milă de el, încuviinţă Cornilov. Uite ce-aş face eu în locul dumitale: aş încăleca pe calul cazacului, care o să-ţi ducă corbul acasă. Crezi că o să te simţi bine în şeaua lui căzăcească?

Totleben făcu aşa cum fusese sfătuit şi călăreţii porniră în trap mai departe, spre munţi. Soarele apusese şi luna îşi revărsa asupra crestelor lumina ei albăstruie. Mirosul pelinului îmbălsăma văzduhul şi greierii începură să-şi ţârâe prelung cântecul pe movile.

Un timp, cei doi călăreţi nu scoaseră o vorbă... Cazacii din escortă îşi aprinseră lulelele şi rămaseră mai în urmă, ca să mai stea de vorbă. La un timp, Cornilov potoli galopul calului.

— Ce crezi, domnule colonel, despre situaţia noastră? Va rezista oare Sevastopolul? Nu c'aş avea vreo îndoială, dar aş dori să cunosc şi părerea dumitale.

— Alteţa sa este un om curios, răspunse cam în doi peri Totleben. Vreau să spun un lucru: cu cât se va amesteca alteţa sa mai puţin în treburile războiului, cu atât va fi mai bine... Cu alte cuvinte cu cât îşi va ţine armata mai departe de Sevastopol, cu atât va fi mai bine!

— Multă lume îi face o vină că a ieşit în întâmpinarea inamicului. Pierderile sunt mari şi inutile.

— Nu este aşa, şi am să vă răspund în calitatea mea de genist. De vreme ce planul lui era să apere cetatea, trebuia neapărat să aibă armata în spatele său. Nu am de gând să apreciez geniul lui militar, dar trebue să recunosc că este bine pregătit. Din păcate, nu suportă în jur specialişti, cu toate că el singur este complet lipsit de autoritate. Ostaşii nu-l iubesc, şi un astfel de om va aduce întotdeauna desbinare. Nu uitaţi că Sevastopolul este cetate maritimă. Scopul englezului este să distrugă flota Mării Negre, care îi stă ca un pai în ochi!

— Fără îndoială că aici ai dreptate. Dar dumneata ştii, domnule colonel, ce răspuns mi-a dat alteţa sa când l-am întrebat: „Ce facem cu flota?" Mi-a răspuns: „Vârîţi-o în buzunar!" Şi cu asta gata! Dealtfel, au fost ultimile cuvinte pe care le-am auzit din gura lui...

— Da, îi place să glumească, îi place mult să glumească. Dar se înşeală. Chiar aşa, închisă în golf, flota reprezintă o forţă serioasă. Şi scopul aliaţilor este tocmai nimicirea flotei noastre. Pentru aceasta însă, vor trebui mai întâi să distrugă armata... apoi să cucerească Sevastopolul, şi numai în al treilea rând să nimicească flota. Vezi deci şi dumneata că nuca pe care trebue s'o spargă are trei rânduri de coji: armata, cetatea şi flota! Să zicem, că azi au răzbit prima coajă. Mai rămâne a doua şi a treia, care, cel puţin aşa nădăjduiesc, este cea mai tare dintre toate!

„ALTEŢA SA"

Când ajunseră pe drumul pustiu care trecea prin faţa Belbecului, călăreţii începură să dea peste grupuri izolate de ostaşi, care înaintau în desordine, într'o tăcere posacă. Se îndreptau, fiecare de capul lui, spre Sevastopol şi nu se grăbeau să se dea la o parte din faţa lor.

Le mai ieşiră în drum, scârţâind, câteva căruţe cu roţi înalte, în care zăriră — fie înghesuiţi unul lângă altul — fie întinşi, claie peste grămadă, răniţi cu pansamente însângerate.

Calul lui Cornilov fornăia şi ciulea urechile: îl turbura mirosul de sânge. In partea stângă a drumului se întindeau cărări bătătorite de vite şi la lumina lunei care stătea să apună, se deslueau limpede cărările şi coloanele de oameni care înaintau. Ici-colo, licăreau prin noapte focuri mici. Aici sus, în câmp deschis, se făcea simţit un geruleţ uşor, care

amenința să se mai înteţească mai spre revărsatul zorilor. Dar ostaşii, obosiţi, se întinseseră sub cerul liber : nu mai aveau putere să ajungă până la Sevastopol. Pe panta care ducea spre râu, se zăreau focuri tot mai luminoase şi cei doi călăreţi deslușiră sgomotul făcut de soldaţii care rupeau îngrăditurile livezilor ca să le pună pe foc. Podul din Belbec gemea de infanterie, iar prin vad, de amândouă părţile, trecea cavaleria.

Când ajunseră pe celălalt mal, călăreţii noştri urcară dealul şi zăriră înaintând prin trecătoare coloane întunecate şi compacte de oşteni. Baionetele străluceau în lumina lunii, armele cavaleriştilor zăngăneau şi roţile tunurilor huruiau prin bolovăniş. Se auzeau frânturi de comenzi, strigăte şi chemări.

Turnul telegrafului din Belbec, care se ridica pe malul abrupt, era luminat de lucirile neliniştite ale câtorva focuri gata să se stingă.

Cornilov şi însoţitorii lui cotiră spre telegraf : erau siguri că acolo vor găsi statul major al lui Menşicov.

Când să se apropie de turn, deslușiră la poalele lui umbrele câtorva corturi. Lângă focurile aproape stinse, câţiva ofiţeri şi husari din suita lui Menşicov îl informară că alteţa sa era, într'adevăr, în turnul telegrafului. Atunci Cornilov însoţit de Totleben începu să sue treptele repezi ale scării întunecate. Pe Menşicov îl găsiră lângă balustradă, înfofolit într'o manta. Privea spre mare. Alături de el mai erau trei ofiţeri, dintre care unul ridică de pe jos un felinar semnalizator, prevăzut cu un geam reflector şi după ce le lumină pe rând chipurile, îşi vesti superiorul.

— Alteţă, a sosit amiralul Cornilov însoţit de colonelul Totleben.

Cornilov recunoscu glasul celui care vorbise : era aghiotantul lui personal, locotenentul de marină Steţencov, ataşat acum la statul major al lui Menşicov.

Menșicov se întoarse spre noii veniți și, enervat, îi lui Stețencov :

— Pune felinarul la loc !

Îi era frică, pare-se, ca nu cumva să fie pe undeva, pe aproape, pușcași dușmani, și să le treacă prin minte să tragă văzând lumină.

Stețencov puse felinarul jos potrivind geamurile reflectoare spre zid.

Menșicov strânse mâinile noilor sosiți și rosti cu glasul sleit al unui om frânt de oboseală :

— Uite-l și pe domnul amiral !... Și dumneata ai venit la timp, domnule colonel... Fii bun și du-te imediat pe dealul Mechenziev, pe care armata îl va ocupa în curând. A și pornit dealtfel într'acolo. Intenționăm să ocupăm o poziție în flancul inamicului, care are de gând să atace Sevastopolul dinspre nord. Dealul Mechenziev trebue întărit. Ai să vezi dumneata la fața locului ce este de făcut. Dealtfel ăsta este domeniul dumitale...

Totleben încercă să se plângă de Staniucovici și îi spuse alteței sale că dacă era adevărat că dușmanul va ataca dinspre nord, trebuiau întărite în grabă fortificațiile din acea regiune. Așa dar, trebuia neapărat să primească materialul cât mai curând. Dar Staniucovici se încăpățânează și nu vrea să dea nimic.

— Lasă ! Lasă asta ! Cunosc povestea ! îi răspunse Menșicov enervat. Lasă asta pentru mai târziu. Până una, alta, dumneata pornește la drum !...

— Chiar acum ?! strigă Totleben. Acum ? In clipa asta ?

— Da ! Cred, dealtfel, că m'am exprimat destul de limpede !

— Am înțeles, excelență !...

Coborînd pe bâjbâite scara, colonelul nu mai știa ce să facă. Cădea de oboseală ; abia dacă se mai putea ține pe picioare.

După plecarea lui, Menşicov întoarse capul spre Cornilov şi-i spuse:

— Uite dece te-am chemat, domnule amiral. Când vor porni dinspre Severnaia, aliaţii vor încerca să se folosească de superioritatea flotei lor, pentru a ne prinde între două focuri, şi atunci, vasele lor vor încerca să forţeze intrarea în golf. Ori, trebue să le tăiem această posibilitate închizând intrarea în port!

— Nu este posibil un atac prin surprindere dinspre mare... Intrarea în port e îngrădită de baraje.

— De baraje? Prea puţin! Vă propun să scufundaţi la intrarea în port un număr suficient de mare de vase vechi. Alege dumneata vasele pe care le crezi de cuviinţă!

— Cum aşa? Să închid flota în port?! Bine, dar asta nu se poate, excelenţă!

— Dumneata fă bine şi execută ordinul! i-o tăie aspru şi repezit prinţul.

Cornilov duse atunci mâna la cozoroc, bătu din pinteni şi se îndreptă spre ieşirea din turn.

In urma lui coborî scara Steţencov, care-l ajunse din urmă tocmai când încăleca. Intre timp Totleben plecase, însoţit de un cazac.

— Vladimir Alexeevici, alteţa sa...

— Ce „alteţa sa"? îl întrerupse Cornilov, scos din fire.

Steţencov tăcu. Cornilov se aştepta ca locotenentul să adauge: „Alteţa sa a înnebunit", în timp ce Steţencov se aştepta la acelaşi lucru din partea amiralului. Dar tăcură amândoi. Până la urmă, Cornilov rosti pe un ton de comandă:

— Domnule locotenent, caută imediat batalioanele maritime şi transmite-le ordinul meu: să se îndrepte direct spre Sevastopol şi odată ajunşi acolo, oamenii să se îmbarce pe vasele respective!

— Am înţeles!

— Fie ce-o fi! strigă Cornilov şi dădu pinteni calului.

O DIMINEAȚĂ RECE

Se lumina de ziuă când colonelul de geniu trecu pe malul stâng al Belbecului. Urca acum culmea dealului care ducea spre stejărișul ce înconjura ca un brâu înălțimea Mechenziev. Făcu ochii mari de uimire când văzu că în jurul lui totul era pustiu. Nu se zărea nicio urmă de unitate militară, nici de infanterie, nici de cavalerie. Nu văzu nici măcar urma carelor subsistenței! Dacă aiteța sa dăduse ordin armatei să se îndrepte spre muntele Mechenziev, ordinul lui nu fusese executat. Nu trecu mult și Totleben își dădu seama că nici nu putea fi executat! O parte a armatei pornise din Belbec direct spre Severnaia! Grosul armatei se scursese ca un torent prin valea în care șerpuia spre Sevastopol o șosea largă. Și nicio putere din lume n'ar fi fost în stare să întoarcă din drum miile acelea de oameni istoviți, încărcați cu arme ca niște asini, și să-i convingă să se cațere pe crestele munților. Armata se scursese spre oraș sub protecția fortificațiilor din împrejurimile Sevastopolului, pentru a-și găsi adăpost sub acoperișurile cazărmilor și ale caselor. Odată cu revărsatul zorilor, mișcarea de pe șosea se mări; se scurgeau șiruri nesfârșite de care, artilerie și mii de ostași, răniți sau valizi, care se rătăciseră de unitățile lor. Dacă se alătura acestui val de oameni istoviți care înaintau prin gerul din ce în ce mai pătrunzător, însemna să ajungă la Sevastopol abia pe la amiază. Luând-o pe dreapta drumului, strecurându-se cu greu printre care și oameni, Totleben o luă spre casă pe cărarea care ducea la Severnaia peste munte.

Tot pe acolo se întoarse și Cornilov în oraș, unde ajunse înainte de răsăritul soarelui. Dădu cazacului dela baterie calul, luă șalupa și porni imediat spre vasul lui Nahimov. Era încă devreme. Echipajul dormea. La prova, ferestrele camerei amiralității erău luminate. Cornilov făcu un semn

cu mâna oprind pe șeful de cart să cheme pe timonierul de cart și sărind din barcă, urcă în grabă scara și ajunse pe punte.

— Micimane, dă ordin ca amiralul să fie trezit, îi spuse el șefului de cart.

— Mi se pare că Pavel Stepanovici nici nu s'a culcat încă! I s'a adus aseară un teanc întreg de ziare englezești, și le citește...

— Perfect!

Și Cornilov bătu în ușa camerei amiralității.

— Intră! A! Dumneata erai, Vladimir Alexeevici? Foarte bine! Să-ți spun drept, mă așteptam să te văd! Ce se mai aude la armata de uscat? Ai văzut-o cumva pe alteța sa? Ce spune? Ia loc...

Pe jos, alături de Nahimov, zăcea un maldăr de ziare despăturite.

— In munți e un frig al dracului!...

— Imi pare rău că nu-ți pot oferi un ceai... In bucătărie s'a stins focul.

— M'aș mulțumi și cu un pahar de vin...

— Dece te-a chemat alteța sa? Dar dece nu stai jos?

— Lăsați-mă să-mi mai desmorțesc puțin picioarele. Nu prea-mi place să călăresc!

Și Cornilov începu să se plimbe prin cabină: cinci pași înainte, cinci înapoi.

— Mi se pare că alteța sa... și Cornilov șovăi o clipă: nu găsea expresia potrivită... mi se pare că alteța sa a fost foarte afectat de eșecul nostru... E distrus, atât din punct de vedere moral, cât și intelectual...

— Ei, asta-i!... La șaptezeci de ani, ce-i de mirare!...

— Dece vorbiți de ani, domnule amiral? La șaptezeci de ani, Suvorov a trecut Alpii!

— Ceeace înseamnă că Menșicov nu e Suvorov, și atâta tot! Ei, și ce are de gând să facă de acum înainte conducătorul nostru de oști?

— A dat ordin armatei să se îndrepte spre muntele Mechenziev. Tot acolo l-a trimis şi pe Totleben.

— Pentru ce?

— Să studieze posibilităţile de întărire ale poziţiilor de acolo!

— Ştii că mâine n'ar fi exclus să ne aşteptăm la oaspeţi pe Severnaia. Şi o să-i întâmpinăm cu foc. Ce dispoziţii a dat alteţa sa în privinţa asta?

— Mi-a ordonat să scufund vase la intrarea în port, pentru a împiedeca accesul flotei inamice în golf...

— Ce mârşăvie! strigă Nahimov scos din fire. Dar după o clipă se potoli şi adăugă zâmbind: Trebue să recunosc că planul lui e dealtfel foarte cuminte, deşi nu mă aşteptam la asta!

Nahimov se ridică şi se îndreptă spre un dulăpior din perete, din care scoase o sticlă înfundată, cu gâtul smolit, şi două pahare cu picior.

— Amontiliado veritabil! Adus direct dela Londra. Pentrucă, nu-i aşa, vinurile spaniole trebue neapărat cumpărate în Anglia! L-am păstrat pentru o ocazie...

Deslipind cu băgare de seamă smoala dela gâtul sticlei, Nahimov întrebă:

— Spune-mi, şi armata s'a îndreptat într'adevăr spre muntele Mechenziev?

— Da de unde! Vine ca valul spre oraş... Până diseară va fi în Sevastopol! Eu rămân totuşi la primul meu plan. L-am şi trimis pe Steţencov cu ordinul ca batalioanele maritime să vină îndată încoace şi să se împrăştie pe vase.

— Ei, şi apoi?

— Apoi flota va ieşi în larg şi vom primi lupta. Mai bine să murim într'o luptă deschisă!

— Atunci, să mai punem odată în discuţie proiectul dumitale.

— Nu l-am discutat destul?! Şi pare-mi-se, Pavel Stepanovici, că ai fost în totul de acord cu mine...

— Nu în totul! Dacă dai semnalul „comand flota", mă supun dumitale. Istomin şi Novosilschi, deasemenea... Suntem cu toţi alături de dumneata, prietene... Voi îndeplini cu sfinţenie ceeace am hotărît între noi.

— De dumneata nu mă îndoiesc, domnule amiral, şi nici de comandanţii vaselor...

— Ar trebui să adaugi că nu te îndoieşti nici de echipaje! Asta înseamnă că vei avea cu dumneata zece mii de oameni. Ce înseamnă flota? Vasele în sine? Nu! Flota sunt oamenii, nu vasele! Treizeci sau patruzeci de vase se pot construi într'un an, doi, dar oamenii îi educăm de treizeci de ani! Nu-i nicio nenorocire să scufunzi câteva vase, dar să trimiţi la fund odată cu oamenii spiritul flotei Mării Negre, asta e cu totul altceva! Asta da, e într'adevăr o nenorocire!...

Cornilov îşi sprijini tâmplele în palme. Nahimov continuă;

— Ar fi timpul să nu mai vedem în marinarii noştri nişte iobagi oarecare şi în noi nişte moşieri! In flotă, matrozul e totul! La nevoie merge şi la moarte sigură!

— Dece îmi spui tocmai mie asta, Pavel Stepanovici? Asta e un adevăr pe care-l cunosc mai bine ca nimeni altul şi sunt de acord cu dumneata.

— Atunci?! Vorbesc cu dumneata ca şi cum aş vorbi cu mine însumi. Nu spun: „Voi", ci „Noi". Şi mie îmi pare rău de vase, dar mai rău îmi pare de oameni. Trebue să înţelegem cu toţii că matrozul este motorul principal al vasului. El ridică pânzele şi tot el e la tunuri. La nevoie, tot el se aruncă la abordaj. Matrozul va face orice dacă noi nu vom fi egoişti, dacă noi, comandanţii, nu vom privi slujba pe care o avem ca pe un mijloc pentru satisfacerea ambiţiilor noastre, şi dacă nu vom vedea în subalterni trambulina necesară ascensiunii noastre. Adevărul e că pe ei, pe marinari, trebue să-i ridicăm, să le trezim curajul, eroismul. Asta, bineînţeles dacă nu ne iubim numai pe noi, ci dacă

vrem să ne slujim într'adevăr patria! Vasele? O să construim altele!

Cornilov îi ascultase răbdător înflăcăratele cuvinte:

— Nimic din ce-mi spui dumneata, Pavel Stepanovici, nu este nou pentru mine. Sunt perfect de acord cu dumneata. Dar ce va spune armata? Şi armata este formată tot din oameni, nu-i aşa? Uite, Menşicov a pierdut pe Alma aproape cinci mii de ostaşi. Cei rămaşi în viaţă se vor întreba atunci, şi pe drept cuvânt: „Ce face flota? S'a pus la adăpost, în timp ce englezii trag în noi?"

— Las' să spună! Flota o să-şi facă datoria. Au să vadă ei cu toţii... Dar fără efecte teatrale! Să vedem ce o să spună şi prinţul de toată istoria asta, pentrucă, nu-i aşa, trebue să ţinem seamă de el... Uite, de pildă, noi o să ieşim din golf, o să intrăm în port şi el o să spună: „Cum aşa? S'a răsculat flota? Trageţi în ea!" Eşti oare sigur că n'au să te bombardeze bateriile de pe coastă?

— Cred că am să-l pot convinge până la urmă. Mai important este să-mi asigur unanimitatea comandanţilor de escadră şi a căpitanilor. Am să-i convoc'azi pe toţi la mine... să zicem, la orele opt dimineaţa. Te rog şi pe dumneata să vii. Ai să începi să mă contrazici la consfătuire?

— Am să tac... Dar până una alta, n'ar fi rău să te culci, să te odihneşti. Tremuri tot!... Echipajele sunt într'o stare de încordare. Hotărîrile mari trebue luate cu sânge rece, cu mintea limpede. Mai aveţi trei ore. Te sfătuesc să te odihneşti!

— Iţi mulţumesc pentru sfat, şi am să-l urmez... Deci ne-am înţeles! La opt, la statul major!

— S'a făcut!

Ciocniră şi băură câte un pahar de vin auriu.

La despărţire, Cornilov ţinu o clipă în mâna sa mâna lui Nahimov.

— Dumneata mă crezi, nu-i aşa, că nu sunt mânat de vanitate, ci de dragoste faţă de patrie şi de simţul datoriei?

— Da, cred! îi răspunse Nahimov strângându-i cu putere mâna. Pe dumneata te cred în totul!

Dar Cornilov mai mult ghici decât simţi că Nahimov voia parcă să scape de strânsoarea lui prietenească.

— Crede-mă, Pavel Stepanovici, ar putea fi mult mai prost! Ai dreptate. Marinarii noştri sunt cu nervii încordaţi. Parcă ar fi o butelie de Leyda... Trebue să te porţi cu ei cu multă băgare de seamă, că altfel...

— Ce altfel?

— Că altfel s'ar putea ca marinarii să refuze să scufunde vasele şi să înceapă să tragă de pe „Tri sviatitelia" în „Gromonoseţ" cu tot bordul! Atunci ce facem?

— In magazia „Gromonoseţ"-ului se află o mie de puduri de pulbere şi vasul o să sară în aer, cu prinţ cu tot. Numai că una ca asta nu se va întâmpla niciodată. Ar fi o nebunie şi n'am s'o îngădui!

— Rămâne atunci aşa cum ne-am înţeles: la mine, fix la opt.

— Da, şi până atunci, dragul meu, caută să te odihneşti..

CONSILIUL DE RĂZBOI

In marină era la fel de grav dacă veneai înainte de ora fixată, sau dacă întârziai. Şi una şi cealaltă vină erau socotite abateri grosolane dela eticheta de serviciu. Iată dece, exact în clipa în care în port răsunau clopotele de cart iar pe navă se auzea comanda „La drapel", exact în clipa în care în camera de serviciu cucul ceasornicului cânta de opt ori, exact în clipa aceea, spre statul major al marinei se îndreptau, în acelaşi timp şi venind din părţi diferite, comandanţii de escadre, amiralii şi căpitanii de vase.

Cornilov nu izbutise să doarmă. Abia dacă avusese timp să-l trezească din somn pe furierul de serviciu, să-i dicteze convocările consiliului de război, să le expedieze şi să mai dea unele dispoziţiuni menite să ajute la ultimele opera-

ţiuni de pregătire a ieşirii flotei în larg, şi apoi să se întindă o jumătate de ceas pe o canapea tare, învelită cu muşama, având la căpătâi o pernă adusă de bătrânul Mogucenco.

Invitaţii se aşezară în jurul unei mese mari, acoperită cu o pânză verde, tivită cu franjuri aurii. De pe pereţi îi priveau portretele amiralilor ruşi, în frunte cu Petru cel Mare.

Cornilov le aduse la cunoştinţă scopul consiliului.

— V'am invitat aici, domnilor, ca să luăm o hotărîre comună în legătură cu ceeace trebue să facem cu flota în împrejurările actuale, cunoscute de noi toţi. In luptele de pe Alma, armata de uscat a suferit o înfrângere şi înaintează acum spre oraş, o parte venind dinspre Severnaia, cealaltă — şi cea mai importantă ca număr — peste podul Incherman. Primele coloane au şi început să urce muntele Sapun, de unde vor coborî spre oraş. Inamicul, care nu mai este oprit în înaintarea lui, va putea ocupa toată regiunea, până la înălţimile Inchermanului. Atacând fortificaţia din Severnaia, va putea deschide de pe aceste înălţimi o acţiune împotriva escadrei amiralului Nahimov şi va putea sili unităţile noastre navale să-şi schimbe poziţia, ceeace ar înlesni flotei inamice accesul spre port. Dacă armatele aliate pun stăpânire pe fortificaţia din Severnaia, flota Mării Negre va fi supusă sau pieirii sau unei ruşinoase captivităţi. Aşa stând lucrurile, ce ne rămâne de făcut ? Părerea mea, domnilor, este că ar trebui să ieşim în larg şi să atacăm flota inamică. Dacă reuşim s'o nimicim, vom lipsi pe aliaţi de posibilitatea de a mai primi întăriri şi alimente. La nevoie, ne vom lupta cu inamicul, vom merge la abordaj şi în caz extrem vom arunca în aer vasele cu care vom fi în luptă. In felul acesta, nu numai că vom apăra onoarea flotei ruse, dar vom salva oraşul şi portul dela pieire. Distrugând unităţile navale ale inamicului, duşmanul va slăbi şi nu va mai cuteza să atace dinspre mare bateriile de coastă ale Sevastopolului. Fără ajutorul flotei sale, armata inamică nu

va cuceri orașul, iar între timp, armata noastră de uscat se va menține și se va întări până la sosirea de noi ajutoare.

Cei de față îl ascultară, uitându-se când la el, când la Nahimov. Nahimov, puțin adus de spate, stătea într'un jilț, cu capul plecat, și se uita pe sub sprâncene la Cornilov. Și privirea ochilor lui albaștri, ușor ieșiți din orbite, era numai blândețe și înțelegere.

Toată lumea era obișnuită să-l vadă pe Cornilov pus la punct. Bine îmbrăcat de un croitor priceput în meseria lui, cu părul lucios despărțit printr'o cărare dreaptă, cu privirea mândră și rece ca oțelul, cu umerii drepți și pieptul scos în afară, apărea totdeauna în ținuta unui strălucitor general, învățat să frecventeze saloanele. Când vorbea, apăsa puțin pe litera r, după moda ofițerilor de gardă din Petersburg din vremea aceea. Acum însă nu avusese timp să se bărbierească : se mulțumise dealtfel să-și ude puțin părul, ca să-l mai potolească, și atâta tot. Avea ochii roșii de nesomn și obrajii cenușii acoperiți de perii aspri ai bărbii... Părea un bătrân buhăit. Răgușise și nu mai vorbea ca deobicei. In ziua aceea arăta mai modest, mai de înțeles și mai apropiat tuturora...

După ce termină de spus tot ce avea de spus, se lăsă o tăcere apăsătoare. Când se uită la chipurile întunecate și posomorîte din jur, Cornilov înțelese că tăcerea aceea nu voia câtuși de puțin să exprime o aprobare unanimă a propunerii lui neobișnuit de îndrăznețe. Își opri privirea asupra chipului amiralului Panfilov. Incadrat de păr cărunt argintiu, chipul trandafiriu al amiralului îi făcu o impresie neplăcută. Ochii lui Panfilov erau luminați de un zâmbet ironic, blând totuși, și buzele-i se mișcau șoptind ceva.

— Vreți să spuneți ceva, Alexandr Ivanovici ? îl întrebă Cornilov aspru.

— Dacă-mi dați voie, Vladimir Alexeevici, o să-mi permit să vă pun câteva întrebări, fără să mă ating, bineînțeles,

de esența minunatului dumneavoastră proiect. Cred că atât eu cât și ceilalți domni aici de față ar trebui să știm următoarele : dacă de vreme ce v'ați văzut cu Excelența sa, prințul Menșicov, acest consiliu de război a fost convocat de dumneavoastră, de acord, sau din ordinul comandantului tuturor forțelor maritime și terestre din Crimeea ? Ca șef al statului major al forțelor noastre maritime, aveți dealtfel dreptul să convocați acest consiliu, care este deci...

— Nu, răspunse Cornilov, Excelența sa prințul Menșicov nu mi-a dat niciun ordin în legătură cu convocarea acestui consiliu, despre care nici nu știe nimic. Inițiativa a fost a mea, propunerea la fel !

— In cazul acesta — continuă Panfilov — nu suntem adunați în consiliu de război și ne putem, deci, exprima mai liber. Pentrucă, nu-i așa, observ că toți domnii aici prezenți și-au pus lacăt la gură !

— Ce-ai vrut să mai știi, Alexandr Ivanovici ? făcu Cornilov repezit, fără să-și mai ascundă enervarea.

— Ce am vrut să mai știu ? Și Panfilov își plimbă privirea asupra celor din jur. Nu-l văd aici pe Mihail Nicolaevici Staniucovici, șeful amiralității. Mihail Nicolaevici este în bune relații cu prințul. Sunt amândoi cam de aceeași vârstă și au aceleași vederi. Staniucovici l-ar fi reprezentat aici — indirect bineînțeles ! A fost oare invitat la această adunare ?

— Nu, răspunse Cornilov. Pe amiralul Staniucovici nu l-am invitat. Am convocat aici numai comandanții de front. Staniucovici e doar comandantul portului.

— Vă înțeleg, Vladimir Alexeevici ! Comanda portului nu este o misiune de front. Cu toate acestea știm foarte bine că amiralul Staniucovici n'ar refuza o misiune de front...

Un zâmbet trecu pe fețele tuturor. Numai Nahimov nu zâmbea...

— Ei, dar uite-l că a sosit ! spuse Panfilov, întinzând cu un gest prietenos mâna spre ușă.

Şi privirile tuturor se îndreptară spre uşa larg deschisă.

Staniucovici se oprise în prag. Cu capul plecat şi mâinile sprijinite de uşor, părea că se teme de ceva. Îi era poate frică să nu se sperie amiralii şi generalii de el şi s'o ia la fugă — în acest caz ar fi fost nevoit să le taie calea. Sau, cine ştie, avea de gând să facă un salt spre masă şi voia să-şi facă vânt. Dar poate că se sprijinea de uşă numai ca să-şi păstreze echilibrul. Ultima presupunere părea mai verosimilă decât celelalte, deoarece, înaintând spre masă, mormăi, făcându-şi singur cu ochiul :

— Ce balans afurisit ! Aproape de treizeci de grade ! Au !

Pesemne că tocmai în clipa aceea un val puternic lovise puntea, pentrucă amiralul alunecă şi aţintindu-şi privirea asupra unui jilţ liber, alergă cu paşi mărunţi spre el. Dar nu nimeri în jilţ, ci trecu pe alături şi ajunse într'un colţ al încăperii, unde se trânti pe un scaun, lângă fereastră.

— Nu vreau să vă împiedic, domnilor, deşi ştiu tot ! Continuaţi ! Dar trebue să vă previn, Vladimir Alexeevici... — Staniucovici îl ameninţă pe Cornilov cu degetul — trebue să vă previn că nu permit să se fure din avutul statului ! Ce înseamnă neruşinarea asta ? Dumneata ai fost acela care ai dat ordin meşterului barcagiu Mocrousenco să elibereze colonelului de geniu Totleben toată cheresteaua, scândurile şi grinzile ! Credeţi că vă este îngăduit orice ? Dacă aş fi comandant de escadră, aş da numaidecât ordin ca Mocrousenco să fie spânzurat, iar pe dumneata, îngeraşule, te-aş judeca în douăzeci şi patru de ore, după legile în vigoare în vremuri de război. Ce-i aici, mă rog, port sau cârciumă ?

Stăpânindu-şi furia, Cornilov răspunse :

— N'am dat niciun ordin lui Mocrousenco şi nu ştiu nimic...

— Dumneata nu ştii nimic, dar cheresteaua au luat-o. Dumnezeule mare! Cherestea ţinută doisprezece ani în uscătorii!

Nahimov se ridică atunci de pe scaun şi spuse noului venit:

— De asta, Mihail Nicolaevici, eu sunt vinovat. Mocrousenco n'a făcut nimic din capul lui. Cum dumneata dormeai şi n'am vrut să-ţi turbur somnul, am stat de vorbă cu Cliucinicov... Şi cum Cliucinicov este căpitanul portului, are dreptul să dea ordine meşterului marangoz... Cât priveşte cheresteaua, cred că veţi fi nevoiţi să ne puneţi la dispoziţie toate rezervele de care dispuneţi. Este absolut necesar. Dealtfel o să vă dea dispoziţii şi excelenţa sa în această chestiune. Pe Cliucinicov, mă rog, puteţi să-l daţi în judecată când poftiţi: este doar în subordinea dumneavoastră!

— Şi am s'o fac! Iar pe Mocrousenco am să-l spânzur! Oi mai găsi în depozitul meu doi stâlpi şi o bară! Dar nu m'am aşteptat la asta din partea dumitale, Pavel Stepanovici! Cum! Şi dumneata eşti împotriva mea? Ah!

Staniucovici îşi acoperi ochii cu mâna şi oftă. Apoi se ridică în picioare, învălui într'o privire turbure toată adunarea şi se îndreptă cu paşi hotărîţi spre uşă, pe care o trase bine în urma lui.

Dispăru tot atât de repede cum apăruse. Dar întâmplarea asta împrăştie atmosfera apăsătoare şi deslegă limbile. Toată lumea avea acum ceva de spus. Cel dintâi luă cuvântul căpitanul de rangul întâi, Zarin.

— Mă aliez din toată inima propunerii lui Vladimir Alexeevici. I-a fost dictată de avântul unui suflet cinstit. Oare ceeace propune echipajelor iubitul nostru amiral este realizabil? Iată un lucru la care ne-am gândit cu toţii în ultimele zile. Inamicul vrea cu tot dinadinsul să intre în golf. Să admitem totuşi că o să reuşim, cu ajutorul vaselor noastre cu aburi, să ieşim noaptea în larg şi să ne punem în ordine de bătaie înainte de apariţia duşmanului. Dar dacă, prin cine ştie ce întâmplare, marea va fi calmă, inamicul

ne va distruge numai cu vapoarele, fără să mai folosească şi vasele cu pânze. Ei, dacă ar începe să sufle puternicul vânt de sud-est datorită manevrelor de sud şi de vest ne-am putea descurca minunat. Dar ne putem oare aştepta să bată vântul de sud-est? Când ştim că e mai mult ca probabil că va bate cel dela nord-est? Şi nici vântul acesta nu-l putem aştepta, pentrucă dacă nu ieşim azi sau cel mai târziu mâine în larg, acţiunea noastră nu va mai avea nici un rost. Pentrucă mâine, inamicul îşi poate face apariţia lângă Sevastopol, venind şi de pe uscat şi de pe mare!

— Atunci, după dumneavoastră, Apolinarii Alexandrovici, ce ar trebui să facem? întrebă Cornilov.

— Ceeace v'am mai spus şi într'o discuţie anterioară: trebue să sacrificăm câteva vase vechi! Să le scufundăm deacurmezişul golfului şi să tăiem astfel duşmanului intrarea în radă. In felul acesta vom cruţa şi pulberea, şi tunurile, şi mai ales oamenii, atât de preţioşi azi, când se pune problema apărării oraşului! Marinarii vor lupta la bateriile de pe uscat cu acelaşi avânt ca şi pe bordul vaselor...

Mulţi dintre cei de faţă protestară cu energie.

— Asta nu se poate! strigă Cornilov, dar cu toată revolta stârnită de planul lui Zarin, îşi dădea seama că nu va izbuti să ajungă la o hotărâre unanimă. Nahimov tăcea.

— Socot că nu mai are niciun rost să discutăm! declară Cornilov, apăsat. Pregătiţi-vă de ieşire în larg! Se va da semnalul şi fiecare va şti ce are de făcut... Eu mă duc la Menşicov.

Consfătuirea luă sfârşit, iar amiralii şi comandanţii vaselor părăsiră statul major. La ieşire, Cornilov se întâlni cu locotenentul Steţencov, care îi transmise ordinul lui Menşicov: să plece toate vapoarele şi vasele cu vâsle, pentru a transporta forţele armate din Severnaia pe Gorodscaia...

— Excelenţa sa a sosit?

— Da, şi se află „Gromonoseţ", îi răspunse Steţencov.

— Bine! Mă duc la el. Te rog să mă urmezi.

Menşicov îl întâmpină pe Cornilov şi-l salută cu un zâmbet ironic :

— Bună dimineaţa, amirale ! Am auzit că aţi avut un consiliu de război ! Ei ? Ce-aţi discutat ?

— Unii, printre care şi eu, sunt de părere să ieşim în larg. Alţii sunt pentru scufundarea de vase în golf.

— Ultima soluţie e cea mai bună ! Dealtfel, şi eu vă dădusem ordine în acelaşi sens !

— Excelenţă, eu una ca asta nu fac !

Faţa cenuşie a lui Menşicov se întunecă de furie.

— Atunci pleacă, te rog, la Nicolaev, la unitatea dumitale ! Am să mă descurc eu şi fără dumneata ! Domnule locotenent — şi se întoarse spre Steţencov — du-te la Staniucovici şi pofteşte-l la mine...

— Staţi ! strigă Cornilov. Ceeace mă siliţi să fac e curată sinucidere !... Dar îmi este peste puteri să părăsesc Sevastopolul, înconjurat de duşman. Sunt gata să mă supun !

MIŞCARE

Seara, ca deobicei, pe bulevard cânta muzica. In ziua aceea venise rândul fanfarei unite a flotei Mării Negre, şi orchestranţii, mulţi la număr, abia încăpeau pe estrada descoperită. Elevii-muzicanţi ţineau în faţa orchestranţilor notele deschise. Asta era prima lor îndatorire, când începeau studiul. Unul dintre elevi stătea la marginea estradei şi tot timpul cât cânta fanfara o bucată, ţinea în mână un carton pe care era scrisă o cifră mare, ca să ştie şi publicul ce număr din program se execută. Intr'o parte a estradei, un afiş prins în cuişoare anunţa că concertul din ziua aceea cuprinde selecţiuni din operele lui Glinca. Numărul 1 era uvertura la „Ruslan". Plin de avânt, dirijorul făcu un semn şi începu uvertura într'un tempo atât de îndrăcit, încât bietul elev care stătea cu notele deschise în faţa celor patru başi-heliconi tresărea speriat şi holba ochii mai la fiecare măsură.

Muzica vie și impetuoasă a lui „Ruslan" corespundea cu starea de lucruri din oraș și din rada portului. Pe străzi alergau în goana mare cazacii purtători de ordine, grupuri de oameni însuflețiți și vorbăreți se adunau pe la colțuri, făcând cerc în jurul ofițerilor martori ai luptei de pe Alma. Ici-colo, pe lângă clădiri, așteptau căruțe încărcate cu boarfele locatarilor, iar într'un loc, câteva care erau încărcate cu baloturi svârlite direct din casă pe ferestrele larg deschise. In altă parte, căruțele erau descărcate și oamenii își cărau înapoi în case ţoalele și vechiturile; mai încolo, căruțașii se certau cu stăpânii boarfelor, cerându-le din două una: sau să pornească imediat sau să descarce căruțele. Parcă izbucnise un incendiu năpraznic, când oamenii nu mai știu ce să facă și dau din colț în colț; ba se hotărăsc să-și părăsească casele, ba, înaripați de speranțe, nădăjduesc că focul se va stinge și vor scăpa teferi.

Telegraful de pe deal se agita neîntrerupt, comunicând cu vasele din radă. Vasele comunicau între ele fluturând din aripioarele semafoarelor; pe catarge, când se înălțau, când erau trase jos ghirlande de pavilioane pestrițe de semnalizare, în radă se pregăteau bărcile și barcazele. La debarcaderul Grafschi soseau mereu tot felul de ambarcațiuni, și ofițerii de marină, cu îngrijorarea întipărită pe față, nici nu aveau răbdare să tragă la mal, că și țâșneau pe trepte, urcându-le câte două deodată. Alții coborau în fugă sărind în bărci pentru ca în aceeași clipă să și pornească. Pe vase răsunau sifliile șefilor de echipaje. Marinarii umblau forfota pe punte, sau, împingând cu pieptul manetele cabestanelor, virau ancorele. Coșurile vapoarelor fumegau, sirenele slobozeau când și când câte un chiot, luau corăbiile în remorcă și matahalele greoaie ale vaselor, cu pânzele strânse, își încetineau mersul. Șalande remorcate de vasele cu rame, încărcate cu oameni, cai și căruțe pluteau dinspre nord spre Peresîp, în susul golfului Sudic. Lângă zidurile de granit ale amiralității acostaseră niște bărci. Marinarii în bluze de doc alergau ca nebunii, scoteau prin ușile des-

chise ale magaziilor, unul câte unul, saci umpluți — nimeni nu știa cu ce — sau cărau doi câte doi, ducându-le de mânerele lor de sfoară, lăzi felurite cu conținut la fel de misterios.

Erau unele vase de pe care se descărcau materiale în șalupele remorcate la bordul lor, pe câtă vreme altele încărcau materialele aflate în bărci și șalande. Deacurmezișul golfului Balșoi, între bateriile Nicolaevscaia și Alexandrovscaia, nu se știe pentru ce, se instalau din prăjini cu „măturici" la capete jaloane care se legănau în bătaia vântului fluturând...

Apa verzuie a golfului spumega de freamătul micilor valuri care veneau deavalma, stârnite de roțile vapoarelor și de vâslele nenumăratelor bărci și bărcuțe.

Pe aleea de sus a bulevardului, forfota nu mai contenea. Rochiile multicolore ale femeilor păreau ca niște pete printre uniformele infanteriștilor și ale cavaleriștilor. Adunați în grup lângă fanfară, ofițerii de marină discutau cu însuflețire.

Terminând uvertura, muzica amuți. Din grupul ofițerilor de marină răsunară câteva aplauze sfioase. Descoperindu-se, dirijorul făcu o plecăciune, elevul întoarse cartonul și arătă „Nr. 2", ceeace însemna că, conform programului, urma „Marșul lui Cernomor" [1]. Dar tocmai atunci se desprinse din grupul de marinari un sublocotenent cu bereta dată pe ceafă „à la Nahimov". Apropiindu-se de muzică, sublocotenentul strigă ceva dirijorului, care, drept răspuns, se mulțumi să-și desfacă larg mâinile. Dar marinarii începură să vocifereze :

— Kossuth ! Marșul lui Kossuth !

Lângă estrada muzicanților se adunase o mulțime de oameni. Femeile, încântate de cerința marinarilor, băteau din palme. Dirijorul nu mai avu încotro și se hotărî să îndeplinească dorința auditoriului. Strigă tare muzicanților :

— Marșul lui Kossuth !

[1] Din opera „Ruslan și Ludmila" de Glinca. (N. R.)

Elevul muzicant puse la loc cartonaşul pe care scria „nr. 2". „Pupitrele vii" strânseră bucuroase partiturile şi lăsară mâinile în jos: toate fanfarele flotei Mării Negre ştiau pe dinafară marşul lui Kossuth şi nimeni nu mai avea nevoie de note ca să-l poată cânta.

Printr'o singură suflare a celor o sută de alămuri din care era compusă, fanfara dădu drumul, puternic, primului acord, în bubuiturile de tun ale tobelor mari. Şi pe fondul acestei explozii de sunete, asemănătoare urletului unei mulţimi înfuriate, tobele mici începură să bată tactul alergător. Li se alăturară după o clipă flauturile şi cornii: ajungându-i din urmă, toate instrumentele orchestrei se avântară cu foc, marşul prefăcându-se pe nesimţite într'un înfocat dans maghiar.

In jurul estradei mulţimea creştea. Răsunară, ici-colo, strigăte izolate, ba chiar şi urale.

Cu un ceas înainte de coborîrea drapelului, bulevardul se goli. După ce slobozi asupra aleilor acum pustii ultimul acord al ultimei bucăţi, orchestranţii îşi adunară notele. Apoi se aşezară în ordine, şi muzicanţii — în frunte cu elevii — porniră în pas alergător spre debarcader; de acolo risipindu-se, fiecare se îndreptă spre barca vasului său.

In seara aceea, debarcaderul amintea de intrarea unui mare teatru din capitală, după terminarea spectacolului: bărcile stăteau pe două rânduri, bord la bord, lângă scara pe care se îngrămădiseră marinarii, în aşteptarea ambarcaţiunilor de pe vasele lor; ordonanţele strigau numele corăbiilor respective, cum se strigă cupeurile seara la teatru.

— Barca „Florei"!

— Aici!

— Gigul lui „Selafail"!

— Aici!

Şi ofiţerii se aşezau în bărci, îndreptându-se grăbiţi spre vasele lor. După câteva clipe, debarcaderul deveni pustiu.

PE „GROMONOSEŢ"

Amiralul Cornilov apăru pe „Rostislav" la ora şase. Sub mărul arborelui mare se desfăşură flamura amiralului. Flamurile de amiral de pe celelalte corăbii arătau că toţi comandanţii de escadre se află în radă, pe bordul vaselor lor. Flamura prinţului Menşicov flutura pe fregata „Gromonoseţ".

Toate navele primiseră ordinul : „Coborîţi pavilionul" şi echipajele vaselor se rânduiseră pe punţile de mijloc, iar ofiţerii pe puntea dunetei. Pe navele mari, fanfarele intonară imnul *„Coli slaven"* [1], iar gorniştii de pe celelalte vase cântară *„Zaria"* [2]. Toată lumea se descoperi, drapelele de pe nave fură coborîte încet şi spre mărul arborelui mare se înălţară, şerpuind, luminile de catarg.

După coborîrea drapelului, Corniloc chemă la el pe „Rostislav" prin semafor, pe comandanţii corăbiilor „Tri sviatitelia", „Uriil", „Selafail", „Varna", „Silistra" şi ai fregatelor „Sizopol" şi „Flora".

Pe toate unităţile, atât matrozii cât şi ofiţerii descifrau cu luare aminte semnalele de pe vasul amiralităţii. Îşi dădeau bine seama că vasele celor chemaţi pe „Rostislav" aveau să fie sortite scufundării, şi toate echipajele, până la ultimul om, dădură năvală pe punte. Ofiţerii se adunară grămadă pe puntea dunetei.

De pe corăbiile condamnate la pieire se desprinseră balenierele comandanţilor, care se îndreptară spre „Rostislav", dar comandanţii chemaţi nu apucară bine să se suie pe bordul vasului amiral, când de pe „Gromonoseţ" se dădu semnalul : Excelenţa sa cheamă la dânsul pe Cornilov şi pe Nahimov !

Cornilov şi Nahimov ajungând în acelaşi timp pe „Gromonoseţ" se întâlniră pe scară şi îşi strânseră mâinile. Menşicov îi primi în salonul amiralităţii şi spunând aghio-

[1] *Coli slaven* — Slavă ţarului. (N. R.)
[2] *Zaria* — Zorile. (N. R.)

tantului său să-i lase singuri, îi invită în cabinet, unde, pe masă, ardeau lumânări. Poftindu-i să stea jos, Menşicov închise bine uşa şi începu să le spună aproape în şoaptă :

— Mă iertaţi, dar am răguşit şi nu pot să vorbesc mai tare. Ei, cum merg treburile, Vladimir Alexeevici ? Ordinul meu a fost transmis ?

— Tocmai convocasem la mine pe comandanţii vaselor ca să le anunţ ordinul excelenţei voastre, când...

— Da, da... ordinul dat de mine...

Cornilov şi Nahimov îşi apropiară capetele, pentru a-l auzi mai bine. Se uitau amândoi drept în ochii lui. Plimbându-şi repede privirile dela unul la altul, Menşicov începu la fel de răguşit :

— Se prea poate ca ordinul dat de mine să nu fie executat. N'ar fi oare mai bine, Vladimir Alexeevici, dacă ai spune că ordinul a pornit dela dumneata, ca şi iniţiativa dealtfel, fără a mai pomeni în niciun fel de numele şi persoana mea ?

Uimiţi, amiralii făcură un pas înapoi şi luară poziţia de drepţi. O clipă Cornilov înlemni. Nu mai înţelegea nimic ! Nahimov răspunse primul :

— In flota Mării Negre nu există trădători ai cauzei ! rosti el cu hotărîre. Orice răscoală în faţa duşmanului e o nebunie ! Cine v'a putut aduce informaţia asta ?

Menşicov îşi mută privirile asupra lui Cornilov şi murmură :

— Dumneata, Vladimir Alexeevici, eşti de acord cu cele spuse de amiralul Nahimov ?

— Credeţi oare posibilă o încălcare a disciplinei ? Nu vreau să vă ascund nimic : ideea dumneavoastră despre necesitatea scufundării vechilor nave în golf, idee cu care, deşi foarte mâhnit, am fost nevoit să fiu de acord, s'a răspândit peste tot ! Dar vinovat de asta nu sunt nici eu, nici Pavel Stepanovici, ci Staniucovici. Dumneavoastră aţi binevoit să-i spuneţi despre ce este vorba şi el a trâncănit în dreapta şi în stânga, fără să se sfiască nici măcar de prezenţa

gradelor inferioare. Se vede dealtfel, că tot el v'a informat că flota e neliniştită...

Parcă recunoscând că bănuiala lui Cornilov era justă, Menşicov înalţă ochii spre tavan şi oftă.

— Din acest punct de vedere, Staniucovici are dreptate: sunt neliniştite şi echipajele şi ofiţerii. Indeosebi tineretul... Dece au fost astăzi încărcate obuze pe „Tri sviatitelia" ?

Uitându-se cu severitate în ochii lui Menşicov, Cornilov răspunse:

— Obuzele au fost încărcate din ordinul meu, pe care-l dădusem înaintea primirii ordinului dumneavoastră în legătură cu scufundarea vaselor şi nu l-am mai anulat. Oamenii de pe „Tri sviatitelia" sunt deosebit de neliniştiţi: echipajul este şi acum încredinţat că totuşi vom ieşi în larg! Dacă aş fi anulat ordinul îmbarcării obuzelor, matrozii ar fi dat crezare svonului că vasul lor e condamnat, şi mai mult ca sigur că s'ar fi răsculat. Excelenţă, nu e încă prea târziu! Mai puteţi anula ordinul de scufundare! făcu Cornilov pe un ton blând, aproape rugător. Ordinul n'a fost încă transmis unităţilor respective!

Chipul cenuşiu al prinţului se îmbujoră. Menşicov se uită la Cornilov cu ochii plini de furie şi răspunse:

— In niciun caz! Domnule amiral, du-te imediat pe vasul dumitale şi transmite ordinul dat! Dumneata împreună cu Nahimov răspundeţi de menţinerea ordinei în radă!

Cornilov şi Nahimov salutară şi ieşiră.

„TRI SVIATITELIA"

Intorcându-se pe corabie împreună cu Nahimov, Cornilov transmise comandanţilor în cauză ordinul ca până în zori să scufunde vasele în punctele însemnate cu jaloane.

— O să primiţi şi ordin scris; va fi semnat de mine, spuse Cornilov. Luaţi de pe nave, domnilor, tot ce veţi

putea lua, şi în primul rând tunurile, obuzele şi pulberea. Vasele vor trebui scufundate înainte de revărsatul zorilor!

Nahimov dădu din cap, în semn că este de acord, şi căpitanii plecară să execute ordinul primit.

— Pavel Stepanovici, te rog ca pe un prieten, rămâi aici, cu mine: am nevoie de dumneata... Aşa mă simt mai liniştit...

— Cum să nu! Rămân! Cu o singură condiţie: să-mi dai un ceai... Trimite, te rog, o barcă după bătrânul Mogucenco. O să avem nevoie de el: are un fecior marinar pe „Trei sviatitelia". Şi încă ceva: pune un semnalizator pe crucetă, să supravegheze şi să ne raporteze tot ce vede. Să urmărească îndeosebi ce se petrece pe „Gromonoseţ"!

Cornilov dădu dispoziţiile necesare ca dorinţele lui Nahimov să fie îndeplinite.

In rada cufundată în întuneric începu mişcarea navelor. Remorcate de vasele cu vâsle şi cu câte un catarg, vasele şi fregatele destinate scufundării îşi ocupau locurile stabilite. Arboreţii superiori ai catargelor golaşe de pe toate corăbiile erau coborîţi, ceeace îi făcea să pară „berci", aspectul lor fiind din cele mai puţin obişnuite. Echipajele nu fuseseră încă debarcate, pentrucă navele trebuiau descărcate cât se poate de repede.

In drumul ei spre apus, luna, aproape plină, scălda portul într'o lumină vie. Pe puntea vasului „Rostislav", Cornilov şi Nahimov urmăreau linia de orientare a corăbiilor. Ultimul trecu vasul „Trei sviatitelia". Comandantul vasului nu acceptase să fie luat în remorcă şi acum, împins de vântul care bătea dela ţărm, înainta cu pânzele inferioare ridicate.

— Uite-l! strigă Cornilov. Nici gând să desarmeze!

„Trei sviatitelia" se apropia de jalon. Îşi strânsese cât ai clipi toate pânzele, aruncase ancora şi se oprise exact în aceeaşi linie cu celelalte vase.

— Bravo! făcu Cornilov, dar dându-şi seama la timp că lauda lui avea un ecou dureros în inima lui Nahimov,

adăugă repede: Sunt sigur că îţi pare rău mai ales de „Silistra“ dumitale, nu-i aşa?

— Dece? „Silistra“ are peste douăzeci de ani de navigaţie. Acum a ajuns un fel de coajă de nucă! Nu se mai poate numi navă! Dar ce ochi făceau englezii la Malta când o echipam! La ei sunt echipate cu atâta grijă numai iahturile regale... In schimb, de „Tri sviatitelia“ îmi pare într'adevăr rău. După lupta dela Sinope, să aibă o soartă atât de... E dureros!

Când vasul „Tri sviatitelia“ se aşează în rând cu celelalte, de pe puntea lui răsună sgomotul asurzitor a nenumărate glasuri. Marinarii de pe bacul „Rostislav“, care nu-şi luaseră încă hamacurile şi pe care nimeni nu încercase să-i scoată din dormitoare, începură şi ei să vocifereze. Ofiţerii de pe „Rostislav“ se aflau şi ei pe punte.

— Vezi ceva, semnalizator? strigă Cornilov.

— Văd! îi răspunse semnalizatorul, vesel. Echipajele sunt pe punţi. Fac gălăgie, dar dece anume, nu se ştie..

— Ia vezi ce se petrece pe „Gromonoseţ“! ordonă Nahimov.

— Am înţeles! răspunse semnalizatorul şi după o clipă raportă: Văd. De pe bordul drept al fregatei „Gromonoseţ“ s'a desprins o balenieră.

— Incotro a luat-o?

— Spre Grafschi.

— A nu se mai uita la „Gromonoseţ“!

— Am înţeles!

— Eram sigur, şopti Nahimov, ferindu-se să nu fie auzit de cei de pe dunetă. I-a fost frică şi a dat bir cu fugiţii!

— Crezi? făcu Cornilov, neîncrezător parcă.

— Sunt sigur! Menşicov ne lasă în voia soartei şi pe noi şi oraşul... Trebue să mergem numaidecât pe „Tri sviatitelia“.

Dar tocmai în clipa aceea, dinspre pupă se auzi un plescăit de vâsle.

— Cine e? se strigă de pe „Rostislav“.

— Un matroz ! i se răspunse din barcă.

Nahimov strigă :

— Andrei Mihailovici, dumneata eşti ?

— Eu, Pavel Stepanovici ! îi răspunse Mogucenco.

— Vâsleşte spre puntea din dreapta. Rămâi în barcă şi aşteaptă.

— Am înţeles !

— Să mergem în cabină. Acolo vom putea vorbi mai în voie, îi spuse Nahimov lui Cornilov. Semnalizator, jos de pe crucetă !

— Am înţeles !

Amiralii se închiseră în cabină. Se vesteau zorile. Luna intrase în nori.

Se răcorise, dar echipajul vasului „Rostislav" rămase pe teuga, nici ofiţerii nu-şi părăsiră locurile de pe puntea dunetei. Larma de pe corăbiile condamnate la pieire se auzea ca şi mai înainte, când mai domoală, când mai aprinsă.

PE NAVA CONDAMNATĂ

In zori, Cornilov porunci să se semnalizeze liniei de baraj prin semafor ca şalandele şi vasele cu vâsle, destinate să primească încărcăturile de oameni, să se depărteze de lângă navele care aveau să fie scufundate. S'a dat apoi altor cinci vapoare, între care şi vasului „Gromonoseţ", ordinul să se aşeze în linie dealungul corăbiilor care aveau să fie scufundate, în aşa fel ca bordul lor stâng să fie îndreptat spre ele, la distanţa de circa două sute de metri, dar să nu se lase ancorele şi să se ţină maşinile sub presiune.

Când cele cinci vapoare îşi ocupară locurile — „Gromonoseţ" se nimerise tocmai în faţa lui „Tri sviatitelia" — larma de pe vase încetă.

Cornilov şi Nahimov se suiră într'o şalupă, care-l avea pe Andrei Mogucenco la cârmă, şi se îndreptară spre intrarea în radă.

În discuția avută, Cornilov și Nahimov se înțeleseră asupra celor ce urmau să se întâmple. Nahimov îl încredințase că o revoltă deschisă nu putea avea loc. Bănuia că echipajele de pe cele șapte vase condamnate nu-și pierduseră încă speranța că ordinul va fi anulat și căutau să câștige timp până la înălțarea pavilionului. Marinarii nu se îndoiau că pavilioanele vor fi înălțate și pe navele condamnate, și ei știau că, odată înălțate, nu le vor coborî așa, în plină zi, sub ochii întregului Sevastopol. Cornilov fusese de acord să nu se ordone coborîrea lor și nici scufundarea corăbiilor cu pavilioanele înălțate. Ca atare, corăbiile condamnate mai câștigau o zi de viață. După cum se vede, nădejdea lor era în echipajul vasului „Tri sviatitelia". Intr'acolo se îndreptau dealtfel și amiralii. Celelalte cinci vapoare aveau rolul să intimideze pe oricine s'ar fi opus ordinelor celor doi amirali și să tragă la nevoie în carcasa vasului răsculat, grăbindu-i scufundarea.

Șalupa depăși bateria Alexandrovscaia și trecu din Gorodscaia, printre corăbii și vapoare, spre Severnaia, unde aștepta „Tri sviatitelìa".

Cornilov și Nahimov fură recunoscuți numaidecât, și atunci de pe corăbii și vapoare se auzi un „ura" răsunător, care-i însoți până în clipa în care șalupa ajunse la „Tri sviatitelia".

Când amiralii, urmați de Andrei Mogucenco, se urcară pe punte, șeful de cart, un marinar, le raportă vioi că pe vas totul e în ordine.

Cornilov și Nahimov trecură atunci pe dunetă, în timp ce Mogucenco se ducea pe teuga, unde se văzu înconjurat într'o clipă de marinarii de pe puntea de mijloc. Cornilov intră în cabina căpitanului, Nahimov se opri și-l chemă la el pe sublocotenentul Nefedov al doilea, decorat cu „Sfântul Gheorghe" la Sinope.

— Dragă Vania, poftește pe domnii ofițeri în careul ofițerilor...

— Foarte bine! răspunse vesel sublocotenentul, cu o lucire strengărească în ochi. Vă rog, deci, excelenţă, în numele ofiţerilor de pe vas, să poftiţi în careul ofiţerilor, unde se vor aduna cu toţii într'o clipă!

Nefedov porni în grabă să-şi îndeplinească misiunea, iar Nahimov se îndreptă spre careul ofiţerilor.

Când intră Cornilov în careu, căpitanul Zarin, cu ochii închişi, legat la cap cu un prosop ud, stătea pe o canapeluţă şi se legăna când într'o parte, când într'alta: îl chinuia o groaznică durere de cap. In salon mirosea a oţet.

Auzind paşii, Zarin deschise ochii şi sări în picioare. Îşi smulse prosopul de pe cap şi, fâstâcit, se uita la Cornilov, cu ochii lui chinuiţi, împânziţi de vinişoare sângerii.

— Bine ai făcut, căpitane, că ţi-ai scos turbanul, îi spuse cam rece Cornilov. Inlocueşte-l cu şapca şi urmează-mă. Am venit ca să vă ajutăm să vă îndepliniţi misiunea. Se vede că nu e chiar aşa de simplă precum crezusem noi doi la început!

Şi Cornilov, întorcându-se, ieşi din salon.

Supus, Zarin îşi luă şapca din cuier, şi-o puse pe cap şi-l urmă pe puntea dunetei. Apoi urcară împreună pe puntea de comandă.

Cornilov se uită scârbit în jur: peste tot domnea cea mai adâncă desordine. Tot felul de scule, de cufere, baloturi şi legături zăceau aruncate deavalma, printre gogoloaşe de hârtie, mucuri de ţigări, cârpe de şters şi capete de sfoară.

— Ce înseamnă asta, domnule căpitan? Nu ţi-e ruşine?

Dar Zarin sări ca ars:

— Ce înseamnă asta? Nimic, nimic, domnule amiral! Sau poate că nu vă place? Veniţi la prietenul muribund să vă luaţi rămas bun, şi vă ieşiţi din fire că nu e bărbierit! Aţi venit la un mort, dar, ce nenorocire, parchetul nu-i lustruit!

Şi Zarin izbucni în plâns. Se sprijini de balustrada punţii şi îşi acoperi ochii cu mâna.

— Iartă-mă, spuse atunci cu blândeţe Cornilov. Iartă-mă. N'am putut să mă stăpânesc. Recunosc, sunt vinovat. Dar, ce vrei ? M'au lăsat şi pe mine nervii !

De pe punte, Cornilov ţinu echipajului vasului o scurtă cuvântare. In dreapta lui stătea Nahimov, în stânga, căpitanul Zarin, iar lângă Nahimov, Andrei Mogucenco...

Marinarii se îngrămădiseră pe puntea de mijloc, fără să treacă totuşi de linia sarturilor arborelui mare, de unde începea duneta. Ofiţerii stăteau aici cu faţa spre punte. Ieşiseră din salon ruşinaţi, turburaţi şi tăcuţi, urmându-l pe Nahimov ; se vede că-i „frecase" bine. Dealtfel, nimeni nu-l întrecea în arta „frecuşului". Şi marinarii se potoliseră. Ii liniştise bătrânul Mogucenco, colo, pe bac.

— Camarazi ! începu Cornilov. Armata noastră s'a întors în oraş după lupte sângeroase duse împotriva forţelor mult superioare ale inamicului. Pierderile noastre sunt uriaşe, dovadă că armatele au luptat vitejeşte, deşi cu un duşman mult superior lui din punct de vedere numeric şi al armamentului. Ostaşii s'au întors să apere cu pieptul lor scumpul nostru oraş. Să trădăm oare armata ? Oare ostaşul şi marinarul nu sunt prieteni şi fraţi ? Pe Alma, armata a barat cu trupurile celor căzuţi drumul spre Sevastopol. Duşmanul nu şi-a venit în fire. Mai avem timp să ne pregătim şi să-i ieşim în întâmpinare. Timpul însă e scurt : nu e vorba de zile, ci de ore ! Dacă nu azi, mâine, duşmanul va porni ofensiva asupra Severnaiei. S'ar prea putea ca flota lui să se apropie chiar de golf. Vaporul „Roland" a făcut aseară o recunoaştere, până lângă intrarea în radă. Apoi s'a depărtat. Nu încape îndoială că a raportat despre neobişnuita mişcare care are loc în golf. In urma raportului comandantului de pe „Roland", amiralul englez a ordonat să se ţină toate vasele sub presiune. Cercetaşii noştri de pe Belbec ne raportează că de aseară flota duşmană este învăluită într'un nor de fum. Duşmanul se pregăteşte ! E sigur că vom ieşi în larg şi că vom lupta !

Ici — colo, printre marinari se auziră răsunând urale, care se stinseră însă repede.

— In ultima săptămână am nutrit cu toţii acelaşi gând: să ieşim în larg, să învingem sau să murim. Cu durere în suflet a trebuit să renunţăm la acest gând. Dece? Vedeţi acolo, în dreapta, dealungul bordului, sunt cinci dintre vapoarele noastre, pe care voi cu toţii le luaţi în râs, poreclindu-le „samovare". Trebue să recunosc că şi mie îmi sunt mai dragi pânzele. Dar pânzele, aripile noastre, depind de vânt. Flota unită a duşmanului dispune de un număr de două ori mai mare de vapoare, numărul corăbiilor lor cu pânze fiind de trei ori mai mare faţă de al nostru. Păcat că avem atât de puţine „samovare". Din această cauză ne vedem nevoiţi să renunţăm la dorinţa noastră de a învinge duşmanul pe mare. Dealtfel este şi mult prea târziu. Ştiu că aveaţi de gând să întâmpinaţi flota inamică cu bordul stâng în clipa în care duşmanul ar fi încercat să pătrundă în radă. Sunt de acord că acţionând astfel am fi pricinuit flotei duşmane pierderi mari. Dar până la urmă, prin tunurile sale, tunuri grele de bombardament, inamicul ar fi izbutit să ne scufunde toate vasele. Zăresc printre voi şi oameni din alte echipaje. O să-mi spuneţi: „Foarte bine: legate într'un singur lanţ cu parâme de manevră, vom scufunda vasele, şi în felul acesta, scopul nostru, îngrădirea radei, cu alte cuvinte, va fi atins. Vom muri acoperiţi de glorie, luptând sub drapel". Perfect! Trebue să vă mărturisesc dintr'un început că nu m'am gândit şi nici nu mă gândesc la faptul că plănuiţi să încălcaţi disciplina, cea mai sfântă îndatorire a celor de pe mare. Pentrucă ce poate fi mai frumos decât să mori în luptă, acoperit de glorie? Toate ar fi bune dacă n'ar fi vorba ca odată cu navele noastre să pierim şi noi, noi ceilalţi necesari apărării oraşului în care sunt căminele, familiile şi copiii noştri. Mai mult: apărând oraşul în care am văzut lumina zilei, apărăm întreaga Rusie, apărăm onoarea şi gloria patriei. Armata de uscat, singură, nu va putea apăra Sevastopolul; împreună cu noi însă, îl va apăra! Da, într'adevăr

e greu să distrugi ceeace ai creat cu mâinile tale ! Câte sforţări şi câtă trudă n'am cheltuit pentru a menţine pe vasele condamnate la jertfă o ordine într'adevăr demnă de invidiat ! Dar trebue să ne supunem inevitabilului. Comandantul suprem a ordonat scufundarea vaselor şi eu am fost de acord. Amiralul Nahimov s'a învoit şi el. Acum trebue să fiţi şi voi cu toţii de acord. Nu trebue să uitaţi că a fost un ceas în care Moscova ardea, dar Rusia tot n'a pierit !

Echipajul îi răspunse printr'o explozie de urale. Ecoul glasurilor cuceri un vas după altul, pe toată linia de baraj.

Făcând un semn, Cornilov opri uralele şi, în liniştea adâncă care se lăsă, adăugă :

— Noi părăsim acum corabia, încredinţaţi că vă veţi face datoria. Căpitanul vostru mi-a raportat că totul e gata pentru scufundare. Coastele au fost retezate acolo unde trebue, iar bordurile au fost tăiate sub linia de plutire. Trei oameni vor fi deajuns ; fac apel la voluntari...

După o clipă, din mijlocul marinarilor ieşiră trei oameni : timonierul Pogrebov şi marinarii Strioma şi Mihail Mogucenco.

— Bine ! şi Cornilov înălţă capul. Imi pare bine că n'au coborît arboretul mare... Semaforul a rămas teafăr... Domnule căpitan, dă ordin să se semnalizeze vaselor : echipajele să fie duse imediat la ţărm, să se taie arborada şi grumentul, să se scoată penele, să fie sparte bordurile. Inafara „Gromonoseţ"-ului, celelalte unităţi să se apropie de vase pentru a ridica echipajele. Şalupele cu pânze să facă acelaşi lucru. Rămas bun, corabie dragă ! Rămas bun, tovarăşi !

Şi Cornilov se descoperi, iar toţi cei aflaţi pe punte, adică Nahimov, Zarin şi Mogucenco, făcură la fel. Se descoperiră apoi toţi ofiţerii de pe puntea dinainte, îşi scoaseră bonetele de pe cap şi marinarii. Incremeniră cu toţii în tăcere, în timp ce Cornilov, Nahimov şi Andrei Mogucenco părăseau vasul.

Operaţia de scufundare a navelor a fost executată foarte repede : debarcarea echipajelor n'a cerut mai mult de jumătate de oră.

In calele navelor se auzeau bufniturile topoarelor. Scheletele navelor răsunau sub lovituri ca nişte clopote uriaşe. Pe punţi, fierăstraiele scrâşneau, iar catargele, tăiate dela rădăcină, se prăbuşeau vuind, în strigătul „fereşte!" dărâmând bordurile. Soarele nu răsărise încă şi pe locul unde până nu demult se aflau navele „Sizopol", „Varna" şi „Silistra", pluteau bucăţi de arboradă, pe care încercau să se salveze şobolanii de pe nave. Inainte de ridicarea drapelului, ca şi primele trei nave, fură scufundate şi „Uriil", „Selafail" şi „Flora".

Numai „Tri sviatitelia" mai plutea, legănându-se uşor pe valurile stârnite de scufundarea celorlalte nave. In faţa ei, mişcând de zor cu sbaturile roşii ale roţilor, la depărtare de câteva sute de metri, se opri vaporul „Gromonoseţ". Catargele navei rămaseră în picioare. Sgomotul topoarelor din cală încetase demult. Cei trei voluntari plecaseră pesemne cu ultimul barcaz. O balenieră îl aştepta pe căpitan lângă scară.

Dus pe gânduri, Zarin stătea lângă scară. Nu înţelegea dece nu se scufundă nava. La cârma balenierei era un miciman cu ochii sprinţari — Nefedov al doilea.

— Micimane — îi ordonă Zarin — coboară, te rog, în cală şi vezi dacă intră apa.

Nefedov urcă în grabă pe punte şi luând cu el felinarul încă aprins, uitat în cabina timonierului, coborî în cală. Pe când străbătea punţile, şobolanii ţâşneau de sub picioarele lui chiţăind şi căutând o ascunzătoare ; până atunci, micimanul nu văzuse pe navă niciun şobolan. Când ajunse la puntea de jos îl trecură fiorii. Lumina slabă a felinarului abia izbutea să străbată pâcla umedă. Undeva, pe aproape, se auzea murmurul apei. Dacă ar fi fost deschise vanele

prizelor de fund, ca să nu mai vorbim de cazul când ar fi fost sparte bordurile, ar fi trebuit să se audă cu totul alt sgomot. Cuprins de panică şi fără să înţeleagă ce se petrece acolo, micimanul se repezi la scară şi urcă într'un suflet. In goana lui, felinarul se stinse. Ingrozit, lui Nefedov i se părea în fiece clipă că prova are să se scufunde şi are să piară într'o clipă sub apă.

— Ei? Ce se aude? îl întrebă Zarin, când îl văzu atât de buimac.

Fără să-şi mai dea seama ce spune, Nefedov răspunse:

— Totul e în ordine. Apa vine. Nava se scufundă cu diferenţa de pescaj la pupa.

— Bine! Coboară atunci în balenieră.

Invăluind cu o ultimă privire nava, căpitanul coborî încet pe scară şi, punând piciorul în balenieră, se aşeză alături de timonier. Baleniera porni.

De pe „Gromonoseţ" se auzeau clopotele de cart, când deodată, de pe navă, se auzi comanda:

— Atenţie la pavilion!

Zarin întoarse capul ca să-şi mai vadă odată nava, dar rămase cu gura căscată: pe bompresul de pe „Tri sviatitelia" flutura pavilionul de prova, înălţat de o mână necunoscută!

— Micimane, priveşte: pavilionul înălţat pe navă! Nu-mi vine a crede ochilor! Vezi?

Nefedov ordonă: „Ramele în repaus!" şi se întoarse spre navă.

Matrozii încremeniră cu ramele ridicate deasupra apei.

— Vezi? repetă Zarin.

— Nu văd nimic! izbucni micimanul.

Zarin se uită întâi lung la Nefedov, apoi îşi mută privirile pe „Gromonoseţ" şi rămase iar cu gura căscată:

Pe „Gromonoseţ" pavilioanele erau ridicate, dar sub mărul arborelui mare, flamura lui Menşicov lipsea acum. Şi când te gândeşti că Zarin şi toţi cei de pe „Tri sviatite-

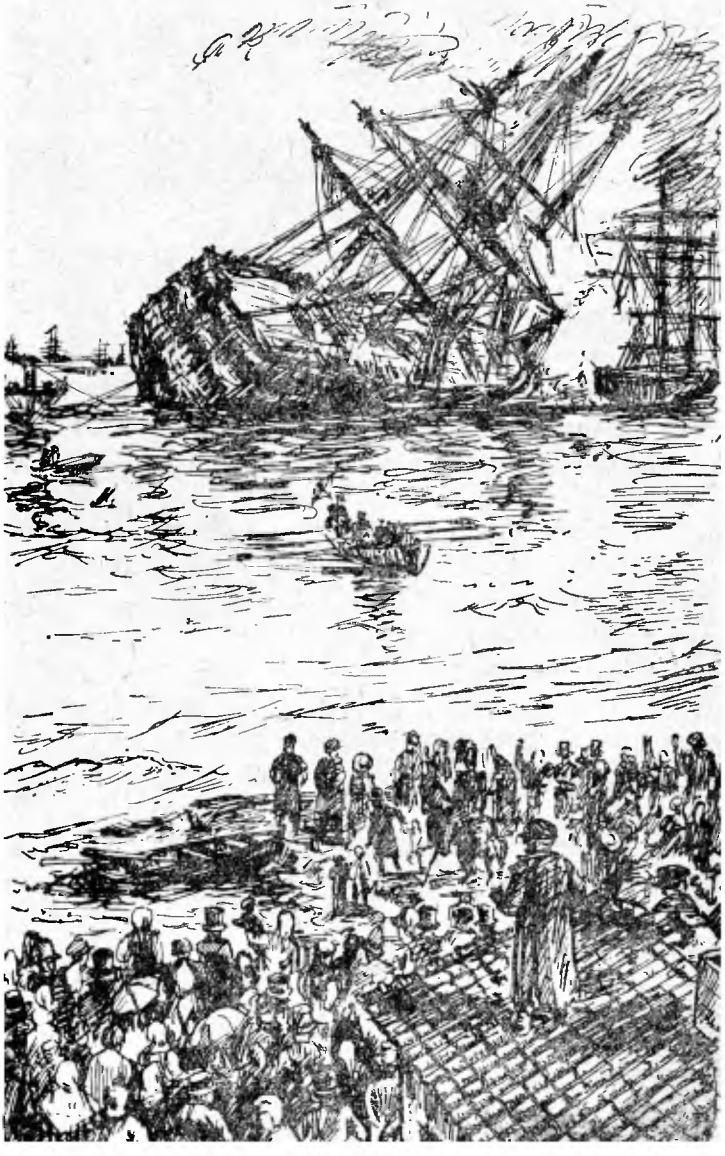

lia" erau convinşi că Menşicov se ascunde pe „Gromonoseţ" !

La început Zarin voi să se întoarcă pe nava sa şi să coboare pavilionul, dar se lăsă păgubaş. „Tri sviatitelia" începu să se scufunde încet. Dar şi „Gromonoseţ" se întoarse cu pupa spre „Tri sviatitelia" şi tunarul de pe puntea vaporului îşi îndreptă spre navă mortierul pentru a grăbi scufundarea ultimei nave condamnate.

O bubuitură spinteca aerul. Ghiuleaua pătrunse prin bord şi explodă în interiorul vasului. Tunarii încărcară mortierul din nou, şi a doua bombă avu un efect şi mai reuşit : perforă bordul navei, care se înclină şi începu să se scufunde repede.

Zarin porunci matrozilor să rameze şi când răsună a treia bubuitură nu mai întoarse capul... Marinarii, posomorîţi, loviră apa cu ramele şi priviră înapoi :

— S'a terminat ! şopti la un timp şeful de rame de pe balenieră.

Şi valul stârnit de nava care se scufunda împinse baleniera înainte, de parcă cineva ar fi lovit-o drept în pupă...

Când ultimele bărci încărcate cu oameni se îndepărtară de „Tri sviatitelia", Pogrebov, Strioma şi Mihail Mogucenco îşi luară topoarele şi felinarele şi coborîră în cală, unde se împrăştiară şi aşa cum se înţeleseseră începură să lovească cu furie. Loveau însă fără niciun rost. In loc să scoată bordajul acolo unde mai jos de linia de plutire coastele fuseseră tăiate, se apucară să spargă montanţii pereţilor !

Topoarele îşi încetară larma...

Intre timp strigătele şi sgomotul de pe puntea superioară se potoliseră. Se îndepărtară ultimele şalupe. Vorbind între ei în şoaptă, cei trei voluntari aşteptară să se depărteze baleniera căpitanului şi numai atunci deschiseră, aşa cum erau înţeleşi, vanele prizelor de fund şi apa ţâşni cu sgomot în cală. După ce terminară, cei trei conspiratori se adunară pe puntea inferioară şi stinseră felinarele.

— E timpul, fraților! spuse Pogrebov. „Atenție la pavilion!"

In ajun, Strioma coborîse pavilionul de bompres, dar în loc să-l predea, îl ascunsese. Se furișă spre bompres prin puntea superioară, înălță pavilionul, trase de saula și pavilionul se desfășură, fâlfâind măreț în bătaia vântului.

— Pavilionul e ridicat, raportă Strioma întorcându-se lângă Pogrebov, pe puntea inferioară.

Căutând să aţâţe mai tare fitilul aprins, Pogrebov răspunse:

— Să-i trimitem excelenței sale un dar din partea noastră.

Și întinzându-i lui Mogucenco amorsa, timonierul se plecă spre ochitor. Toate tunurile de pe navă erau încărcate din ajun.

Intre timp însă, „Gromonoseț" cotise și nu mai plutea în raza de ochire a lui „Tri sviatitelia". Furios, Pogrebov trase o înjurătură.

— E de rău, fraților! strigă el, zărind prin ambrazura tunului că cei de pe „Gromonoseț" se pregătesc să tragă cu mortierul din pupă.

Se auzi o bubuitură, ghiuleaua străpunse bordul navei, pătrunse în inima ei și începu să se rostogolească pe punte ca un balon uriaș, negru, slobozind un mănunchi de scântei.

— Fugiți, fraților! mai apucă Pogrebov să strige.

Și aruncându-se pe podea, prinse ghiuleaua acoperind-o cu pieptul. Ghiuleaua explodă. Trântiți jos de puterea exploziei, Mogucenco și Strioma nu-și reveniră decât după câteva clipe. Fumul înțepător al prafului de pușcă trecea prin spărtura bordului. Trupul sfârtecat al lui Pogrebov era întins cu fața în jos, lângă bordul stâng al punții de baterie...

— Rămâi cu bine, tovarășe!

Şi cei doi marinari, desbrăcându-se repede, se aruncară de pe tribord în mare, când răsună cea de a doua detunătură ; se îndepărtară, zorind, de teamă să nu-i prindă cumva vârtejul produs de scufundarea navei.

CAPITOLUL 5

O NOAPTE DE GROAZĂ

In noaptea în care se pregătea scufundarea navelor, în căsuţa lui Mogucenco de pe panta Movilei Malahov nu dormea nimeni. După o lipsă de trei zile, tatăl se întorsese acasă, ursuz, istovit, şi la toate întrebările răspundea doar prin mormăituri. Obosit de alergătura din timpul zilei, Venia îi sâcâia pe cei mari întrebându-i întruna : „Când plecăm ? O să întârziem şi n'o să mai vedem nimic !" Ana încerca să-l facă să se întindă alături de taică-său, care se culcase în patul din despărţitura de după perdea, dar fiindcă gemea, ofta şi mormăia ceva, ba chiar începuse să înjure, nu se ştie pe cine, cu glas tare. Lui Venia i se făcuse frică de taică-său şi nu voia să se culce alături de el.

— Ai să adormi pe scaun şi n'o să te putem ridica !

— Ba n'am să adorm deloc, căuta el să-i încredinţeze, dar bineînţeles că până la urmă adormi.

La fel se întâmpla de fiecare dată în noaptea Invierii. Aştepta cât aştepta, dar niciodată nu apuca să vadă oamenii dând ocol bisericii cu lumânările aprinse în mâini, nu apuca niciodată să vadă cădelniţele fumegând, lampioanele de hârtie legănându-se şi clopotele răsunând. Dealtfel, în ajunul zilei de 11 Septembrie, Sevastopolul arăta ca în noaptea aceea, singura dealtfel, în care oraşele ruseşti prindeau viaţă şi când întreg norodul ieşea afară în stradă.

Fu trezit cu ameninţarea că toţi ceilalţi vor pleca spre Gorodscaia fără el. In timp ce băiatul dormea, venise un

curier trimis de Cornilov şi-l luase pe Mogucenco pe nava „Rostislav". Nimeni nu ştia pentru ce anume. Olga se întorsese acasă — lucra în schimbul de noapte la fabrica de pesmeţi — se întorsese şi Marinca dela atelierul de pânze pentru vase, unde i se poruncise să vină la muncă şi noaptea, lucru ce nu i se mai întâmplase niciodată până atunci.

— Vai, dragele mele, de-aţi şti ce a fost la noi! povestea acum Olga. Blestematul şi afurisitul ăla de Menşicov ne-a poruncit să închidem fabrica şi să aruncăm cuptoarele în aer! Auziţi voi?! Cu praf de puşcă!... Am spart copăile şi tăvile le-am aruncat în golf!

— Noi, dragelor — îi luă nerăbdătoare Marinca vorba din gură, am cusut din pânze de vele feţe de saltea. Naşul lui Horia ne-a ordonat să trimitem la spital opt sute de saltele noi-nouţe! Le-a pregătit pentru matrozii lui de pe nave. Le-am umplut cu iarbă de mare... şi până la urmă ne-a poruncit să le dăm! Nu i-a părut rău de răniţii noştri care zac, sărăcuţii de ei, pe lespezile goale! Am făcut multe saltele, dar ce folos, când în oraş nu găseşti fir de pai sau fân. Curată nenorocire!

Cu ochii umflaţi de plâns intră în casă şi Honia, care se întorsese dela spital.

— Vai de mine, fetiţo, strigă maică-sa îngrozită când o zări. Vai de mine! Dar eşti toată plină de sânge!

Venia se şi repezi spre sora lui, dar se dădu numaidecât înapoi...

— Ptiu! Ce urît miroşi!...

— Fugi, că te murdăreşti! îl luă la goană Honia, obosită. Vai, n'aş fi crezut niciodată că un om are atâta sânge în el!

— Dar doctorii ce fac, taie? o întrebă Venia. Taie mâini, picioare?

— Da, dragă, taie, îi răspunse Honia scoţându-şi hainele pătate de sânge.

— Dar dacă pe cineva l-a nimerit în cap, îi taie şi capul ?

Honia îl repezi :

— Gândeşte-te şi tu, băiete, cum ar putea trăi un om fără cap !

— De... Ei, dar parcă tăticu nu spune că Menşicov şi-a pierdut capul ?

Ana şi Marinca începură să râdă. Nici Honia nu putu să-şi ascundă un zâmbet. Numai de pe chipul Natașei nu se ştergea tristeţea.

— Ei, cine-mi eşti, Natașa ! o dojeni Venia. Toate au venit cu un sac plin de noutăţi, numai tu nu ne spui nimic. Fără Strioma, nu-i nimic de capul tău !

— Ai dreptate, dragă, încuviinţă Natașa şi oftă.

Băieţelul uitase însă cu totul că avea de gând să se ducă să vadă scufundarea navelor. Işi lăsase capul pe masă şi adormise. Ce bine e să fii soldat ! Vine un glonte, face „bum" în cap, doctorul aleargă, hârş ! capul jos şi tu, gata, sbori spre cer !... Dar deodată îl cuprinde groaza în vis : ar fi bine să fugă de doctor, dar picioarele lui par ţintuite locului.

— Ce face, a adormit iar ? Hai, Venia, mergi sau ce faci ?

Băieţelul tresări.

— Merg, merg ! Hm, cine-mi eraţi ! Aţi vrut să plecaţi fără mine ! Dar ce, credeţi că dorm ? Nici gând !

IN MULŢIME

— Ei, Venia, încotro ? Măi băiete, dacă ai de gând să fugi, să ştii că nu te luăm cu noi ! îl ameninţă maică-sa închizând uşa cu lacătul.

Băiatul ştie bine că dacă o să înceapă să fugă, maică-sa n'o să-l mai poată prinde şi deci n'o să-l poată lăsa acasă,

dar îi e cam frică să alerge în noaptea luminată doar de lună și, supus, o sfătuește:

— Țineți-mă de amândouă mâinile! Țineți-mă tare și n'am să fug... Uite așa!

Olga îl ia atunci de mâna stângă, maică-sa de cea dreaptă și o pornesc pe drumul care urcă peste deal. Tăcuți, oamenii trec pe lângă ei. Jos, în vale, deslușesc norodul care se strecoară spre podeț venind dela Peresîp.

— Dece mergeți așa de încet? Și Venia, nerăbdător, le trase pe amândouă cu putere. Dacă eram singur, sburam, zău așa!

Olga și mama îl ridică atunci de subțiori și încep să alerge cu el. Venia, care nu mai atinge pământul cu picioarele — și le bălăbănește în aer și chiue, fericit. Când ajung la podețul de peste golful Iujnîi și îl lasă iar jos, Venia se întoarce spre surorile lui și le strigă:

— Ei, ce-i cu voi, dece ați rămas în urmă? V'au ruginit încheieturile? Nu vedeți cum fuge toată lumea?

Dar pe podeț nu e chip să fugi — lume multă, și toți se îndreaptă spre partea cealaltă. Ajunși acolo, oamenii pornesc în aceeași direcție — spre bateria Nicolaevscaia.

Pierduți în valul mulțimii din fața vechii amiralități și a navelor depozit, înaintează și familia Mogucenco. Se îndreaptă și ei spre locul către care se îndreaptă toți locuitorii din Sevastopol. Incepe să se lumineze de ziuă...

Venia se obișnuise să vadă în timpul zilei, pe străzi, mai ales soldați și marinari. In noaptea aceea însă, el văzu cu totul altă lume. In mulțimea care se înghesuia pe țărmul golfului Balșoi arareori zărea șepci ofițerești. Cazacii de pe Don nu se amestecau în mulțime, ci formau un grup aparte. Erau și astăzi destul de mulți soldați, dar mai ales oameni de rând: meșteri din docuri, fierari, zugravi, armurieri, marangozi, croitori de echipament militar și maritim, pescari, birjari în șalvari și camizole[1] cusute cu fir de aur,

[1] Camizolă — denumire dată în vechime unei scurte bărbătești, fără mâneci, care se purta sub haină. (N. R.)

ciobani în scurte de piele, cu un cuţit atârnat la cingătoare, negustori, slugile şi îngrijitorii de cai ai ofiţerilor şi negustori ambulanţi. Venia mai observă ceva cu totul neobişnuit: în mulţime se vedeau foarte multe femei!

Din cei patruzeci şi două de mii de locuitori ai Sevastopolului, numai şapte mii erau femei. Dar în noaptea aceea, în mulţimea care se înghesuia de amândouă laturile golfului Iujnîi, pe promontoriul Pavlovschi şi lângă bateria Nicolaevscaia, erau mult mai multe femei decât bărbaţi. Fără să ţină seamă de întuneric, alergaseră acolo toate nevestele şi fiicele marinarilor, fetele şi chiar drăguţele lor din oraş.

Cucoane cărunte şi îngâmfate, în faţa cărora toată lumea se dădea la o parte în timpul zilei, se înghesuiau acum în mulţimea de târgoveţe, neveste de marinari, muncitoare dela fabrica de pesmeţi şi de lucrătoare dela atelierele de pânze pentru vase.

Ţărăncuţele mlădii, cu şaluri de muselin cusute cu aur şi cu broboade pestriţe pe cap, apăreau ca nişte pete viu colorate.

Povârnişurile repezi ale ţărmului îngăduiau tuturora să vadă ce se petrece în port, dar lumea tălăzuia nerăbdătoare spre ţărm, înghesuindu-i pe cei care izbutiseră să ajungă mai din vreme pe pietrele şi pe pereţii stâncoşi ai cheiului. Dădea buzna peste ei, gata-gata să-i arunce în apă...

Noaptea rece, aproape geroasă, trezise înainte de vreme vânzătorii de sbiten[1], care îşi pregătiseră samovarele mult mai devreme ca de obicei. Începuseră acum să se strecoare prin mulţime, strigând „Păzea că vă opăresc!" şi fluturându-şi şiragurile de covrigi. Fiecare dintre vânzătorii aceştia avea legat la brâu un suport din lemn pentru pa-

[1] Sbiten — o băutură caldă, aromată. (N. R.)

hare. Samovarele pufăiau şi fumegau de zor, iar vânzătorii îşi lăudau marfa strigând cântat, cât îi ţinea gura:

Caldă băutura!
Iţi desghiaţă gura!
Cine sbiten bea cu oala
Nu mai ştie ce e boala.

Şi cum pe toţi îi chinuia setea, vânzătorilor le mergea foarte bine.

Familia Mogucenco ajunse la ţărm tocmai în clipa în care între şirul de nave şi vapoare se ivise baleniera cu amiralii, întâmpinată de puternicele urale ale echipajelor.

Venia vedea totul foarte bine, pentrucă maică-sa îl cocoţase pe umerii ei, şi băiatul le spunea acum, mamei şi surorilor lui, tot ce se petrece. In baleniera care se îndrepta spre escadră se aflau Cornilov şi Nahimov. Mogucenco se afla la cârmă, ţinând locul ofiţerului, stăpânul şalupei. Când baleniera se apropie de navă, fanfara o întâmpină cântând un marş. Cornilov o să dea acum semnalul: „Comand flota!"

Şi într'adevăr, pe „Tri sviatitelia" începu să funcţioneze semaforul.

Băieţelul nu apucase să descifreze ce se semnalizează de pe navă, când raportă că Cornilov a poruncit navelor să ridice ancorele, să întindă velele de sus şi să pornească în larg, urmând în şir vasul amiral, iar vapoarele prevăzute cu artilerie grea să escorteze navele.

Venia vedea foarte bine că pe toate corăbiile, în afara lui „Tri sviatitelia", arboreţii fuseseră coborîţi şi vergile strânse, şi că corăbiile nu pot întinde velele de sus. Mai vedea că parâmele de manevră dela prova spre pupa legau toate corăbiile într'un singur lanţ. Uitase cu desăvârşire că alergaseră cu toţii într'acolo pentru a vedea scufundarea escadrei. Acum, dorea din tot sufletul ca flota să iasă în larg.

Pe corabie domnea cea mai cruntă desordine. Se auzeau lovituri de topoare. Vapoarele, acostând lângă corăbii, ridi-

cau echipajele. Pe navele din apropiere, oamenii dărâmau catargele... Baleniera cu amiralii se duse spre „Rostislav", acostă, şi de acolo, goală, se îndreptă spre cheiul Grafschi. Mogucenco era din nou la cârma balenierei.

— Ei, copile — îl dojeni încruntată o vecină — ce tot mi te lăudai ? Cine-mi eşti !

Venia se ruşină. Da, lucrurile nu mergeau deloc aşa cum ar fi dorit el ! Şi sărind jos de pe umerii maică-si, care nu apucă să scoată un ţipăt măcar, o luă la fugă şi se pierdu în mulţime. Trebuia neapărat să se ducă pe cheiul Grafschi, să-l găsească pe taică-său şi să afle dela el adevărul, tot adevărul ! Mulţimea se frământa, femeile plângeau... Bărbaţii ameninţau un duşman nevăzut şi înjurau... Din rada portului se auzi o bubuitură de tun, urmată de a doua şi de a treia...

MARŞ DE FLANC

Scufundarea vaselor îi încredinţase pe locuitorii oraşului că inamicul e aproape şi că e aşteptat să sosească în Severnaia, adică în locul în care fuseseră duşi toţi muncitorii pentru a grăbi construirea fortificaţiilor. Spre Gorodscaia şi Corabelnaia, lucrările de fortificaţii fuseseră oprite. Armata se afla pe câmpia Culicovo, în bivuac, iar matrozii de pe navele scufundate fuseseră împărţiţi pe batalioane. Pentru completarea batalioanelor flotei mai fusese adusă o parte de matrozi de pe alte nave. Numărul apărătorilor Sevastopolului crescuse cu aproape douăsprezece mii de oameni. In port, Cornilov aşezase vapoarele prevăzute cu artilerie grea în aşa fel, încât să poată trage asupra înălţimilor din cartierul Severnaia în cazul în care inamicul ar fi pus stăpânire pe fortificaţiile de acolo.

Menşicov încredinţase apărarea cartierului Severnaia lui Cornilov, cea a cartierului Jujnaia amiralului Nahimov. Amiralii deveniră comandanţii forţelor de uscat dintr'un

motiv foarte simplu : în garnizoană predominau acum marinarii.

Toate măsurile luate avură darul să mai domolească panica orășenilor. Oamenii cu stare, gata până atunci să fugă din oraș, își mutară gândul : credeau că drumul spre Baccisarai era ocupat de inamic. Și de vreme ce bogătașii rămâneau în oraș, sărăcimea se simțea mai îmbărbătată.

S'a întâmplat însă ceva la care mai niciunul dintre locuitorii Sevastopolului nu se aștepta, un lucru pe care numai Nahimov îl prevăzuse : Menșicov îl chemă pe Cornilov și îi aduse la cunoștință că în noaptea de joi spre vineri, 12 Septembrie, armata va părăsi Sevastopolul luând-o pe drumul spre Baccisarai !

— Am de gând să fac un marș de flanc, îi spuse Menșicov. Armata va ocupa pozițiile care amenință flancul stâng și spatele inamicului. Prins între două focuri, dușmanul nu se va încumeta să atace Severnaia. Dacă totuși, împotriva așteptărilor mele, lucrul acesta se va întâmpla, armata noastră va ataca pe aliați pe la spate. Socot deci necesară asigurarea legăturii între Sevastopol și Rusia, pentrucă dușmanul poate întreprinde un atac și asupra Simferopolului și al Perecopului, și asta ar însemna că ne taie toate mijloacele de aprovizionare.

— Cum, excelență ! strigă Cornilov. Părăsiți Sevastopolul și lăsați flota în voia soartei ?

— Sevastopolul are o garnizoană, pe cât se pare, și flota se poate apăra și singură. Are doar o artilerie puternică, nu-i așa ? Și apoi, crezi dumneata că „meșterii noștri, cărămidarii", au dormit tot timpul ăsta ? Totleben a făcut o mulțime de șanțuri și a înălțat o pădure întreagă de fortificații, în care și-ar rupe picioarele și dracul, nu numai englezii !

— Pentru apărare, Sevastopolul dispune numai de șaptesprezece batalioane ! Situația jalnică a fortificațiilor ați recunoscut-o chiar dumneavoastră. Cum să rezistăm împotriva unei armate inamice de șaizeci de mii de oameni ?

Menşicov se uită la Cornilov cu o privire plină de ironie.

— Mi s'a transmis că după părerea dumitale, fiecare matroz face cât zece soldaţi!

— Nu neg că aş fi spus-o...

— Ce să mai vorbim atunci, amirale? După cum vezi recunoşti şi singur, douăsprezece mii de matrozi fac cât o sută douăzeci de mii de soldaţi. Nu vreau să te contrazic, mai ales că, după mine, părerea dumitale este departe de a fi o vorbă în vânt! Soldaţii mei, recruţi de ieri-alaltăieri, nu sunt nici instruiţi şi nici n'au fost sub foc, totuşi reprezintă o oarecare forţă, modestă e drept, dar totuşi o forţă. Vom constitui, ca să zic aşa, rezerva voastră, încheie Menşicov zâmbindu-i amabil.

Cornilov îşi dădu seama că ar fi în zadar să se împotrivească: excelenţei sale nu-i plăcea să-şi schimbe hotărîrea odată luată, chiar dacă i se argumenta bine întemeiat. Inafară de aceasta, şi amiralului i se păruse just planul prinţului de a asigura legătura dintre Sevastopol şi Rusia.

La despărţire, văzând că Cornilov se întunecase la faţă, Menşicov spuse împăciuitor:

— Războiul nu cunoaşte hotărîri definitive. O să acţionăm, Vladimir Alexeevici, conform situaţiei şi situaţia se schimbă cu fiecare ceas care trece. Nu ştim încă bine care sunt intenţiile duşmanilor noştri şi ca să ai o dovadă că nu „părăsesc" Sevastopolul, trupele noastre îşi lasă tot echipamentul în oraş, fiecare om luându-şi cu el numai strictul necesar. Coloanele de căruţe vor rămâne aici. Mă voi întoarce în clipa în care va fi absolută nevoie de mine, şi numai în folosul cauzei noastre comune.

In cele patru zile petrecute în bivuacul de pe câmpia Culicovo, armata lui Menşicov se mai întărise. Regimentele, care avuseseră pierderi mari în oameni, fuseseră regrupate în batalioane: unităţile militare primiră noi comandanţi în locul celor căzuţi. Dintr'o gloată neorganizată se închegă din nou o armată.

În timpul nopții, avantgarda armatei ruse părăsi câmpia Culicovo, îndreptându-se peste podul Incherman spre muntele Mechenziev. Inamicul se afla undeva, aproape, pe Belbec, cale de un ceas de fortificația nordică. Englezii și francezii poposiseră în câmp deschis, în jurul focurilor aprinse. Prin defileul prin care trecea drumul spre Baccisarai se puteau aștepta oricând la un atac prin surprindere, și din cauza aceasta, soldații ruși nu aveau voie nici să aprindă focul, nici să fumeze, și nici să facă cel mai mic sgomot în timpul marșului.

Dar mișcarea trupelor nu putu fi ascunsă populației orașului, care mai trăi o noapte de groază. Locuitorii erau însă convinși că trupele se deplasează spre Severnaia pentru a da inamicului o lovitură în flancul stâng, în clipa în care acesta, susținut de flota sa, va asalta fortificațiile din acea parte. Erau siguri că în zorii zilei va începe canonada. Dar nici când se lumină, și nici mai târziu, tunurile din Severnaia nu-și făcură auzit glasul!

ARMATA ȘI FLOTA

Noaptea, izolat de restul trupelor de englezi, un batalion al regimentului din Tarutino, înzestrat cu patru tunuri, se înapoie la Sevastopol, și odată cu aceasta orice legătură dintre Sevastopol și armată se rupse.

In dimineața zilei de 13 Septembrie, pe înălțimile Fediuhin, în partea de răsărit a orașului, se iviră unitățile franceze.

Inamicul, care nu se încumeta să atace Sevastopolul dinspre Severnaia, avea de gând să-l atace acum dinspre sud.

Apariția inamicului în preajma orașului trezi o mare îngrijorare în rândul apărătorilor Sevastopolului: Pe Gorodscaia, Nahimov avea în totul patru mii de oameni. Cu forțe atât de slabe, amiralul nu putea apăra orașul decât dacă

inamicul şi-ar fi întârziat atacul. Iată dece Nahimov era de părere să-şi scufunde navele escadrei, pentru a putea ataşa echipajele lor garnizoanei. Aflând că inamicul trecuse pe partea de sud, Cornilov dădu ordin să fie transportate din Severnaia, pe vapoare, unsprezece batalioane din flotă, adică aproape şase mii de oameni. După aceea, Cornilov convocă la locuinţa sa din oraş pe colonelul Totleben şi pe generalul Moller.

— Să împărţim moştenirea lăsată de prinţul Menşicov, le spuse el celor veniţi. S'o împărţim în aşa fel încât să asigurăm unitatea conducerii, pentrucă de aceasta depinde reuşita apărării: ordinele trebue să pornească dela o singură persoană. Majoritatea garnizoanei este formată din marinari aflaţi sub ordinele lui Pavel Stepanovici şi ale mele. Infanteria în schimb este la ordinul dumneavoastră, generale. Poliacov, comandantul trupelor de pionieri este de părere că el este subordonat nemijlocit prinţului Menşicov, deşi ar fi firesc ca el să asculte de colonelul Totleben. Toate acestea, domnilor, trebue lămurite şi bine puse la punct. Aşa nu mai merge!

Generalul Moller, un bătrânel cam tare de ureche, ascultă cu mâna dusă pâlnie la urechea stângă, cu care auzea mai bine. Tot timpul cât vorbi Cornilov, dădu din cap, cum fac deobicei surzii care vor să-şi ascundă infirmitatea.

— După părerea mea — spuse Totleben — cred că conducerea trebue să vă aparţină sau dumneavoastră, Vladimir Alexeevici, sau lui Pavel Stepanovici, adică unuia dintre cei doi amirali. Nu e nicio nenorocire dacă unul dintre dumneavoastră va trebui să conducă operaţiile de uscat.

Generalul îl ascultă şi pe Totleben cu mâna la ureche şi, cu tot trupul întors spre vorbitor, continuă să dea din cap. Nahimov, care luase loc la dreapta generalului, se aplecă spre Moller şi începu să-i strige în urechea dreaptă:

— Aţi înţeles? Toate forţele din oraş vor fi comandate de amiralul Cornilov! El e general-adjutant, şeful statului major al marinei. Aţi înţeles?

Moller se dădu puțin la o parte și răspunse jignit:

— Degeaba îmi urlați în ureche, amirale, eu aud și pricep totul foarte bine! Și apoi, cum aș putea eu conduce marinarii? In unitățile dumneavoastră, până și limba comenzilor e alta! Soldatul meu răspunde: „Am înțeles, excelență", pe câtă vreme matrozul dumneavoastră zice: „Este, Pavel Stepanovici!" Te pomenești că mie, sau chiar și prințului, matrozul ne va răspunde: „Nu!" Totul depinde de forma în care e spus. Trebue să mai găsim o modalitate ca și cei din trupele de uscat să-i răspundă lui Vladimir Alexeevici prin: „Am înțeles, excelență!" Pentru asta, ne vom folosi de un precedent gata creat: Voi da un ordin în sensul următor: „Propun domnilor comandanți ai trupelor de uscat să execute toate ordinele emise de domnul general-adjutant Cornilov, care a luat asupra sa sarcina de șef de stat major al tuturor trupelor orașului Sevastopol, ca dispozițiuni confirmate. Semnat, general-locotenent Moller"...

Incântat de aprobarea lui Moller, Nahimov îi spuse de astădată nu chiar atât de tare:

— Domnule general, pe cuvântul meu că sunteți mai deștept decât excelența sa. Pe cuvântul meu!

— Ai văzut? Și dumneata care îmi țipai la ureche! bombăni generalul, fără să fi auzit însă prea bine ce-i spusese Nahimov.

TUNUL

Intorcându-se acasă, Venia se gândea întruna cum îl vor întâmpina ai lui. Când o să-l vadă cu bereta de matroz pe cap, cu epoleții cu cifra „36" pe bluză, mama va împreuna palmele de uimire, se va bucura și va uita să-l mai întrebe pe unde hoinărise două zile: o să se repeadă să-l strângă în brațe și o să-l sărute. Olga o să pufnească: „Ia

te uită, ce s'a mai gătit prâslea!" Marinca o să-i ia bereta şi o să se împopoţoneze cu ea, născocind cine ştie ce joacă, şi Honia o să zâmbească în tăcere. Cât despre Nataşa, o să înceapă să plângă de bucurie şi să strige: „Ia uitaţi-vă la el, dragele mele! Te pomeneşti că s'a înscris elev marinar! Micul meu matroz drag!"

Dar dacă e şi tată-său acasă? Că taică-său, fără vorbă multă, o să-şi descheie cureaua şi atunci... Nu scapă necroit! Venia e gata să recunoască totul, şi mai ales că merita demult o bătaie: făcuse atâtea ştrengării în ultima vreme, îi scosese pe toţi din sărite... Totuşi, cureaua lui taică-său nu e cine ştie ce plăcere. Rareori punea el mâna pe curea, dar şi când îl „croia" apoi îl „croia" bine, nu se încurca!

Ei, dar acuma, ce-o fi să fie! Venia e hotărît. Cu pas de marinar, uşor legănat, ca al lui Strioma, băiatul se îndreptă spre casa părintească.

Dar Movila Malahov nu mai e de recunoscut. Pe bastionul turnului Belîi flutură drapelul, şi prin faţa casei familiei Mogucenco, trece acum, şerpuind, un nou drum. Cizmele soldaţilor care înaintează pe acest drum spre munte, în pas de voie şi cu arma pe umăr, stârnesc nori de praf. In urma lor se opinteşte o pereche de bivoli înhămată la căruţa pe care se află o cisternă de vapor, un fel de ladă mare de fier, nituită, pentru apă. Când dă de pietre, căruţa hurducăe şi de fiecare dată cisterna răsună şi zăngăne ca un clopot. Ceva mai la vale, la vreo sută de paşi de casa lui Mogucenco, s'a împotmolit un tun care nimerise cu o roată într'o groapă. Nişte matrozi legaseră un odgon de osie şi acum trăgeau din răsputeri în sus, spre deal, doar-doar l-or urni din loc. Erau sub comanda unui miciman cu ochi de ştrengar, plin de praf de sus şi până jos. Pe obrajii lui roşii, din pricina efortului, se prelingeau şiroaie negre de sudoare. Micimanul şi-a dat bereta pe ceafă, aşa cum fac deobicei marinarii lui Nahimov. Inhămat la odgonul din faţă zicea

primele versuri ale cântecului „Dubinușca“ și în asta consta în clipa aceea comanda lui:

Hei, dubinușca, pornește
Și muncește voinicește.

Incepând cu toții să cânte „Dubinușca“, marinarii încercară să scoată dintr'o singură smucitură roata din groapă. Dar roata, care izbutise aproape să scape, se rostogoli iar în adâncătură.

Curios să vadă dacă oamenii vor izbuti sau nu s'o scoată, Venia se apropie și rămase locului.

— Să mai răsuflăm, băieți! spuse micimanul.

Și marinarii, fără să lase odgoanele, se opriră gâfâind și înjurând printre dinți.

— Hei, elev marinar! strigă micimanul când dădu cu ochii de băiețel. Tu ce stai fără să faci nimic? Ajută-ne! Avem nevoie și de ajutorul tău.

— Este! răspunse Venia și apucând de odgon, strigă: Hai, fraților!

Tunuri n'ați văzut voi oare
Și obuze lucitoare ?
Hei, dubinușca, pornește
Și muncește voinicește.

— Merge, merge! A ieșit! strigară matrozii, și roata scăpă din groapă.

Venia păși cu îndârjire în pas cu ceilalți și trase cu coada ochiului spre casa lui. Când trecu pe lângă zidul de piatră, tunul înaintă huruind în cântecul vesel al oamenilor. Băiețelul era sigur că acum, cineva dintre ai lui, surorile sau mama, va ieși în pridvor — căci cântecul răsuna tare vesel — și-l va vedea că nu se joacă cine știe pe unde, ci că are o îndeletnicire mult mai însemnată. Dar nu ieșea nimeni în pridvor și nimeni nu se ivea la fereastră. Venia vedea înaintea lui o pantă repede și nu știa ce să facă: să tragă tunul mai departe, până sus în vârful movilei, sau să lase totul baltă și să se ducă acasă? Deodată, cineva îl

luă de ceafă cu atâta putere, încât boneta îi sbură cât colo, şi, smucindu-l, îl trase dintre odgoane. Era Marinca!

— Mama şi-a secat ochii de plâns, şi dumnealui!... Marş acasă!

Tunul s'a oprit. Venia se împotriveşte, dar Marinca îl trage de mână spre portiţă.

— Hei, frumoaso! îi strigă micimanul. In loc să ne ajuţi, ne iei pe cel mai bun om!

— N'aveţi decât să cântaţi un cântec mai cu inimă şi o să vă meargă mai bine, îi răspunse Marinca, fără să se oprească.

— Le-am cântat pe toate câte le ştiam. Dece nu ne zici şi dumneata unul?...

— Când o să încep eu să cânt, o să vi se spargă tunul! strigă Marinca, trăgându-l pe Venia în casă.

Matrozii se prăpădeau de râs.

— Fetişcana asta e foc, nu alta! A cui o fi, nu ştiţi? întrebă micimanul.

— E fata lui Mogucenco, cumătrul lui Pavel Stepanovici, îi răspunse un matroz. Şi băiatul tot al lui este.

— Daţi-i drumul, băieţi!

Fără a mai cânta, matrozii traseră mai departe tunul în sus, la deal.

— Uite, ţi-am adus odorul! strigă Marinca intrând în casă şi împingându-l pe Venia spre maică-sa. Nici în apă nu se îneacă, nici în foc nu arde! Hai, ia-l în primire, că n'am timp de pierdut cu voi!

Şi fata ieşi în fugă.

Cu ochii umflaţi de plâns, Ana aruncă o privire băieţelului, dar, fără să-i zâmbească măcar, se întoarse spre vatră şi începu să spele vasele.

Venia se vârî în colţul unde stătea Natasa şi se aşeză pe un scaun în faţa ei. Fata, care lucra de zor, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat, ridică capul şi după ce se uită lung la el, zâmbi din colţul buzelor.

„DE-A BABA-OARBA!"

Intenţiile inamicului erau prea puţin cunoscute de către apărătorii Sevastopolului. Menşicov nu făcuse niciun fel de recunoaştere, cu toate că avea cavaleria la dispoziţia lui. Primise el, ce e drept, câteva veşti printr'un curier special, dela ţar, dela Petersburg, căci Nicolai Pavlovici îi trimitea deseori scrisori, în care îi comunica noutăţile apărute în ziarele străine şi ştirile primite de peste graniţă dela diplomaţii ruşi, ba chiar şi clevetirile şi svonurile din Petersburg. In timp ce inamicul era încă departe şi se pregătea de campanie, ţarul înştiinţa pe Menşicov la ce anume să se aştepte. Ştiri interesante îi soseau şi dela armata dunăreană, de sub comanda prinţului Gorciacov, în timp ce inamicul îşi grupa forţele în portul turcesc. După lupta de pe Alma, Menşicov continua să primească ştiri din Petersburg şi de pe Dunăre, în timp ce forţele duşmane se apropiau de Sevastopol. Dar acestea îşi pierduseră şi însemnătatea şi sensul, pentrucă în ceasurile acelea era important să afli ce anume unelteşte duşmanul şi de unde se pregăteşte să dea lovitura. La Sevastopol nu se ştia însă nimic, nu numai despre mişcarea armatei duşmane, dar nici despre direcţia luată de Menşicov, sau despre locul în care s'a oprit şi punctul spre care are de gând să se îndrepte.

— Asta nu mai e război, ci un joc de-a baba-oarba! spuse Nahimov vorbind despre deplasarea armatelor beligerante.

După lupta de pe Alma, inamicul rătăcise şi el multă vreme în ceaţa zecilor de presupuneri.

Măcinat de o boală grea, mareşalul francez Saint-Arnaut, comandantul suprem al forţelor aliate, răspunsese la propunerea lordului Raglan, comandantul forţelor engleze, printr'un refuz: Raglan propusese tocmai lucrul de care se

temeau cei din Sevastopol şi anume : imediata atacare a oraşului dinspre nord, cu sprijinul flotei. Saint-Arnaut răspunsese că în urma observaţiilor făcute de pe mare, se constatase că ruşii îşi întăreau în grabă fortificaţiile din Severnaia şi că comandantul vaporului de cercetare „Roland" a comunicat întâi că flota rusă se află în rada portului, pregătindu-se deschis să iasă în larg, iar mai apoi că peste noapte escadra dispăruse. Ce se va întâmpla dacă flota rusă va ieşi noaptea în larg ? Dar dacă ruşii au barat intrarea în radă, scufundând vasele ? Atunci flota aliată, neputând pătrunde în Balşaia Buhta nu va izbuti să dea ajutor forţelor terestre la atacul cartierului Severnaia. Şi mai departe ? Dacă în cazul unui atac izbutit, armata aliaţilor nu va putea valorifica repede succesul, şi se va găsi sub focul puternicei artilerii a navelor ruseşti ? Larg, în unele locuri ajungând până la un kilometru, golful se va deschide atunci în faţa forţelor lor ca o stavilă de netrecut. Nu poţi sili pe ruşi să capituleze numai şi numai prin bombardarea oraşului de pe înălţimile din Severnaia. Ce direcţie luaseră armatele de uscat ale ruşilor după bătălia de pe Alma nu se ştie. In clipele hotărîtoare ale asaltului asupra cartierului Severnaia, armata rusă poate să apară prin surprindere, executând lovitura fie din flanc fie din spate.

Toate aceste argumente la un loc îl făcuseră pe mareşalul Arnaut să se îndoiască de succes.

Cu şi mai multă hotărîre se opusese la asaltul cartierului Severnaia inginerul englez Begroyn, care era sigur de insucces. După el, luptele de pe Alma arătaseră că ruşii aveau să opună o rezistenţă disperată. Begroyn era sigur că după o pregătire de artilerie şi după executarea tragerilor cu puşca, asaltul va ajunge în cele din urmă la lupta piept la piept, şi când e vorba de lupta la baionetă, soldaţii ruşi sunt de neînvins. Nereuşita asaltului va atrage după sine uriaşe pierderi şi va determina eşecul întregii expediţii. „Pe lângă toate acestea — spusese Begroyn în încheiere — am adus aici după noi un imens material de război,

tunuri grele, galioane, fascine, mii de lopeți, târnăcoape, topoare, ca să nu mai vorbim de oameni: artileriști, ingineri, pionieri și mineri ca să ajungem de râsul întregii Europe ?"

Fără voia lui, comandantul suprem al trupelor engleze a căzut de acord cu francezii, și anume, să treacă în Iujnaia și să încerce de acolo cucerirea Sevastopolului.

Tot discutând și contrazicându-se, comandanții flotei aliate pierdură o grămadă de vreme. Englezii căzură de acord cu hotărîrea lui Saint-Arnaut, dar pregătirile pentru trecerea în Iujnaia se făceau alene, fără însuflețire.

Când armata aliaților începu să înainteze spre valea pârâului Ciornîi, armata lui Menșicov părăsise Sevastopolul. Noaptea armatele pierdură contactul și dușmanul apăru nestingherit pe înălțimile din Iujnaia.

Când află că inamicul se ivise în cartierul Iujnaia, Menșicov trimise un curier la Cornilov, aducându-i la cunoștință că forțele de uscat se vor întoarce la Sevastopol în Severnaia, unde ordona să i se trimită convoaiele de căruțe.

In ziua de 18 Septembrie, comandantul suprem sosi și el la Sevastopol, își alese ca reședință Severnaia și se instală într'o căsuță mică, ce aparținea statului: casa supraveghetorului depozitului de cărbuni de pe malul golfului, în apropierea bateriei numărul 4.

INVIDIA

Insoțit de Cornilov și de Totleben, Menșicov trecu în revistă toate lucrările de apărare din cartierul Iujnaia. Oricine i-ar fi văzut putea crede că Menșicov îl însoțește pe Cornilov, pentrucă pretutindeni matrozii și civilii care lucrau la fortificații îl întâmpinau pe amiral cu „Ura !" și cu strigăte de bucurie, uneori chiar cu glume, pe câtă vreme pe Menșicov, parcă nici nu-l luau în seamă. Văzând acea-

ota, prințul se supără și în timp ce urca bastionul Trei, ținu calul în frâu și lăsându-l pe Cornilov să i-o ia înainte se prefăcu absorbit de explicațiile colonelului Totleben. Se încrunta sau zâmbea ironic, încercând să pară bine dispus, așa cum fac deseori oamenii slabi, când nu știu să dea un răspuns. Menșicov avea faima unui om rău și batjocoritor, dar în ziua aceea, nici spiritele și nici jocurile de cuvinte nu aveau succes, pentrucă Totleben nu le auzea. Plin de voie bună, inginerul explica ideea principală a planului său :

— Am o idee, spunea Totleben. Inamicul ne-a dat răgaz câteva zile, mulțumită, în parte, marșului de flanc al excelenței voastre...

Menșicov zâmbi cam acru, luând cuvintele lui Totleben drept o lingușire oficială, obligatorie din partea unui subaltern.

Totleben însă nu băgă de seamă surâsul prințului, pentrucă nici prin gând nu-i trecuse să-l lingușească. Era prea cufundat în munca lui și prea entuziasmat de furnicarul de oameni care fremăta în jur.

— După cum vedeți, excelență, ne folosim cu mult succes de acest răgaz dăruit de dușman. Caut să-mi instalez bateriile în așa fel, încât inamicul să înțeleagă imediat că orice atac este dinainte sortit insuccesului. Prima încercare de atac va fi respinsă, și de asta se va îngriji Vladimir Alexeevici. Il vom sili pe dușman să renunțe la atac direct și să treacă la asediu, ceeace va însemna un nou câștig de timp ! Va fi un nou dar pentru noi, mai prețios decât primul ! N'o să-l irosim nici pe acesta degeaba, ci îl vom folosi pentru a ne întări fortificațiile, pentru a le aduce într'o formă desăvârșită. De aici rezultă că și locurile pentru baterii și bastioane trebue alese în așa fel, încât ele să poată rezista asediului, adică încercuirii cetății, bombardamentelor și încercărilor repetate de asalt. Din fericire, terenul este în favoarea noastră. Observați că dinspre oraș încoace se văd, ca niște raze, nenumărate văi adânci și râpe, despăr-

ţite între ele prin înălţimi prelungi care, văzute de aici, par nişte creste. Drumurile spre Sevastopol merg parte prin văi, parte pe înălţimi şi asta e într'adevăr minunat! Văile vor fi bătute cu focul de anfiladă tras de pe nave şi de baterii anume destinate pentru aceasta, iar împotriva atacului pe înălţimi vom întări bastioane cu tunuri grele. Pornind la un asalt general asupra Sevastopolului, atacatorul va trebui să înainteze pe câteva înălţimi intermediare...

Şi Totleben, scoţând din geanta lui de campanie o bucată de hârtie de mărimea unui sfert de coală, i-o întinse lui Menşicov. Acesta o luă şi văzu că nu cuprinde decât o schiţă foarte simplă a sistemului de fortificaţii din jurul Sevastopolului. Malurile crestate ale golfurilor şi ţărmul mării, foarte şerpuitoare în realitate, văile şi râpele deasemenea apăreau acolo în linii drepte. In general însă, schiţa îţi putea da o idee justă asupra terenului din jurul Sevastopolului, ceeace Menşicov aprecie imediat. Inapoindu-i hârtia, el spuse:

— Eşti prea rectilin, colonele!

Totleben zâmbi:

— Problema are o soluţie atât de simplă! Când m'am gândit prima oară la asta, n'aveam la îndemână decât bucăţica asta pătrată de hârtie şi n'am putut să prezint în schiţă decât esenţialul.

— Ai izbutit, colonele! făcu Menşicov, dar în sinea lui îşi zise: „Pătrat Ivanovici!"

— Inamicul poate să pornească atacul pe trei direcţii principale, continuă Totleben.

Intre timp, Cornilov se apropiase călare de Menşicov, dar prinţul nu-l observase, pentrucă îl asculta pe Totleben. Menşicov se uita ursuz când la crestele dealurilor, pe care se întrezăreau, nemişcate, umbrele cailor patrulei inamice, când la faţa deschisă a lui Totleben şi se gândea, enervat:

„Ce om fericit! Străluceşte! E de invidiat. O fire plină de viaţă! *Tod* — moarte, *Leben* — viaţă! „ Numai cel

care e gata să moară oricând, merită să trăiască !" îşi aduse el aminte de cuvintele unui cântec. Totleben înseamnă şi viaţă şi moarte. N'ar putea ieşi de aici un joc de cuvinte ?"

Prinţul se mai înveseli, dar se căzni în van să potrivească cuvintele, pentrucă nu izbuti să facă niciun joc de cuvinte. Totleben continua să-şi expună ideile cu o convingere de nesdruncinat. Ideile lui, care erau ceva cu totul nou pentru prinţ, i se păreau acestuia mult prea îndrăsneţe.

— Apărarea Sevastopolului va da o desvoltare gândirii inginereşti. Vom arăta lumii un nou tip de fortificaţii. Ingrădirea oraşelor prin nesfârşite ziduri de piatră, şanţuri şi diguri s'a sfârşit. Viitorul aparţine cetăţilor întărite prin forturi izolate, legate între ele prin metoda sprijinului reciproc.

Dar prinţul se plictisise tot ascultându-l pe Totleben. Numai datorită stăpânirii lui de sine izbuti Menşicov să-şi înfrângă dorinţa de a-şi curma plictiseala printr'un căscat. Plimbându-şi privirea de jur împrejur se gândea cum să facă pentru a pune capăt nesfârşitelor explicaţii ale inginerului-colonel. Dar Totleben vorbea întruna şi îşi desvolta planul apărării. Oprindu-şi privirile furioase drept asupra lui, prinţul aştepta de data asta, supus, un acces nervos de căscat, când uriadnicul cazac din suita lui, plictisit pesemne şi el, căscă prelung, dar — speriat — îşi acoperi imediat gura cu mâna. Menşicov căscă şi el şi se ruşină.

In drumul spre casă, după vizitarea fortificaţiilor, prinţul căsca întruna. Mâinile şi picioarele îi îngheţaseră şi ajunse în căsuţa de pe culmea ce străjuia bateria numărul 4 mai mult mort decât viu.

După ce ordonanţa îl desbrăcă şi-i trase cizmele, Menşicov, înfăşurându-se în halat, se trânti pe pat şi-i porunci să-l cheme pe medicul de gardă Taube: nu se mai putea opri din căscat !

Taube apăru de îndată — locuia dealtfel în apropiere. Era un om gras, plin de el şi puternic ca un uriaş. Pe faţa

lui rasă şi trandafirie plutea întotdeauna un zâmbet uşor. Intrând în casă se aşeză într'un jilţ şi, după ce îl trase lângă pat, îşi scoase din tabacheră o ţigară mare, scăpără un chibrit, aşteptă să ardă tot sulful rău mirositor şi şi-o aprinse.

— Ce s'a întâmplat, excelenţă ? Sunteţi bolnav ? Cum se poate ? Cu trei ore în urmă eraţi complet sănătos şi într'o dispoziţie minunată ! Ce v'a supărat ? îl întrebă Taube cu o voce groasă de bas, voce pe care numai arareori o au oamenii obezi.

— Casc ! îi răspunse prinţul istovit.

— Hm ! Căscaţi... Staţi însă în poziţie orizontală şi poziţia asta este cel mai bun remediu împotriva căscatului. La vârsta dumneavoastră n'aveţi voie să călăriţi prea mult ! Călăria provoacă o turburare în circulaţia sângelui !...

De când intrase doctorul în încăpere, bolnavul se mai liniştise. De căscat nu mai căsca, dar începuse să se plângă:

— In lipsa mea ei au pus stăpânire pe tot !

— Care „ei" ? Şi pe ce au pus stăpânire ?

— Marinarii... Cornilov şi Nahimov cu cârtiţa aia de Totleben !

— E şi firesc ! Noi am părăsit oraşul şi ei l-au ocupat ! In Sevastopol trăiesc două soiuri de oameni : unii ordonă şi alţii execută ordinele. Ordonă „ei" ? Sunt ascultaţi ? Atunci ce mai vreţi ? Nici că se poate ceva mai nimerit ! „Ei" l-au ocupat, „ei" să răspundă !

Medicul de gardă vorbea cu ţigara în colţul gurii, şi ţigara i se legăna în tactul cuvintelor. Zâmbea îngăduitor.

— Acum ar fi mai bine să dormiţi ! îl sfătui medicul.

Menşicov încuviinţă.

— Da, am să dorm, prietene dragă. Te rog să transmiţi ordinul meu ca pe bulevard să nu mai cânte fanfara marinei, ci fanfara regimentului. Să cânte ceva înviorător, ceva vesel. Şi mai dă ordin ca, în fiecare seară, să se execute în cadrul concertului şi imnul „Doamne, ocroteşte pe ţar".

Menşicov nu se înşelase: marinarii puseseră stăpânire pe oraş. Intreg Sevastopolul se afla într'o fierbere neîntreruptă. In oraş circula ca o lozincă comanda: „Pe bord". Marinarii aduseseră cu ei de pe bord obiceiul de a executa prompt şi cu voie bună orice muncă. Valurile de întăriturí cu tunurile aşezate lângă ambrazuri aminteau de bordul navei. Platformele de scânduri ale tunurilor şi ale mortierelor semănau cu o punte, pe bastioane răsunau sifliile şefilor de echipaje, iar clopotele de cart sunau din jumătate în jumătate de oră. Adăposturile săpate adânc, cu intrările lor înguste şi cu ferestruici, cu „falrepe" de funie în loc de balustrade, aminteau de o cabină strâmtă şi întunecată de pe o punte. Cisternele cu apă de băut, îngropate în pământ, făceau şi aici acelaşi serviciu ca şi pe nave. Inafară de aceasta, pe Movila Malahov, matrozii găsiseră pentru cisterne şi o altă întrebuinţare: păstrau în ele rezerva încărcăturilor de tun, completând-o, în caz de nevoie, din depozitele cu pulbere. Măsura nu se dovedise a fi de prisos: în primul rând, în felul acesta aveai încărcăturile totdeauna la îndemână, iar în al doilea, explozia unor depozite atât de mici — în cazul în care le-ar fi nimerit o ghiulea — ameninţa cu distrugeri mai puţin importante. Depozitul principal de pulbere fusese mutat mai departe şi acoperit cu lemn de stejar şi un strat gros de pământ. Marinarii aveau experienţă: ştiau că pe un vas, depozitele de muniţii prezintă cea mai mare primejdie.

La fortificaţii, ceremonia ridicării şi coborîrii pavilionului se desfiinţase. In schimb, fiecare echipaj primise un drapel al lui. Orariul zilnic ce se fixa pe nave prin ridicarea şi coborîrea pavilionului s'a schimbat întrucâtva, odată cu schimbarea timpului fixat pentru carturi, dar obiceiul ca la ora cinci după amiază să se întrerupă orice muncă până la căderea nopţii rămăsese neschimbat. Aceasta, pentrucă pe nave, dela ora cinci şi până la coborîrea

pavilionului, pe teuga, oamenii își petreceau timpul cu cântece și jocuri. Același lucru se întâmpla acum și în bastioane și la baterii. Bulevardul pe care cânta fanfara se transformase într'o uriașă „teugă" a Sevastopolului, clocotind de lume în ceasurile amurgului. Serile erau luminoase, liniștite și calde, și acordurile fanfarei răsunau solemn.

Din ordinul lui Menșicov, imnul „Doamne, ocrotește pe țar" se cânta de câte trei ori pe seară. Lvov, compozitorul imnului, se folosise de tema unui vechi marș militar, căruia îi dădu un ritm mai lent. După veselul marș al gărzii călare, și după sgomotosul marș Preobrajenschi, imnul lui Lvov,cu ritmul său lent, părea un marș funebru. Toți cei care se plimbau pe acolo își încetineau pașii. Orice discuție veselă se curma și râsetele femeilor se potoleau.

Intr'una din seri — ultimele seri de toamnă aurie din Crimeea — se plimbau pe bulevard, ținându-se de mână și dându-și importanță, trei elevi de marină : Oles Mocrousenco — elev cabinier pe „Gromonoseț" — Trifon Mogucenco — elev mecanic pe „Vladimir" și Veniamin Mogucenco. De fapt, dacă pe acesta din urmă l-am fi luat din scurt, am fi aflat că nici nu era elev, titlu pe care și-l luase cu dela sine putere, împopoțonându-se cu o beretă de marinar și cusându-și pe umeri niște epoleți cu numărul „36". Pentrucă Venia socotea că face și el parte din echipajul „36", ca și Mihail Mogucenco și Strioma. Dealtfel, chiar Strioma îi făcuse rost de epoleți și, cu toate că în lista echipajului acest elev nu era trecut, izbutise totuși să-i convingă pe Trifon și pe Oles că „fusese primit după toate regulile" și că va fi semnalizator pe Movila Malahov. Ba mai mult : Venia adăugase că taică-său îi dăruise cu acest prilej ochianul moștenit dela părinți.

— Trișca, știi, ochianul ăla demontabil, de aramă, ascuns în lada lui tătucu și desenat pe dinafară cu fanioane semnalizatoare. Ei, și tata mi-a spus așa : „Ia-l tu, Venia, că eu n'am nevoie, dar tu, ca semnalizator o să ai nevoie !"

— Numai minciuni ies din gura ta! făcu Oles. Uite, mi-aș da capul că nu există niciun fel de ochian!

— Ba există, îi luă partea fratele său Trișca. Tăticu are un ochian desenat de jur împrejur cu fanioane. Treaba voastră, a elevilor cabinieri, e să aduceți ceaiul, dar semnalizatorului îi trebuie neapărat un ochian. Dacă, de pildă, zărește un pavilion înălțat pe un vas și nu vede cu ochiul liber cărei țări aparține? Ia ochianul, se uită prin el și află că e englezesc, turcesc sau mai știu eu ce fel...

In fața acestor argumente, Oles cedase: dacă băiatul are într'adevăr un ochian împodobit cu fanioane semnalizatoare, Venia poate fi socotit irevocabil primit în societatea elevilor marinari!

— Hei, elevi! strigă un gardemarin[1] care trecea pe aleea de sus a bulevardului.

— Este! răspunse repede Venia și alergă într'un suflet la chemarea gardemarinului.

— Veniți toți trei încoa!...

Se apropiară în fugă și Oles cu Trișca. Cei trei elevi se descoperiră.

— Puneți-vă beretele pe cap! Băieți, vreți să câștigați câte zece copeici?

— Vrem, înălțimea voastră, se grăbi să răspundă Venia în numele tuturor. Dar... cum?

— Bravo! Cum te chiamă? Mogucenco? Ești frate cu Mihail Mogucenco? Minunat. Ține banii! Trage o fugă până la dughiana aceea și cumpără trei lămâi. Ai plecat? Ca fulgerul să-mi fii înapoi!

— Este!

Venia alergă într'un suflet până la dughiană și după o clipă fu înapoi cu cele trei lămâi.

— Luați fiecare câte o lămâie. Și acum să vă spun care este sarcina voastră. Puteți să mâncați câte o lămâie?

---

[1] Gardemarin — elev din ultimele două clase superioare din școala navală. (Nota red. ruse.)

— Lămâia e tare acră. Mai bine ne-ai fi ordonat să cumpărăm niște struguri, zise Venia. Sau un măr...

— De asta vă dau câte zece copeici, fiindcă sunt acre. Struguri aşi fi mâncat şi eu, chiar şi trei funturi, fără să mi se plătească ceva! îi răspunse gardemarinul.

— Şi ce dacă-s acre? Mă rog, dacă vă face plăcere, o să le mâncăm. Iar cu banii pe care o să ni-i daţi o să ne cumpărăm după aceea câte un funt de struguri şi o să ne mai îndulcim, socoti Trifon Mogucenco.

— Foarte bine. Acum ascultaţi-mă şi faceţi cum vă spun: vă duceţi la chioşcul din grădină, acolo unde cântă muzica, şi când o începe să cânte numărul trei din program, voi să vă urcaţi pe balustradă, şi cât timp o să cânte muzica numărul ăla, să mâncaţi în faţa muzicanţilor câte o lămâie. Aţi înţeles? Eu am să vă urmăresc. Dacă faceţi cum vă spun eu, o să căpătaţi câte zece copeici. Dacă nu — nu!

— Ce-ar fi să ne daţi banii înainte?

— Inainte nu se poate, că ştiu eu ce vă poate pielea: o s'o ştergeţi!...

— Poate, recunoscu Venia. Hai, fraţilor, să-i facem cheful domnului gardemarin. Vreţi?

— Vrem!

— Plecaţi! ordonă gardemarinul. Acum începe să cânte fanfara numărul trei!

Şi elevii, pornind în fugă spre chioşc, se ascunseră în tufişul din spatele lui.

Fanfara anunţa publicului că se va executa bucata „Nr. 3", dirijorul lovi cu bagheta în pupitru, ridică mâinile în sus şi muzicanţii îşi înălţară trompetele.

In clipa aceea, cei trei elevi se strecurară spre chioşc, venind din trei părţi diferite şi, vârîndu-şi capetele printre umerii muzicanţilor, începură să execute sarcina ce le fusese încredinţată. La început nu observă nimeni, şi orchestra atacă, hotărîtă, primele măsuri din „Doamne, ocroteşte pe ţar".

Lămâile erau foarte acre, dar Trişca şi Oles le mâncau conştiincioşi, grăbiţi să curme cât mai repede clipele acelea neplăcute. Inghiţeau bucăţi întregi, strâmbându-se şi schimonosindu-se. Venia îşi dusese şi el lămâia la gură, dar nu muşca din ea. Se strâmba numai privind drept în ochii trombonistului, căruia i se făcu pe loc gura pungă, şi în loc să scoată o notă joasă de bas, piţigăi din uriaşul lui trombon ceva care semăna cu un urlet de câine. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu cornetiştii. Holbându-şi ochii plini de ameninţare la băieţi, încercau în zadar să scoată arpegii răsunătoare cu buzele lor strânse, căci în locul sunetelor solemne ale imnului, slobozeau un fel de cotcodăcit. Flautele guiţau ca purceluşii, fagotul grohăia ca un porc, cornetul scoase un vajnic „cucurigu" şi dirijorul uluit se întoarse furios.

— Prinde-i, prinde-i ! strigă el din răsputeri. Jandarm !

Dar capetele elevilor dispărură...

In locul bucăţii cu „Nr. 3" ieşise ceva de neînchipuit. Mai cântară bieţii oameni câteva măsuri în octave, şi mai bubui de vreo două ori toba turcească, asupra cărora lămâile nu produseseră niciun efect, dar totul se încurcase, şi până la urmă başii-heliconi amuţiră şi ei, buimăciţi. Numai toboşarul, cu priviri speriate, continua să bată în tobă şi în talgere, cu ochii ţintă asupra caietului său de note. Asta până când îi strigă dirijorul să se oprească.

Publicul se îngrămădise lângă chioşc şi din mulţime răsunau strigăte de revoltă şi râsete. Ţinându-şi sabia lipită de şold cu mâna, jandarmul o luă la fugă, nici el nu ştia bine încotro, apoi, întorcându-se, se opri lângă chioşc răsucindu-şi îngândurat mustaţa neagră...

Incurcaţi, muzicanţii căutau să-i explice dirijorului ce se întâmplase.

— Dar unde sunt ? Ce fel de elevi ? Cine i-a văzut ? se auzeau glasuri întrebătoare din public.

Nimeni nu-i văzuse însă când fugiseră de lângă chioşc.

— S'or fi ascuns undeva pe aici, prin tufişuri, fu de părere cineva.

Jandarmul îşi luă atunci o înfăţişare gravă şi cu pas hotărît se îndreptă spre tufiş, desfăcând ramurile cu sabia.

— Aşa-i ! Aici erau porumbeii ! strigă el.

Cei trei elevi, palizi şi speriaţi, strânşi unul lângă altul, şedeau pitiţi în tufiş. Cel mai mic ţinea strâns în mână lămâia neatinsă.

— Ieşiţi de acolo ! le porunci jandarmul vârîndu-şi sabia în tufiş.

Şi elevii, scuturându-se, ieşiră la lumină.

TRICOLORUL

Surorile Mogucenco se plimbau în seara aceea pe aleea de jos a bulevardului. Pe atunci, atât în capitală, cât şi în oraşele de provincie, prin locurile rezervate pentru promenadă, puteai întâlni următoarea inscripţie : „Intrarea oprită oamenilor de rând". La Sevastopol nu exista o astfel de oprelişte, dar luase naştere obiceiul ca pe aleea de sus, acolo unde cânta muzica, să se plimbe nobilii, iar pe cea de jos, oamenii de rând : funcţionarii şi soţiile lor, pisarii, meşterii din docuri, marinarii, fetele din suburbiile oraşului şi alţii. Ofiţerii din trupele terestre şi de marină coborau uneori şi pe aleea de jos. Dealtfel, nimeni nu era oprit să treacă de pe aleea de jos pe cea de sus, deşi acolo, pentru păstrarea ordinei, făceau de pază jandarmii. In general însă, ordinea obişnuită era păstrată. Aşa se întâmpla dealtfel şi pe nave, unde teuga matrozilor şi duneta ofiţerilor trăiau vieţi deosebite.

Surorile Mogucenco nu se plimbau prea des pe bulevard, dar oridecâteori apăreau nu treceau neobservate.

Obişnuiţii bulevardului spuneau :

— Uite ! A apărut şi tricolorul !

Asta pentrucă Natașa, Olga și Marinca se plimbau pe bulevard legate la cap cu băsmăluțe de culoare albă, roșie și albastră și mergeau întotdeauna în aceeași ordine: în stânga Natașa, în dreapta Marinca și Olga la mijloc.

Pe panta ce despărțea aleile, stătea în seara aceea micimanul cu ochi de șirengar — Nefedov al doilea — însoțit de un gardemarin.

— Ia te uită, Panfilov, îi spuse micimanul acestuia din urmă. Asta e punctul nostru de atracție, tricolorul! Dar văd că azi drapelul nostru e în doliu!

Într'adevăr, în stânga surorilor Mogucenco pășea Honia, cu părul strâns legat într'o basma neagră... N'o mai văzuseră pe bulevard din vara trecută.

— Hai să facem cunoștință cu ele, propuse gardemarinul. Fata cu basmaua neagră e o frumusețe! Ce trăsături fine are!

— Toate patru sunt frumoase. Dealtfel îs surori. Mie însă îmi place mai mult aceea cu băsmăluța albastră. E o fată plină de foc! Astăzi însă, pare cam tristă.

— Hai s'o înveselim...

— Nu se poate. Tu, dragul meu, vii din Kronstadt și nu știi care sunt obiceiurile noastre. Nu vezi că în spatele lor merg trei inși? Te pomenești că vine și al patrulea... O escortă întreagă!

— Imi pare rău. Dar... nu-i nimic, că tot am puțină treabă la muzică! Mi-a venit o idee... Am să le joc o festă.

— Ce-ai mai născocit?

— O să vezi, sau, mai bine zis, ai să auzi. La revedere!

In urma surorilor pășeau unul lângă altul Rucichin, Strioma și Mocrousenco, fiecare în spatele drăguței lui. Rucichin, cum e de!a sine înțeles, mergea „în spatele" Honiei, dar în ziua aceea îi plăcea mai mult Marinca — era serioasă, liniștită și tristă. Știa el Rucichin — sau mai bine zis bănuia — dece e tristă! Pogrebov lipsea! Unde o fi? Inima lui simțitoare se strânsese de milă. Ar fi vrut s'o

mângâie pe Marinca și născocea tot felul de cuvinte duioase și cu haz, ca s'o mai înveselească. Ce-ar fi dacă le-ar istorisi povestea aceea cu Mandt-tămăduitorul țarului, care a trimis o circulară în care spunea că toate bolile trebue tămăduite de acum înainte cu nucă vomită ?! Era gata să treacă din flancul stâng la cel drept, când își zise : „Dar dacă nu apuc bine să-mi încep povestea și apare Pogrebov ? Nu, nu !“ Dar în ziua aceea, Honia nu-i plăcea deloc ! Nu-i spunea un cuvânt ! Nici măcar jignitor ! Ca să rivalizeze cu Mocrousenco, nici gând ! Olga făcea ce făcea și arunca peste umăr câte o privire, învăluindu-l pe meșterul de bărci cu zâmbete : Olga aflase abia în ziua aceea că Staniucovici fusese cât pe ce să-l spânzure pe Mocrousenco, pentrucă îi dusese lui Totleben cheresteaua, și lucrul ăsta o măgulea. Olga era doar atât de ambițioasă ! Mocrousenco se uita pe sub sprâncene. Fără discuție, e un erou ! Despre Natașa, nici vorbă : se înroșise până peste urechi, când Strioma începuse să declame „în cadența pasului“ niște versuri neauzite încă de nimeni :

Pe țărm ședea
O fecioară frumoasă,
Brodând o basma
Cu fir de mătasă...

Minune e marea
Și firul mătăsei
N'ajunge frumoasei
Să termine floarea !

Dar iată, deodată,
Pe valuri cum sboară,
De vânturi purtată,
O corăbioară...

Și inima-i bate
Frumoasei, sprințar,
Când vede pe punte
Frumos marinar !

„Frumos marinar',
N'ai cumva mătase?
Oleacă, măcar —
Că n'am cu ce coase"...

„Să n'am eu la mine?
Și ochii-i râdeau..
Pentru o zână ca tine
Și viața mi-o dau!"

„Privește, mătasă
Ca crinul, ca para —
Alege, frumoasă,
Ce-ți vrea inimioara!"

„Fii bună, poftește
Pe punte, să iei...
Alege, 'ndrăznește
Și ia-ți câtă vrei!"

Ea urcă cu teamă...
Un vânt se pornise...
De fire băiatul
Nimic nu mai zise.

Ci prinse să cânte
Un cânt minunat:
De-o dragoste-adâncă
Pe-un țărm depărtat.

Ea cade'n visare
Adâncă și-adoarme
L'al valului vuet
Și-al cântului farmec.

Și când se trezește
In vis mai adastă:
Doar marea zărește
Imensă, albastră...

„Ei, drag marinar,
Mă poartă spre-un mal.
Că, uite, mă 'nnăbuș
De-al mărilor val..."

El clatină capul
Şi prinde să-i spună:
„Noi doi vom rămâne
Pe veci, împreună..."

„De unde le mai scoate!" gândi Rucichin, invidios.

Şi lui Mocrousenco îi plăcură versurile. Iar Natașa, întorcându-se spre Honia, recunoscu cu glas tare:

— Vai! Dacă aș şti carte, aș copia cântecele acestea pe hârtie şi le-aș purta la pieptul meu! Ce dantelă minunată se poate împleti în cuvinte!...

Marinca păşea cu capul plecat.

— Strioma, ce-i cu Pogrebov? Dece n'a venit? îl întrebă încetişor Rucichin pe Strioma.

— Pogrebov lipseşte! A dispărut! Nu ştiam ce să mai credem! Şi când colo, el a fost trimis în taină cu o comandă de marinari la Nicolaev să ia în primire nişte ghiulele cu praf de puşcă...

— Vasăzică, asta e! Dar o să se întoarcă repede? întrebă cu glas tare Rucichin.

— Ştiu şi eu? Odată cu transportul. Dar nu vine pe mare, ci pe uscat, şi acum au să înceapă ploile, au să se desfunde drumurile... Peste o lună, două... Cine ştie? Pe mare e altceva!

Vorbeau tot timpul în aşa fel, încât ai fi zis că surorile discutau între ele de-ale lor, în timp ce cavalerii vorbeau între ei. N'ar fi fost cuviincios să se adreseze unii altora sau să se împartă perechi — perechi şi să-şi vorbească deschis, ziua în amiaza mare, în plin bulevard! Iată dece, când auzi cuvintele lui Strioma, Olga spuse:

— Da, fetelor, asta sunt ultimele zile când ne mai plimbăm; în curând vor începe ploile!

Dar cuvintele ei ascundeau o întrebare adresată lui Strioma: „Oare Pogrebov va izbuti să se întoarcă până atunci?"

Şi Strioma îi răspunse:

— Poate că înaintea ploilor cereşti, englejii şi francejii vor începe să toarne o ploaie de fontă şi o grindină de plumb asupra noastră...

SALCAMUL ALB

Pe bulevard fanfara cântase până atunci ca deobicei, dar deodată, sunetele o luară razna, pentru a amuţi după câteva clipe. Din mulţime se auziră ţipete, să iscă o învălmăşeală şi cei de pe aleea de jos năvăliră sus. Alergară într'acolo şi surorile Mogucenco, dar degeaba încercară cavalerii să le croiască drum prin gloata care se aduna acum grămadă lângă muzică.

Tocmai atunci, pe aleea de sus, acum pustie, apăru Nahimov însoţit de Gendre, ofiţerul lui adjutant. Când văzu că se întâmplă ceva neobişnuit, amiralul se opri în faţa chioşcului şi-i ordonă lui Gendre.

— Alexandr Pavlovici, ia du-te să vezi ce se petrece acolo!

Gendre îşi făcu loc prin mulţime şi oamenii, recunoscându-l, se dădură în lături, ca să-l lase să treacă. După două — trei clipe, gloata se despărţi în două şi Gendre ieşi, împingând din spate trei elevi marinari. După ei veneau dirijorul orchestrei, micimanul Nefedov al doilea şi gardemarinul Panfilov, urmaţi de jandarmul cu coif şi sabie.

Cei trei elevi se uitau în jurul lor, speriaţi, ca nişte pui de lup. Zărindu-l pe Panfilov, Venia îi arătă lămâia, se strâmbă la el şi-l ameninţă cu pumnul.

Dirijorul, cu mâna la cozoroc, îi raportă lui Nahimov tot ce se întâmplase.

— Ia te uită! Persoane cunoscute! făcu atunci Nahimov, zâmbind. Venia, Trifon şi Oles! Ce-aţi făcut? Dece aţi mâncat lămâi? Aţi mâncat sau nu?

— Am mâncat, Pavel Stepanovici! răspunseră Trişca şi Oles într'un glas.

— Dar tu, Venia? Tu n'ai mâncat?

— Prea era acră! Şi atunci, ce mi-am zis? Mai bine s'o duc lui tăticu, că lui tot îi place să bea ceai cu lămâie!

Mulţimea începu să râdă.

— Nu-i frumos din partea ta! Asta înseamnă că eraţi înţeleşi între voi.

— Da, eram înţeleşi, recunoscu Venia.

— Iar tu n'ai mâncat, nu-i aşa? Ai-ai-ai-ai! îl dojeni Nahimov spre hazul tuturor. Cine v'a învăţat?

— Nimeni! Ne-a venit aşa, dintr'odată... răspunse hotărît Venia.

Şi Nahimov întorcându-se spre dirijor:

— Maestre, continuaţi, vă rog, concertul!...

Dirijorul îşi puse mâna la cozoroc şi se îndreptă spre chioşc. Fanfara răsună acum mai asurzitoare ca deobicei, repetând bucata „Nr. 3", care fusese întreruptă.

— Jandarm! Pe elevii ăştia să-i duci la mine la statul major! Am să fac eu cercetările...

— Am înţeles, excelenţă! răspunse jandarmul. Dar dacă fug în drum spre statul major...

— Nu, n'au să fugă! Uite, pe ăla mic ia-l de mână şi ţine-l mai cu nădejde. Ceilalţi doi n'au să-l lase în voia soartei. Vin şi eu acolo numaidecât. Să-i dai în primire lui Andrei Mogucenco...

Şi Nahimov ieşi din mulţime, care îi făcu loc cu respect.

Amurgul îşi lăsase vălul străveziu asupra oraşului şi mulţimea de pe bulevard se rări cu repeziciune. Când încetă muzica plecară şi surorile Mogucenco spre casă. In faţă mergea Olga cu Mocrousenco, urmată de Strioma şi de Natasa. Olga bombănea:

— Toate prostiile numai voi le faceţi, voi, familia Mocrousenco! Oles e capul răutăţilor!

— Dar eu nu știu nimic ! O fi făcut-o Oles, dar poate c'o fi făcut-o și Venia ! Vorba ceea : și-a găsit sacul petecul!

Gardemarinul Panfilov se apropiase între timp de Honia și o rugase să-i dea voie s'o conducă. Marinca, rămasă singură, se așezase la capătul unei bănci. Rucichin se îndrepta spre banca aceea, dar când văzu că la capătul celălalt al băncii se așezase micimanul cu ochii de strengar, se îndepărtă.

— Merită oare să fiți tristă și să vă stricați frumusețea ? îi spuse el fetei.

Marinca se uită la el și-l întrebă :

— Din ce echipaj faceți parte, domnule miciman ?

— Ehei ! Vasul meu se odihnește acum pe fundul mării ! Sunt de pe „Tri sviatitelia" !...

— Atunci, mai mult ca sigur că-l cunoașteți ! Da, îl cunoașteți !

— Pe cine să cunosc, dacă-mi dați voie să vă întreb?

— Pe tunarul Pogrebov !

— Cum să nu !

— Îl cunoașteți ? E adevărat, domnule, că Nahimov l-a trimis cu o comandă după obuze ?

— N'am auzit așa ceva. Dacă l-ar fi trimis, aș fi aflat și eu.

— Știam eu ! Știam eu ! A murit ! Eu sunt vinovată ! mi-a spus că n'o să poată îndura rușinea și că o să piară odată cu vasul ! Dar eu !... Dar eu !... murmură Marinca vărsând șiroaie de lacrimi, eu am râs de el ! Nu l-am crezut ! Ziceam că se laudă ! N'am căutat să-i schimb hotărîrea, să-l mângâi....

Micimanul căzu pe gânduri. Tunarul Pogrebov nu se prezentase la apel și nimeni nu știa unde e și ce-i cu el. Îl dăduseră dispărut. Nefedov își aminti atunci de cala navei unde coborîse cu felinarul aprins înainte de scufundarea lui „Tri sviatitelia"... Își aminti de șobolani, de căpitanul Zarin care-l aștepta singuratic pe punte, de bezna înfricoșătoare din cala umedă, de clipocitul apei... Îl trecură fio-

rii, ca şi cum s'ar fi aflat singur, noaptea, pe o potecă de pădure întunecată, ştiind că după fiecare tufiş se ascund tâlhari care-l pândesc. „Fricosule!" se dojeni el singur, când auzi hohotele de plâns ale Marincăi. Din spusele ei înţelese că Pogrebov rămăsese pe corabie cu gândul să piară odată cu ea. Acum era sigur că el înălţase pavilionul pe bompres...

Oftă din greu. Deodată însă simţi în văzduh un miros dulceag şi privi în sus. Zări deasupra capului său o ramură de salcâm înflorit. Un ciorchine alb şi înmiresmat. Aşa se întâmpla uneori, toamna, cu salcâmul, cu mărul, cu mălinul şi cu toţi arborii care înfloresc frumos primăvara. In ultimele zile ale toamnei li se împodobesc ramurile cu câte o floare singuratică... Micimanul se sui pe bancă, rupse ciorchinul şi-l puse pe genunchii fetei, care rămase buimacă, cu ochii la floare.

— Mă duc. Să-i ajung din urmă pe ai mei... spuse Marinca şi se sculă.

Micimanul porni alături de ea şi vorbind de una şi de alta, aduse vorba despre Pogrebov. Il lăudă : era un tânăr plin de avânt — şi cât de mult îl iubeau tovarăşii! In lupta dela Sinope trăsese cu tunul de se încinsese ţeava atât de tare, încât fu cât pe ce să plesnească!

Marinca nu mai plângea. Il lăsa să meargă alături şi-l asculta atentă.

Nefedov găsise calea cea bună spre inima fetei. Lăudă, lăudă, lăudă la nesfârşit tunarul pierdut...

TREI ELEVI MARINARI

Intre timp, jandarmul îi dusese pe cei trei elevi marinari la statul major. Pe drum, jandarmul îl ţinea tot timpul pe Venia de mână. Dar copilul nici nu încerca să se smulgă. Când se apropiară însă de intrarea statului major, Venia

își smulse cu dibăcie mâna din laba aspră a jandarmului și urcă fuga scara, luând-o înaintea tuturor.

Tot așteptându-și amiralii, Andrei Mogucenco ațipise pe canapeaua îmbrăcată în mușama din camera de gardă. Pe masă, samovarul sfârâia domol și înnăbușit. Intrând în fuga mare, Venia se vârî în taică-său și-i întinse lămâia :

— Tăticule, ți-am adus o lămâie !

— Mulțumesc, fiule ! Îți mulțumesc mult de tot ! Da de unde vii ?

— De pe bulevard ! Mai vin și alții ! Ascunde lămâia.

— Nu cumva ai șterpelit-o ? îl întrebă Mogucenco ascunzând totuși lămâia în buzunar.

Venia nu apucă însă să-i răspundă când în cameră intrară și ceilalți elevi, urmați de jandarm.

— Din ordinul amiralului Nahimov, să iei în primire acești trei arestați !

— Arestați ? Care arestați ? Tu, Trișca și tu, Oles ? Dar al treilea, cine e ?

— Uite, ăla care a intrat primul !

— Nu mai pricep nimic !

— Vine amiralul Nahimov îndată și o să-i cerceteze personal. Atunci o să pricepi. Ai crescut un rebel, asta e, Mogucenco ! Am onoarea ! Fiți sănătoși !

Și jandarmul, zăngănind din pinteni, făcu stânga împrejur și plecă.

— Arestați ? clătină Mogucenco din cap. Stați jos, arestaților, și așteptați judecata ! Mă duc să văd dacă nu vine Pavel Stepanovici.

Cum ieși bătrânul, elevii se așezară pe divan și începură să se certe în șoaptă.

— Prost mai ești, Venia ! spuse Oles. Dece nu ți-ai mâncat lămâia ? Dacă ai fi mâncat-o, la întrebarea : „unde-i corpul delict" ? am fi răspuns : „N'am avut nicio lămâie ! Ne strâmbam numai așa, din cauza muzicii !"

— De carceră nu mai scăpăm. O să ne vâre în cala navei depozit. Să vedeți acolo, fraților, șobolanii cât pisica de mari!

— Să-mi cadă acum în mână gardemarinul acela! bombăni Trifon. Ne-a făgăduit câte zece copeici, dar a fugit. A șters-o.

— I-am fi venit noi trei de hac, dar... ia-l de unde nu-i! se învoi și Venia. Nu apucă să termine însă, că în camera de gardă intră gardemarinul Panfilov!

— Uite-i! Toți trei! exclamă el. Elevi! Dece stați jos și nu vă ridicați când intră un superior?

— Suntem arestați, nu elevi. Iar dumneata ești abia gardemarin. Mai ai până să ieși ofițer, îi răspunse posac Trifon.

— Sunteți arestați? Iată, mă așez și eu alături! Să fiu și eu un fel de arestat!...

Elevii se dădură mai aproape unul de altul și gardemarinul se așeză pe marginea canapelei.

— Ne-ai făgăduit câte zece copeici și ai fugit, îl dojeni Venia.

— Așa e! Dealtfel, pentru asta am și venit aici, făcu Panfilov și scoțând din buzunar două monete de zece copeici le întinse lui Trifon și lui Oles.

— Dar eu? Ce înseamnă asta, fraților? se supără Venia. Ne-am înțeles doar că ne dai fiecăruia câte zece copeici.

— Aceluia care-și va mânca lămâia. Tu, după câte știu eu, n'ai mâncat-o...

— Cum n'am mâncat-o? Atunci unde e?

Și Venia îi arătă mâinile goale și-și întoarse buzunarele pantalonilor pe dos. Nici în sân n'o am. Dacă vrei, caută-mă...

— E adevărat, băieți, că a mâncat-o?

— Adevărat, domnule gardemarin, spuse Trifon. A înghițit-o deodată, pe drum!

— Bine! Ia-ți banii!

După ce luă moneda pe care i-o dăduse gardemarinul. Venia începu să-l linguşească.

— Sunt sigur că ai să fii un miciman cinstit!

— Vine! anunţă Mogucenco. Sculaţi-vă în picioare!

Sfatul lui Mogucenco era însă de prisos, pentrucă şi gardemarinul şi elevii săriseră ca arşi în picioare şi luaseră poziţia de drepţi.

Intră Nahimov. Zărindu-l pe gardemarin, îl întrebă, fără să se oprească însă:

— Ai venit la mine? Poftește!

Şi Panfilov îl urmă în salonul de primire.

— Cărui fapt îi datorez vizita dumitale, tinere? îl întrebă Nahimov aşezându-se la masă.

— Am onoarea să mă prezint, gardemarinul Panfilov!

— Nu e nevoie. Te cunosc!

— Pavel Stepanovici, aceşti trei elevi marinari nu sunt vinovaţi cu nimica! Eu i-am îndemnat să facă ce au făcut! Nici nu ştiau că se va cânta imnul. Numai eu sunt vinovat!

— Faptul că ai venit îţi face cinste, tinere, dar e ruşinos, da, ruşinos, să te ţii de ştrengării în ceasurile grele prin care trecem. Peste un an ai să fii miciman şi e ruşine. Ce exemplu dai dumneata copiilor? Ce fel de marinari va ieşi din ei? E vorba de politică? Te înţeleg, tinere, dar politica nu este un joc de unul singur! Aminteşte-ţi de decembrişti! N'au pătat nici drapelul rus, nici cinstea de marinar. Au jurat că se vor purta în aşa fel, că vor proceda în toate împrejurările astfel încât să nu li se poată imputa nimic. Politicianul, tinere, trebue să fie curat şi limpede ca cleştarul! Aşa erau decembriştii, şi va veni o vreme în care flota din Baltica se va mândri cu ei, iar cei din flota Mării Negre vor fi invidioşi că nu i-au înscris în rândurile ei! Trebue să te pedepsesc, tinere, dar nu pentrucă ai întrerupt fanfara. Asta e un fleac. Te voi pedepsi pentrucă ai avut o atitudine care nu face cinste unui marinar. Până una-alta, du-te pe nava

depozit şi spune-i comandantului că eşti pedepsit să stai în cală şapte zile şi şapte nopţi numai cu pâine şi apă ! Despre fapta dumitale am să raportez amiralului Cornilov. Du-te acum !

— Îndrăznesc să vă rog ceva, spuse Panfilov. Când va începe lupta să-mi daţi drumul, să mă pot reabilita la bastioane...

— Bine ! Nu chem escorta, ca să nu te fac de ruşine. Du-te singur.

— Am înţeles !...

Gardemarinul făcu stânga împrejur şi ieşi. Imediat după aceea, Nahimov îl sună pe Mogucenco şi când intră bătrânul, îi spuse :

— Dă drumul elevilor !

— Am înţeles !

IN ZORI DE ZI

Noaptea din 27 spre 28 Septembrie a fost o noapte furtunoasă. Spre nord-est, luna se lupta cu norii pântecoşi care, mânaţi de un vânt puternic, cerneau deasupra oraşului ploaia repede şi rece. Vântul bătea înspre inamic. La pândele ruseşti, trimise în faţa fortificaţiilor, se auzea, când şi când, prin urletul vântului, un sgomot nedesluşit.

Cercetarea de cavalerie a comunicat, în ajun, că în tabăra anglo-franceză are loc o mare mişcare : se împingeau tunurile pe înălţimi, se aduceau galioane şi unelte de săpat; pesemne că inamicul făcea nişte lucrări.

In zorii zilei de 28 Septembrie, observatorii dela telegraf şi din turnul bibliotecii observară prin ochianele lor un lucru nou, care la prima vedere s'ar fi părut un fleac : pe povârnişul cenuşiu de sub muntele Rudolf, ocupat de francezi, apăruse o linie galbenă orizontală, de pământ proaspăt răsturnat. Francezii, folosindu-se de noaptea aceea furtunoasă, săpaseră pe povârniş o tranşee la o depărtare de

patru sute de metri de bastionul Cinci. Noutatea fu transmisă în primul rând lui Totleben, care, bucurându-se, trimise o invitaţie lui Menşicov, Cornilov şi Nahimov, făgăduindu-le că le va face o surpriză plăcută. Cei convocaţi veniră numaidecât şi se urcară pe acoperişul bibliotecii. Totleben însă întârzia : alerga în goana mare a calului său înspumat dealungul flancului drept al fortificaţiilor şi dădea dispoziţii corespunzătoare cu descoperirea făcută.

Cei trei amirali îl aşteptau în turn. Tremurând ca varga de frig, Menşicov se înfăşurase în mantaua lui de ploaie şi privea. Nu se uita în depărtări, spre munţii ocupaţi de inamic, ci pe stradă, pândind sosirea lui Totleben. Cornilov şi Nahimov se uitau pe rând prin ochianul aşezat pe un trepied şi discutau între ei.

— Aha ! Uite-l că vine ! exclamă deodată Menşicov.

Totleben urca în goană muntele spre bibliotecă, pe murgul său înspumat. Nu mai călărea, ca deobicei, când călăreţul şi calul par turnaţi din fontă într'o singură bucată, ci, silueta masivă şi greoaie a inginerului-colonel sălta în şea — se desprindea parcă de cal ! Totleben sbura !...

Apăru în turn turburat, dar strălucind de fericire.

— Vă felicit, excelenţă ! Vă felicit, domnilor amirali !

— Mulţumesc, îi răspunse Menşicov. După cum arăţi, văd că trebue să te felicităm şi noi pe dumneata, colonele. Dar... pentru ce ?

— Excelenţă, aţi văzut cu ochii dumneavoastră că inamicul începe să sape tranşee ! Asta înseamnă că asaltul n'o să mai aibă loc ! Duşmanul a renunţat la asalt ! Aduceţi-vă aminte ce v'am spus : am susţinut întotdeauna că vor trece la un asediu normal !...

Menşicov zâmbi cu îndoială.

— Aş vrea să văd şi eu lucrurile cu ochii dumitale, colonele, căci eu cred, dimpotrivă, că vor începe şi vor termina printr'un asalt. Bineînţeles că asaltul va fi precedat de o pregătire de artilerie, şi ca atare — şi aici Menşicov se întoarse

spre Cornilov — găsesc că e necesar să întărim garnizoana Sevastopolului cu câteva regimente de infanterie.

— Foarte bine, excelenţă, îi răspunse Cornilov înclinând uşor capul.

BOMBARDAMENTUL

Englezii cotropiră Balaclava şi se instalară. Imediat după aceea, flota engleză intră în golful Balaclava şi începu să descarce tunuri grele şi armament de tot felul. Pe ţărmul pustiu al golfului Camîş trebuiau în primul rând construite barăcile necesare adăpostirii materialelor descărcate. Francezii îşi botezară aşezările lor de barăci „oraşul Camîş".

Sleit de boală, mareşalul Saint-Arnaut predă comanda trupelor franceze generalului Canrobert şi îmbarcându-se pe un vas plecă la Istambul pentru tratament, dar muri pe drum. Comanda trupelor franceze ajunse în mâinile unui om timid şi nehotărît. Lordul Raglan propuse din nou asaltul imediat asupra Sevastopolului, dar Canrobert refuză, de teama unei lovituri de flanc şi din spate a armatelor lui Menşicov. Cercetarea executată de aliaţi spunea că deşi ruşii nu izbutiseră să-şi termine lucrările de fortificaţie, îşi înzestraseră bateriile cu piesele de artilerie grea scoase de pe vase. Canrobert era de părere că pentru izbânda asaltului. focul bateriilor ruseşti trebuia în primul rând slăbit printr'un bombardament. Cedând acestui argument, englezii renunţară şi ei la planul iniţial de a cuceri Sevastopolul dintr'o singură lovitură. Aliaţii se hotărîră deci să pornească un asediu de lungă durată şi începură să-şi plaseze artileria de asediu pe înălţimile care dominau oraşul.

Apărătorii Sevastopolului, absorbiţi de construcţia fortificaţiilor, împiedicau totuşi lucrările de pregătire ale asediului inamicului, prin mici atacuri locale de infanterie şi

prin executarea tragerilor asupra înălțimilor ocupate de aliați, iar aceste atacuri și trageri nu permiteau francezilor și englezilor să-și instaleze bateriile prea aproape de oraș.

Menșicov nu făcea nimic, deși armata lui primise întăriri. Comandantul suprem continua să-și socotească forțele ca insuficiente și bombarda întruna Petersburgul cu cereri pentru alte câteva divizii. Soldații își făceau corturi și-și săpau bordeie pe Severnaia, în timp ce marinarii, pionierii și locuitorii săpau șanțuri, ridicau diguri și-și așezau tunurile pe Iujnaia.

La începutul lui Octombrie, Sevastopolul fusese încercuit de un lanț de baterii legate între ele prin șanțuri de tragere cu foc de pușcă, care puteau fi apărate.

In ziua de 4 Octombrie se observă o activitate în tabăra dușmanilor, și pescarii aduseră vestea că flota aliată se pregătește să iasă din adăposturi.

Era de așteptat deci, ca în ziua următoare orașul să fie bombardat și de pe mare, și de pe uscat. Dacă inamicul izbutea să neutralizeze focul artileriei rusești, putea porni la asalt.

— Mâine o să avem o zi grea, declară Cornilov ajutoarelor sale : englezii se vor folosi de toate mijloacele de care dispun pentru a avea succes deplin ! Mi-e teamă ca nu cumva din cauza lipsei de experiență, să n'avem pierderi mari. Cred însă că vitejii noștri se vor obișnui repede. Fără o lecție nu se poate, dar îmi pare rău ! Mâine, mulți dintre noi nu vor mai fi !

— Să vă păziți, Vladimir Alexeevici ! spuse unul dintre cei care-l înconjurau.

— Nu e momentul să ne gândim la viața noastră, îi răspunse Cornilov. Ce vor crede oamenii mâine, dacă nu mă voi arăta printre ei ?

In zorii zilei de 5 Octombrie, șeful de cart al cazărmii de apărare al bastionului Cinci observă prin ochian că pe

valul de întăriturí al francezilor forfotesc oameni care scot saci cu pământ, dovadă că duşmanul îşi descoperea ambrazurile tunurilor. Cartnicul ordonă toboşarului să bată „alarma" şi servanţii îşi ocupară posturile la tunuri.

La ora şapte dimineaţa, de pe bateria franceză răsunară, unul după altul, trei detunături de mortiere grele. Era semnalul pentru începerea canonadei generale.

Bastionul Cinci răspunse la prima lovitură a bateriei franceze prin focul tras de toate tunurile sale. Se dădu alarma pe întreg frontul apărării, dela flancul drept spre cel stâng. Până în ajun, trupele adverse nu ştiau încă precis unde sunt situate punctele de foc ale duşmanului. Acum, primele salve le descoperiseră şi obiectivele se definiră. Începu duelul de artilerie. Pe cerul senin, soarele răsări în toată splendoarea lui, dar la numai câteva minute după începutul canonadei, se întunecă din cauza fumului ; strălucirea lui atotstăpânitoare se asemăna acum cu sclipirea rece a lunii. O ceaţă brumărie învălui totul în jur.

Nu trecu mult şi în locurile ocupate de ruşi, fumul gros al prafului de puşcă înghiţi parcă şi străfulgerările exploziilor gurilor de foc duşmane. Tunarii continuau să tragă prin perdeaua de fum a duşmanului folosindu-se de elementele primelor salve. Puneau odată mai mult în aplicare acel vechi obicei împământenit pe vase „trage de pe tot bordul în ţinta apropiată". In scurtele clipe de linişte, în liniile duşmane se auzea bătaia tobelor. Nu era exclus să se întâmple aşa cum prevedea Menşicov : sub protecţia fumului, francezii şi englezii puteau să pornească la atac. Pentru aceasta, pe lângă toate tunurile dela bastioane şi baterii erau depozitate mitralii. Puşcaşii cu puştile ghintuite aşteptau în tranşee, gata de tragere, pentru a întâmpina asaltul prin foc de puşcă. In spatele fortificaţiilor din oraş şi de pe Corabelnaia, batalioanele cu armele în mâini erau gata să respingă atacul cu baioneta.

FUM DE PRAF DE PUȘCĂ

Odată cu zorile, Cornilov vizită călare linia fortificațiilor, arătându-se pretutindeni. Dormise prost noaptea ; nu visase nimic, dar nici în somn nu-l părăsise grija și neliniștea. Gonea nervos dela un bastion la altul. In piața teatrului zări un batalion de infanterie. Cu armele în mâini, soldații stăteau în coloane compacte, pe plutoane, în loc descoperit. Fuseseră aduși acolo peste noapte. Erau trași la față și priveau în jur posomorîți. Nu se știa pentru ce fuseseră aduși complet echipați, pregătiți parcă pentru un marș lung. Ofițerii stăteau în grup, iar în fața batalionului se plimba de unul singur colonelul, pe care Cornilov îl cunoștea. Colonelul se plimba în fața frontului, și când ajungea la capăt, făcea repede stânga împrejur, parcă ar fi fost un tânăr elev de școală militară. Aruncându-și apoi vârful piciorului stâng întins înainte, pornea îndărăt, în mers măsurat, spre celălalt capăt, numărându-și pesemne pașii. Ai fi zis că le dă soldaților săi o lecție cum trebue mărșăluit.

Cornilov se apropie de el. Se salutară.

— Dece stați, colonele, așa, în loc descoperit ?

— Dar bine, domnule amiral, dumneavoastră ce-ați dori ? Noi așa ne adunăm totdeauna, în coloane ! Ne-au trimis aici ca să stăm, nu ? Ei bine, stăm ! Obuzele explodează peste tot ! Mi-au ucis până acum trei oameni !

Cornilov îl privi lung și înțelese că și colonelul, după o noapte de nesomn, era în aceeași stare de nervi ca și el : părea gata să țipe sau să aibă cine știe ce altă ieșire prostească.

Șuierând și scânteind, sbură prin ceața cenușie o ghiulea, care căzu în mijlocul batalionului și explodă.

— Vedeți și dumneavoastră ! făcu comandantul batalionului arătând cu mâna spre locul dezastrului.

Fără să întoarcă capul, Cornilov strigă :

— Colonele, ordonă ostaşilor să-şi scoată raniţele ! Imprăştie batalionul ! Oamenii să se culce la pământ !...

Şi dând pinteni calului, o luă în galop spre bastionul Cinci.

Peste cinci minute ajunse în goana mare la bastionul Cinci învăluit în fumul des al prafului de puşcă.

In spatele zidului de piatră al vechii cazarme de apărare, deasupra bastionului, Cornilov zări un cazac care stătea pe o piatră, ţinând doi cai de dârlogi. Recunoscu unul din cai : era blândul căluţ al lui Nahimov. Descălecă şi, dând calul său în primire cazacului, îl întrebă :

— Unde e amiralul ?

— S'a dus să ordone să se tragă, îi răspunse cazacul, luând dârlogii din mâinile lui Cornilov.

Cornilov ocoli cazarma ale cărei tunuri amuţiseră. Fumul era atât de gros, încât abia dacă mai putea respira. Pe Cornilov mirosul înţepător al sulfului îl îneca : începu să-l usture în gât şi să tuşească. Se opri. In faţa bastionului îndreptat spre muntele Rudolf, din zece tunuri, trei tăceau. Un tun lovit era împins în mijlocul bastionului. Intors cu ţeava într'o parte, părea un cal istovit de muncă, deabia deshămat, incapabil să se mişte şi să mănânce... Pe alocuri, meterezul bastionului se lăsase şi se surpase, marginile ambrazurilor se dărâmaseră, scuturile de lemn menite să apere servanţii tunurilor de gloanţele şi schijele ghiulelelor se făcuseră ţăndări şi din această cauză, ambrazurile semănau acum cu boturile larg căscate ale unor balauri.

Cornilov coborî spre bastion silindu-se să nu grăbească pasul prin locul deschis şi prin pământul răscolit de obuze, râmat parcă de porci... Se împiedica însă de pietre, de lemnărie şi de schije de fontă...

Bastionul trăgea cum se trag pe un vas salvele de bord. Luându-se la întrecere între ei, tunarii se străduiau

ca sgomotul tunurilor să se contopească într'un singur vaier. Răbufnind şi fumegând, toate tunurile reculau în acelaşi timp.

Apărat de val, Cornilov se opri între două tunuri. Oamenii nu-l zăriră în prima clipă, dar când îşi dădură seama că este acolo, dealungul bastionului, se ridicară pornind dela un tun la altul puternice urale. Marinarii răspundeau salutului pe care amiralul nici nu apucase să-l strige, încredinţaţi că fuseseră lăudaţi. Nu-şi întrerupseră munca nicio clipă. Trăgeau cu precizie, ca şi cum nu s'ar fi aflat pe pământ, ci pe vas, la ora de instrucţie de artilerie. Asudaseră, şi chipurile lor negre, acoperite de funingine, luceau, iar albul ochilor şi dinţii le sclipeau ca ochii şi dinţii negrilor. Şepcile, bluzele şi pantalonii lor, acoperiţi de praful de var, stârnit de tirul tunurilor şi de explozia obuzelor şi a ghiulelelor, păreau albe.

Aplecat asupra unuia dintre tunuri, Nahimov comanda tirul.

După ce aşeză tunul în direcţia în care fulgera focul inamicului, Nahimov sări într'o parte, ca o minge, ridică mâna în sus, se uită în dreapta şi în stânga şi când se încredinţă că totul e gata, lăsă brusc mâna în jos. Un tunar aduse amorsa şi tunul reculă urlând. Odată cu acesta bubuiră şi celelalte tunuri.

Văzând că de sub cozorocul şepcii lui Nahimov se prelinge o şuviţă de sânge, Cornilov strigă :

— Pavel Stepanovici, sunteţi rănit !

— Nu e adevărat ! răspunse Nahimov, dar după ce-şi trecu mâna peste frunte şi o văzu însângerată, strigă : Fleacuri ! Nu face să te neliniştesti ! O nimica toată. O sgârietură. Aţi venit la mine ? Poftiţi !

Şi Nahimov îi arătă primitor, ca o gazdă bună, spre partea unde se afla cazarma pe jumătate dărâmată.

Cei doi amirali se urcară pe acoperișul drept al cazărmii, acoperit cu saci de pământ, smulși de pe parapetele tranșeelor. Ștergătoare de țevi, bucăți jilave de scândură, țăndări, bănci rupte, hârdaie sparte, butoaie desfundate, sdrențe, arme stricate, zăceau grămadă, ca epavele ce se adună la mal după un naufragiu.

Amiralii rămaseră o clipă tăcuți, cu privirile îndreptate spre muntele Rudolf. Dedesubt, pământul era sguduit de rafale...

— Bine! exclamă Nahimov.

— Da, noi, marinarii, stăm bine. Acționăm. Armata de uscat o duce însă prost. Stă în inactivitate și suferă mari pierderi. Trebue să ne îngrijim de construirea de adăposturi pentru infanterie, la bastioane și baterii.

— Trimiteți infanteria înapoi! N'avem nevoie de ea! Asaltul n'o să aibă loc!

— Plouă cu obuze deasupra orașului! Până și bulevardul Primorschi a suferit pagube!

— Dar Menșicov unde e?

— Inspectează fortificațiile de pe Corabelnaia.

— Mi-a trimis până acum de două ori curieri cu ordinul să fac economie la praf de pușcă! Numai de nu i-ar trece prin minte să ia comanda. Ar fi groaznic!

— De asta mi-e teamă și mie...

— Ia mai trimiteți-l la...

— Unde, Pavel Stepanovici?

— Unde? L-la... In Severnaia! strigă Nahimov, bâlbâindu-se de furie.

Cornilov izbucni în râs:

— Eu unul l-aș sfătui să-și pună la adăpost neprețuita lui viață...

— Exact!

— Spune-mi, ai nevoie de ceva ?

— Da. De apă. Cisternele noastre sunt aproape goale. Am șters tunurile cu ștergătoarele ude, am udat armele cu apă — se încing așa de tare că nu le poți atinge cu mâna ! Nu ne-a mai rămas decât pentru băut.

— Bine, am să-ți trimit.

— Încă ceva ! Uite, era să uit ! Dă ordin să i se dea drumul din arest gardemarinului Panfilov.

— Am ordonat ca toți marinarii arestați să fie eliberați. Înseamnă că i s'a dat drumul și lui.

Cornilov scoase din geanta lui de campanie o batistă curată și spuse :

— Dă-mi voie, prietene, să văd ce ai pe frunte ...

Nahimov se dădu un pas înapoi și răspunse înfuriat :

— Am și eu batistă, domnule ! Uite-o ! Dealtfel a și trecut. Un fleac !

Și scoase din buzunarul dela spate o batistă strânsă ghem, neagră de funingine. Își ștersese cu ea mâinile murdare de uleiul cu care se ung tunurile în timpul tragerii.

— Rămâi cu bine, prietene drag. Cine știe, poate că n'o să ne mai vedem !

Se îmbrățișară, se sărutară și se despărțiră în tăcere. Nahimov se întoarse la bastion, iar Cornilov se îndreptă spre calul lui, mototolind în mână batista.

Zărindu-l, cazacul îndreptă moțul și coama calului, încercă chinga și îi ținu scara, până ce se urcă în șea.

— Noroc, frate !

— Să trăiți, excelență !

Cornilov o luă la trap dealungul tranșeii care ducea dinspre Peresîp spre vârful golfului Iujnîi. Îi scârțâia nisipul în dinți. Simțind că-i dau lacrimile, Cornilov își șterse fața, dar când se uită la batistă, o văzu plină de urme umede de funingine.

— Trebue să fiu o frumusețe ! mormăi el supărat.

— Mogucenco! Apă! porunci Cornilov întorcându-se la statul major după inspecția dela fortificațiile din Gorodscaia.

Apoi își scoase haina, își suflecă mânecile, își desfăcu gulerul și așteptă nerăbdător, în timp ce Mogucenco trebăluia pe lângă spălător. Bătrânul turnase apă dintr'o cană într'un lighean mare de faianță, de culoare albă cu dungă albastră, și după ce superiorul său începu să se spele, îi luă vestonul să-l perie. Amiralul se aplecă asupra ligheanului, sfiindu-se să se uite în oglinda care atârna deasupra lavoarului, și-și săpuni mâinile. Apa se înnegri imediat, și poza din fundul ligheanului, cliperul [1] acela care plutea cu toate velele întinse, pe valurile înalte și albastre ale mării, împotriva unui vânt rece, nu se mai văzu. Cornilov vărsă apa murdară într'o găleată de faianță, cu toarta îmbrăcată într'o împletitură de trestie, turnă apă curată și-și săpuni bine mâinile, fața, capul și gâtul.

Mogucenco se întoarse cu vestonul periat.

— Lipicios mai e și praful ăsta din Sevastopol! Ehei, la noi, pe mare, e altceva! E curat ca într'un peisaj în acuarelă, spuse bătrânul. Parcă ați fi fost la moară. Doriți să vă mai adaug niște apă fierbinte din samovar?

— Te rog, încuviință Cornilov.

După ce-i mai puse apă fierbinte în cană, Mogucenco i-o turnă pe cap, spunându-i ultimele noutăți:

— La bastionul Trei, lupta e crâncenă. Feciorul lui Constantin Egorîci [2] a fost omorît... Taică-său l-a sărutat, i-a făcut cruce și s'a dus să dea dispoziții, dar l-a nimerit și pe el o schijă drept în față... Două schimburi de tunari au fost ucise. Englezul flanchează acum bastionul.

---

[1] Cliper — vas cu pânze, de mare viteză. (N. R.)

[2] Constantin Egorîci — căpitan de rangul II, Popandopulo. (Nota red. ruse.)

— O să construim traverse, dar toate deodată nu se pot face, răspunse Cornilov, luând din mâna lui Mogucenco un prosop plușat împăturit, alb ca zăpada și ușor scrobit.

Sburlindu-și părul cu prosopul, amiralul își luă inima în dinți și se uită în oglindă. Aproape că nu se recunoscu! Ochiul stâng, cu sprânceana ridicată în sus ca un arc, era mult mai mic decât cel drept, mult mărit, deasupra căruia străjuia ca o linie o sprânceană încruntată.

Cornilov își șterse cu grijă tâmplele pe care i se părea că rămăsese puțină spumă de săpun. Dar spuma nu se duse:

Amiralului îi încărunțiseră tâmplele într'o singură zi!

Cornilov mototoli prosopul și-l aruncă pe masă. Mogucenco îi întinse al doilea, deschise o sticluță de colonie și, stropind prosopul, îi spuse:

— Turnul de pe Movila Malahov a amuțit. Ei, da nu în el stătea tăria noastră! In schimb, bateriile băgate în pământ trag bine. Partea proastă e că dușmanul are tunuri „Lancaster" dare trag cu precizie până la două verste, pe câtă vreme tirul nostru abia dacă-l atinge!

— O să-și ia ei inima în dinți și o să vină mai aproape...

Cornilov își învioră fața cu prosopul muiat în apă de colonie, își împărți cu grijă părul printr'o cărare deasupra tâmplei stângi și și-l netezi cu o perie aspră. Apoi își îmbrăcă vestonul adus de Mogucenco, își agăță eghileții la butoniera nasturelui de sus și se privi în oglindă.

— Un ceai tare doriți? Cu lămâie? Cu rom?

— Fie și un ceai, Andrei Mihailovici! îi răspunse Cornilov îndreptându-se spre birou.

Nu mai rămăsese nici urmă din încordarea pe care o încercase în dimineața aceea. Când peste puțin timp, ofițerul adjutant Gendre își făcu apariția la statul major, îl găsi pe amiral ca deobicei: puțin afectat, cam arogant și bine pus la punct.

Gendre îi raportă că francezii aruncă în oraș cu niște rachete lungi de un arșin și jumătate, prevăzute cu cartuș de aramă, nemaivăzute încă până atunci. Capătul cartușului are un proiectil, dar majoritatea proiectilelor, nu se știe din ce cauză, nu explodează. Cele câteva care au explodat au provocat în oraș două-trei incendii, repede stinse de o echipă de pompieri.

— Curios! O fi oare vorba de obuz explosiv sau de proiectil incendiar? Dă ordin, Gendre, să mi se aducă și mie o minunăție de-astea!

— A sosit excelența sa, prințul Menșicov, anunță Mogucenco, deschizând larg ușa.

Imbrăcat în mantaua lui de ploaie și cu șapcă de marinar, intră Menșicov. Pe sub manta purta vestonul de amiral.

Cornilov se ridică și îi ieși în întâmpinare.

— Stai, stai, spuse Menșicov, făcând un gest cu mâna și se lăsă pe scaunul pe care i-l întindea Gendre. Nu ne arde de etichetă acum! Ei, Vladimir Alexeevici, cum merg treburile la flancul drept?

— Foarte bine, excelență. Am fost chiar în inspecție pe la bastioanele Cinci și Patru. Cred că în curând o să-i reducem pe francezi la tăcere. Dar la flancul stâng cum merge?

— Mizerabil! Dă-mi un ceai!

— Mogucenco, un ceai pentru excelența sa! Repede!

Toți tăcură. Ascultau vuetul canonadei. Deodată se auzi o bubuitură extraordinară. Geamurile zăngăniră și ușa se deschise la perete.

Cornilov sună, strigând în același timp:

— Ce se aude cu ceaiul, Mogucenco?

Și Mogucenco intră aducând pe o tavă ceaiul lui Menșicov. Zâmbind, bătrânul spuse:

— Vă rog să mă iertați, excelență, dar nu m'a răbdat inima și am dat o fugă până afară. Deasupra muntelui Rudolf se vede un nor de fum care se înalță până'n cer! Pe-

semne că ai noştri au aruncat în aer vreun depozit de muniţii de-al francezilor ! O frumuseţe ! Curat ca într'un peisaj în acuarelă !... Mâncaţi, excelenţă ! Să vă fie de bine !...

La auzul acestei familiarităţi, pe care o socotea inadmisibilă, Menşicov se strâmbă. Incercă cu degetele paharul, turnă cu băgare de seamă ceai în farfurioară şi, punând paharul pe o hârtie, începu să-l bea aşa cum se obişnueşte la Moscova — din farfurioară.

— Fie-mi îngăduit să vă dau un sfat, excelenţă ! Nu vă puneţi viaţa în joc, spuse Cornilov. Aduceţi-vă aminte ce v'a scris împăratul : Fără dumneavoastră, Sevastopolul va pieri.

— Ei, da, desigur ! Armata m'a văzut. Cred că pentru încurajarea soldaţilor e deajuns...

— Sigur, excelenţă !

— Am să plec deci spre Severnaia. Am toată încrederea în dumneata, Vladimir Alexeevici ! spuse Menşicov bându-şi restul de ceai direct din pahar.

— Aş fi fericit să vă merit încrederea, excelenţă !

— „Excelenţă, excelenţă", făcu Menşicov imitându-l. Şi ridicându-se, adăugă : Mă numesc Alexandr Sergheevici ! Dar ce fercheş eşti, Corni-şon [1] ! Ca scos din cutie ! Parcă te-ai fi pregătit de bal !

Cornilov zâmbi amabil şi prinţul fu convins că jocul lui de cuvinte bazat pe asemănarea dintre „Cornilov" şi *„cornişon"* îi reuşise.

LA BASTIONUL TREI

Tocmai în clipa în care Menşicov şi Cornilov încălecau, se apropie călare de statul major locotenentul Steţencov, care-i raportă lui Cornilov că, negăsindu-l la bastion, luase iniţiativa să trimită de acolo pe elevii de şcoală militară, pentru a evita neplăcerile cu părinţii, în cazul în care vreu-

[1] Joc de cuvinte. *Cornişon* în limba rusă înseamnă castravete. (N. R.)

nul dintre ei ar fi fost ucis. Printre elevi se aflau şi tineri de paisprezece — cincisprezece ani.

Trăgând cu urechea la discuţia lor, Menşicov interveni:

— Locotenente, trimite la mine să-ţi dau cinci cruci! Conferiţi-le în numele meu celor mai merituoşi dintre elevii de şcoală militară.

— Am înţeles, excelenţă!

Cornilov îl însoţi pe Menşicov până la cheiul Grafschi, unde se despărţiră. Apoi, însoţit de Gendre, se îndreptă spre Peresîp, unde-l întâlni pe Totleben. Se apropiară şi, oprind caii, discutară despre felul în care decurge lupta.

— Totul merge aşa cum era de aşteptat, spuse Totleben cu covingere. Dacă ţinem seama de cantitatea de obuze, pierderile nu sunt prea mari. După mine, la fiecare cincizeci de obuze trase de inamic, din rândurile noastre cade ucis sau rănit un singur om. Atât. Nu e mult.

— Un singur om face uneori cât zece!

— Ba şi cât o sută! Am dat ordin ca batalioanele de marină şi infanterie să fie aşezate pe locuri cât mai puţin primejduite.

— Trebue să ne îngrijim de construirea adăposturilor pentru oameni, precum şi de construirea traverselor împotriva tragerilor de anfiladă, spuse Cornilov.

— Sigur! Se va executa! Dar mai târziu! Astăzi, lucrul principal e să menţinem focul până seara, să curăţim ambrazurile şi să păzim depozitele de muniţii. Pentru toate acestea am şi dat dispoziţii...

— Eşti sigur că vom rezista?

— Nu văd dece n'am rezista!

— Uiţi că flota inamică nu şi-a început încă activitatea!

— Flota nu se va hotărî să se apropie de bateriile de coastă; tirul de pe vase nu va ajunge până aici. Important e ca noi să nu ne întrerupem focul. Nu trebue să cruţăm praful de puşcă.

— Pe Menşicov l-ai văzut?

— A inspectat Corabelnaia şi a dat bună ziua trupelor, dar nu i-a răspuns nimeni.

— Aşa se întâmplă întotdeauna. Ce vrei, excelenţa sa are o voce slabă şi nu se aude.

— Mai ales pe o canonadă ca asta! Voia să vină la dumneavoastră. Cum se simte?

— Ne-am văzut. L-am însoţit până la Grafschi. Pare că se simte ceva mai bine. E obosit, dar tot mi-a făcut-o: m'a comparat cu un castravete proaspăt!

— Da, la drept vorbind, păreţi destul de proaspăt. Totuşi puţină odihnă nu v'ar strica. De adormit n'o să adormiţi, asta ştiu eu, dar şi dacă aţi sta puţin întins v'ar face bine. Suntem doar la început! Am dat toate dispoziţiunile. Nu are niciun rost să vă expuneţi obuzelor englezeşti. Mai ştiţi?... Ceasul rău... Veţi afla tot ce se petrece pe flancul stâng atât dela excelenţa sa, cât şi dela mine. Ascultaţi-mă pe mine: duceţi-vă acasă!

— Dar dumneata, Eduard Ivanovici? întrebă Cornilov zâmbind.

— Eu? Eu... n'am inspectat încă flancul stâng...

— Bine, dar şi dumneata eşti obosit! Nu ţi-aş putea răspunde şi eu cu un compliment, pentrucă pari istovit! Ar trebui să te speli şi dumneata şi să te întinzi puţin. Am să-ţi spun eu tot ce se petrece pe flancul drept, şi n'am să uit niciun amănunt, crede-mă. Au nevoie de un singur lucru, de apă, şi am ordonat să li se trimită. Crede-mă. Aşa stau lucrurile... Am văzut tot ce era de văzut.

— Nu. Are poporul nostru o vorbă: „Ochiul tău e cel mai preţios diamant"...

Se despărţiră: Totleben o luă la dreapta, Cornilov, însoţit de Gendre, la stânga. Călărind alături de amiral, Gendre căuta să-l convingă, aşa cum o făcuse şi Totleben.

— Alexandr Pavlovici! îl întrerupse Cornilov. Ce-or să spună soldaţii dacă n'au să mă vadă astăzi?

Şi Gendre tăcu. După ce trecură de Peresîp urcară pe o cărare abruptă drept spre bastionul Trei, unde Cornilov fu

întâmpinat de Ergomîșev, șeful artileriei și de Popandopulo, comandantul bastionului, împreună cu adjutantul său. Popandopulo avea un pansament mare cât un turban, care-i acoperea capul până la ochi.

— După cum vedeți, englezii m'au turcit! glumi el.

Și într'adevăr, așa cum arăta atunci, negru ca un drac, cu nasul mare și cu turbanul pe cap, Popandopulo semăna cu un turc. Pe Cornilov îl străfulgeră un gând: „Cum de mai este în stare omul ăsta să glumească când abia acum un ceas i-a fost ucis fiul?"

Pe bastion ploua cu obuze, și toată lumea încercă să-l convingă pe Cornilov să nu se expună, asigurându-l că toți își vor face cu sfințenie datoria până la capăt.

— Știu, domnilor, că veți proceda fiecare așa cum vă dictează onoarea și împrejurările, dar eu, într'o zi solemnă ca asta, simt în sufletul meu nevoia să văd eroii luptând pe câmpul de glorie! răspunse Cornilov.

Și părăsind bastionul Trei, amiralul porni dealungul tranșeelor, spre Movila Malahov. In drum zări pe un loc deschis câteva batalioane aparținând regimentului din Moscova, și trimise ordin prin Gendre ca soldații să fie duși în spatele cazărmilor „Lazarev". Zidurile lor vechi, din cinci cărămizi, le puteau servi drept o adăpostire bună. După ce execută ordinul, Gendre porni după amiral și-l ajunse dincolo de podul care trecea peste râpa Docurilor, unde-l găsi înconjurat de un grup de matrozi dintr'un echipaj al flotei.

Matrozii îl primiseră pe dragul lor amiral cu strigăte puternice. Când Cornilov le făcu un semn cu mâna, cerând liniște, strigătele încetară.

— Vom striga „ura" când vom distruge toate bateriile inamice. Până una alta, n'au amuțit decât cele franceze, spuse Cornilov.

Urcând movila pe la apus, Cornilov descălecă lângă flancul drept al valului de pământ care proteja turnul lui Malahov dinspre sud. Din turnul, care avea partea de sus

distrusă, nu se mai trăgea. Movila răspundea englezilor din tunurile aşezate în spatele valului, care încercuia turnul spre răsărit ca o potcoavă.

Odată ajuns acolo, Cornilov fu întâmpinat de şeful movilei, amiralul Istomin.

TURNUL CU CINCI OCHI

Pe movila răcorită de răsuflarea a două golfuri, nu era nici urmă din fumul înnecăcios al bastionului Cinci. Aici, fumul se lăsa în jos şi era absorbit de golfurile care se înşirau dealungul râpei Docurilor şi a vâlcelei Chilen. Soarele strălucea. Se apropia amiaza. Pe fondul munţilor, bateriile engleze se desluşeau limpede. Una dintre ele, înzestrată cu cinci tunuri grele cu bătaia lungă, fusese poreclită de cei de pe movilă „Cinci Ochi". Spre deosebire de francezi, englezii nu trăgeau în salve, ci metodic, pe rând, cu fiecare gură de foc. Începând dela capătul stâng al bateriei, din fiecare ambrazură îşi luau sborul, unul după altul, cinci nori de fum, iar în urma lor răbufneau cinci explozii separate. Apoi se făcea linişte şi totul reîncepea în aceeaşi ordine.

Ambrazura din stânga bateriei răbufni într'o limbă de foc.

— Au tras! strigă semnalizatorul, care stătea pe o moviliţă, în faţa parapetului tranşeei cu corpul expus până la brâu. Se uita peste val, urmărind necontenit bateria duşmană. Matrozii nu ţinură seamă de strigătul acesta de prevenire şi îşi văzură de treabă liniştiţi pe lângă tunuri, iar tunarii, toţi ca unul, fără a mai aştepta ordinul, puseră amorsele şi răsună o salvă care învălui fortăreaţa în fum.

Prima ghiulea englezească căzu în mijloc, între turn şi val şi intră în pământ, cu un sunet care amintea sgomotul pe care-l face o broască speriată când sare de pe mal în apă.

— Au tras ! repetă semnalizatorul.

— A doua ! spuse Istomin.

A doua ghiulea se înfundă în pământ cu iuțeala unei cârtițe, lăsând la suprafață o brazdă strâmbă.

A treia nimeri drept într'o lespede mare de piatră, rămasă nefolosită de pe vremea în care se construise turnul, și, ricoșând, trecu șuierând peste capetele amiralilor.

A patra lovi creasta turnului și împroșcă în jur un evantai de schije de piatră.

A cincia, după ce căzu, începu să se rostogolească prin fortăreață și se lovi de niște ghiulele puse grămadă lângă un tun, într'o mică piramidă, și amuți.

— Acum vin cinci ghiulele. Nu-i de glumă ! spuse Istomin încruntându-se.

Bastionul nu apucase între timp să trimită englezilor decât o salvă. Semnalizatorul strigă :

— Au tras !

Matrozii se împrăștiară fugind ca potârnichile și se adăpostiră lângă val, trântindu-se la pământ.

— Asta era pentru noi, adăugă semnalizatorul.

Dar ghiuleaua nimeri în cealaltă parte a valului și explodă, fără să pricinuiască nicio pagubă.

Cea de a doua căzu drept în mijlocul bastionului, șuieră câteva clipe, împrăștiind un mănunchi de scântei roșietice, apoi tăcu și se stinse.

— A crăpat ! strigă unul dintre matrozi.

— Au tras ! strigă iar semnalizatorul după un foarte scurt răgaz. Dar matrozii dela tunuri și folosiseră mica pauză pentru a pregăti o nouă salvă, iar după strigătul semnalizatorului se pitiră din nou. Ghiuleaua explodă în bastion, chiar în clipa în care căzu. Schijele sburară vuind și țiuind, iar mirosul ei greu se împrăștie repede.

Cercetând cu privirea bastionul, semnalizatorul strigă :

— S'a dus și asta !

Nu fusese rănit nimeni.

O schijă din cea de a patra ghiulea răni un tunar la mâna stângă, și omul, pe când se îndrepta spre punctul de pansare din spatele movilei, însemnat cu un steag roșu pe o prăjină, trecu pe lângă amirali ținându-și mâna rănită și privind-o așa cum se uită o mamă la pruncul ei când îl adoarme. Încercă să zâmbească, dar fața i se crispă de durere.

A cincia ghiulea se rostogoli spre tunul din mijloc și se apropie de afetul lui. Dacă ar fi explodat, l-ar fi distrus și l-ar fi scos din funcțiune. Tunarul se apropie însă în fugă și, încordându-și toate puterile, o ridică și o aruncă într'un ciubăr plin cu apă, în care se udau periile de curățat țevile.

— A murit și asta ! strigă el tovarășilor săi.

Marinarii se avântară atunci spre tunurile lor și drept răspuns, dela bastionul de pe Movila Malahov răsună o salvă puternică.

— Ai văzut cum miros ghiulelele lor când explodează, Vladimir Alexeevici ? întrebă Istomin. Le încarcă cu un praf de pușcă special !

— Da, adevărat, e un miros neobișnuit : o fi vorba de pulberea lui Rudenberg ! Trebue să știți că pulberea asta e foarte periculoasă la manipulare ! Chiar dacă e stinsă, să n'o aruncați, că poate să explodeze oricând ! Trebue descărcată cu multă băgare de seamă. Comunicați asta și vitejilor dumneavoastră pentrucă, după câte văd eu, sunt foarte nepăsători !

Bateria engleză continua să tragă în același ritm și Movila Malahov îi răspundea de fiecare dată. Dealtfel, pe movilă nu mai căzuse niciun proiectil : venise rândul fortului și al suburbiei Corabelnaia...

— Țineți-vă bine ! spuse Cornilov. Important este să rezistăm, pentrucă asaltul nu va avea loc azi...

— Asaltul ?! se miră Istomin. Dacă se va produce, atunci flancul drept...

Semnalizatorul, care privea prin ochian, într'un punct situat lângă bateria engleză, îl chemă deodată pe Istomin, făcându-i semn cu mâna dreaptă :

— Vladimir Ivanovici, veniţi încoace !

— A văzut ceva deosebit. Mă întorc numaidecât ! spuse din fugă Istomin.

— Noi plecăm. Rămâi cu bine...

Istomin se aplecă asupra ochianului, în timp ce semnalizatorul îi raporta ceva, arătând spre dreapta.

— Să mergem ! îi spuse Cornilov lui Gendre.

Şi se îndreptară spre flancul drept al bateriei, spre panta unde îşi lăsaseră caii.

— Au tras ! Spre noi ! auziră ei din urmă.

Gendre desluşi un sunet ciudat, molatic parcă, asemănător unui plescăit de vâsle. Cornilov scoase un geamăt şi căzu.

— Sunteţi rănit ? strigă Gendre şi se aplecă asupra lui.

— Mai rău ! E sfârşitul ! şopti Cornilov.

Poala dreaptă a vestonului său, vârîtă în stomac se înnegrise de sângele care ţâşnea.

Proiectilul care-l rănise pe Cornilov se rostogoli domol pe povârniş, sărind peste pietre şi se opri într'o groapă.

La ţipătul lui Gendre se adunară în grabă mai mulţi ofiţeri şi matrozi. Invingându-şi durerea, Cornilov spuse :

— E bine să mori când ai conştiinţa împăcată ! Apăraţi Sevastopolul !... Sunt fericit că mor pentru patrie...

Veniră brancardierii, toţi condamnaţi de drept comun, cu pătrate roşii cusute pe spatele bluzelor lor de postav. Intinseră repede targa, compusă din două beţe, cu o pânză între ele, lângă Cornilov.

Văzând că oamenii, de frică să nu-i stârnească şi mai rău durerile, nu se hotărăsc să-l ridice, Cornilov, cu un geamăt înfundat, se rostogoli singur, pe şoldul rănit, peste pânza târgii.

Brancardierii ridicară targa și suiră cu Cornilov pe munte, spre spitalul Morscoi. Gendre mergea alături zorindu-i să meargă mai repede.

Brancardierul din urmă băgă de seamă la un timp că de pe targă se prelinge o șuviță de sânge care se scurge în cizma dreaptă a brancardierului din față.

— Mitrii! Ridică targa mai sus! îi spuse el. Îți curge sânge în cizmă!

CAPITOLUL 8

UNUL CONTRA ZECE

Primele nave ale flotei inamice apărură de după capul golfului Chersones încă înainte de amiază. Navele înaintau în siaj, adică într'un singur șir lung. Pe mare era acalmie, și din cauza asta flota întârziase. Vasele cu pânze, acostate la bordul stâng, fuseseră ancorate de vapoare. Când se așezară într'un singur rând concav și ancorară în fața intrării în portul Sevastopolului, ocupară tot spațiul dintre limba de nisip a cartierului Severnaia și până la ruinele vechiului Chersones.

Din bateria numărul 10, fură numărate douăzeci și șapte de nave ale flotei inamice în linia de bătaie: unsprezece engleze, două turcești și paisprezece franceze, și după numărul lor îți puteai da seama de puterea focului inamic. Flota lui era înzestrată cu nu mai puțin de două mii cinci sute de tunuri, ceeace însemna că salva unui singur bord putea fi de peste o mie două sute cincizeci de tunuri! Flota dușmană se aflase însă la o distanță respectabilă de bateriile de coastă ale Sevastopolului.. Amiralul inamic Doundas acționa cu prudență. Nu dorea să-și expună flota...

Sevastopolul putea răspunde salvei de bord a inamicului lui numai cu bateriile de coastă, și numai cu o sută douăzeci și cinci sau cel mult o sută cincizeci de tunuri, ceeace reprezenta cam *unul contra zece.*

Navele inamicului deschiseră târziu canonada. La ora unu după amiază, tot arcul flotei inamice se înconjurase cu o cingătoare de foc. In timpul acesta, bateriile franceze de pe muntele Rudolf amuțiseră: ajutorul flotei întârziase, și apoi, dela distanța aceea, aleasă cu foarte multă prudență, flota nu putea lovi centura bastioanelor din Sevastopol. Lupta se ducea deci numai între flota inamică și bateriile de coastă.

Turnul lui Volhov, înzestrat doar cu cinci-șase tunuri, se luase la întrecere cu vasul englez „Albion", iar bateria lui Cartașevschi, care avea numai trei tunuri, cu vasul britanic „Aretuza". Temerari, englezii se apropiaseră de turnul lui Volhov și de bateria lui Cartașevschi, dar și-au plătit scump îndrăzneala. Situate pe un mal înalt, bateriile trăgeau cu succes. Improșcară navele inamice cu proiectile și cu ghiulele călite. Matrozii tunari acționau dealtfel cu o îndemânare uimitoare.

„Incendiatorul" venise în grabă în ajutorul vasului „Albion". De data aceasta însă „Incendiatorul" avea să joace rol de „stingător"! Numai cu greu izbuti să stingă focul de pe „Albion" și să-l scoată din raza tirului bateriilor de coastă. Izbucnise un incendiu și pe „Aretuza", care însă fiind remorcat de un vapor, era apărat. Respingând două nave dela margine, artileriștii dela bateriile nordice își îndreptară focul asupra navei următoare, „London", și-o siliră, printr'un tir reușit, să ridice ancora. Aceeași soartă o avu și vasul *„Sans Pareil"*. Tot flancul stâng al formației de nave engleze, rău avariate, a fost nevoit să se retragă cât mai departe de focul ucigător al bateriilor de coastă ruseşti. Inarmate numai cu opt tunuri, se dovediseră superioare unei escadre înzestrate cu patru sute de tunuri! Din rândul celor ce luptau în turnul lui Volhov nu căzuse niciun mort, doar câțiva oameni fuseseră răniți. Când inamicul începu să se retragă, din piepturile artileriștilor izbucni un triumfător „ura"!

Englezii își îndreptară atunci focul escadrei împotriva fortului Constantinov, care avea rolul să apere intrarea în port. La salva trasă de o sută douăzeci și patru de tunuri dușmane, fortul nu putu răspunde decât cu două tunuri, pe celelalte douăzeci și trei având-le îndreptate împotriva escadrei franceze, care se afla foarte departe. In condițiile unei lupte atât de neegale, fortul Constantinov suferi mari pierderi. Dar fiind susținut de bateriile tunurilor Cartașevschi și Volhov, reuși să mai scoată din funcțiune trei nave engleze.

La flancul francez al flotei inamice, greutatea cea mare căzuse pe bateria numărul 10. Bateria de piatră Alexandrov trăgea asupra navelor inamicului dela o distanță de aproape două verste, așa că nu-i cauză cine știe ce pagubă ; în schimb, nici ea nu suferi pierderi mari. Totuși scoase din funcțiune trei mari nave franceze : „Orașul Paris", „Charlemagne" și „Napoleon".

In cea de a doua jumătate a zilei, bateria numărul 10 amuți însă dintr'odată și asta îl alarmă pe Nahimov, care crezu că bateria fusese nimicită sau că toți servanții tunurilor fuseseră uciși. Comunicația cu bateria învăluită în fum era întreruptă. Pe spațiul dintre mare și bastionul Șase cădeau și explodau mii de proiectile. Dintre matrozii bastionului Șase se oferiră voluntari să se strecoare prin spațiul bătut de focul inamicului să afle ce se întâmplase la baterie, și Nahimov fu de acord. Matrozii coborîră spre mare printr'o râpă, ferindu-se de proiectile, în spatele povârnișului ei repede. Spre seară, când canonada de pe mare se potoli, iar pe uscat mai bubuiau doar tunurile engleze, care trăgeau împotriva flancului stâng al fortificațiilor din Sevastopol, matrozii trimiși de Nahimov se întoarseră. Comandantul bateriei, locotenentul Troițchi, raportă că bateria suferise pierderi mici și că-și încetase tirul numai din cauză că toate tunurile se încinseseră prea tare.

In amurg, flota dușmană își opri tirul și își părăsi poziția. Fumul care plutise până atunci deasupra mării se împrăștie. In fața intrării în golful Sevastopol se mai zăreau doar câteva vapoare de patrulare.

O ZI GREA

Venia fu trezit de primele împușcături ale francezilor, care trăgeau de pe muntele Rudolf.

Erau cu toții acasă. Nu lipseau decât taică-său și Honia. Dar Mogucenco nu mai dormea demult acasă.

— Ce-o fi păţit dumnealui că doarme încă? făcu Ana, observând că Venia deschisese ochii.

— Ar fi timpul ca dumnealui să se ducă la slujbă! îi răspunse Natașa, care ședea, ca deobicei, lângă fereastră, cu singura deosebire că în fața ei, pe masă, în loc de față de pernă de dantelă se înălța acum o moviliță albă de scame, în care degetele ei se mișcau cu îndemânare. In fața ei stătea pe scaun Marinca, scărmănând și ea.

Honia nu era acasă: plecase la spital. Ana stătea lângă samovar. Venia își aruncă privirile prin odaie și își aduse aminte că toată lumea spusese despre ziua aceea că va fi „O zi grea". Sări atunci din pat și trăgându-și cizmele, bombăni:

— „La slujbă, la slujbă!" Auzi! Și nici samovarul nu l-au pregătit încă!

Intr'adevăr, samovarul se afla încă sub burlan, lângă sobă, și împrăștia pe tăviţa de dedesubt un mănunchi de scântei roșii.

— Acu e gata, stăpâne! răspunse maică-sa și smulgând cu o grabă strengărească burlanul de pe samovar, începu să sufle în el până ce se auzi bâzâitul apei care fierbea.

— N'am timp să mai aștept! spuse Venia luându-și bereta de marinar de pe cuier. La revedere, mamă!...

Puse mâna pe clanța ușii, dar se opri; tot mai trăgea nădejde că maică-sa o să-l oprească și-o să-i spună: „Incotro? Stai acasă!"

Dar maică-sa, fără să scoată o vorbă, îi făcu doar un semn din cap.

— Scoate nasul afară, scoate-l! șuieră Marinca printre dinți, amenințătoare, de parcă afară ar fi fost un ger să crape pietrele.

— Du-te, du-te! spuse și Olga.

Natașa se mulțumi să-l privească zâmbind ușor.

Venia trecu pragul și le strigă peste umăr:

— Să stați cuminți! Femeile și copiii n'au voie să iasă astăzi din casă!

Și trântind ușa în urma lui, o luă fuga. In curte se simțea mirosul pașnic al bălegarului și al antracitului amestecat cu miros de sulf, ca și cum gospodinele din Corabelnaia ar fi făcut toate focul în sobă cu cine știe ce cărbune puturos! Creasta Movilei Malahov era învăluită în fum. Pavilionul turnului Belîi își flutura alene pânza, care trecea deasupra norului de fum. Ai fi zis că e un fluture pestriț, care se odihnește, tremurând, pe un firicel de iarbă uscată. Venia nu apucă să se cațăre însă pe movilă, că pavilionul, lovit de un proiectil, dispăru, și fluturele pestriț sbură și se pierdu în fum.

Băiețelul știa bine unde și ce anume se află pe Movila Malahov și voia să se ducă deadreptul la bateria din dreapta, pe care o comanda micimanul Nefedov al doilea; pentru valul care apăra această baterie, cărase și Venia pământ, alături de ceilalți, și o socotea a lui. Mai mult decât atât: elevul marinar Venia Mogucenco, din echipajul 36 al flotei, se considera servant la tunul „al treilea" al bateriei, și anume la tunul care fusese urcat pe movilă și cu ajutorul lui. Dealtfel, printre servanții tunului „al treilea" se aflau oamenii lui: Strioma și Mihail. Seara, în ajun, aținând, Venia se gândise că în cazul în care tunarul dela „numărul

trei" va fi ucis, el va smulge din mâna lui lovită amorsa și îi va lua locul.

...Dar Venia nu mai recunoscu nimic în jur. Prin fumul înțepător și de nepătruns nu mai vedea decât ceeace era la picioarele lui. Deodată se poticni de ceva și văzu că se împiedicase de o ghiulea care zăcea într'o gropiță. Mai încolo, în rând cu ghiuleaua, băiatul zări alte gropi. Ghiuleaua semăna cu o bilă de popice. Se aplecă repede, cu gândul s'o ridice, dar era fierbinte și grea. După multe sforțări, elevul marinar reuși s'o scoată din groapă, dar tocmai atunci din dreapta bubui o salvă trasă din câteva guri de tun. Venia lăsă ghiuleaua și vru să fugă, dar nu fu în stare să se îndrepte din șale și simți că pământul i se învârtește încetișor sub picioare. Ameți se. Căzu și se agăță cu mâinile de pământ, dar și pământul se învârtea, repede, tot mai repede și vâjâia ca o sfârlează slobozită cu dibăcie.

Se trezi la strigătele : „Apă ! Adu apă ! Adu apă încoa !" Știa că atât de tare strigă numai pompierii către mulțimea de gură cască.

Deși nu ajunsese încă sus, soarele își trimitea prin vălul gros de fum razele lui sleite, dar arzătoare totuși. După soare, Venia își dădu seama că se rătăcise și că zăcea într'un șanț, sub un val de pământ. Se căță pe val și se așeză pe creastă. Jos, la picioarele lui, se punea la punct un tun : servanții îl curățaseră și acum îl încărcau cu praf de pușcă ; au îndesat dopul, au împins proiectilul și au pus un al doilea dop.

— Tunul la bord !

Și matrozii strigând împinseră tunul.

Lui Venia îi clănțăneau dinții. Își dădu drumul de pe creasta valului și se așeză pe bancheta de pământ. Tunul trase și reculă scoțând o flacără.

— De unde vii, elev marinar ?

— Am fost la engleji ! răspunse băiatul clănțănind din dinți.

— Ha ! Ha ! Ha !

— Ia-o din loc, flăcăule!

— Du-te acasă! auzi Venia un glas cunoscut.

Şi văzu aplecându-se asupra lui o faţă neagră, cunoscută, în care străluceau doi ochi de ştrengar.

— Ce-i, elev marinar, ţi-e frig?

— Am friguri... răspunse Venia.

— Friguri? Inghite pe inima goală trei boabe de piper şi să vezi. Parcă ţi le ia cu mâna!

Fără să se adreseze anume cuiva, băiatul spuse:

— Am să mă duc acasă şi o să înghit trei boabe de piper... Nu mi-e câtuşi de puţin frică, dar mă scutură frigurile...

— Du-te, du-te fuga, băiete! Numai vezi, ai grijă să nu te uiţi înapoi...

Venia sări de pe bancheta de pământ şi porni păşind domol. Dinţii tot îi clănţăneau. Mergea prin fumul des, în aşa fel, ca soarele să-i încălzească spatele. In curând ajunse pe povârnişul movilei, unde nu mai era atâta fum. Bubui din nou o salvă şi se cutremură pământul.

— Apă, adu apă! răzbi imediat după aceea până la el un strigăt venit de pe movilă.

APA DULCE

După ce trecu pragul casei, lui Venia nu-i mai clănţăniră dinţii.

— Te-ai întors? îl întrebă maică-sa. Sau te-ai speriat?

— Mămico! Dă-mi trei boabe de piper.

— Pentru ce, dragul meu?

— Ca să le mănânc. Am friguri..

— De unde până unde?

— Ştiu şi eu? Mincinosul Nefedov mi-a spus să mănânc pe inima goală trei boabe de piper.

Mama scoase din dulap o cutioară şi-i dădu trei boabe de piper. Venia ronţăi unul, îi luă parcă gura foc, şi începu

să răsufle cu gura deschisă, căutând să alunge afară iuţeala...

— Nu le roade! Înghite-le, prostule!...

— Nu pot, răspunse Venia.

I se făcu sete. Şi setea îi aminti de strigătul acela „Apă, adu apă!"

— Voi staţi aici — bombăni el — şi matrozii de pe bastion mor de sete!... N'au apă nici măcar să-şi ude gâtul! Toţi au răguşit!

— Oare ai fost la bastion?

— Da tu ce crezi? Unde să fi fost? Nici nu veneam acasă, dacă nu mi se ordona: „Spune muierilor să aducă măcar o căldare cu apă"...

Olga sări de pe locul ei şi strigând „Adu apă!" fugi afară din casă.

Puţul de lângă casa familiei Mogucenco era vestit în toată Corabelnaia pentru apa lui rece şi dulce. Era un puţ foarte adânc, împrejmuit cu piatră şi deasupra lui, pe o grindă înclinată de lemn, avea un scripete pentru găleată.

In urma Olgăi şi a lui Venia, veniră în goana mare, zăngănind din căldări, Ana şi Marinca. Scârţâind, scripetele începu să se învârtească şi găleata se lovi, plescăind, de apă.

— Eu! Eu trag! strigă Venia fără să lase din mână capătul funiei.

— Trage!

Când găleata apăru la gura fântânei, Olga o prinse şi turnă apa în căldări; cele două surori ieşiră apoi în fugă din curte şi porniră spre movilă.

— Fetelor! le strigă din urmă Ana. Nu mai avem căldări! Chemaţi vecinele să vină cu căldări...

— Am înţeles! Să chemăm vecinele! răspunse din fugă Marinca.

— Tii, ce apă bună au să bea băieţii! Stai, fiule, spuse Ana, luând apa în pumn şi gustând-o. Apoi coborî în pivniţa de sub casă şi scoase o putină.

— Nu trebue lăsată să se usuce ! Hai, băiete, să încercăm s'o umplem.

Scripetele scârțâi din nou, găleata căzu iar cu un plescăit în apă, Venia își aruncă funia pe după umăr și se îndepărtă de fântână. Funia îl apăsa însă prea tare pe umăr, și își puse sub funie' bereta lui de matroz. Impreună cu maică-sa umplură putina ochi. Apa se strecura printre doage în șuvițe subțiri, crăpăturile se înnegriră de umezeală, dar apa nu scădea mult.

— Nu-i nimic ! O să se umfle ea ! spuse Ana și intră în casă, de unde se întoarse cu o tolbă plină pe umăr și cu mestecăul de cvas în mână .

— N'ai cumva de gând să faci cvas, mămico ? o întrebă Venia.

— O să facem ceva mai bun decât cvasul, băiatule, mai bun decât berea, decât braga, decât orice vin !

Și Ana turnă în putină sare din sac și începu să amestece apa cu mestecăul. Gustă din amestec și se bucură.

— Vai, ce bună s'a făcut apa !

O gustă și Venia, dar lui nu-i plăcu și o scuipă :

— Potroacă !...

— Ba deloc ! E numai potrivită ! Pe un zăduf ca ăsta, nu te saturi cu apă dulce... Când or bea din apa asta, n'au să mai știe cum s'o laude.

Când se întoarseră cu căldările goale, Marinca și Olga nu mai conteneau povestind.

— Vai, mamă, acolo să vezi arșiță ! Obuzele explodează, ghiulelele se rostogolesc pe pământ... Toate tunurile din turn sunt lovite ! Unde te uiți, numai trupuri neînsuflețite vezi ! Duc la răniți cu nemiluita ! Unii răniți sunt nevoiți să meargă singuri, pe jos !

— Of, sfinte Nicolae ! Ce nenorocire ! Dar Pavel Stepanovici a fost pe movilă ?

— Am auzit că naşul Honiei ar fi la bastionul Cinci, spuse Olga.

— Ocroteşte-l, sfântă născătoare! Dar cum li s'a părut apa, fetelor, bună?

— Asta-i apă? Două amărîte de căldări, când ar fi fost în stare să bea două butoaie deodată!... Numai aşa îi auzi: „Adu, adu!"

— Te pomeneşti că lui Nefedov i-ai dat o căldare întreagă? o necăji Venia pe Marinca şi, făcând din ochi un semn spre fereastră, întrebă cu glas tare: Dar lui Strioma i-aţi dat apă?

Nataşa se uita pe fereastră şi asculta ce se vorbeşte.

— Strioma! Vai! făcu Marinca râzând. Aşi! A refuzat să bea! „Să ştiu că mor — zice — dar n'am să beau. Numai dacă-mi aduce Natalia Andreevna! Zice: Numai din albele ei mâini am să beau!" Şi şi-a văzut de ştergător şi de ţeava tunului. Chiar tunul parcă răguşise! Şi Strioma e negru ca un drac! Se vede cale de-o poştă că moare de sete...

Olga şi Marinca izbucniră în râs şi punând mâna pe căldările pline o sbughiră.

— Dece-mi umblaţi aşa, cu capul gol? Mai mare ruşinea! Legaţi-vă cu basmalele! le strigă mama din urmă.

UN PUŢ SECAT

Două vecine intrară fuga în curte aducându-şi căldările şi cobiliţele. După ele mai veniră două. Apoi, trei deodată. Umplându-şi căldările, „marinăresele" porniră în şir, una după alta, să urce dealul legănându-se când pe un picior, când pe altul, ca să nu li se verse căldările. Putina se goli.

— Hai să mai scoatem, băiete!...

Şi Ana, ajutată de Venia, se apucă iar de treabă. Umplură putina din nou. Turnă apoi sare în apă şi o amestecă cu mestecăul. Pe Venia începuseră să-l doară umerii şi îi

ardeau palmele, pe care făcuse bătături din pricina frânghiei.

— Ai obosit, băiatul meu? Du-te şi te mai odihneşte! Vezi şi ce face Nataşa... Dar să nu-ţi vâri mâinile în apă, că o să te doară şi mai tare... Uf, ce mai bubue! Iţi ţiue urechile, zău aşa! O să întunece fumul lumina zilei! Nici soarele nu se mai vede! Şi taică-tău pe unde o fi acum? Unde o fi Pavel Stepanovici, dragul de el?

— Tăticu e la treburile lui, Pavel Stepanovici la ale lui şi noi doi o să mai umplem încă cinci putine cu apă!

— Ah, mângâierea sufletului meu! spuse Ana şi îmbrăţişându-şi băiatul îl sărută. Du-te, dragul meu, şi mai linişteşte-o pe Nataşa, că mi-aş pune capul că plânge... Te pomeneşti că pentru cinci putine nici n'o să ne ajungă apa din puţul ăsta!

Venia deschise încetişor uşa şi se furişă în casă. Nataşa şedea lângă măsuţa de lucru şi făcea scame. In faţa ei, moviliţa albă crescuse mult. Degetele fetei se mişcau cu îndemânare, în timp ce pe obrajii ei se rostogoleau lacrimi mari şi grele.

Venia se repezi la soră-sa.

— Nu mai plânge, Nataşa. Dece plângi, prostuţo? Ţi-e milă de Strioma, dar ţi-e frică să te duci acolo, nu-i aşa? Nu-i nimic! Hai cu mine! Că eu am mai mers, şi nu mi-a fost frică de loc! Numai că m'au apucat frigurile, dar am înghiţit nişte piper şi mi-a trecut. Hai, vino cu mine, să-i ducem apă lui **Strioma!**

— N'avem căldare... îi răspunse Nataşa zâmbind.

— O să luăm ulciorul. I-ajunge lui un ulcior! Hai, scoală-te, leagă-te la cap şi să mergem! Să nu crezi că-i cine ştie ce grozăvie! Ai grijă, înghite şi tu trei boabe de piper, aşa, ca să fie...

Venia găsi numaidecât cutia din coajă de mesteacăn în care ţinea maică-sa piperul şi i-o vârî în mână Nataşei.

— Dar să nu le rontăi ! Să le înghiți !

Și Natașa, râzând, scoase din cutioară, una câte una, trei boabe de piper și le înghiți. Apoi se legă cu o basmăluță albă la cap și-și șterse cu capetele ei ochii umezi...

Băiatul dădu jos ulciorul roșu de lut de pe poliță și-l umplu cu apă din butoi.

— Plec cu Natașa, să-i ducem apă lui Strioma, că ei îi e frică să meargă singură !

— Duceți-vă, dragii mei. Du-te, Natașenca ! Da ce ai în legătura aceea ?

— Poate c'o fi rănit, și am luat niște cârpe și niște scame să-l pansez...

— Numai băgați de seamă ! Să nu vi se întâmple vouă ceva ! Du-te, copila mea, du-te !

Venia o trase pe Natașa de mână și mama rămase singură în curte. Ar fi vrut să plângă, dar nu-i veneau lacrimile.

Nu trecu mult și „marinăresele" se întoarseră cu căldările goale și după ce le umplură, putina rămase goală până la fund.

— Tare-ți mai laudă apa, Ana ! spuneau femeile. Au mai adus fetele apă din fântânile de jos, dar matrozii spun că nu e așa de bună...

— Apa mea e o apă deosebită, spuse Ana zâmbind și arătă spre tolba cu sare. Ar trebui să rămâneți una aici, cu mine, că singură n'am să pot umple putina. Rămâi barem tu, Maremianușca !

— Rămân, dece să nu rămân ? încuviință vecina.

După ce plecară femeile cu căldările pline, Ana scufundă ciutura în fântână și, aruncându-și funia pe umăr, începu să scoată apa pe care Maremiana o vărsă în putină.

O mai umplură așa de cinci ori, și tolba de sare se goli. Soarele se lăsă spre asfințit. Coborînd pentru ultima oară în fântână, ciutura se lovi de fundul ei de piatră și se întoarse sus pe jumătate goală.

Venia și Natașa cotiră de pe șoseaua Sapernaia luând-o pe povârnișul colinei răscolite de obuze. După ce făcură câțiva pași, zăriră prin perdeaua groasă de fum un matroz bătrân, cu fața spre mare, întins comod pe jos și sprijinindu-se liniștit în cot. Când îi zări venind, își scoase tacticos din gură luleaua cu cercuri de aramă și făcu un semn cu capul. Nedumerită, Natașa se opri. I se părea atât de ciudat și de neînțeles să vezi pe cineva odihnindu-se, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat în iadul acela de bubuituri și de fum!

— Bună ziua, spuse ea fâstâcită. Ce faceți? Vă odihniți?

— Bună ziua, frumoasa mosului! Iaca, mă odihnesc și eu. Dar ce vânt te-aduce pe aici? Îi duci drăguțului de băut? o întrebă matrozul, aruncând o privire asupra ulciorului pe care-l avea în mână.

— Da...

— Du-te, drăguță, du-te, că acolo pe ziua de azi e ca la seceriș! Li se aprind oamenilor sufletele în piept!

— Dar dumneata vii de acolo? îl întrebă Natașa, fără să-și poată lua ochii dela chipul liniștit și grav al matrozului.

— Uhu! făcu atunci matrozul vârîndu-și luleaua în colțul gurii.

Ar mai fi întrebat Natașa ceva, dar tocmai atunci o trase Venia de mână, făcându-i semn să se uite la piciorul întins al matrozului. Pe pământ, lângă genunchiul lui, se vedea o pată neagră.

— Bine, dar dumneata ești rănit! Dece ai plecat singur de acolo? Să te fi dus cu targa...

— N'ajung târgile pentru toți, și nici oameni nu sunt să le care! Am crezut că am să ajung și singur, dar uite, m'a lăsat pârdalnicul de picior și am căzut. Și nu pricep dece, că mergeam drept, și rana nu e cine știe ce rană, iar osul

nu e atins. O fi rămas pesemne vreo schijă înăuntru de nu mă lasă să merg...

Nataşa se aplecă atunci asupra lui.

— Bea puţină apă, unchiule!...

— Dar n'am să-l păgubesc pe drăguţul tău? Drept e că arde pârjolul din mine, ca focul într'un cuptor de vapor!

Şi ştergându-şi cu mâneca mustăţile cărunte, bău pe nerăsuflate.

— Hm! Bună apă! o lăudă matrozul. Mulţumesc! Vedeţi-vă de drum şi spuneţi cui v'o întreba că şeful de echipaj Antonov din cartul al doilea zace la poalele movilei. Când i-o veni şi lui rândul, să treacă să-l ia!

— N'am putea să-ţi ajutăm noi, bunicule? îl întrebă Venia. Uite, Nataşa are în legăturica ei tot ce-i trebue, şi cârpe, şi scame...

— Să-mi ajutaţi? Şi asta s'ar putea, încuviinţă Antonov.

— Numai că eu... nu mă pricep deloc! exclamă Nataşa, amărîtă.

— Ei şi? Cine nu ştie o să înveţe! Să stai să-l înveţi pe cel care ştie, nu-i mare lucru! Hai, flăcăule, trage-mi cizma din dreapta. Trage mai cu suflet, nu-ţi fie teamă! Numai vezi, ia seama să nu-mi rupi piciorul!...

Matrozul se aşează în capul oaselor şi cu o strâmbătură de durere îşi ridică piciorul rănit.

Când Venia îi trase cizma, sângele ţâşni ca dintr'un izvor pe iarba uscată.

— Nu e nimica, fetiţă, nu te speria de sânge... Nu-l vezi ce iute e?

Pătându-şi mâinile cu sânge, Nataşa desfăcu obiala udă şi se pregătea să spele piciorul cu apa din ulcior, când matrozul o opri.

— Nu turna apa, fetiţo, că se porneşte sângele şi mai tare. Suflecă-mi bine pantalonul... Aşa! Mai sus, mai sus! Acum e bine... Zici că nu ştii? Stai că te învăţ eu! Nu e prima rană din viaţa mea! Şi apoi, la spital am văzut de

toate. La nevoie m'aş putea face şi felcer... Ei, drăcie! Mi s'a stins luleaua. Măi băieţaş, uite colea scăpărătorul! Ia aprinde-mi-o!

Venia nu mai putea de mândrie. In timp ce el se străduia să scapere, matrozul îi arătă Natașei ce şi cum să facă.

— Am să te învăţ şi mica chirurgie, şi chirurgia mare! Nu-i nevoie să trecem chiar aşa, dela început, la pansament. Intâi şi întâi să oprim sângele! Nu ai cumva colo, în legăturica aia, vreo sfoară sau vreo frânghiuţă? N'ai decât ştergarul ăsta? Nu-i nimic. E bun şi ăsta la ceva! Ei, dar ce frumos e! Singură l-ai făcut? Mare meşteră eşti! Acum înfăşoară-l strâns în jurul pulpei. Strânge, drăguţă, mai tare! Nu poţi? Tu, flăcăule, uite colo, parcă văd un beţişor! Ia adu-l încoa... Vâră-l sub nod, aşa... şi acum sucește-l!

Şi Venia făcu întocmai ceeace i se cerea.

— Acum să facem şi pansamentul. Sau, mai bine, ştii ceva? Ce-ar fi să tăiem piciorul, ce zici, flăcăule? N'ai cumva vreun cuţitaş? îl întrebă matrozul, făcându-i cu ochiul.

Venia se căută prin buzunare şi dădu peste un cuţitaş marinăresc, dar îi răspunse:

— N'am cuţit! Ii era frică băiatului să nu-l pună matrozul să-i taie într'adevăr piciorul.

— Şi zi aşa, l-ai uitat carevasăzică acasă? Prost matroz o să iasă din tine! Dar nu-i nimic. Bagă mâna în buzunarul meu, că am eu unul!

— Nu-i nevoie! strigă Venia speriat. Nu-i nevoie să-l tăiem, c'o să se prindă carnea la loc!

— Crezi tu? Bi-ine. Dacă zici tu, aşa să fie! Dar cuţitaşul scoate-mi-l totuşi din buzunar.

Venia îi scoase briceagul şi-l deschise. Aştepta cu groază şi curiozitate să vadă ce o să facă şeful de echipaj

cu el. Oftând și gemând, bătrânul vârî vârful cuțitului în rana deschisă și scoase din ea o schijă mică de fontă.

— Când spuneam eu că mi-a intrat o schijă ! Acum, frumoaso, poți să faci pansamentul !

Natașa întinse scamă pe rană și-l bandajă. Când îi văzu fața îmbrobonită de sudoare, fata îl șterse cu o cârpă udă și-l sărută pe obraz.

— Mulțumesc, drăguță ! Acum, vedeți-vă de drum sănătoși. Mulțumesc, dragii mei !

— N'ar fi mai bine să te ducem acasă la noi ? Că nu e departe. Să te odihnești...

— Bine, dar cine o să ducă apă drăguțului tău ? Cum îl cheamă ?

— Mai cară apă și surorile mele... Il cheamă Strioma.

— Aha ! Lui Strioma îi duceai ? La ce-i trebue lui apă ? Mai poate aștepta, că tot n'are la ce se grăbi ! Du-mă, te rog, mai bine acasă la dumneata ! Elev marinar, ajută-mă să mă ridic...

Sprijinit de Natașa și de Venia, matrozul se ridică, și lăsându-și toată greutatea pe piciorul stâng îl cuprinse pe Venia de după gât.

— Ia cizma — îi porunci Antonov lui Venia — că e a statului !

Cei doi fraţi îl duseră de braț și rănitul, ba sărind într'un picior, ba încercând să se sprijine pe cel rănit, mergea gemând și înjurând de mama focului. Inaintau încet, oprindu-se la tot pasul, ca să-și mai tragă sufletul. Bătrânul îi strângea lui Venia capul atât de tare la subțioară, de parcă ar fi ținut un baston. Băiatul abia dacă mai izbutea să răsufle. Când zări zidul de piatră care făcea ocolul casei lor, Venia se rugă :

— Dă-mi drumul, nene, că m'ai înnăbușit de tot ! Stai dumneata puțin într'un singur picior, să trag o fugă până acasă, să vină cineva să te ia.

— Bine, dar du-te repede, elev marinar, că mi s'a slăbit pansamentul și iar curge sângele !

Venia se smulse de sub brațul matrozului, o sbughi spre casă și, văzând-o pe maică-sa lângă fântână, începu să strige, fluturând din cizma pe care o ținea în mână :

— Mamă, mămico ! Am adus un rănit !

— Maică prea curată ! Pe cine ? Pe Misa ? Pe Strioma ?

— Nu ! Pe șeful de echipaj Antonov ! Du-te de-i ajută Natașei... Ana ieși în goana mare din curte.

Dar în locul unui singur rănit zări doi ! Bătrânul Antonov înainta șchiopătând, sprijinit de o parte de Natașa, de cealaltă de un tânăr matroz, care-i luase locul lui Venia. Mâna lui dreaptă, cu mâneca dela cămașă sumeasă până la cot, atârna ca moartă în jos, și de pe degetele-i însângerate se prelingeau stropi grei de sânge, cum curge înspre primăvară apa dintr'un țurțure de ghiață.

Istoviți, răniții odată ajunși în curte se așezară unul lângă celălalt pe treapta dela intrare. Antonov întinse mâna spre brațul tânărului, dar acesta, abia atins, țipă de durere.

— I s'a rupt clavicula. O să-i taie brațul până la umăr ! Hai, oameni buni, să ne îngrijim puțin de frățiorul ăsta. Să-i oprim sângele ! Și apoi, strângeți-mi și mie pansamentul mai tare, că s'a slăbit.

— Ce tot ciocănești acolo, Venia ? Hai, vino încoa să ne ajuți !

Intr'adevăr, din casă răzbăteau niște lovituri repezi de ciocan.

— Viu îndată, mămico ! strigă Venia și după o clipă țâșni ca vântul din casă, sărind peste parmaclâcul pridvorului, drept afară în curte. Ținea în mâini bățul dela furca cu care lua oalele din vatră. Țintuise pe el un steguleț roșu : basmaua roșie a Olgăi ! Apoi îl înfipse într'o spărtură din gardul de piatră.

Steagul acela roșu însemna că acolo, în casa lor, era un punct de pansare.

Spre seară, canonada amuți. Doar arareori, ici-colo mai bubuia câte un tun, de parcă s'ar fi strigat unul pe altul. In suburbie lătrau câinii. Până spre seară trecură prin fața casei lui Mogucenco, ca niște pelerini istoviți, cei care au fost răniți ușor. Cei grav răniți erau duși la spital, pe un alt drum. Zărind steagul roșu, unii răniți intrau în casă, unde-i lua în primire Ana cu cele trei fiice ale ei. Prăpădiseră pe pansamente toate vechiturile curate pe care le găsiseră, ba și o parte din pânza nouă pe care o aveau. Șeful de echipaj, Antonov, le spunea ce și cum să facă, și se descurcau destul de bine. Scamele făcute din vechiturile statului, comandate de spital, se terminaseră până la ultimul firicel.

După ce erau pansați, răniții mulțumeau frumos gazdei și celor trei fete și plecau. Mai rămăseseră totuși acolo câțiva — cei prea slăbiți, care nu se puteau ține pe picioare. In totul, dacă-l socoteai și pe Antonov, erau șapte inși. Zăceau pe jos, pe podeaua goală și pătată de sângele amestecat cu țărâna adusă pe cizme. Piciorul ți se lipea de podea.

Obosite, fetele ieșiră afară în pridvor, fiecare cu gândurile care o frământau. In sinea ei, Olga îl dojenea pe Taras Mocrousenco: într'o asemenea zi nu dăduse pe la ei deloc! De bună seamă că stătea în căsuța lui dela poalele muntelui și că nici nu-i păsa! Zâmbind — dar totuși mâhnită — Marinca își aduse aminte de micimanul Nefedov. Când se dusese să-i dea apă, el îi smucise căldarea din mână și o vărsase peste tun, stropindu-l dela un cap la altul, de parcă ar fi scăldat un cal. Apoi bătuse ușor cu palma pe țeava tunului încins.

Colina, cu oamenii de pe ea cu tot, plutea parcă într'un nor negru de funingine. Afeturile tunurilor păreau lucrate din stejar bătuit, iar corpurile armelor de bronz și de fontă străluceau; funinginea nu se lipește de metalul încins...

Ana nu știa unde să-i mai pună pe răniți și era supărată pe Antonov. Șeful de echipaj sta la masă, de parcă nici n'ar fi fost rănit la picior și nu se codea să bea când gazda îl îmbia cu vreo ceașcă de ceai. Dăduse până acum gata șase cești și, după părerea lui Venia, mai avea de gând să bea vreo patru! Asta, fiindcă luase din zaharniță o bucată de zahăr cubic, și o împărțise cu cuțitul lui în zece cubulețe egale: câte unul de ceașcă!

„Ia te uită la el cum s'a mai instalat! bombănea Ana în sinea ei. Mă dor oasele de obosită ce sunt, dar... cum să mă culc? Am sub acoperiș zece bărbați străini, și trebue să treci peste picioarele lor, ca să-ți vezi de treabă! Ia te uită cât noroi mi-au cărat aici cu cizmele! Și tocmai acum, când a secat fântâna și n'ai cu ce spăla podelele!"

Văzând-o atât de supărată, Natașa se mustră că-l adusese în casă pe primul rănit. Nu-i mai ieșeau din minte cuvintele șefului de echipaj, care-i spusese că Strioma nu mai are nevoie de apă; sigur că bătrânul îl văzuse pe Strioma mort! Olga și Marinca se întâlniseră la baterie cu Panfilov, cu Nefedov, și cu fratele lor Mișa, dar de Strioma, nici pomeneală. Ar fi întrebat Natașa de el, dar nu se încumeta. Te pomenești că au să-i răspundă: „Da, a murit"... Și izbucnind în plâns, fugi în curte spre fântână. Se aplecă pe pietre hohotind și nu-l auzi pe Venia care, venind în urma ei, o îmbrățișă și căută s'o mângâie:

— Ce faci, vrei să umpli fântâna la loc? Ia hai să vedem câte lacrimi ai vărsat...

Și băiețelul scufundă cu băgare de seamă ciutura în puț, ca nu cumva, lovindu-se de fundul pietruit, să se spargă. Și într'adevăr, ciutura se lovi, plescăind, de apă.

— Ia te uită, Natașa, câtă apă!... o lăudă Venia. Ia mai plângi, dragă, nițel!

Și scoțând ciutura din fântână, voi să care apa în casă.

— Hai, du-te în casă, că măicuța a rămas cu ochii la podele.

— Stai puțin, Venia, îl opri Natașa. Trage o fugă până la bastion și vezi dacă Strioma e acolo. Duc eu apa în casă.

Răsărea luna și fumul se risipea în boarea nopții care se lăsase. Ingândurați, muzicanții din fanfara flotei se îndreptau spre munte cu pași repezi pe drumul care trecea prin fața casei lor.

Luna aruncă pete jucăușe de lumină pe hornurile înalte. Venia se lăsă înduplecat de Natașa și se luă după muzicanți. După ce trecură, în fața casei lui Mogucenco se opri un car mare, tras de două cămile. Venea dinspre munte. Cel care le mâna era un soldat dela intendență. Șopti ceva cămilelor și ele se opriră. Din car coborî Mocrousenco și intră în casă.

Deschizând ușa, strigă :

— Oameni buni, nu aveți ceva marfă pentru ciumaci [1] ? Dar când dădu cu ochii de răniții care zăceau pe podea, meșterul marangoz se ruși̇nă și amuți.

— Uite-l ! strigă Olga bucuroasă. Toți mă înțepau : „Da unde e Taras al tău, frumoaso, unde s'a ascuns ?“ Când colo, lupul la ușă !

— Bună ziua, Taras Grigorîci, dragul meu ! Ce bine ai nimerit ! Da cum de-ai ghicit ? se bucură Ana. Ia te uită ce-i la noi...

— Cum să nu ghicesc, Ana Stepanovna ? Toată ziua am cărat la baterie, împreună cu soldații, tot felul de lucruri : ba pulbere, ba ghiulele... Până la urmă mi-au poruncit să aduc și grinzi ! Numai că eu am un singur gând : să vă ajut, Ana Stepanovna. Carul e, bineînțeles, al statului, dar n'o fi moarte ! Vai, mare nenorocire pe capul nostru ! De-ai ști câte case s'au năruit. Văd că a dumneavoastră a rămas neatinsă. Totuși... Mâine o să fie rău, rău de tot !

Și Mocrousenco se uita la Olga, care făcea însă pe supărata. Meșterul marangoz căzu pe gânduri, dar dintr'odată,

[1] Ciumaci — cărăuși care întreținеau schimbul de mărfuri între Ucraina și Crimeea. (N. R.)

înțelegând despre ce este vorba, hotărî ce are de făcut. Venise cu carul să ia de aici lucrurile și să le ducă într'un loc sigur. „Acum — se gândea el — speriați de atâta bombardament, vor primi, de asta sunt sigur!"

— Of, da prost mai sunt! O să facem totul dintr'odată, dragă Ana Stepanovna!

Și Mocrousenco chemă pe soldatul dela intendență. Scoase cu ajutorul lui și al femeilor răniții din casă și îi culcă frumos în car pe două rânduri. In casă rămăsese doar Antonov.

— Luați-mă și pe mine — spuse bătrânul — că nu pot să merg. Mi-a amorțit piciorul de nu-l mai simt! Îți mulțumesc, gospodină dragă, pentru tot ce-ai făcut pentru noi. Dacă eram eu țar, vă decoram pe toți!...

LICOAREA DE AUR

Peste noapte, Nahimov și Totleben trecură a doua oară în revistă linia fortificațiilor din Sevastopol, cercetând cu grijă dacă totul fusese executat așa cum se hotărîse. Trebuia să se facă ordine în toate bateriile și bastioanele pentru ca, odată cu revărsatul zorilor, Sevastopolul să poată răspunde cu aceeași energie ca și în prima zi atacurilor inamicului. La baterii, oamenii curățau ambrazurile și puneau pe margini saci de pământ cu galioane. Valurile erau completate cu pământul și pietrele scoase de prin șanțurile năruite. In locul tunurilor lovite se aduceau altele noi și acolo unde se simțea nevoia, tunurile ușoare fură înlocuite prin tunuri grele, cu bătaie mare, scoase de pe nave. In locurile primejduite de focul de anfiladă al inamicului, tunurile fuseseră protejate prin traverse — valuri puse deacurmezișul. Inafara pionierilor, matrozilor și soldaților, lucrau la fortificații deținuții și locuitorii suburbiilor orașului. La bastionul Cinci și la Movila Malahov cânta fanfara, pe

câtă vreme în alte puncte, cei ce lucrau la întăriri erau distrați de tot felul de cântăreți, și munca mergea bine.

Pe cerul senin, luna, aproape plină, strălucea cu atâta putere, încât nu se mai simțea nevoia focurilor sau torțelor. Inviorătoarea răcoare a nopții luase locul arșiței din timpul zilei. Vântul de munte dusese spre mare valurile de fum și acum aerul era curat. Inamicul tăcea. Se îndeletnicea, pesemne, și el cu lucrările lui de apărare. Doar ici-colo mai răsunau, când și când, împușcăturile posturilor de pândă ale ambelor părți beligerante. Nahimov și Totleben călăreau alături, la pas; ocoleau creasta golfului Sudic prin Peresîp.

— Sunt sigur că muzica și cântecele noastre răzbat până la ei, spunea Nahimov. Dela ei, însă, nu se aude nimic... Mi-e sufletul și vesel și trist. Mi-e grea inima, dar îmi sburdă!

Lui Totleben i se păru destul de curioasă mărturisirea asta, pentrucă după el, amiralul era, de felul lui, un om aspru și cam repezit, așa că se mulțumi să răspundă:

— Nu cântă, fiindcă n'au dece se bucura! Au primit o lecție pe care n'au s'o uite multă vreme. Iar noi n'avem niciun motiv să fim triști; azi am învins, și putem să ne veselim...

— Pui prea mare preț pe cele petrecute azi, colonele!

— Dar cum s'ar putea altfel, domnule amiral, judecă și dumneata. Uite, să recapitulăm situația. Să începem cu flota lor, care a acționat cu foarte multă prudență și care, totuși, a fost destul de grav atinsă. Pe viitor deci, vor fi și mai prudenți. Dinspre mare așa dar suntem în siguranță. Pe uscat, pe de altă parte, nu s'au încumetat să pornească la asalt; știu cât de puternice sunt bateriile noastre. Și apoi, lucrul de căpetenie este că și oamenii noștri s'au convins de puterea de rezistență a fortificațiilor noastre. Ieri, drept să vă spun, mă rodea și pe mine îndoiala, dar acum, orice urmă de neîncredere a dispărut. Matrozii-artileriști s'au purtat minunat, moralul nostru e

excelent! Da, azi am învins! Am obținut o victorie măreață. Iată dece cred că ei nu s'au hotărît și nici nu se vor hotărî să pornească în curând la asalt. Noi le-am dictat hotărîrea de a trece la asediu. Deaceea va trebui să rezistăm până când armata de uscat se va întări. Nu avem pierderi mari...

— Totuși, am suferit azi o pierdere de neînlocuit! Pe Cornilov...

— Am pierdut un credincios tovarăș și prieten și vă împărtășesc durerea. Pierderea asta este mare. Mă doare! răspunse Totleben, ducându-și la piept mâna în care ținea dârlogii.

Calul luă mișcarea călărețului drept porunca de a se opri. Se opri atunci și Nahimov. Totleben se descoperi și Nahimov făcu la fel. Păstrară câteva clipe de tăcere, ascultând glasurile nopții.

De pe Movila Malahov se auzea un vals vienez, plin de viață.

— „Sunt fericit că mor pentru patrie!" șopti Nahimov. Astea sunt ultimele cuvinte ale lui Vladimir Alexeevici. A muri pentru patrie... ce fericire!... Vom muri cu toții. Avea dreptate Cornilov, dar moartea noastră trebue să aibă un rost. Trebue să vină la timpul ei... Fiecare dintre noi trebue să ne vindem scump pielea...

— O! exclamă Totleben, pe care ideea amiralului îl uimea. Te înțeleg! Te înțeleg!

— L-am sărutat și am plâns. Da, am plâns și nu mi-e rușine s'o mărturisesc. Mi-a fost și prieten și tovarăș, dar nu pentru asta am plâns, ci pentrucă Sevastopolul a pierdut un comandant, pe care nimeni nu-l va putea înlocui.

Totleben făcu un gest cu mâna, ca și cum ar fi vrut să-i spună: „Dumneata, numai dumneata ne-ai rămas" și spuse încet:

— Să vă păziți, Pavel Stepanovici...

— Fleacuri! Ce sunt eu? Nimic! Pe câtă vreme Cornilov era verigа de legătură dintre armată și flotă, dintre Se-

vastopol și Petersburg! Înțelegi? Menșicov e amiral și general-adjutant. Cornilov avea același grad. Cu Cornilov tot se mai înțelegea, pe mine însă mă socotește, vorba lui, un fel de „șef de echipaj" și un „bătrân marinar" — atâta tot!

— Totuși, comanda vă revine de drept și nu cred că excelența sa se va opune într'un fel sau altul... Ar fi culmea prostiei.

— Tocmai asta e nenorocirea! N'o să-mi dea sfaturi și nici ordine — și nu e rău — dar nici sfatul meu n'o să-l asculte și asta e prost! Intre armata de uscat și flotă s'a deschis o prăpastie. Uite, să-ți dau un exemplu: am fost la el ca să-i raportez despre nenorocirea care s'a abătut asupra noastră. Cât timp i-am făcut raportul n'a scos o vorbă. Nu știu ce tot mirosea dintr'o sticlă. Când am terminat, l-am salutat, dar el abia dacă s'a îndurat să mă onoreze cu un surâs ușor ironic. La plecare l-am întrebat pe Taube: „Ce are, domnule, în sticla pe care o miroase?" „A! mi-a răspuns atunci medicul curții, fără să-și ascundă zâmbetul. E o doctorie nouă. A primit-o chiar azi prin curier, dela țar!" Ei, poftim! O soluție de trei milioane la sută aur, un fel de leac homeopatic. Cică ar ajuta grozav celor ce suferă de descurajare. Face dintr'un melancolic descurajat un sanghin înflăcărat, și din omul aflat pe pragul sinuciderii, un vioi dansator de trepac [1]. Și asta, de îndată ce-l miroase!

— Excelența sa este un om sceptic! Cum poate crede în fleacuri de-astea?

— Fleacuri! Da! Dar toți oamenii cu înclinații spre ironie se supun foarte ușor influențelor, chiar absurde. Nu crede și știe perfect că totul e absurd, dar miroase mai departe leacul și se duce să se sbengue!

— Bine, dar acesta este punctul cel mai slab al apărării noastre! constată Totleben.

— Nu. Punctul de care vorbești dumneata e mai departe, mai sus: la Petersburg, la Palatul de Iarnă. Țarul continuă să-i scrie excelenței sale: „Nu-ți pierde curajul, Menșicov!"

[1] Trepac — dans popular rus, cu bătăi puternice din picioare. (N. R.)

— Desigur că și țarul miroase, acolo la Petersburg, același medicament, nu-i așa ?

— S'ar prea putea. Și de acolo, cale deci de două mii de verste, îi dă sfaturi... Șase zile de mers încolo, șase înapoi, aproape două săptămâni. Nu este oare o prostie să conduci așa războiul ?...

— Da, răspunse tărăgănat Totleben. E o prostie !

— Mai mult chiar : e o josnicie ! Ține seama : azi am învins noi. De acord ? Dar te pomenești că vor începe să se obrăznicească... Ne-ar putea distruge armata, flota, Sevastopolul — Rusia...

Totleben nu răspunse. Dădu pinteni calului și călărețiî urcară Movila Malahov. Matrozii îi întâmpinară cu strigăte de „ura", și strigătele lor acoperiră sunetele alămurilor din fanfară.

PRIZONIERUL

Ana era atât de obosită încât, cum se trânti în pat, adormi, așa îmbrăcată cum era. Când Honia se întoarse dela spital, surorile ei o rugară să nu se culce, ci să aibă ea grijă de casă până trag o fugă „o clipă" numai, pe movilă, să afle ce s'a întâmplat cu Strioma. Aceasta, pentrucă Venia nu venise încă înapoi.

Când ajunseră pe movilă, pregătirile erau pe sfârșite. Matrozii, deținuții și ceilalți adunau acum gunoiul și pietrișul, astupau gropile făcute de obuze și bătătoreau pământul. Lângă platformele curățate ale tunurilor, artileriștii așezau cu grijă, în piramide, obuzele.

Cuiva îi dăduse în gând să însemne locul în care căzuse Cornilov, cu o cruce făcută din ghiulele mici. Și acum, toată lumea ocolea locul acela, aflat pe clina movilei și curățat cu multă grijă. Avuseseră chiar timp să-l acopere frumos cu nisip. Toți cei care se aflau acolo se uitau la cruce și vorbeau în șoaptă despre întâmplările din ziua trecută.

Ceva mai departe, pe o bancă, la picioarele tunului stătea Nahimov, având într'o parte pe Istomin și în alta pe Totleben. Rar schimbau câte un cuvânt. Se odihneau toți trei.

Fanfara amuțise și muzicanții, pregătindu-se de plecare, se așezară în rând câte doi, iar când șeful muzicii ordonă: „Inainte, marș!" muzicanții porniră cu trompetele lucind în lumina albăstruie a lunii, iar în urma lor, deținuții stingeau în nisip torțele, la flăcările cărora cântaseră...

— Stai! Cine ești? se auzi deodată strigătul alarmat parcă, al semnalizatorului.

— Un matroz! îi răspunse un glas ce venea de după valul de apărare, și oamenii dădură năvală spre locul din care se auzise glasul semnalizatorului. Pe creasta valului se iviră trei oameni urmați de un al patrulea, care ducea ceva în spinare.

Din mulțime se auziră strigăte și râsete. Oamenii se îndreptară spre banca pe care se odihneau cei doi amirali și colonelul de geniu. Ajunși în fața lor, se opriră.

— Aduceți o torță! strigă cineva.

Și la lumina a două torțe li se desfășură în față un tablou foarte ciudat. In dreptul lui Nahimov se oprise un om de o statură uriașă. Avea mâinile legate la spate și gura căscată, iar ochii lui de culoare deschisă avea o căutătură urîtă și sclipiri de ură. Era legat de gât cu un laț făcut dintr'o funie; un capăt era ținut de Strioma, celălalt de un elev marinar. In spatele lor deslușiră chipul lui Mihail Mogucenco, cu un stuțer pe umărul drept și cu o pătură pestriță la subțioară.

— Ce-i asta? se miră Nahimov. Scoateți-i lațul și deslegați-i mâinile!

— Am înțeles! răspunse Strioma.

Și Venia țocăi din buze cu părere de rău, aruncând capătul de funie pe care-l ținuse până atunci, iar Mihail, după ce îi dădu arma, se apucă să deslege mâinile uriașului.

Când se văzu cu mâinile libere, acesta își smulse lațul

de după gât şi scoţând din gură o cârpă răsucită şi făcută ghem, o aruncă la pământ, scârbit.

— Strioma, raportează ! ordonă Nahimov.

— Am fost în pândă cu Mihail Mogucenco şi cu acest elev marinar, voluntar. Ne înţelesesem între noi să arătăm fraţilor un englez în carne şi oase. Pentrucă, vedeţi dumneavoastră, ne batem toată ziua cu ei, dar cum arată nu ştim... Ne-am apropiat atunci târîş, când ce să vezi !... Dumnealui stătea liniştit în faţa noastră ! Căsca şi se uita la lună ! I-o fi fost urît şi aştepta revărsatul zorilor, cu arma sub braţ... Cum să punem mâna pe el ? Nu ne puteam hotărî şi pace. In jur, linişte. La noi cânta muzica. Ei, şi omul nostru s'a uitat cât s'a uitat la lună, după care şi-a pus pe jos pătura — o are Mişa la subţioară — şi s'a culcat să se odihnească. Atunci l-am prins. Nici n'a crâcnit... I-am băgat un căluş în gură, i-am legat mâinile la spate şi i-am spus : *„Gu ! Gu !"* [1] adică s'o ia din loc, şi i-am arătat spre linile noastre. Dar el, nimic ! Ştia, vezi dumneata, că trebuia să vină unul de-al lor la control în curând ! Ce să facem cu el ? Să-l ducem aşa ? Greu ! Atunci i-am pus laţul de gât, am luat un capăt al funiei în mână — că nu-i aşa, nu se ştie niciodată ! şi i-am spus lui Venia : „Trage" şi... am început să tragem şi unul şi altul. Dar dumnealui s'a pus pe horcăit. Ii zic : „Fii bun şi ridică-te. *Gu ! Gu !* Şi nu mai horcăi". Şi a priceput, deşteptul ! S'a ridicat şi a pornit. Iată-l. Admiraţi-l !...

— Ai şi ce admira la el ! observă Nahimov zâmbind. Frumos mai e !

— Fraţilor, lăsaţi femeile să treacă înainte ! strigă un glas din mulţimea care începuse să se agite şi să facă sgomot. Intovărăşite de glume şi râsete, femeile ajunseră în primul rând.

— Vai de mine ce ruşine ! strigă Marinca. Coşcogeamite bărbat îmbrăcat în fustă !

[1] Stâlcirea cuvântului englez „go", care înseamnă „mergi". (N. R.)

Uriaşul îşi scutură capul acoperit cu un păr roşu, cârlionţat şi zâmbi, uitându-se drept în ochii Marincăi.

Era îmbrăcat într'o fustă cu cute, atât de scurtă, încât abia dacă îi ajungea la genunchi, lăsându-i descoperite pulpele păroase. In picioare avea ciorapi în carouri şi pantofi din piele groasă, necolorată. Partea de jos a îmbrăcăminţii lui se deosebea mult de cea de sus. Avea o haină scurtă cu mâneci strâmte şi cu epoleţi mari, pestriţi, ca cei ai toboşarilor ruşi. Sub epoletul drept avea trecută o curea lată de piele, de care era agăţată geanta pentru cartuşe. De pe umărul stâng îi atârna un fular lat.

— Eşti puşcaş din garda scoţiană ? îl întrebă Nahimov în limba engleză.

— Da, sir ! îi răspunse cu o vădită bunăvoinţă prizonierul.

— Din ce unitate faci parte ?

— Dacă vreţi să ştiţi, sir, aflaţi că fac parte din divizia contelui Cambridge, brigada generalului Benetinck şi sunt puşcaşul Malcolm Douglas, din garda scoţiană.

— Foarte bine, mister Douglas. Eu sunt amiralul Nahimov.

Scoţianul luă poziţia de drepţi şi spuse :

— Numele dumneavoastră, domnule amiral, este menţionat cu cinste în ziarele engleze...

— Mă simt măgulit... După cum văd eşti *lowlander* [1], continuă Nahimov.

— Tâmplar de nave din Greenwalk, domnule amiral.

— Ştii dece lupţi împotriva noastră ? Ştii care e scopul acestui război, *mister* Douglas ?

— Anglia se luptă, nu noi, domnule amiral. Pentru englezi, flota rusă e ca albeaţa în ochi...

— Bine, dar şi dumneata eşti englez...

— Torentul venit dela munte nu recunoaşte că e rudă cu căldarea de apă luată din el. [2]

---

[1] *Lowlander* — locuitor din partea de jos a Scoţiei. (N. R.)
[2] Proverb englezesc. (N. R.)

— Bine! Foarte bine! făcu în ruseşte Nahimov, după care continuă să-l interogheze în engleză:

— Spune-mi atunci dece ai intrat în armată? Te-au îmbătat la cârciumă oamenii stăpânirii?

— Nu, domnule amiral. M'am înrolat fiindcă voiam să plec de acasă, să plec cât mai departe. Dar la urma urmei, asta este o chestiune personală...

— Spune-mi acum un lucru: trag nădejde ai dumneavoastră că vor pune stăpânire pe Sevastopol şi pe flota rusă?

— Ni s'a citit chiar azi cel mai recent număr sosit dela Londra al ziarului *„Times"*. In ziar scria că Sevastopolul e ocupat de două săptămâni şi că ţarul a fugit în stepă, undeva între Moscova şi Cazan...

Scoţianul rostise acestea fără nicio umbră de zâmbet.

— Dumneata ce crezi despre asta, *mister* Douglas? îl întrebă Nahimov la fel de serios.

— Dracu să mă ia! Jur pe sfântul Gheorghe că în ceeace mă priveşte, mă aflu într'adevăr la Sevastopol! Dracii ăştia m'au adus aici cu funia la gât, ca pe un câine! Dacă ar fi să vă spun însă adevărul adevărat, v'aş mărturisi că aş da câţiva ani din viaţă ca să fiu cât mai departe de cuibul vostru de viespi!

Nahimov se întoarse atunci spre mulţime, căreia îi spuse — în ruseşte bineînţeles — că din vorbele prizonierului reiese că la Londra se crede că Sevastopolul este deja cucerit...

Mulţimea izbucni în râs. Unul dintre matrozi strigă:

— Pavel Stepanovici, spuneţi-i una bună, de-a noastră!

— I-aş spune, dar n'o să priceapă, îi răspunse Nahimov zâmbind. Apoi, adresându-se prizonierului în limba engleză, îi spuse ceva, la care prizonierul zâmbi ironic.

— I-am spus: „Matrozii mei declară că vor muri până la unul, dar Sevastopolul nu-l vor preda!"

Marinca bătu din palme şi exclamă :

— Fetelor, l-au adus ca pe o vită, cu funia de gât, şi lui îi mai arde de râs !... Să te fi văzut venind cu arma spre noi, la asalt ! Ţi-aş fi arătat eu !

Privirea prizonierului se întâlni cu privirea înflăcărată a Marincăi.

Nahimov se ridică în picioare şi întorcându-se către Strioma şi Mihail Mogucenco le spuse :

— Vă mulţumesc, băieţi !

Venia ieşi în faţă.

— Şi ţie îţi mulţumesc, elev marinar ! Bravo... Uită-te, Malcolm Douglas, la băieţelul ăsta ! Pe lângă el, dumneata eşti ca Goliat faţă de David ! Totuşi, copilul acesta nu se teme de dumneata ! Ar trebui să te trimit la corturile prizonierilor — adăugă Nahimov — dar cum azi am triumfat, du-te, Douglas, la ai dumitale, şi spune-le că vom muri până la unul, dar că Sevastopolul nu-l vom ceda !... Pleacă, eşti liber... Lăsaţi-l să treacă ! porunci Nahimov. I-am dat drumul : să se ducă la ai lui şi să-i încredinţeze că la Sevastopol, dela mic la mare — nu numai matrozii şi soldaţii, dar până şi femeile şi copiii — sunt gata să lupte până la ultima picătură de sânge !...

Fără să scoată un cuvânt, mulţimea se dădu în lături, făcând prizonierului loc să treacă. Scoţianul stătu câteva clipe în cumpănă, dar până la urmă se întoarse şi se îndreptă spre valul de întărituri. Ajuns acolo, se urcă în fugă pe dig, privi înapoi, făcu o mişcare cu mâna, sări în şanţ şi se îndreptă spre bateria cu cinci ambrazuri.

In urma lui, torţele se stinseră şi mulţimea se împrăştie.

Nataşa se aruncă de gâtul lui Strioma, îl sărută, râzând printre lacrimi, şi-l dojeni că nu se cruţă. Marinca îl sgâlţâia pe Venia şi Honia se uita zâmbind la fratele şi surorile ei, în timp ce Panfilov şi Nefedov se apropiară de ea.

— Slavă domnului că sunt cu toţii în viaţă ! spuse Honia, şi scoase un oftat adânc.

NECAZURI DE TOAMNĂ

Cornilov fu înmormântat în oraş, pe un deal înalt, alături de amiralul Lazarev.

Bombardamentul Sevastopolului, început la 5 Octombrie, continuă o săptămână încheiată, slăbind treptat în intensitate. Intenţia duşmanului era clară : nici francezii, nici englezii nu riscau să treacă la asalt şi asediau oraşul. Peste noapte, trupele inamice săpau şanţuri de tragere la patrucinci sute de metri de fortificaţiile Sevastopolului ; ziua puşcaşii inamicului intrau în aceste şanţuri de tragere şi executau foc ochit asupra apărătorilor oraşului. La această depărtare focul puştilor deveni primejdios. Cei de pe baterii şi dela bastioane trebuiau acum să se apere nu numai de ghiulele şi de obuze, ci şi de gloanţele puştilor. Pe măsură ce duşmanul se apropia, se înteţea şi focul puştilor ruseşti. Bateriile şi bastioanele fuseseră amenajate pentru lupte de apărare cu puşca. Începuse construcţia şanţurilor de tragere înaintate pentru protecţia puşcaşilor.

Din prima linie a şanţurilor lui de tragere, inamicul începuse să sape în zig-zag şanţuri spre cetate. Cucerind terenul din jurul Sevastopolului, îşi apropia în acelaşi timp de oraş şi bateriile. Strângea deci Sevastopolul într'o potcoavă de lucrări de asediu, continuând să bombardeze oraşul şi fortificaţiile. Focul tunurilor sale se concentrase, îndeosebi, asupra bastioanelor Trei şi Patru, ceeace dădea de înţeles că speră să pătrundă în oraş în acel loc apropiindu-se de el prin şanţurile ferite de focul direct al tunurilor.

Noaptea, apărătorii oraşului trebuiau să supravegheze îndeaproape mişcările duşmanului, pentru a putea eventual face faţă unui atac dat prin surprindere. Pentru aceasta se trimiteau în câmp, înspre duşman, puternice pânde menite să-l supravegheze, în timp ce detaşamente mai mari, formate din zeci şi sute de voluntari, executau scurte atacuri

prin surprindere ; folosindu-se de întunericul nopţii şi de răpăitul necurmatelor ploi de toamnă, se furişau spre şanţurile de tragere ale inamicului, respingeau cu baionetele pe pionierii care lucrau acolo, astupau şanţurile, luau armele şi uneltele inamicului şi se întorceau înapoi sub protecţia bateriilor Sevastopolului.

... Noaptea, locuitorii oraşului reparau stricăciunile cauzate peste zi de focul duşman...

RĂNIŢII

Toamna se aşternu peste tot, lungă şi fără să aducă vreo nădejde. Soldaţii şi matrozii sufereau mult din cauza frigului şi a noroiului. Mantalele putreziseră de atâta noroi, umezeală şi sudoare. Ajunseseră acum un fel de sdrenţe murdare, şi altele nu aveau. Intendenţii pregătiseră prea puţine scurte îmblănite. Abia dacă le ajungeau pentru sentinele şi voluntarii tranşeelor din prima linie. Pentru ca în clipele de acalmie, oamenii să se mai poată odihni, li se dăduse drept aşternut — asta conform dispoziţiilor prinţului Menşicov — saci de rogojină, în care se ţinuse ovăzul, dar nici acestea nu ajungeau pentru toată lumea. Venea cam un sac la doi inşi, dar cum oamenii se învăţaseră să împartă totul între ei în părţi egale — şi bucuriile şi neajunsurile, şi câştigul şi paguba — găsiră o soluţie inteligentă. Ii tăiară în lungime în două părţi egale : „o jumătate ţie, una mie". Şi în felul acesta se alese fiecare cu câte o jumătate de sac. Când îşi punea jumătatea de sac pe cap, soldatul se pomenea îmbrăcat cu o manta de ploaie, scurtă, cu glugă...

La începutul lunii Noembrie, în infirmeriile şi spitalele Crimeei se aflau aproape douăzeci de mii de răniţi şi bolnavi. Sevastopolul gemea de răniţi. Erau acum atât de numeroşi, încât începură să fie ţinuţi la Simferopol, cale de şaptezeci de verste. La Simferopol, dealtfel, toate clădirile

publice şi ale statului, precum şi multe case particulare, fuseseră transformate în infirmerii. In drum, căruţele încărcate cu bolnavi şi răniţi înotau în noroi până la osii, şi bieţii oameni stăteau ceasuri întregi în bătaia nemiloasă a ploii reci, pentru ca odată ajunşi la destinaţie, cu hainele pătate de sânge, să aştepte ceasuri — şi uneori zile în şir — până să fie daţi jos din căruţe. Când în sfârşit erau coborîţi din căruţe, se pomeneau culcaţi pe jos, deadreptul pe podele, dacă nu pe pământ gol sau pe paie aşternute prin magazii...

Mulţi mureau pe drum, înainte de a li se putea da vreun ajutor medical.

Nu era vina medicilor, pe atunci foarte puţini în Crimeea. Fiecare avea în unele zile până la o mie de bolnavi şi răniţi. Chiar şi spitalul marinei din Corabelnaia care — mulţumită grijii lui Cornilov şi a lui Nahimov — era bine organizat şi amenajat, avea în total opt medici la o mie cinci sute de paturi, arhiaglomerate cu bolnavi şi răniţi !

Spitalul marinei se ridica lângă Movila Malahov, nu departe de golful Iujnîi. Acoperişul îi fusese găurit de câteva obuze, chiar din prima zi a bombardamentului. Degeaba fluturase de atunci deasupra lui un steag care arăta limpede că în clădirea aceea se află un spital ; inamicul îl bombardase mai departe. Şi pentrucă proiectilele străbăteau acoperişul şi explodau în saloane, au trebuit să-l evacueze în cazărmile marinei, care se aflau aproape de cheiul Pavlovschi, unde obuzele ajungeau mai rar.

Vestea tragicei situaţii în care se aflau răniţii şi bolnavii din Crimeea se răspândi în întreaga Rusie şi prin scrisorile ofiţerilor, ajunse şi la Petersburg. Se luă iniţiativa colectării de bani, îmbrăcăminte, medicamente şi pansamente, precum şi de pânzeturi, ceai, zahăr şi vin, dar transportul materialelor colectate pentru Sevastopol era îngreuiat de starea proastă a drumurilor, care, în urma ploilor de toamnă, ajunseseră complet impracticabile.

SFÂNTUL NICOLAE

In fiecare an, de ziua sfântului Nicolae, era un fel de sărbătoare a Sevastopolului. Nu pentrucă era ziua numelui ţarului, ci pentrucă sfântul Nicolae, binefăcătorul, era socotit patronul tuturor navigatorilor.

Şi în anul acela, în bisericile oraşului, la baterii şi bastioane, avură loc tedeumuri, şi se ură „la mulţi ani" ţarului, ţarinei, ţareviciului, întregii case domnitoare, conducătorilor de oşti şi ai flotei şi, în sfârşit, „neînvinsei armate ruse".

La tedeumul care avu loc la catedrala oraşului luară parte prinţul Menşicov, majoritatea generalilor şi funcţionarilor superiori ai oraşului, conducătorii armatei şi ai flotei...

După urarea „la mulţi ani", se citi un ordin prin care se anunţa că fiece lună de serviciu în Sevastopol va fi socotită un an, dar ştirea generozităţii ţarului provocă mai degrabă nedumerire decât bucurie. Când Nahimov află despre aceasta, îi spuse lui Istomin:

— Ce mărşăvie! Să vezi acum cum toţi păduchii din Sevastopol au să pornească goana după grade! Iar noi avem şi aşa în spatele frontului nostru destui oameni de nimic!

Pe Movila Malahov locul tedeumului fusese ales în spatele turnului Belîi, pe jumătate dărâmat de obuze. La slujbă fuseseră chemaţi numai un număr de reprezentanţi ai unităţilor sectorului patru al apărării. Aceasta pentrucă în spaţiul restrâns al movilei n'ar fi încăput toţi matrozii şi soldaţii. Şi apoi, ce rost avea să-i expui pe toţi primejdiei?

Împuşcăturile, deşi rare (englezii consumaseră proiectilele), începură în dimineaţa aceea, ca deobicei, odată cu revărsatul zorilor.

Venia se pregătea să meargă cu taică-său la tedeum. Afară geruia atât de aprig, că băiatul se văzuse nevoit să-şi

ascundă epoleții, de care era atât de mândru, sub o șubă veche cu care umblase și iarna trecută. Afară de asta, șuba — făcută pentru un om mare — mătura pământul cu poalele! Să-ți vină să plângi, nu alta! Cuprinsă de milă, Natașa îi propuse să-i descoase epoleții de pe bluză și să-i mute pe șubă, dar băiețelul se uitase la ea atât de indignat și de furios, încât fata tăcuse speriată. Nici vorbă să-și pună șapca de marinar! Cu șuba aceea, ar fi făcut de râs tot echipajul 36!

Și bietul Venia căuta să se împace cu soarta lui amară, mângâindu-se cu gândul că în schimb taică-său se va prezenta la tedeum în uniformă de paradă.

Ana și scosese din cufăr mantaua nouă, din stofă lucioasă gri-închis, aproape neagră, pe mâneca căreia sclipeau galoanele de aur și de argint și o tresă în formă de cârmă, tăiată din postav roșu. In timp ce taică-său, afară, în curte, își peria mantaua cu o măturică aspră, Venia, lângă prag, cu cizma stângă în mână, sufla pe ea de zor și o freca furios cu peria. Dreapta era gata, făcută cu cremă, și lucea de-ți lua ochii.

Lui Venia îi plăcea cum mirosea crema de ghete și de mic copil făcuse o legătură între mirosul ei și sărbători, când toată lumea râde și e frumos îmbrăcată, când se scot din cuptor plăcintele rumene și încep să se adune musafirii — matrozii bătrâni cu nevestele lor — și când după primul pănărel, se pornesc cântecele și povestirile marinărești. Din același motiv îi era dragă și cutia de cremă, o cutie de tablă cu o poză ce reprezenta o maimuță de aur, care își privea chipul într'o cizmă lustruită. De jur împrejur era scris: „Cea mai bună cremă" și pe literele acelea învățase el să citească, ajutat de Honia...

In ziua aceea, însă, nici mirosul cremei și nici maimuța nu-l bucurau: presimțea, sau mai bine zis era sigur, că, acolo pe movilă, va vedea ceva urît, neplăcut.

Taică-său s'a îmbrăcat, și-a încins cureaua, și-a pus sabia lui scurtă și, învârtindu-se în fața Anei ca în fața

unei oglinzi, își pieptănă favoriții cărunți și-i spuse lui Venia:

— Elev marinar, mergem!

— Ce fel de elev marinar sunt eu? Așa sunt îmbrăcați elevii marinari? Să vezi, tăticule, c'o să-ți fie rușine cu mine...

— Asta-i bună! făcu taică-său mirat. Ești îmbrăcat după punga noastră! Nu cred că ești mai prost îmbrăcat ca alții.

— Mai așteaptă puțin, Venia! Când o să fii mare, au să te gătească și pe tine ca pe tăticu, cu galoane de aur, încercă să-l mângâie mama.

Drept răspuns, Venia se mulțumi să bombăne ceva neînțeles, își trase peste ureche o căciulă roasă, vârî în sân o cârpă și o perie de ghete și-i spuse lui taică-său:

— Hai, să mergem odată!

De când Totleben transformase Movila Malahov într'un fort închis, nu mai puteai ajunge acolo decât trecând podul aruncat peste șanțul adânc, săpat în locul unde se afla înainte intrarea la bastion.

Podul acela era îngust și înalt, și marinarii îl porecliseră *„Ciortov most"* [1] în amintirea vestitului pod cucerit de Suvorov în campania din Elveția.

Când să-l treacă, Venia îl opri pe taică-său, ca să-i curețe noroiul de pe cizme. Dar tocmai în clipa aceea zări apropiindu-se zoriți pe Repca și pe Bober, doi elevi marinari din echipajul 39 al flotei, care recunoscându-l își făcură cu ochiul și începură să râdă în gura mare de el. Venia însă, frecând de zor cizmele lui taică-său, se făcu că nu-i observă, deși îi văzuse bine cum erau îmbrăcați. Îl durea inima de invidie: cei doi elevi marinari aveau cizme de uniformă, noi, unse, mantale noi, dintr'un postav de culoare închisă, cu cinci nasturi de metal pe un singur

[1] *Ciortov most* — podul dracului. (N. R.)

rând şi cu gulere de blană de miel. Pe cap, date voinicește pe o ureche, purtau căciuli mițoase, caucaziene, cu fundul de postav.

După câteva clipe Venia nu se mai putu stăpâni. Vârîndu-şi cârpa şi peria la loc în sân, se porni pe plâns.

— Eu mă întorc acasă. Du-te singur! îi spuse el tatălui său, dar nu se îndură să se miște din loc.

— Măi, da prost mai eşti! Ce ţi s'a năzărit? se miră Andrei Mogucenco şi-l apucă de mână. Hai cu mine! Auzi? Cântă! Au început...

Venia însă îşi smulse mâna.

— Nu merg! Unele echipaje îşi răsfaţă elevii, pe când altele habar n'au de ei... Mi-e ruşine, tăticule, mi-e ruşine pentru echipaj!

— Măi băiete, să-ţi spun ceva! Excelenţa sa prinţul Menşicov a dat un ordin în care e vorba şi de tine!

— Ce fel de ordin mai e ăla, când eu nici nu sunt trecut pe lista echipajului?!

— Uite, dacă vii cu mine, o să vezi, dar dacă nu, nici eu n'am să-ţi spun... Crede-mă că ordinul a fost dat numai şi numai pentru tine!

Venia ştia că lui taică-său îi place să facă glume de felul ăsta. Era de necrezut ca un comandant suprem să dea un ordin anume pentru Mogucenco, un elev marinar din echipajul 36. Se prea putea însă să fie totuşi vorba şi despre el, că aşa, degeaba, n'o spunea bătrânul!

— Bine, merg! se învoi el până la urmă. Dar dacă m'ai minţit, să ştii că n'am să te mai cred niciodată...

— Crede-mă, fiule! Să-l crezi întotdeauna pe taică-tău. Te-am minţit eu vreodată?

Când sosiră pe movilă, tedeumul începuse demult şi glasurile tunătoare intonau imnul: „Vic-to-rie asupra duşmanului dăruieşte-ne!“

Tatăl şi fiul se alăturară mulţimii.

Venia ardea de nerăbdare să se termine odată cu tedeumul şi să înceapă citirea ordinului. Căsca gura în toate părţile, dar parcă era un făcut: una, două, privirile i se îndreptau spre Repca şi Bober, cei doi elevi marinari care stăteau la locul lor, în formaţia de paradă a echipajului 39. Cu băieţii aceştia, Venia a mai avut destule neplăceri, deşi elevii au sosit pe partea dreaptă a Movilei Malahov de curând. Până atunci Venia fusese singur, şi crezuse că o să rămână pentru totdeauna singurul elev marinar pe colină...

Când s'au întâlnit prima oară, Repca şi Bober au făcut ochii mari de uimire că pe movilă se află un elev marinar.

— Tu elev? Ha-ha-ha! Ia te uită la el, Repca, strigă Bober cu un glas adânc de bas. Zice că e elev, şi lui nu i s'a uscat încă bine de pe buze laptele pe care l-a supt dela maică-sa!

— Elev! Ha-ha! Cât e de înalt, poate să stea în picioare şi sub masă, răspunse Repca, tot cu glas de bas.

— Intrebaţi-l pe Strioma sau pe fratele meu Mihail dacă sunt elev sau nu! le răspunse Venia cu mândrie. Am luat cu ei prizonier un englez, l-am legat cu o funie şi l-am cărat până aici. Pentru treaba asta însuşi Pavel Stepanovici mi-a mulţumit.

Elevii se apucară cu mâinile de burtă, prefăcându-se că stau gata-gata să leşine de râs.

— Ia te uită, nichipercea a şi învăţat să mintă! spuse Bober. Dacă ai fi luat un englez prizonier, s'ar fi dat un ordin despre eroismul tău! S'a dat vr'un ordin?

— Nu s'a dat, fu nevoit să recunoască Venia.

— Dacă nu s'a dat, înseamnă că n'ai luat niciun englez prizonier. Dar uite ce e! Spune-ne cum arăta englezul?

— Era unul roşcovan, înalt. Cu fustă, fără pantaloni.

Elevii holbară ochii şi izbucniră în râs, de data asta fără prefăcătorie:

— Ha-ha-ha! Roşcovan şi cu fustă!

— Ha-ha-ha! Inalt şi fără pantaloni!

Venia se uită posomorît la ei şi până la urmă băieţii se potoliră, îşi veniră în fire, îşi făcură unul altuia semn din ochi şi Bober îl întrebă:

— Bine, să zicem că eşti elev! Dar... lingură ai?

— Am!

— Dece îi trebue lingură elevului marinar?

— Cum dece? Ca să mănânce cu ea, când se aduce caşa la bastion!

Şi Venia scoase din carâmbul cizmei o lingură nou nouţă, cu desene colorate. O avea demult la el, dar n'o înnoise încă. Nu gustase încă din caşa matrozului...

— Ţi-a dat-o maică-ta, nu-i aşa? ghici Bober.

Şi elevii îşi mai bătură joc un timp de lingura lui cu desene. Apoi Repca, făcând cu ochiul lui Bober, îi spuse:

— Ştii să te baţi cu lingura?

— Incă cum! răspunse Venia bucuros. Scoate-ţi lingura, şi ai să vezi!

Strâmbându-se şi schimonosindu-se, Bober se plecă şi-şi scoase lingura din carâmbul cizmei. Venia înlemni: Bober ţinea în mână o lingură strălucitoare de fier cositorit. Repca scoase între timp o alta asemănătoare şi i-o arătă mândru.

— Ei, ce zici? Mai vrei să te baţi? îl întrebară amândoi.

— Da! strigă Venia disperat, deşi îşi dădu seama din prima clipă că lupta era pierdută.

— Incearcă-ţi întâi lingura, îl sfătui Bober. Loveşte-te cu ea pe frunte, să vezi dacă ţine!

— N'avea grijă! Pe capul tău, şi o lingură de fier s'ar face bucăţi. Ei, ce zici? Ne batem sau nu? Hai, loveşte! adăugă Venia, întinzându-şi lingura.

Se bizuia pe dibăcia lui: când te baţi cu lingura, tot secretul este să ştii să te fereşti de loviturile inamicului

când atacă, şi să nu-i dai răgaz să-şi tragă mâna când loveşti tu. Spera că jocul se va termina cu zero la zero...

Dar Bober îi prinse şiretenia şi îşi întinse lingura.

— Nu! Loveşte tu primul...

Disperat, dar în acelaşi timp curajos, Venia lovi în lingura inamicului. Se luptau însă cu arme neegale: lingura lui Venia trosni şi se prefăcu în ţăndări dela prima lovitură. Nu-i mai rămase în mână decât coada...

— Mare lucru. Voi aveţi linguri de fier!

— Da cu una de lemn cum o să mănânci, prostule, casa, când ajunge îngheţată la baterie? Acum pricepi?

Şi Repca şi Bober, luându-se de mâini, începură să joace tontoroiul în jurul amărîtului de Venia. Bătând din picioare şi lovindu-şi în tact lingurile, băieţii cântau:

Lingura vopsită
Pentru casa încălzită!

— Aşa-i la noi la echipajul 39! exclamă Bober.

Şi după ce-şi dansară dansul victoriei, Repca şi Bober plecară gravi, lăsându-l pe elevul marinar din echipajul 36 singur singurel, cu o coadă de lingură în mână...

CUCUL NEOBOSIT

— Aşteptaţi puţin, că vă arăt eu! Nici n'am să mă uit la voi! şoptea Venia, privind spre locul în care stăteau, în flancul echipajului lor, Repca şi Bober.

Şi băieţelul se strădui să nu se uite într'acolo. Incerca să-şi concentreze privirile asupra chipului supt, palid şi îngrijorat al lui Vladimir Ivanovici Istomin. Ştia că el era comandantul forţelor de pe Movila Malahov, că nu părăsise Corabelnaia de mai bine de patruzeci de zile în şir şi că se culcă îmbrăcat şi cu cizmele în picioare. Nici când se ducea la el acasă nu putea dormi. Lua el un fel de „muscus" — pesemne o doctorie pentru somn — dar degeaba! Se scula din pat şi fugea iar la movilă. Cum ajun-

gea acolo, spunea tunarului de cart: „Sunt istovit! şi nu pot să aţipesc acasă! Am venit să dorm la dumneata!“ şi se culca pe patul de scânduri din cancelarie. Işi vâra mâinile în mânecele mantalei şi cădea într'un somn greu pentru o oră, în zgomotul focului de puşcă dela pânde. Spre toamnă, mustaţa îi încărunţise de tot şi se prefăcuse într'o perie cu păr scurt. De nervos ce era, şi-o mâncase toată! Şi ce stufoasă fusese!

Trist, Venia îşi luă ochii dela Istomin şi îşi simţi privirile atrase din nou de urîcioşii elevi ai echipajului 39. Numai cu greu şi le putea stăpâni, şi le mută asupra lui Pavel Stepanovici Nahimov, care stătea cu capul uşor ridicat şi cu privirea fixă, pierdută undeva, într'un punct nevăzut al cerului de cleştar... In dreapta era căpitanul de rangul I, Zarin. „A plâns când au fost scufundate vasele!“ îşi aduse aminte Venia că-i spusese taică-său, şi ca să nu izbucnească şi el în lacrimi, întoarse capul...

Agitându-şi cădelniţa stinsă, diaconul umbla cu o lumânare lungă de un arşin şi jumătate — stinsă şi ea de vânt — în jurul măsuţei înclinate, pe care icoana stătea strâmb, şi se ploconea în faţa preotului, care, la rândul lui, dădea şi el roată măsuţei, ploconindu-se în faţa diaconului... Cântau amândoi, pe glasuri felurite:

— „Indreptător credinţei şi chip blândeţelor, învăţător înfrânării te-a arătat pre tine turmei tale...“

— Ghiulea! strigă prelung semnalizatorul de pe bancheta sa.

— „Pentru aceasta ai câştigat cu smerenie cele înalte, cu sărăcia, cele bogate...“

— S'au dus în sbor să bea apă! strigă bucuros semnalizatorul, şi toţi cei de faţă ridicară capul şi priviră în sus, urmărind împreună cu diaconul şi cu preotul dâra roşcată de fum, lăsată de ghiulea, dovadă că sburase spre golful Iujnîi...

Numai Nahimov rămăsese nemişcat, privind mai departe fix, într'un punct nevăzut al cerului de cleştar.

Tedeumul era pe sfârşite. In timpul slujbei, şi cei de pe movilă trimiseseră trei salve spre englezi. Ridicându-se în vârful picioarelor, ca să se facă mai bine auzit, diaconul strigă „La mulţi ani" şi, ca un răspuns parcă, Venia auzi, dinspre baterie, răsunătorul glas al micimanului Nefedov al doilea :

— Tunurile la bord !

Explozia salvei a patra acoperi glasurile cântăreţilor şi prin vaierul tirului, din norul gros de fum se auzi din nou acelaşi glas :

— Ghiuleaua ! A noastră ! Un armăsar !

Fluturându-şi coama pletoasă, ghiuleaua grea, proiectată longitudinal, căzu cu un nechezat de cal lângă baterie, explodând pe loc !

— Tărgi ! strigă semnalizatorul cu glasul lui subţirel.

— Tărgi ! strigă cineva, mai aproape de Venia.

— Înţeles ! îi răspunse o voce de lângă turn, şi doi deţinuţi, aruncându-şi ţigările, alergară cu tărgile spre baterie.

Venia, uitând de toate, o luă la fugă după ei.

Sacadat, nervos, aghiotantul lui Nahimov — un căpitan — citea ordinul prin care tuturor celor ce luptau la Sevastopol li se va socoti fiecare lună un an. Venia, alb la faţă şi speriat de moarte, se întoarse şi apucându-l pe taicăsău de mână, îi spuse abia răsuflând :

— Tăticule ! Nefedov a fost ucis ! Vezi să nu spui nimic acasă. Marinca o să înnebunească !...

— Na ! Asta zic şi eu „La mulţi ani" ! bombăni bătrânul Mogucenco.

Tedeumul luă sfârşit.

— „Amin !" cântară cântăreţii, armonios şi sacadat.

— „Amin !" înseamnă „gata" ! Hai, fiule, să mergem la plăcinte !

In drum spre casă, Andrei Mogucenco, care călca la nimereală, prin băltoace şi noroi, îşi stropi cizmele până la

genunchi cu norol galben. Mergea atât de repede, că Venia trebuia să alerge ca să nu rămână în urmă.

— Tăticule! Dar ordinul despre mine s'a citit?

— Ei, asta-i! Ai scăpat tocmai principalul! Sigur că s'a citit.

— Şi ce scria în el?

— Că ţarul a poruncit ca începând dela ziua naşterii maicii domnului, vremea să treacă de douăsprezece ori mai repede! O lună o să fie un an, o oră — o zi. Şi o noapte, tot o oră o să fie. Nici n'o să apuci să te scoli, c'o să trebuiască să te culci din nou, şi nici n'ai deschis bine ochii la viaţă că ţi-a venit timpul să mori... Cu fiecare ceas eşti tot mai aproape de sfârşit...

— Cum vine asta, o lună pentru un an?

— Foarte simplu. De acum încolo, toate au să meargă la noi ca pe roate! Ţii minte când ai venit la mine, la statul major? Ai văzut cum mergea ceasul atunci? În cinci minute, minutarul ocolea tot cadranul şi cucul nu mai obosea! Nici nu mai apuca să se ascundă! Cânta tot timpul. Nu mai avea odihnă!

— Ţie numai de glume îţi arde! De mine spunea ceva în ordin?...

Mogucenco se opri şi îşi lăsă mâna grea pe umărul fiului său:

— Spune-mi, ce-i cu tine? Eşti prea prost sau prea deştept? Că eu nu mai înţeleg, băiete! Câţi ani aveai de naşterea maicii domnului?

— Nouă...

— Cât a trecut de atunci şi până astăzi, de ziua sfântului Nicolae?

— Trei luni!

— Bine. Atunci spune-mi câţi ani ai acum, după ordinul dat de ţar?

Venia căscă gura, se îndreptă, trase aer în piept şi răspunse:

— Doisprezece!

— Ei, vezi ? Ai crescut dintr'odată cu trei palme !

— Tăticule ! strigă Venia fericit, smulgându-şi şuba de pe umeri. Ţine-o ! Ia-ţi căciula şi dă-mi şapca !

Şi Mogucenco prinse în sbor şuba şi căciula pe care i le aruncă băiatul şi-i puse în cap chipiul său de uniformă.

— Ura ! La mulţi ani ! strigă elevul marinar, şi făcând stânga împrejur o luă înapoi, spre movilă, într'o goană nebună.

Taică-său rămase pe loc şi, uitându-se la băiatul care alerga într'un suflet, îşi netezi favoriţii şi zâmbi...

CAPITOLUL 10

MOGUCENCO AL PATRULEA

Pe movilă era linişte şi pace. Ca deobicei, la amiază, canonada se potoli. După tedeum, lumea se împrăştie repede; matrozii şi ofiţerii intrară la adăpost, ca să mai înbuce ceva şi acum nu se mai zăreau decât sentinelele şi semnalizatorii de serviciu, care stăteau de strajă pe bancheta. Era sărbătoare şi nu se lucra. Supărate, ciorile şi stăncuţele scormoneau pe lângă gropile de lături băgând în sperieţi guralivele şi plictisitoarele vrăbii. Soarele ardea. Icicolo, întinse pe frânghii, fluturau în vânt tricouri marinăreşti.

Venia se îndreptă spre turnul Belîi, intră într'o mică despărţitură dela parter, care înainte fusese ocupată de un tun şi unde acum se afla cancelaria comandantului Movilei Malahov.

Fereastra rotundă a despărţiturii, prin care mai înainte ieşea ţeava tunului îndreptat spre câmpul ce se desfăşura în faţa ei, era îngrădită acum cu o cercevea pătrată, luată cine ştie de unde. Venia crăpă uşa şi, băgând capul în încăpere, zări la masa din dreptul ferestrei mutra bine

cunoscută a pisarului Nicolai Petrovici Necitailo, care era de serviciu. In faţa lui pe masă se aflau înşiruite câteva pene de gâscă, nişte hârtie albă, o jumătate de ceapă şi un codru de pâine cu multă sare pe el. Pe masă se mai afla şi o sticlă de rachiu de o jumătate — goală — şi un pahar, şi el gol. Pisarul era foarte adâncit în munca lui : îşi ascuţea o pană. Pe unul din cele două paturi dela perete, dormea amiralul Istomin, care-şi acoperise faţa cu şapca, ca să nu-l supere lumina.

— Poftim, poftim, Mogucenco al patrulea, stai jos ! îl salută în şoaptă pisarul. Sst ! Fără sgomot ! Excelenţa sa abia a aţipit ! Ce doreşti ?

Preocupat, Venia îi explică că venise să se înroleze în flotă, conform ordinului.

— Fă-mi, Nicolai Petrovici, un ucaz pentru înscrierea mea ca elev marinar, cu toată întreţinerea, în echipajul 36 al flotei Mării Negre ! Mai scrie unul să mi se elibereze cizme unse, manta cu nasturi de aramă şi guler de miel şi căciulă de iarnă. Uite, cum li s'a dat elevilor din echipajul 39 ! După cum spune decretul majestăţii sale, am împlinit azi doisprezece ani !

Necitailo se prefăcu că nu este deloc mirat de rugămintea lui Venia. Punându-şi pana proaspăt ascuţită după ureche, îi răspunse :

— Ai dreptate ! Dacă de când te-ai născut tu, Mogucenco al patrulea, s'au scurs nouă ani şi trei luni, înseamnă că azi eşti de doisprezece ani şi că ai tot dreptul să fii înrolat elev marinar !

— Atunci scrie ucazul ! îi şopti Venia emoţionat.

— In primul rând, află dela mine că elevii marinari nu se înrolează prin ucaz. Prea ar fi de tot să vorbeşti în ucaz despre elevii marinari ! Ce, eşti ofiţer ? In al doilea rând : elevii marinari sunt încadraţi printr'un ucaz al echipajului. In al treilea : azi e sărbătoare, şi în zilele de sărbă-

toare, pisarul de serviciu nu poate da niciun ucaz! Iar în al patrulea: există în schimb dispoziţiuni urgente, care pot fi date şi în zile de sărbătoare şi în zile de lucru.

— Atunci, unchiule, scrie-mi o dispoziţiune urgentă. Nu mai am răbdare!

— Să zicem că am scris-o. Dar în al cincilea rând şi cel mai principal lucru: cine o să ţi-l semneze?

— Amiralul!

— Cu-u-m? Să-l trezim pe domnul amiral pentru tine? Ei, aşi! Şi amiralul trebue să se odihnească!

— Am să aştept aici, până se trezeşte!

— Bi-i-ne! Dar mai este şi un al şaselea punct, care este cel mai principal şi mai principal dintre toate: ce câştig eu dacă te înscriu într'o zi de sărbătoare şi risipesc pentru tine cerneala, nisipul şi hârtia statului? Jumătăţica e goală, şi de mâncare, uite ce mi-a mai rămas! Pricepi?

Venia înţelesese încă înainte dece Necitailo a început să-şi înşire motivele. Puse deci repede pe masă, în faţa pisarului, o monedă de argint de zece copeici, pe care o ţinea demult strânsă în pumn, în buzunar. Era moneda pe care o câştigase în toamnă dela gardemarinul Panfilov, pentrucă mâncase lămâie în faţa muzicanţilor.

Necitailo însă nici nu se obosi să se uite la ban. Căscă, adună cu palma dreaptă odată cu moneda fărâmiturile de pâine, le vârî în palma cealaltă lipită de muchea mesei, strânse pumnul, îl duse la gură şi... înghiţi totul!

Venia, speriat, scoase un ţipăt:

— Ai... ai înghiţit moneda! strigă el uitând de amiralul care dormea. Ai să mori!...

— Drepţi! Care monedă? N'am văzut nicio monedă!

— Doar am pus-o pe masă!

— Vai de mine! Ce nenorocire! Ei, lasă, nu te mai necăji degeaba, elev marinar, că n'oi fi fost eu chiar atât de prost încât s'o înghit! Uite-o...

Şi Necitailo îi întinse până sub nas palma stângă, în care băiatul zări muchea banului, strâns între degetul mijlociu şi inelar.

— Nu văd aşa dar nicio piedică pentru înscrierea lui Mogucenco al patrulea pe lista elevilor ! rosti grav pisarul şi muind pana în gură, scoase dopul călimării cu mâna stângă, spre marea uimire a lui Venia care văzu că nici de astădată nu-i scapă moneda.

După ce muie pana în călimară, Necitailo şi-o şterse în păr, descrise cu mâna un cerc prin văzduh şi începu să scrie.

— Nu te chiorî la hârtie, că mă împiedici, mormăi Necitailo scârţâind din pană, şi lui Venia începu să-i bată inima de bucurie.

Necitailo îşi puse parafa, presără hârtia cu nisip şi, luându-şi căciula din cui, spuse :

— Stai aici cuminte ! Să nu te pună dracu să atingi hârtia ! Aşteaptă până se trezeşte domnul amiral şi cine ştie ! Poate că ţi-o va semna. Eu plec, că am puţină treabă...

Şi Necitailo o şterse. Tare ar mai fi vrut Venia să ştie ce a scris Necitailo, dar poate era mai bine aşa, să aştepţi fără să ştii, până se trezeşte amiralul.

Pentru a scăpa de ispită, băiatul închise ochii pe jumătate şi căzu pe gânduri.

„De-ar începe măcar canonada ! Altfel, e în stare să doarmă până diseară !"

Ca un răspuns la dorinţa lui, se auzi din depărtare un bubuit surd, urmat de o explozie, aproape, foarte aproape, lângă turn. Geamurile zăngăniră şi Venia deschise ochii.

Trezit de explozie, Istomin se aşează pe pat, cu picioarele atârnate în jos şi, încruntându-se, se uită supărat la elevul marinar.

— Ce cauţi aici ? îl întrebă el, furios.

— Nu eu ! Obuzul, Vladimir Ivanovici ! răspunse băiatul sărind în picioare. Nu eu v'am trezit, zău, credeţi-mă !

— Nu ţi-am spus că m'ai trezit. Te-am întrebat ce cauţi aici ?

— Pisarul a scris un ucaz urgent pentru înscrierea mea ca elev marinar, după decretul maiestăţii sale şi mi-a poruncit să aştept până vă sculaţi, ca să-l semnaţi. Dumnealui a plecat după treburile lui... Iată hârtia, e pe masă, Vladimir Ivanovici. Vă rog s'o iscăliţi...

Istomin se aşează la masă pe locul în care stătuse pisarul, se aplecă asupra hârtiei şi după o clipă, înălţându-şi privirea asupra lui Venia, îl întrebă :

— Ştii carte ?

— Ştiu... Puţin !...

— Atunci, citeşte !

Venia luă hârtia din mâna amiralului şi citi : *„Hai acum să încercăm pana albă de gâscă. Hai acum să încercăm pana albă de gâscan ! Mogucenco al patrulea, fiul timonierului subofiţer, Andrei Mogucenco. Incercăm. Incercăm. Mogucenco e prea mic, vrea să fie marinar !... Să fie înrolat, să fie înrolat. Zece copeici pentru o jumătăţică. Să nu-l trezeşti pe amiral. Şi amiralul trebue să se odihnească cândva. Hai acum să încercăm pana albă de gâscan. Ajutorul de pisar al echipajului 36 al flotei, Necitailo.“*

De necaz, lui Venia i se prelinseră în jos, pe obraji, două lacrimi grele, care pătară hârtia şi îşi lăsă capul pe masă.

Istomin luă însă o pană şi scrise pe o foaie curată :

„Către echipajul 36. Să fie înscris în rândurile echipajului, cu toată întreţinerea, Veniamin, fiul timonierului subofiţer Andrei Mogucenco. Elevul marinar se va numi Mogucenco al patrulea.

Contra-amiral Istomin

Sevastopol, 6 Decembrie, 1854“

— Elev marinar ! Nu mai plânge. Te felicit ! spuse Istomin, ridicând capul băiatului. Vezi să slujeşti flota cu cinste şi eroism. Să iei exemplu dela tatăl şi fraţii tăi. Să-ţi iubeşti tovarăşii mai mult decât pe tine însuţi !

Când citi cele scrise de Istomin, lui Venia nu-i veni să-şi creadă ochilor. Luă repede hârtia şi cu un strigăt de „ură“ fugi afară din cancelarie.

— Ah, cine-mi era ! De bucurie, a şi uitat să-mi mulţumească. Hei, elev marinar ! Opreşte ! Vino încoa !

Venia se întoarse şi foarte încurcat se opri în faţa amiralului.

— Ai început-o prost ! Amiralul tău ţi-a spus să slujeşti flota cu cinste, credinţă şi eroism ! Ce trebuia să răspunzi ?

— Mă voi strădui, excelenţă !...

— Bine ! Poţi pleca !

— Prea supus ! Vă mulţumesc, excelenţă ! Rămâneţi cu bine, excelenţă !

Venia făcu stânga împrejur şi bătând pasul „Stângu ! Stângu ! Stângu !“ se îndreptă spre uşă.

SCÂNTEIA ELECTRICĂ

Când ajunse în prag, înainte de a apuca să deschidă uşa, auzi un cântec vesel. In casa lui Mogucenco, cheful era în toi !

Paharul goleşte-l, frate, până la fund,
De bei ori nu, tot ai să mori curând !

Musafirii se adunaseră, unul lângă altul, la masă, şi Mocrousenco cânta cu glasul lui plăcut de tenor. Era cântecul favorit al lui Andrei Mogucenco !

Şi când te va căuta moartea cea hâdă,
Şi când va sosi cu coasa-i uşurel,
Să-i spui aşa : „Bine-ai venit, surată,
Şezi jos, colea, şi bea cu mine un păhărel !“

Strioma, Rucichin, Mogucenco tatăl şi Mihail cântau refrenul ciocnind:

Paharul goleşte-l, frate,
De bei sau nu, tot ai să mori curând!

La început, în dorinţa lui de a-i lăsa pe toţi cu gura căscată, Venia avusese de gând să le trântească pe masă hârtia lui Istomin, dar întâlnind privirea întunecată a mamei sale, se răzgândi. Ana, ajutată de Olga, servea musafirii. Honia, Nataşa şi Marinca nu erau acolo.

Furaţi de cântec, musafirii nu băgaseră de seamă că intrase şi el în casă. Băiatul se apropie de maică-sa şi-o întrebă:

— Unde e Marinca?

— Alături.

— Tăticu nu i-a spus nimic de Nefedov, nu-i aşa?

— A aflat şi fără el!

— Dar Honia unde e?

— S'a dus la infirmerie, să afle dacă mai trăieşte...

Venia intră în odăiţa de alături. In semiîntuneric, Marinca stătea în braţele Nataşei, cu capul plecat şi ochii închişi. Nataşa o mângâia pe cap. Venia o strigă în şoaptă, dar Marinca nu-i răspunse. Nu-l auzise sau nu era în stare să-i răspundă.

Venia ieşi în vârful picioarelor şi se aşeză pe o bancă, alături de Rucichin.

— Iată-l şi pe noul elev marinar! Raportează cum îţi merg treburile, îi ordonă taică-său zărindu-l.

Băiatul răspunse alene şi fără tragere de inimă:

— Ce treburi? Istomin a semnat o dispoziţiune urgentă şi am fost înscris în echipaj.

— Nu mai spune!?

Venia îi întinse foaia semnată de Istomin. După ce o citi cu glas tare, Andrei Mogucenco rosti:

— Acum, mamă, marea ţi-a luat şi ultimul fiu!

— Ce fel de mare mai e și aia, pe uscat! răspunse Ana, tristă.

— N'are afaceː Marea e unde se află marinarul! Sevastopolul e acum nava noastră!

— Da, e o a doua mare de dureri și lacrimi, rosti cu tristețe Olga.

— Să-l felicităm, tovarăși, pe elevul marinar Mogucenco al patrulea pentru înrolarea lui în rândurile glorioasei flote a Mării Negre! propuse Rucichin. Deși n'am avut cinstea să fiu marinar, totuși flota și marinarii săi îmi sunt ca frații! Și în viața mea a intervenit astăzi un eveniment fericit...

— Nu cumva te-ai hotărît, Honia? aruncă înțepată Olga din mers, și puse pe masă tigaia cu pește prăjit.

— Te înșeli, surioară dragă!

— Și eu sunt un om foarte fericit! spuse Mocrousenco scoțând un oftat trist și lăsând jos capul.

— Ba dintre toți eu sunt cel mai fericit! făcu elevul marinar Mogucenco al patrulea și imită atât de bine oftatul meșterului marangoz, încât Ana nu-și mai putu stăpâni râsul.

— Explică-ne măcar tu, Taras Grigorievici, dece ești fericit...

— Ei, scumpă Ana Stepanovna! Dumneata doar știi bine că singura ființă care mă poate face fericit este Olga Andreevna. Și chiar azi, Olga Andreevna mi-a spus: „Să fii erou". Uite, întrebați-o dacă nu-i adevărat! Mi-a spus așa: „Ia seama, Taras! Mihail și Strioma poartă pe piept „Crucea sfântului Gheorghe". Pentru ce? Pentrucă în timpul unui atac de noapte au defectat trei tunuri dușmane. Până nu capeți și tu „Crucea sfântului Gheorghe", n'o să mă vezi cum nu-ți vezi urechile!" Mie, ce să vă spun, mi-a sărit inima! Ehei, mi-am zis eu, dacă ei au scos din uz trei tunuri, înseamnă că eu, care sunt singur trebue să scot din serviciu un tun și jumătate și gata! Nu-mi ră-

mâne altceva de făcut decât să-mi aleg o noapte cât mai întunecată, să ajung la pândă şi de acolo să nimicesc un tun şi jumătate. Să vedem ce o să-i mai spună atunci Olga Andreevna lui Taras Mocrousenco!

— Cuvântul dat e dat! izbucni Olga.

— Aţi auzit? Sunteţi martori!

Şi Mocrousenco îi învălui pe toţi cu o privire triumfătoare.

— Dar tu, Rucichin, dece eşti fericit? îl întrebă Venia.

— Parcă tu ai să mă poţi pricepe?! Pe mine, dragul meu, nimeni nu vrea să mă înţeleagă!

— Mare greutate! îl întărâtă Olga. Acum, de când a dat decret ţarul, vremea merge de douăsprezece ori mai repede. Rucichin o să stea în turn, la căldurică, o să tragă de firul telegrafului — şi se va alege cu un grad.

— E o eroare! exclamă Rucichin şi, luându-l pe Venia de după umeri, îl trase spre el. Elev marinar! Tu, Mogucenco al patrulea, trebue să mă înţelegi. Da, într'adevăr, vremea o să treacă acum mai repede şi nu de douăsprezece, ci de o mie de ori mai repede! S'a terminat cu telegraful optic! Dela Petersburg şi până la Sevastopol se trag cabluri pe stâlpi! Asta este ceeace se numeşte telegraf galvanic şi funcţionează cu scânteie electrică. Depeşa va alerga deci prin aceste cabluri ca fulgerul! Sfrr — şi gata! N'o să apuce cei dela Petersburg să facă apelul, că Sevastopolul va şi răspunde: „Cine e?" Toate acestea mi le-a spus un ofiţer de mine. Ştiaţi că în oraş este o companie de mineri? Ei, şi m'am înscris în echipa galvanică! O să facem să explodeze minele sub inamic prin electricitate! O să tragem cabluri până la butoiul lor de pulbere şi o să le trimitem o scânteie, bum-bum! Şi francezii au să sboare cu picioarele în sus!...

— Mai taie, Rucichin, coada vulpii! spuse Ana. Cum o să alerge o depeşă pe cablu?

— Nici nu există sârmă atât de lungă, ca să ajungă dela Petersburg până la noi! adăugă Mocrousenco.

Venia însă văzu cum poate alerga pe sârmă : așa cum trimiți o „telegramă“ smeului, sus, sus de tot, pe firul de ață.

— E foarte simplu ! Și Rucichin nu minte ! spuse Venia uitându-se mustrător la maică-sa.

— Dar ce fel de scânteie o fi aia ?

— Electrică ! explică Rucichin. Se obține din acid sulfuric și zinc, în niște borcane de sticlă. Pui pozitivul pe negativ, sfrr ! se face scânteia, apoi, bum-bum ! și totul se face praf !

— Grozav !

Îl întărâtau acum pe Rucichin, cerându-i lămuriri, dar el o ținea una și bună : sfrr ! bum-bum ! sfrr ! bum-bum !

MIREASA CEA TRISTĂ

Honia intră ca o vijelie în încăpere, și privirile tuturora se îndreptară asupra ei. Smulgându-și din mers basmaua neagră de pe cap, Honia intră imediat în odăița de alături, și cei care se aflau în odaia mare încremeniră pe loc și amuțiră. Deodată, de alături, se auziră urletele Marincăi, și toată lumea se cutremură...

Marinca începuse să bocească și Natașa îi ținea isonul. Ana și Olga dădură năvală în odăiță ; după o clipă li se auziră glasurile răzbind prin hohotele de plâns ale Natașei și ale Marincăi.

— Au început să cotcodăcească ! rosti Andrei Mogucenco încruntat. O fi murit Nefedov !

Venia abia se putu stăpâni să nu dea și el buzna alături. Dacă toate astea s'ar fi întâmplat în ajun, n'ar fi stat pe gânduri, dar acum avea în buzunar ucazul semnat de amiralul Istomin și se întreba dacă stă oare bine unui elev marinar al flotei de război să bocească ca babele !

Honia ieși din odăiță și se așeză alături de Mihail.

— A murit? şopti cu glas răguşit bătrânul Mogucenco.

— Nu. N'o să moară. Aşa a spus domnul Pirogov...

— Atunci, dece urlă soră-ta?

— De bucurie, tată. Nefedov a avut noroc că domnul Pirogov era la infirmerie. Un doctor de acolo, când l-au adus, a spus: „Dece-mi aduceţi morţi?" Dar Pirogov s'a uitat la el şi a spus: „Foarte bine! Tot e în nesimţire! Ia să mă ocup de el! In primul rând să vedem ce-i cu mâna..."

— I-a tăiat-o? se sperie Mogucenco al patrulea.

— Nu, nu i-a tăiat-o. Şi-a rupt-o numai, mai jos de umăr. Pirogov i-a potrivit-o la loc şi a dat ordin să i-o pună în ghips. In timpul ăsta, Nefedov s'a trezit. Il lovise şi o schijă în cap, şi din cauza asta leşinase. „Fleacuri! Ai avut noroc, tinere!" i-a spus Pirogov. Că arestaţilor ce le pasă? Erau gata să-l ducă la morţi!...

— Hei, fetelor! strigă Andrei Mogucenco cu putere, de parcă s'ar fi aflat pe un vas, nu în casă. Gata cu bocitul! Marinca! Vino încoace!

In odăiţă, plânsetele se potoliseră. Acum nu se mai auzeau decât suspine înfundate. După o clipă, surorile o aduseră pe Marinca în odaia musafirilor, cum duc domnişoarele de onoare mireasa. Marinca zâmbea. O aşezară în colţul icoanelor.

Cineva bătu la uşă. Ana se duse să deschidă şi se dădu înapoi, făcând loc noului musafir să intre. Era gardemarinul Panfilov şi toţi observară că poartă la manta epoleţi noi, strălucitori, de miciman. Matrozii se ridicară în picioare.

— Staţi jos, staţi jos, prieteni... Abia azi m'au făcut miciman. Drept să vă spun, nici nu m'am aşteptat! De bucurie, n'am mai răbdat până nu mi-au dat şi epoleţii. Ei, dar să vedeţi ce vânt mă aduce... Am fost azi pe la infirmerie... unde, nu ştiu dacă aţi aflat, se găseşte Nefedov al doilea... spuse Panfilov bâlbâindu-se.

Marinca păli şi rămase cu ochii ţintă la el.

— Nu vă speriaţi... Trăieşte, şi îi e mai bine. N'au să-i taie mâna. Ii vâjâe numai capul. O contuzie! M'a rugat să trec pe la dumneavoastră şi să-i spun Marincăi...

Fata, auzindu-şi numele, întinse capul spre Panfilov, fără să-şi ia ochii dela el. Se îmbujorase, ochii îi străluceau şi buzele, palide până atunci, i se înroşiră.

— Uite ce mi-a spus să vă transmit: „Spune-i să nu uite de cel care zace în fundul mării"...

Fata plesni din palme şi o clipă păru gata-gata să-şi lase capul pe masă şi să izbucnească din nou în plâns. Dar sări dela locul ei şi cu un strigăt de bucurie se aruncă în braţele lui Panfilov, îl luă de gât şi-l sărută.

— Vasăzică aşa! Ştia că ai să pricepi despre ce e vorba! se bucură Panfilov. A vrut să spună... Adică, ştii dumneata ce. Mare ştrengar!... Ce să-i spun? Nu uita că Pirogov n'o să vă lase să-l vedeţi... zice că n'are voie să aibă emoţii. Dar pot să-i spun eu... Ce să-i spun?

— Să-i spui aşa. „Nu-l voi uita niciodată!"

— Minunat! O să fie foarte bucuros. Înţeleg... La revedere.

— Nu, nu se poate aşa, domnule miciman. Acum faceţi-ne plăcerea şi gustaţi din pâinea şi din sarea noastră! îl pofti Ana, plecându-se. Nefedov mai poate să aştepte... N'o să moară...

— Stai jos, fiule! făcu şi Mogucenco. Hai, scoate-ţi mantaua şi atârn-o în cui! Pentru a doua pereche de epoleţi nu ţi-au mai ajuns banii, nu-i aşa? Nu-i nimic! Cred că elevului de şcoală militară nu-i e ruşine să stea la masă cu cavalerii ordinului „Crucea sfântului Gheorghe..."

Panfilov îşi scoase mantaua şi o atârnă în cui lângă uşă. Andrei Mogucenco nu se înşela: bluza lui de gardemarin nu avea încă epoleţi de ofiţer. Ana aduse din pivniţă o sticlă pântecoasă, plină cu vin dulce de Crimeea. Umplu paharele şi Andrei Mogucenco rosti o urare:

— Să trăiască mulţi ani fericiţi generalul medic Pirogov! Ura!

In ultimele luni ale anului, Sevastopolul trăise cu speranța în schimbarea poziției soarelui, că se va sfârși curând iarna și va veni vara. Sosise sfârșitul lui Decembrie, cea mai grea lună din an, când, după calendarul popular, în ziua sfântului Spiridon, adică la 24 Decembrie stil nou, soarele trece din iarnă spre vară [1]. Zicala aceea din Rusia centrală, potrivit căreia soarele e al verii și iarna a gerului s'a adeverit în anul 1854 și în Crimeea: în ziua de 24 Decembrie, pe un ger năpraznic, la Sevastopol ninsese! Munții se îmbrăcară într'o mantie albă, copiii făcură cetăți de zăpadă, pe care le asaltau. Noroiul îngheță pe drumuri și șoselele muntoase din jurul orașului deveniră practicabile. Apa râului Ciornîi îngheță atât de rău încât ar fi putut ține infanteria pe fața ei. Ai fi zis că însuși natura dăruise prințului Menșicov, pentru a doua oară, fericita ocazie de a da lovitura hotărîtoare.

Dar Menșicov scăpă și această ultimă posibilitate...

Incepu desghețul. Zăpada se muie și se topi văzând cu ochii. Drumurile se acoperiră din nou cu un strat gros de noroi. Prin vâlcelele înguste începură să alerge pârâiașe, iar apele râului Ciornîi se umflară și purtară sloiurile în golf. Munții își lepădară hlamida de nea, soarele începu să ardă cu putere, și iarba din văi înverzi.

De pe navele din Eupatoria debarcară două divizii turcești și una engleză, în total aproape douăzeci de mii de oameni. Indemnat de Petersburg la o acțiune hotărîtoare, și temându-se de spatele frontului său, Menșicov se gândi să atace Eupatoria; îi era teamă ca nu cumva să întreprindă turcii vreo mișcare spre Perecop, ceeace însemna că singura cale de comunicație între Crimeea și Rusia ar

[1] In realitate însă solstițiul de iarnă e în ziua de 21 Decembrie. (Nota red. ruse.)

fi fost tăiată. Acţiunea lui Menşicov semăna cu trecerea la ofensivă. Asaltul Eupatoriei, întreprins cu forţe insuficiente, la 5 Februarie, se termină cu un eşec. In ziua de 7 Februarie, Menşicov trimise prin curier la Petersburg un raport asupra situaţiei. Primi, drept răspuns, o scrisoare din partea ţareviciului care în numele tatălui său (Nicolai Pavlovici se îmbolnăvise) îi lua comanda forţelor din Crimeea şi numea în locul său pe Gorciacov, comandantul armatei din Sud.

Menşicov, furios, fără a mai aştepta sosirea lui Gorciacov, plecă la Simferopol, lăsând în voia soartei şi armata şi Sevastopolul.

Incă din luna Decembrie, Nicolai Pavlovici publicase un manifest adresat Rusiei, care conţinea de fapt o propunere indirectă de pace cu inamicul. Imediat după aceea începură discuţiile preliminare la Viena, unde, între altele, unul dintre reprezentanţii inamicului declarase : „Vom duce discuţia ca şi cum Sevastopolul s'ar fi predat!“ Şi din dispreţul cuprins în această frază scurtă se vedea clar că Sevastopolul era nodul principal al războiului...

Războiul nu se ducea numai în Crimeea, ci şi în Caucaz. Pe de altă parte, aliaţii trimiseseră şi în Marea Baltică o uriaşă flotă, compusă din cele mai bune nave ale lor, printre care se numărau şi numeroase vapoare. O altă escadră engleză apăruse în vara lui 1854 în Marea Albă, şi atacase mânăstirea Soloveţc. Nu fuseseră scutite nici aşezările ruse din Extremul Orient. Dar niciuna dintre aceste hârţueli care aveau loc în Marea Baltică, în Oceanul Inghetat de Nord şi în apele Orientului Indepărtat n'au putut influenţa mersul războiului. Sevastopolul rămânea neclintit pe ţărm, ca o stâncă ameninţătoare.

Totleben şi Nahimov se folosiseră cu spor de perioada „dintre domnii“ — adică de timpul rămas dela plecarea lui Menşicov la Simferopol şi până la sosirea noului coman-

dant suprem, Gorciacov, la Sevastopol. Inamicul își demascase intenția de a porni cu toate forțele la atacul îndreptat împotriva cartierului Corabelnaia și — mai ales — împotriva Movilei Malahov. Se demascase, printre altele și prin faptul că în flancul drept al lucrărilor de asediu engleze apăruseră și francezi.

Totleben nu se îndoia că, mai devreme sau mai târziu, inamicul va recunoaște că planul inițial, care prevedea pătrunderea în Sevastopol între bastioanele Trei și Patru e greșit. Chiar dacă aceste două bastioane ar fi căzut în mâna lui, inamicul nu s'ar fi putut menține în oraș atâta timp cât era în bătaia focului de pe Movila Malahov. Bastionul lui Cornilov domina atât orașul și portul, cât și drumul de acces spre oraș, de pe înălțimea din golful Iujnîi.

Movila Malahov era deci cheia Sevastopolului.

In timp ce generalii francezi discutau încă planul lor de a ataca Sevastopolul dinspre cartierul Corabelnaia, Nahimov și Totleben se hotărîră să treacă la apărarea activă pe flancul stâng. Totleben a pornit înainte, a devansat pe francezi și a ocupat, făcând noi fortificații, pozițiile pe care inamicul avea de gând să se întărească.

Intr'una din nopțile întunecate ale lunii Februarie, dincolo de vâlceaua Chilen, răsăriră două redute noi, mult ieșite înainte, spre inamic. Fură numite redutele Șelenghisc și Volînsc, după numele regimentelor care le construiseră și le apărau. Pentru comunicația cu aceste noi redute, Nahimov construise un pod peste vâlceaua Chilen. Francezii răspunseră cu câteva încercări infructuoase de a pune mâna pe aceste redute. Locul în care se ridicau noile redute fusese ales cu mult discernământ de Totleben: erau situate sus, pe creastă, în locul unde se încrucișau focurile de pe Movila Malahov, de pe vapoarele aflate în golful Chilen și ale bateriei din Severnaia.

Totleben începuse apoi întărirea lui „Crivaia piatca", de care se apropiaseră francezii prin tranșeele lor în zigzag. La 26 Februarie, focul tuturor tunurilor care puteau

să tragă în „Muntele Verde" fură îndreptate împotriva lucrărilor din acel sector al inamicului. Tirul susţinut îi sili pe francezi să-şi părăsească lucrările ; în zorii zilei următoare pe „Muntele Verde" se zăreau valuri de întărituri crescute peste noapte. Inamicul deschise numaidecât focul asupra noilor fortificaţii, dar nu putu să împiedice lucrările. Regimentul „Camciatca" respinse câteva atacuri franceze. După numele lui, fortificaţia fu denumită observatorul „Camciatca".

Intr'o dimineaţă, în primele zile ale lunii Martie, un grup de francezi, cu steagul alb, ieşi din tranşee în dreptul bastionului Patru şi comunică parlamentarilor ruşi care le veniră în întâmpinare că în ziua de 18 Februarie, ţarul Nicolai Pavlovici murise la Petersburg. Inamicul se grăbi să anunţe vestea morţii ţarului, socotind că ea va provoca desorientare şi scăderea moralului în rândurile apărătorilor Sevastopolului. Francezii, care nu se prea pricepeau în problemele ruseşti, habar n'aveau cât de urîtă fusese poporului rus domnia lui Nicolai I. Aflând mai din vreme de moartea ţarului, căruia poporul îi spunea în bătaie de joc Nicolai Palchin, soldaţii din Sevastopol se bucurară. Odată cu venirea noului ţar, Alexandru al II-lea, li se înfiripă din nou în suflete nădejdea că termenul prea lung al serviciului militar se va scurta, în sfârşit.

RĂPA DOCULUI

La 1 Martie, armata şi flota din Sevastopol depuse jurământ noului ţar. Curierul venit din Petersburg aduse odată cu vestea încoronării lui Alexandru al II-lea şi noi dispoziţiuni : viceamiralul Nahimov devenea guvernatorul militar al Sevastopolului şi comandant al portului Sevastopol. „Nebunul bătrân", amiralul Staniucovici, care fusese numit membru al consiliului Amiralităţilor la Petersburg, se grăbi să părăsească oraşul. Acum toată puterea asupra

cetății, flotei și instituțiilor de marină din Sevastopol fură concentrate în mâinile lui Nahimov. Pentru toată lumea, aceasta era o garanție că apărarea va merge cu mai mult succes decât până atunci. Războiul continua și cerea mereu noi jertfe. In ziua de 2 Martie pieri Istomin, apărătorul Movilei Malahov. Căzu pe când se întorcea pe creasta unei tranșee la movilă, venind dela observatorul „Camciatca".

— Intrați în tranșee, excelență, că pe acolo e primejdie mare, îi spuse Seniavin, comandantul fortificației.

— Ehei, frate dragă, de când mă socotesc eu printre morți ? Pentrucă de ghiulea n'ai cum te apăra...

Și tocmai în clipa aceea o ghiulea trasă de bateria engleză îi reteză capul.

Moartea lui îl îndureră adânc pe Nahimov.

„Apărarea Sevastopolului pierduse în el pe unul dintre oamenii de seamă, un om activ, însuflețit întotdeauna de o energie nobilă, și de o hotărîre plină de eroism, scria Nahimov într'o scrisoare adresată fratelui celui dispărut, lui C. I. Istomin. *Până și dușmanii noștri se minunează în fața construcțiilor bastionului Cornilov și ale zonei a patra, la comanda căreia fusese numit răposatul, acesta fiind postul cel mai important și totodată cel mai slab. Conform dorinței noastre, a tuturor tovarășilor lui de luptă, a fost înhumat în locul sfânt, locul de cinste pentru marinarii flotei din Marea Neagră; fratele dumitale odihnește în cavoul în care se află și osemintele neuitatului amiral Mihail Petrovici*[1] *și ale lui Vladimir Alexeevici*[2]*, prima și totodată cea mai înălțătoare jertfă a apărării Sevastopolului. Socotisem să păstrez locul pentru mine, dar m'am hotărît să i-l cedez lui."*

In ziua de 8 Martie, noul comandant suprem, Gorciacov, însoțit de un stat major numeros, sosi în Severnaia

[1] Mihail Petrovici Lazarev. (N. R.)
[2] Vladimir Alexeevici Cornilov. (N. R.)

Cu nepăsare ascultară apărătorii Sevastopolului cuvântarea în care Gorciacov îşi manifesta credinţa că inamicul va fi izgonit din Crimeea cât de curând.

Şi nu-l crezură, pentrucă îl ştiau un om nehotărît şi care îşi pierde curajul dela primul eşec.

Noul comandant suprem trecu în revistă trupele şi le salută cu glasul lui piţigăiat, iar soldaţii se mirară şi de glasul lui, şi de faptul că noul lor comandant purta ochelari. Cât ai clipi, îi şi găsiră o poreclă : „Chiorilă". Cât despre marinari, care nu-l cunoşteau deloc, îl întâmpinară cu o indiferenţă de ghiaţă, socotind că toată istoria asta e „treaba armatei" şi că pe ei îi priveşte prea puţin.

Printr'o lovitură neaşteptată, francezii ocupară tranşeele puşcaşilor din faţa fortificaţiei „Camciatca", iar în dimineaţa următoare (9 Martie) începură să tragă în observator cu tunurile de câmp şi mortierele aşezate în tranşee. Sub protecţia artileriei lor, francezii se încumetară să construiască fortificaţii şi în timpul zilei şi săpară un al doilea rând de tranşee, paralele cu cele în care se aflau, ameninţând astfel să folosească împotriva observatorului „Camciatca" şi tranşeele pe care le ocupaseră în ajun. Ori, aceste tranşee se găseau doar la o sută de paşi de fortificaţie. Acum, în tranşeele franceze nu mai contenea lătratul plicticos al mortierelor ce trimiteau o ploaie de granate asupra fortificaţiei.

Intr'o consfătuire cu comandantul armatelor flancului stâng al apărării, generalul Hrulev, Nahimov şi Totleben hotărîră să facă pe francezi să-şi plătească scump obrăznicia, organizând un puternic atac de noapte, menit să le distrugă tranşeele şi Gorciacov le aprobă planul, deşi fără tragere de inimă. La atac aveau să participe câteva batalioane de infanterie, în total până la şase mii de oameni, şi lovitura principală aveau s'o îndrepte împotriva francezilor aflaţi în faţa observatorului „Camciatca."

Pentru a distrage atenţia inamicului, odată cu atacul principal îndreptat împotriva francezilor s'a hotărît să se

întreprindă şi două atacuri secundare împotriva bateriilor engleze. Şeful bateriei de pe Movila Malahov, situată pe povârnişul râpei Docului, locotenentul Budişcev, luase comanda atacului împotriva bateriei lui Gordon. Budişcev, care avea un efectiv de numai cincizeci de puşcaşi matrozi, înarmaţi cu puşti cu ghinturi drepte şi patru companii dintr'un batalion grecesc, făcu apel şi la voluntari. La apelul lui răspunseră soldaţii din rezerva regimentului Volînsc, matrozii din bastionul Trei şi de pe Movila Malahov. Şi se nimeri ca tocmai în clipa în care se făcea apel la voluntari, Taras Mocrousenco să aducă la bastionul Cornilov buturugile de stejar necesare construirii de adăposturi...

O NOAPTE „NEAGRĂ"

Când dădu cu ochii de meşterul marangoz, elevul marinar Mogucenco al patrulea îl sfătui:

— Taras Grigorievici, ia vezi şi nu lăsa să-ţi scape prilejul ăsta. Hai să mergem până la bateria engleză să le defectăm tunurile. Nu vezi că Olgăi îi e ruşine pentru dumneata? Fie-ţi milă de fată, ce dumnezeu!

— Ia spune-mi, băiete, ce-i cu tine? Ce eşti tu? Comandant?

— Nu, Taras Grigorievici, deocamdată sarcina mea e mică. Micimanul Zavalişin m'a luat pe lângă el, să-i fiu călăuză. Râpa Docului am cutreierat-o în lung şi'n lat, şi ştiu unde e fiecare tufiş şi fiecare pietricică. Am să-i duc pe matrozii ăştia prin nişte locuri că au să rămână cu gura căscată!

— Vai de mine! Ia-mă încet, nu mă speria! Ei, dar ce ar fi să merg şi eu cu tine? Zău că merg! Să-mi trimit numai căruţaşii înapoi şi vin. O să iau trei buloane şi o să băgăm câte unul în trei tunuri, ca să nu mai facă alţii pe grozavii! Dar, stai puţin!... Cu ce să le împingem, bă-

iete, în tun? Ce-ar fi să luăm cu noi un ciocan sau un topor?

— Nu avem voie să luăm cu noi unelte. Au ei acolo la baterie și târnăcoape, și lopeți, și topoare și de toate!

— Atunci cum? Plecăm așa, cu mâinile goale? Bine! Dar dacă ne nimerește vreun glonte sau vreun obuz? Ce ne facem atunci?

— Glontele nu nimerește decât în cel care se teme de el, îl lămuri Mogucenco al patrulea, ca un bun cunoscător al problemei ce era. Principalul e să nu-ți fie frică!

— Ce-ar fi s'o luăm mai pe la margine? Că, vezi tu, elev marinar, eu sunt cam gras și... dacă i-o fi lene glontelui să mă ocolească, m'o nimeri drept în inimă.

Venia învălui cu privirile trupul lat și voinic al lui Taras și spuse supărat:

— Ai face bine să mănânci mai puțin colțunași cu smântână!... Uită-te la mine ce subțirel sunt!

— Băiete, uite, mă jur că până seara nu mai pun gura pe nimic. Poate că așa o să slăbesc puțin! Ptiu, ce-o să mai râdă Olga când o să audă!

Budișcev luase hotărîrea ca la semnalul tobelor dela observatorul „Camciatca" să pornească atacul asupra bateriei engleze din trei părți deodată. In acest scop își împărțise luptătorii în trei detașamente. Cam pe la nouă seara, detașamentul din stânga, compus din pușcași matrozi înarmați cu puști cu baionetele puse, ieși din bateria lui Budișcev sub comanda micimanului Zavalișin și pornind pe marginea râpei Docului, se îndreptă spre creastă. In față, alături de Zavalișin mergea elevul marinar Mogucenco al patrulea, iar în urma lor, unul câte unul, păstrând liniște, pășeau pușcașii matrozi. In coadă, alături de Sapronov, frizerul comenzii de pușcași, care era și subchirurg, venea Taras Mocrousenco...

Luna se apropia de asfințit. Marinarii vorbind despre nopțile cu lună le numeau „negre" pentrucă luna nera-

diind lumină, în umbra ei nu se vede nimic. Coborînd spre apus, luna se ascunse după un deal şi de pe cărarea pe care îşi ducea Venia marinarii, nu mai putea fi zărită. In umbra întunecată a povârnişului râpei, dinspre apus, francezii nu putuseră observa mişcarea detaşamentului, dar de aici se desluşeau limpede, ca nişte linii negre şi frânte, tranşeele francezilor pe panta cealaltă, luminată de lună. Observând o mişcare în tranşeele franceze, Zavalişin se opri. Dinspre observatorul „Camciatca" se auziră urale, la care tranşeele franceze răspunseră prin focuri de puşcă, ceeace însemna că generalul Hrulev îşi începuse atacul principal dela observator. Tunurile din bateriile franceze începură să tragă; se puseseră pe lătrat şi mortierele din tranşee. Zavalişin îşi opri detaşamentul, dar cum din cauza focurilor de puşcă, semnalul dinspre „Camciatca" nu se putea auzi, micimanul socoti că venise momentul să pornească şi el la atac. Ordonă deci matrozilor să tragă pe deasupra râpei Docului asupra tranşeelor franceze. Când traseră, vui valea toată. Din locul în care erau, văzură că francezii din cel de al doilea rând de tranşee fug spre munte sub protecţia bateriilor engleze. Inamicul se socotea pesemne învăluit dinspre flancul stâng. Uralele care se auzeau dinspre „Camciatca" şi care, după câteva clipe de tăcere ajungeau până la ei tot mai puternice, erau o dovadă în plus că francezii se retrăgeau.

Ca un cărbune încins, luna se scufundă în mare şi se stinse: totul se întunecă dintr'odată şi de pe cărarea care mergea pe malul râpei Docului nu se mai văzu nimic. Acolo unde până nu demult în lumina lunii se conturau, negre pe fondul albastru, tranşee, pietre şi hârtoape, se înălţa acum doar o movilă mare, învăluită în beznă. Deasupra ei, cerul fu încins de curcubeul colorat al proiectilelor luminoase. Amândouă caturile — şi cel de sus şi cel de jos — ale bateriei lui Gordon începură să bubue. Trăgeau spre fortăreaţa „Camciatca" bătând spaţiul dintre observator şi tranşeele franceze. Englezii, precum se vedea,

nu bănuiau puterea atacului întreprins de ruşi, şi-i susţineau pe francezi fără să-şi păzească pielea.

Matrozii lui Zavalişin îşi încărcară armele şi detaşamentul porni mai departe.

— Du-ne, elev marinar, spre ramificaţia aceea a râpei despre care ne-ai vorbit, îi spuse micimanul lui Venia.

— Domnule miciman, ceva mai încolo e un povârniş, dar n'o să mai putem merge pe cărare, că au să ne observe.

— Du-ne cum e mai bine, elev marinar !

Venia lăsă cărarea şi coborî pe un povârniş repede, urmat de miciman şi de matrozi. Pietrişul le fugea de sub picioare, şi pentru a nu se rostogoli, oamenii erau nevoiţi să se agaţe de tulpinile lungi şi uscate ale buruienilor.

Deodată, deasupra capetelor lor, auziră nişte glasuri şi fără niciun ordin, se întinseră cu toţii ca unul pe povârniş, pentru a nu fi văzuţi.

Venia, care se trântise lângă sublocotenent, îi şopti :

— Ei, domnule miciman, s'a zis cu noi !

— Taci !

Şi micimanul, după ce ascultă atent glasurile, îi explică:

— E un inginer care face măsurătoarea. Vor să sape aici o tranşee, dealungul râpei. Sunt puţini cu el, şi au să plece numaidecât. Nu ne-au simţit !

De sus se auzeau lovituri de topor — băteau în pământ ţăruşii pentru a însemna locul. Incetul cu încetul, glasurile se îndepărtară. Oamenii coborau pe povârniş.

— Domnule miciman, trebue să plecăm, îl sfătui Venia. Până la râpă, mai e o palmă de loc. Dacă, doamne fereşte, se întorc ? Hai, ridicaţi-vă !

Şi micimanul, ridicându-se, porni după Venia; acesta fu semnalul pentru toţi ceilalţi. Coborîşul luă sfârşit.

Aplecându-se, Venia o luă la fugă pe panta uşoară, coti la dreapta şi intră într'o viroagă îngustă, dar adâncă. De pe fundul ei ieşeai urcând pe nişte lespezi de piatră. După câteva clipe, Venia se opri gâfâind. Din spate îl împingeau

tovarăşii. In faţă, aproape, foarte aproape, dinspre dreapta, bubui tunul.

— Aici e creasta. Colo, mai spre dreapta, e bateria de sus, raportă Venia.

— Bravo ! îl lăudă micimanul.

— Să trăiţi ! Numai că-mi bate inima tare de tot...

— Odihneşte-te ! Noi o s'o luăm într'acolo. Tu aşteaptă-ne aici.

— Asta-i bună ! se supără Venia. Am mers atâta... Şi acum... Mai bine ordonaţi-mi să strig „ura", că aici o să alerg; e locul neted...

CINE VINE ?

Matrozii se strânseră în jurul comandantului şi a călăuzei lor.

— Nu, frăţioare, nu e locul aici pentru „urale" ! Trebue să înaintăm fără a fi simţiţi ! fu de părere unul dintre matrozi.

Şi micimanul încuviinţă :

— Bine, tovarăşi ! Vasăzică, în fugă, fără strigăte !

— Nu-i nevoie de fugă ! continuă acelaşi matroz, om mai încercat, precum se vedea. Până la „ei" mai sunt vreo trei sute de paşi. Dacă fugim, au să ne observe imediat. Trebue s'o luăm domol, ca să creadă că suntem de-ai lor... Iar dumneata, domnule miciman, ia-o înainte cu elevul marinar şi vorbeşte cu el franţuzeşte. Aşa, ca şi cum ai fi francez...

Se auzi un râs înfundat printre matrozi.

— Bine ! încuviinţă şi de astădată micimanul Zavalişin. Vasăzică, mergem în pas de voie, ne apropiem, ne aruncăm asupra lor şi fără niciun strigăt, îi batem măr ! Şi cu asta, basta ! Pornim !

Luându-l pe Venia de mână, Zavalişin îşi scoase sabia şi ordonă : „Inainte" !

In pas obișnuit, câte doi în rând, în frunte cu Venia și cu comandatul lor, matrozii se apropiară de bateria engleză, de unde se trăgea. Prin străfulgerările de o clipă ale focului, își dădură seama că trăgeau, fără grabă și fără grijă, numai artileriști, fără a fi protejați de infanterie. Umblau forfota pe lângă tunuri cu felinarele aprinse.

Mai aveau până la ei vreo cincizeci de pași. Strângând cu putere mâna lui Venia, micimanul spuse primul lucru ce-i trecu prin minte:

A quoi bon entendre
L'oiseau du bois?... [1]

— Incotro? Uite-l colo! Ieși afară! Dă-mi prăjina, răspunse curajos „în franțuzește" Venia.

L'oiseau le plus tendre
Chante dans la voix. [2]

De astădată, Venia nu mai apucă să răspundă:

— *Qui vive?* se auzi strigătul speriat al sentinelei.

— *France vous regarde!* îi răspunse la nimereală micimanul, imitând o oarecare parolă.

Și dând drumul mâinii băiatului, se avântă spre inamic învârtindu-și sabia în aer. După el se năpustiră asupra bateriei și matrozii. Venia, însă, din fuga mare, se poticni și căzu. „Stai așa, stai așa, altfel te omoară!", își spuse atunci băiețelul, ascultând strigătele înnăbușite, exclamațiile, gemetele și sgomotul armelor.

Dar nu trecu mult și totul amuți. Fără să tragă niciun foc, matrozii uciseseră pe toți servanții dela tunuri și pe comandanți.

Venia se ridică și scoțând un strigăt, alergă speriat spre baterie. I se părea că din întuneric se întind să-l înșface niște mâini străine. Acolo, alături de englezii uciși și de feli-

[1] [2] — versuri de V. Hugo. (N. R.)

narele rămase intacte, forfoteau matrozii care adunau armele morților. Gospodăreau și în adăposturi, unde luau de pe rastele [1] armele și cartușierele.

— Răsturnați tunurile! ordonă Zavalișin.

— Vai ce rău e că n'am luat buloanele! Dacă știam că o să meargă atât de ușor...

— Ce-i aia: „n'am luat", auzi deodată Venia glasul lui Mocrousenco. Dar astea ce sunt? Uite-le aici! Trei buloane! Că pentru asta a venit Taras!

Băiatul se îndreptă spre locul de unde venea glasul lui Mocrousenco și-l găsi bâjâind cu mâna prin întuneric să găsească gaura camerei de explozie.

— Da unde e, fraților? Minune! Tunurile lor n'au gaură!

— E într'o parte! Într'o parte! îi strigă Venia.

— Gata! Am găsit-o! Mulțumesc, băiete! îi răspunse Mocrousenco îndesând cu târnăcopul bulonul în camera de explozie a tunului.

— Fraților, țineți minte, că numele celui care n'a uitat buloanele și le-a băgat în tun este Taras Mocrousenco. Și acum, dați-mi voie, domnule miciman, să-mi aprind o țigară, că până acasă...

— Bine! răspunse micimanul. Dar mi se pare că sunt rănit la braț.

— Frizer! Aici! Micimanul e rănit!

Și frizerul, venit în fugă, îi bandajă mâna stângă rănită de o baionetă, mai sus de cot.

— Nu e nimica, domnule miciman, până la nuntă se vindecă, n'aveți grijă, îl mângâie el.

Undeva, departe, în vale, dinspre bastionul Trei se auziră împușcături dese.

— Au pornit la atac ai noștri! Și ce trag! Da, trag de pe „Muntele Verde": Biriulev a pornit asupra lui Cheapman...

[1] Rastel — suport pentru arme. (N. R.)

Matrozii ieșiră pe bancheta bateriei și cineva îl căță pe Venia pe parapetul tranșeei, de unde se vedeau, la stânga și la dreapta, luminițele palide ale salvelor de pușcă. Jos, la o mie de pași de ei, bateria engleză dela catul inferior trăgea cu patru tunuri asupra bastionului Trei, unde se vedeau mișcându-se felinarele soldaților. Englezii dela catul inferior nici nu bănuiau că se întâmplase ceva la bateria de sus.

Bastionul Trei nu le răspunse englezilor. Nici bateriile din Sevastopol, care se aflau mai spre stânga, aproape de mare, învăluite în beznă, nu se demascau. Atât în oraș cât și în port se zăreau, ici-colo, lumini, iar ceva mai departe, dominând parcă pământul cuprins de beznă, se înălța zidul vinețiu al nesfârșitei mări. Și Venia își aduse aminte de trecut când, în nopțile călduroase de Iulie, se urca deseori cu toată familia pe dealul acesta, ca să mai scape de zăduful din casă.

— Dece oftezi, elev marinar? îl întrebă cineva de alături. De cine ți-e milă?

— De mine! răspunse Venia.

Matrozii discutau între ei în șoaptă.

— Ar fi bine să tragem o salvă asupra luminilor dela bateria de jos! Ce-ar mai lua-o la fugă! Ar goni ca gândacii într'o oală încinsă!

— Nu ajunge tirul până acolo!

— Ei, asta-i, „nu ajunge"! Dați-ne voie să tragem asupra bateriei de jos din tot bordul... se rugă unul dintre matrozi.

— Nu, fraților! Vor ghici ce s'a întâmplat, și atunci e nenorocire! Totul a mers atât de bine!

— Nu chiar atât de bine! Uite, Fedia Babunov zace cu capul despicat...

În tranşeele engleze, atât jos cât şi în stânga, sună alarma, iar din spate, hăt departe, probabil de pe reduta lui Canrobert, se auziră trompetele.

— Trebue să plecăm de aici ! ordonă Zavalişin. Nu luaţi nimic cu voi, pentrucă avem mult de mers...

— Daţi-mi voie să iau măcar un toporaş englezesc, aşa, ca amintire, îl rugă Mocrousenco.

— Ia-l... Haidem, băieţi, ne-am îndeplinit misiunea.

Cu paşi repezi, matrozii părăsiră bateria, îndreptându-se spre râpă. Mulţi dintre ei purtau câte două arme pe umăr. Venia îi numără şi văzu că la baterie nu rămăsese decât Fedia Babunov...

Venia şi Mocrousenco se pomeniră în capul coloanei. Băieţelul părea tare amărît.

— Tu, cel puţin, ai luat un topor, dar eu mă întorc cu mâinile goale !

— Cine te-a pus să caşti gura ?

Detaşamentul porni spre Sevastopol străbătând râpa Docului. Când scăpară de povârniş, în locul în care la ducere trebuiseră să se ascundă, de pe creastă începu să se tragă asupra lor din toate părţile. Fugiră din locul acela primejdios, şi când ajunseră la tranşeea părăsită de francezi, se opriră, ca să se mai odihnească.

— Daţi-ne voie, mie şi băieţaşului ăstuia să pornim deadreptul spre „Camciatca" ! Elevul nostru marinar vrea să se ducă la mămica lui. Să nu uitaţi, domnule miciman, că el şi cu mine, noi doi adică : Mogucenco al patrulea şi Mocrousenco Taras am scos din funcţiune trei tunuri, ceeace face cât un tun şi jumătate de fiecare...

— Mulţumesc, Mocrousenco. Nu, n'am să uit... Du-te acasă, elev marinar. Iţi mulţumesc şi ţie pentru tot ajutorul dat...

— Rămâneţi sănătoşi. Să nu-l uitaţi, tovarăşi, pe Taras. Dac'o fi să capăt vreo decoraţie, aveţi trei sticle de rachiu dela mine...

Matrozii izbucniră în râs.

Mijea de zori. Mocrousenco şi Venia urcară dealul pieptiş, spre observatorul „Camciatca.“ In prima tranşee părăsită de francezi zăriră două mortiere de aramă. Când le văzu, Mocrousenco se opri şi spuse :

— Uite, ia-ţi şi tu, băiete, un trofeu ! Dacă vrei, să-ţi dau în dar „căţelușul“ ăsta de aramă ! Să latre şi el la ai săi de pe Movila Malahov !

— Mi-l dărueşti ! Şi eu nici nu-l pot ridica !...

— Dar Taras ce rost mai are atunci ?

Şi Mocrousenco, după ce îi dădu lui Venia toporul, desprinse mortierul de pe afetul lui de lemn şi, făcând o sforţare, îl luă pe umărul drept şi începu să urce dealul spre observatorul „Camciatca“.

CAPITOLUL 11

ARMISTIŢIUL

A doua zi de dimineaţă, toată întinderea care se deschidea în faţa observatorului „Camciatca“ părea înflorită : după luptele din noaptea trecută, câmpul era împestriţat de hainele celor căzuţi. Bluzele albastre, pantalonii roşii şi cămăşile albe ale celor ce fuseseră desbrăcaţi de uniforme făceau ca movilele să pară un câmp de maci în floare. Mantalele cenuşii ale soldaţilor ruşi ucişi nu se mai deosebeau de bolovanii risipiţi pe câmp. Câte unul dintre bolovanii aceştia cenuşii începea deodată să se mişte, şi răniţii se ridicau în picioare, îşi înălţau mâinile spre cer, ca pentru rugă, dar căzând din nou, încercau să se târască spre ai lor... Strigau probabil după ajutor, dar din pricina canonadei nu-i auzea nimeni.

Spre ziuă, tirul început noaptea se înteţi. Bateriile engleze ale lui Gordon şi Cheapman tăceau. In locul lor însă vorbeau celelalte. Francezii şi englezii îşi concentrară toate forţele bateriei lor asupra flancului stâng al apărării Se-

vastopolului. Mii de obuze căzură pe observatorul „Camciatca", pe redutele din spatele vâlcelei Chilen şi pe Movila Malahov. Inamicul se răzbuna pentru pierderile din noaptea ce trecuse...

Atacul de noapte reuşise pe deplin. Pe bastioane, în cazărmi şi la statul major, discuţiile asupra luptei de noapte erau în toi. Gorciacov şi generalii lui rămaseră uluiţi de vitejia şi perseverenţa de care dăduse dovadă în atacuri infanteria, aceeaşi infanterie care sub comanda lui Menşicov suferise necontenite eşecuri. Iată cum se prezenta dimineaţa tabloul luptei care avusese loc: alungând pe zuavii[1] din prima linie de tranşee, din faţa observatorului „Camciatca", soldaţii, cu tot focul intens al inamicului, năvăliră în tranşee, urmărind îndeaproape pe inamic. Se încinse o luptă cruntă, corp la corp. Soldaţii luptară cu baionetele şi cu paturile puştilor şi aruncară asupra celor din tranşee cu pământ şi cu pietre de pe parapete. In timp ce în spatele lor geniştii refăceau tranşeele ocupate, dintre care unele francezii apucaseră să le transforme pentru ei, francezilor le veneau în grabă rezervele în ajutor.

Se aflase după aceea că francezii se pregătiseră să atace în noaptea aceea, cu un efectiv de treizeci de mii de oameni, observatorul „Camciatca" şi redutele din spatele vâlcelei Chilen. Generalul Hrulev nu a dat posibilitatea francezilor să se întărească, ci şi-a aruncat toate rezervele în luptă. Francezii se văzuseră nevoiţi să se retragă spre prima tranşee. Soldaţii regimentului „Camciatca" năvăliseră însă în tranşee şi le răsturnaseră tunurile. Marinarii lui Budişcev scoseseră pe englezi din şanţurile de tragere aflate în faţa bastionului Trei, şi le astupaseră. In timpul acesta Zavalişin cucerise bateria superioară a lui Gordon. Matrozii de pe „Muntele Verde", sub conducerea locotenentu-

[1] Zuavi = soldaţi din regimente algeriene în armata franceză. (N. R.)

lui Biriulev, i-au respins pe englezi tocmai dincolo de bateria lui Cheapman, căreia i-au defectat tunurile.

Socotind că scopul atacului de noapte a fost atins, Hrulev ordonă retragerea, lucru ce se dovedi însă irealizabil. Inflăcărați, soldații nu mai ascultau de semnalele de retragere. Credeau că aceste semnale erau date de francezi, ceeace, la drept vorbind, ar fi fost posibil, dat fiind că inamicul se folosise uneori și de acest șiretlic. Urmărind inamicul care fugea, soldații se avântau spre vârfurile movilei dintre râpa Docului și vâlceaua Chilen, pentru a cuceri bateria engleză „Lancaster" și reduta lui Canrobert. Hrulev își trimise toți ofițerii de legătură și adjutanții pentru a-i opri. Aceasta pentrucă dacă intrau în acțiune uriașele rezerve ale francezilor erau amenințați cu nimicirea. În zorii zilei, avântul atacanților se potoli în cele din urmă, și trupele, după ce își ridicară răniții, se retraseră, sub protecția artileriei din bastioane.

Totuși, cum nu izbutiseră să-și ridice toți răniții, în ziua de 11 Martie, un parlamentar porni din Sevastopol cu o propunere de armistițiu, în vederea salvării celor rămași în viață și pentru înmormântarea celor căzuți pe câmpul de luptă. Armistițiul fu fixat pentru ziua de 12 Martie, la amiază.

Timpul acordat armistițiului trecuse. Trupurile celor căzuți fuseseră ridicate de pe câmpul de luptă, fuseseră ridicați și răniții. Deși petrecuseră aproape patruzeci de ore fără niciun ajutor, fără hrană și fără apă, nu muriseră toți.

Apoi răsunară din nou goarnele, iar rușii și francezii se întoarseră fiecare în liniile lor. Drapelele albe pieriră și, în aceeași clipă, dinspre bateriile franceze și engleze porniră salvele asupra valurilor pe care se mai vedeau încă mulți soldați. După câteva clipe începură să tragă și bateriile rusești.

Primul armistițiu, după șase luni de război, nu ținuse decât două ore...

O INȘTIINȚARE

Pentru eroismul dovedit cu prilejul acțiunii din 10 Martie, detașamentului condus de micimanul Zavalișin i se acordară trei decorații „Crucea sfântului Gheorghe" pentru personalul combatant și trei medalii „Pentru vitejie" pentru cel necombatant.

Când află Mocrousenco acest lucru, căzu pe gânduri.

La atacul condus de Zavalișin nu luaseră parte decât trei necombatanți: Mocrousenco, Mogucenco al patrulea și frizerul batalionului, Sapronov, și era lesne de înțeles că cele trei medalii erau pentru ei. Dar Mocrousenco nădăjduise că va căpăta o decorație, și fusese aproape sigur că o va primi. Nu-și mai încăpea în piele de bucurie. Se așezase la tejgheaua lui de tâmplar și meșterise dintr'un afet de stejar o frumusețe de măsuță pe trei roți pentru mortierul lui Venia. Minunându-se singur de opera lui, Mocrousenco începu să cânte:

După deal țăranii
Prins-au să cosească.
Iar de după munte-apare
Oastea căzăcească.
Hatmanul Doroșenco
Își conduce armata
Dârza, ne'nfricata.

Tâmplarii, ajutoarele lui Mocrousenco, începură și ei să cânte, tot ciocănind, tăind și lustruind...

Deodată, elevul marinar Bober năvăli ca furtuna în atelier și strigă:

— Necombatantul din portul Sevastopol, meșterul marangoz Taras Mocrousenco, să se prezinte imediat la cazarma pușcașilor echipajului 39!

Și nu apucase Mocrousenco să deschidă gura ca să-l întrebe: „dece?" că elevul făcu stânga împrejur și o șterse trântind ușa în urma lui. Lucrătorii amuțiră, nu mai ciocăniră, nu mai tăiară și nu mai lustruiră...

După o clipă de tăcere, Mocrousenco mai şterse odată cu pielicica roţile afetului, apoi scoţându-şi şorţul spuse:

— Măi băieţi, eu am plecat, că am treabă. Voi luaţi seama şi faceţi tot ce aveţi de făcut. Aici, nimeni nu trebue să stea cu mâinile în sân...

— Bravo, Taras Grigorievici ! strigară ajutoarele lui. Trebue să te felicităm !

— Vă mulţumesc, dar deocamdată n'aveţi pentru ce. Am plecat.

Şi luând pe umăr afetul, Mocrousenco se duse pe Movila Malahov, să se sfătuiască cu Venia.

Era armistiţiu şi Corabelnaia era stăpânită de o linişte nefirească. Speriate de ea, guralivele vrăbii organizară prin tufişurile încă desfrunzite o sgomotoasă şi furtunoasă adunare, discutând pesemne cele întâmplate şi cauzele acestei linişti neexplicabile. Prin ogrăzi cântau cocoşii, stăncuţele alergau fără rost de colo până colo, iar ciorile se desprinseră în cârduri — ca toamna — de plopii piramidali care se înălţau în jurul spitalului maritim avariat de obuze, şi înălţându-se în văzduh, se puseră pe joacă primăvăratică. Lăsându-se toate odată, ca la o comandă, pe aripa stângă, se dădeau repede peste cap, şi se înălţau din nou...

Soarele puternic strălucea pe cerul limpede şi albastru.

Când ajunse la movilă, Mocrousenco îl găsi pe Venia într'un colţ singuratic şi năpădit de buruieni. Băiatul stătea în genunchi şi-şi freca de zor mortierul cu praf de cărămidă.

— Uite, băiete, ţi-am adus şi un afet pentru tun...

Venia nu mai putea de bucurie :

— Mi-ai adus ? Iţi mulţumesc, Taras, îţi mulţumesc ! Aha, o să vadă el acum ! El, adică Bober. Mi-a spus : „La ce e bun un mortier fără afet ?"

Aşezară amândoi mortierul, vârînd cuiele în afet şi prinzându-le în buloane. Acum, montat, semăna cu un mortier mare, de cinci puduri, cum seamănă un căţeluş, care n'a făcut încă ochi, cu maică-sa...

— Ei, ce zici de „căţeluşul" tău ?... Să-l auzi ce-o să mai latre !... îl lăudă Mocrousenco, mângâindu-l uşurel.

Venia îl admira tăcut.

— Şi cum ziceai, băiete, ţi-a adus Bober şi ţie o înştiinţare ?

— Da, a fost pe aici şi mi-a spus să mă prezint la cazarmă.

— La fel mi-a spus şi mie. Dar dece crezi dumneata, elev marinar, că trebue să ne prezentăm acolo ?

— Cum, nu ţi-a spus ? Mie mi-a spus : m'am învârtit de o medalie ! Şi dumneata la fel. Că doar suntem amândoi necombatanţi.

— Vasăzică aşa ! De ciudă, Mocrousenco oftă, se aşeză pe o buturugă, îşi umplu luleaua cu tutun şi o aprinse.

— O medalie ? Ia te uită cum s'au întors lucrurile ! Mă înţelegi, băieţaş ? O să râdă Olga Andreevna de mine până la moarte, dacă mi-oi agăţa medalia la piept, dacă m'oi duce aşa împopoţonat la ea !

— Te pomeneşti ! Că ea, ce ştie alta, decât să râdă ? făcu Venia.

— „Ha-ha-ha ! Hi-hi-hi !" o imită Mocrousenco pe Olga. Te-ai lăudat că ai să capeţi „Crucea sfântului Gheorghe" şi te-ai ales cu o medalie !

— Hm ! Hm ! tuşi uşurel Venia dregându-şi glasul.

— Spune-mi şi tu acum ! Asta e dreptate ? Să nu-mi dai mie, meseriaş, crucea numai fiindcă sunt necombatant ? Uite, Pavel Stepanovici Nahimov a dat una unui deţinut ! Ăi fi auzit şi tu despre asta, nu-i aşa ? Sau poate că eu sunt mai puţin demn de ea decât un deţinut ?

— Hm ! Hm ! tuşi iară Venia.

— Ce-i cu tine, Venia, te doare gâtul ?

Dar Venia, tuşind pentru ultima oară, îi răspunse serios:

— Pavel Stepanovici dă „Crucea sfântului Gheorghe" cui socoteşte el de cuviinţă. Dacă ar fi văzut cu ochii lui cum am năvălit eu asupra bateriei, mi-ar fi dat şi mie una. Lucrurile stând însă aşa cum stau, vor hotărî tovarăşii cine

merită cruce şi cine medalie. Dacă ar judeca cum trebue, poate că ţi-ar da şi dumitale una...

— Crezi ? Dacă-i aşa, atunci să mergem...

— Dar ac ai ?

— Pentru ce ?

— Ca să-ţi prinzi medalia la piept !

— Of, elev marinar, ţi-a intrat în cap crucea !

— Şi ce-i ? Şi pentru cruce mi-ar fi trebuit ac. Mămica mi-a dat un ac de siguranţă, dar eu i-am spus : „Mai dă-mi unul şi pentru Taras Grigorievici..." Hm ! Hm ! Hm !

UN BĂIAT DEŞTEPT

Venia începuse iar să tuşească şi Mocrousenco, furios, se uita la el pufăind de zor din lulea.

— Hm ! Hm ! „Pentrucă lui Taras Grigorievici — i-am spus eu mamei — au să-i dea cu siguranţă o cruce... Sigur ! Dacă mie îmi dau medalie, lui trebue neapărat să-i dea o cruce. Cum să nu-i dea o cruce lui Taras Grigorievici ? !"

Mocrousenco oftă. Venia îi întinse acul.

— Of, băiete, zău dacă ştiu ce o să ajungi în viaţă ! Ori... te pomeneşti că eşti un mare şmecher... Şi Mocrousenco, înfigându-şi acul în rever, se ridică de pe buturugă şi-şi termină vorba : ...ori dumnezeu mai ştie ce ! Trebue să mergem, zici ? Ei, dacă trebue, să mergem ! Nu-ţi fie teamă, n'o să-ţi ia nimeni „căţelul".

Venia smulse însă câteva tufe uscate de buruieni rămase din anul trecut, şi pentru mai multă siguranţă îşi acoperi mortierul, ca să nu atragă prin strălucirea lui cine ştie ce ochi lacomi. Apoi, însoţit de meşterul marangoz, coborî de pe movilă pe o cărare repede şi se îndreptă spre docuri.

Detaşamentul de puşcaşi ai flotei era încartiruit în port într'un depozit gol, prevăzut cu trei uşi de fier, care acum erau deschise. Depozitul n'avea ferestre şi uşile dădeau spre

golf, iar de pe întinderea lui limpede venea un aer proaspăt care mirosea a pepene verde. Lângă chei se legănau, scârţâind, câteva vase de transportat mărfuri, care-şi avântau semeţe spre cer vârfurile catargelor.

Apropiindu-se de depozit, Venia şi Mocrousenco auziră încă de departe vorbă veselă, întreruptă de hohote de râs. Când intrară înăuntru, discuţia încetă. Lui Venia, care venea de afară, dela lumina puternică a zilei, i se păru că înăuntru este întuneric beznă.

— Ehei! Dar ăsta-i băiatul acela care mi-a salvat piciorul! se auzi un glas cunoscut. Ia vino încoa, elev marinar! Şezi colea, lângă mine!

Venia închise o clipă ochii pentru a-şi alunga din ei ultima rămăşiţă de lumină şi când îi deschise văzu că se află într'o încăpere mare, fără despărţituri, deasupra căreia se întindea o boltă joasă, de piatră, întărită cu grinzi groase de fier, pe care se plimbau în voie un porumbel şi o porumbiţă cu pene aurii. Porumbelul gungurea. In dreptul uşii din mijloc, în fundul încăperii, văzu o masă de lemn, la care şedea şeful de echipaj Antonov, pe care el şi cu Natasa îl găsiseră rănit în prima zi de bombardament, pe povârnişul Movilei Malahov, şi căruia, în valul gros de fum, îi pansaseră piciorul rănit, îi dăduseră să bea apă rece şi-l duseseră apoi la ei acasă.

— Ei, bună ziua, nene Antonov!

— Bună ziua! Ia vino încoa şi aşează-te lângă mine! Vino şi dumneata, meştere, dacă mai ajunge locul!

— Bună ziua, tovarăşi! spuse Mocrousenco. Văd că nu toată lumea stă jos, aşa că... rămân şi eu în picioare...

— Se găseşte loc întotdeauna pentru un cavaler...

Marinarii de pe una din bănci se mai înghesuiră şi Mocrousenco se aşeză pe margine, în timp ce Venia luă loc în dreapta lui Antonov, care îi făcu semn:

— Uite vezi? Piciorul mi-e întreg! Bine ai făcut atunci că n'ai vrut să mi-l tai.

— Şi eu care credeam că glumeşti!

— Ce, de glume îmi ardea mie? Ei, şi acum, tovarăşi, de vreme ce toată lumea e de faţă, să începem!

— Să începem, să începem! răspunseră marinarii într'un singur glas.

Venia văzu atunci pe masă, în faţa lui Antonov, o băsmăluţă pe care se afla o hârtie oficială şi alături trei medalii galbene şi trei cruci albe, prinse cu nişte panglicuţe cu dungi negre şi galbene.

Acoperind hârtia cu palma, şeful de echipaj rosti:

— Hârtia aceasta a fost scrisă şi semnată de „adjutant superior Leonid Uhtomschi" şi a fost scrisă la ordinul amiralului Nahimov, care spune că trebue să judecăm noi, ca deobicei, cui se cuvin aceste distincţii. Lista celor pe care-i vom numi va trebui s'o comunicăm excelenţei sale comandantul portului şi guvernatorului militar, viceamiralul Nahimov... Aşa-i? Aşa-i! îşi răspunse Antonov de unul singur. Vasăzică mi s'au trimis trei medalii pentru personalul necombatant, şi trei cruci pentru cel combatant. Să începem cu necombatanţii... Avem trei medalii şi trei necombatanţi! Aşa-i? Aşa-i! Deci o medalie de cap de om! Aşa să fie?

— Aşa să fie! răspunse un glas pierdut undeva, într'un colţ.

— Aşa să fie! spuse atunci şi şeful de echipaj. Să-i luăm la rând, cum se cuvine. Incepem cu cel mai mic. Aşa-i? Aşa-i! Elevul marinar Mogucenco al patrulea din echipajul de marină numărul 36...

— Prezent! răspunse Venia sărind în picioare.

— ...A servit drept călăuză, începu Antonov ca şi cum ar fi citit ceva. A adus oamenii la destinaţie. N'a fost înarmat. Elevii marinari nu poartă arme. Aşa-i? Aşa-i! E un băiat bun şi deştept. In activitatea lui s'a dovedit a fi un tovarăş credincios şi nu un fricos...

— Ba, pe deasupra, ştie şi franţuzeşte! strigă cineva, şi marinarii izbucniră în hohote de râs.

— Vasăzică, Mogucenco al patrulea, o medalie. Bu-un! Să scriem! Aşa-i? Aşa-i!... Pisar, scrie! încheie Antonov,

cu toate că nu era nici picior de pisar pe acolo. Ai scris ? întrebă el după o clipă, deşi nimeni nu scrisese nimic.

Apoi, către Venia :

— Ac ai ?

— Am ! răspunse băiatul.

Şi Antonov luă de pe masă medalia şi i-o prinse lui Venia pe piept în partea stângă.

— Măi, dar ce-ţi mai bate inima ! se miră Antonov.

JUDECATA TOVARĂŞILOR

Cu degetele tremurânde, elevul îşi apăsă şi el medalia pe piept, şi înfigând cu putere acul în panglică, şi-o anină de bluză.

— Am hotărît drept, tovarăşi ? întrebă Antonov.

— Drept !

— Atunci s'o luăm pe rând mai departe ! Al doilea necombatant : frizerul batalionului, Piotr Sapronov. A avut cu el trusa cu toate cele de trebuinţă, adică brice, săpun, spirt, scame şi bandaje, a pansat mâna micimanului Zavalişin şi a constatat moartea celor căzuţi, ca să nu rămână cumva vreun rănit în mâinile duşmanului. Aşa-i ? Aşa !... Unde eşti, Sapronov ?

— Aici, se auzi o şoaptă într'un ungher.

— Aşa-i ? Atunci, să scriem. Scrie, pisar ! Gata ? Bine ! Am hotărît drept, tovarăşi ?

— Drept ! Drept !

— Să mergem atunci mai departe ! Al treilea necombatant, Taras Mocrousenco, meşter marangoz.

— Prezent ! răspunse Mocrousenco ridicându-se în picioare.

— S'a oferit voluntar, rosti Antonov vorbind parcă din amvon de astădată. N'a fost înarmat, lucru pentru care nu merită nicio laudă. A luat în schimb cu el trei buloane

— iar voi, fraţilor, aţi uitat pentru ce nu am prilejul să vă laud — şi a înfundat tunurile inamicului. Şi devreme ce ni s'a trimis a treia medalie, trebue să le dăm pe toate trei. Aşa-i ? Aşa-i !... Pisar, scrie ! Ai scris ? Bine ! Ei, tovarăşi : am hotărît drept ?

— Drept, drept, drept !...

Când primi medalia din mâna lui Antonov, Mocrousenco făcu trei plecăciuni în trei părţi.

— Vă mulţumesc, tovarăşi, vă mulţumesc ! Rămâne cum v'am făgăduit, trei sticle de rachiu !

Matrozii se porniră pe strigăte şi pe râsete şi Venia, folosindu-se de sgomotul stârnit, şopti la urechea lui Antonov :

— Ştii, nene Antonov, lui ar trebui să-i daţi o cruce... E logodit cu sora-mea Olga. Când l-o vedea venind fără „Crucea sfântului Gheorghe" o să-l ia la goană...

— Care e Olga ? Aia care mi-a dat apă ?

— Nu, ailaltă, care bombănea întruna !

— Aha ! Pisicuţa aia roşcată ! Da, da ! Mi-aduc aminte ! Şi... zici să-i dau o cruce ? Numai că nu eu hotărăsc, ci tovarăşii ! Să-i întrebăm pe ei. Linişte, tovarăşi ! Numai cinci minute ! După aia, cum vreţi, puteţi să urlaţi !

Sgomotul scăzu şi apoi se potoli.

— Uite ce vreau să-ţi spun, Mocrousenco, făcu Antonov întorcându-se spre meşterul marangoz. Se vede cale de o poştă că nu eşti combatant ! Pentrucă dacă ai fi fost matroz adevărat, ai fi înţeles, că vorba aia cu sticlele de rachiu ai spus-o degeaba. Cinste au să ne facă toţi decoraţii, că aşa e obiceiul când cu entuziasmul general. Pe elevii marinari nu-i punem la socoteală, că dela ei ce-am putea cere ? Află însă că noi hotărîm nu după rachiul pe care ni-l dă cineva, ci după merit ! Şi apoi, trei sticle la cincizeci de oameni, ar veni câte o linguriţă de căciulă, nu-i aşa ? Ce licoare de leac, frate !

Mocrousenco își duse mâna la inimă, acoperind medalia pe care izbutise până la urmă să și-o prindă în piept, și strigă :

— Tovarăși, cer cuvântul !...

— Spune... Să-i dăm voie să-și spună cuvântul... Vorbește, meștere.

— Tovarăși ! Când am vorbit de trei sticle, am greșit ! Și vă rog din suflet să mă iertați ! Am greșit, ce mai încolo încoace ! Ce-i aia trei sticle ? Un fleac. Dar nu despre asta vroiam să vă vorbesc. Vreau să știu un lucru : fiindcă sunt necombatant mi s'a dat numai o medalie ?

— Nu cumva ai fi vrut o cruce ?

— Ba da, tovarăși, dece să mă ascund ? Pentrucă aflați dela mine : o merit. Și luându-și mâna de pe inimă, în medalia de pe pieptul lui jucă lumina în mii de luciri.

— O doresc, tovarăși, pentrucă în inima mea sângele curge un numai pentru mine, ci pentru întreaga lume meșteșugărească ! Cum rezistă Sevastopolul ? Cu baioneta ? Cu pușca ? Cu tunul ? In bună parte, da. Voi, fraților, sunteți niște eroi ! Prin voi rezistă orașul. Ce s'ar întâmpla însă dacă fierarii din docuri n'ar mai da cu ciocanul, dacă turnătorii n'ar mai turna și dacă meșterii mei n'ar mai face bărci ? Spuneți-mi ce s'ar întâmpla ? Când se strică afetul unui tun, cine meștерește altul ? Taras Mocrousenco, cu oamenii lui ! S'a crăpat patul puștii ? Unde te duci cu ea să ți-o dreagă ? Tot la meșterul Taras ! Roata tunului de câmp, unde o duceți ? Tot la Taras Mocrousenco ! Da ce să mai vorbim degeaba, că sunteți oameni cu mintea luminată și pricepeți și singuri. Sevastopolul rezistă prin voi, tovarăși. Dar nu numai prin voi, ci și prin noi, meșteșugarii, prin noi, oamenii muncii. Nu apărați orașul numai cu baioneta, ci și cu târnăcopul pietrarului ! Nu numai cu tunul, ci și cu lopata. Aș vrea să știu ceva, tovarăși : cine e mai viteaz ? Lucrul ăsta rămâne de văzut. După cât mă taie mintea mea proastă, nu ți se cere cine știe ce vitejie când la focul inamicului poți răspunde tot prin foc. Te-au lovit odată ? Ii răs-

punzi de două ori! Inima se avântă, omul spintecă, taie, trage, își pierde cumpătul... Asta vă este mulțumirea, bucuria... Nici rachiu nu vă mai trebue! Dar meșteșugarul ce face? Stă pe loc, sfredelește, bate, scormone, dă la rindea, face tot felul de lucruri. Dar nu fiindcă-l mănâncă palma să se bată cu cineva, ci fiindcă așa a primit ordin. Obuzul și glonțul nu întreabă în cine să lovească. Nimerește și în cel care ține în mână lopata, și în cel care ține ciocanul sau arma. Moartea îi seceră pe toți, fără deosebire... M'ați decorat, și eu vă mulțumesc, fraților, și mă închin în fața voastră, dar mă doare inima pentru toți meșteșugarii...

Și Mocrousenco, oftând, își apăsă iar mâna pe inimă și acoperi medalia. Apoi își plecă capul pe piept și se lăsă greoi pe bancă.

— Frumos ai vorbit, Mocrousenco, îl lăudă Antonov. Vezi? Tovarășii au amuțit. Tac cu toții. Pe cine aducem la flotă? Pe matrozii voluntari, pe meșteșugari, oameni pricepuți... Și eu am fost meșteșugar... La Berda, pe insula Gutuev am lucrat ca lăcătuș. Încă de mic copil. Uite, îl vezi pe Sumghin? Șade alături de tine. O să-ți povestească el cum am nituit noi primul vapor pe Neva. Auzi? Primul vapor rusesc! Și Peredriaga, armurierul, a fost cazangiu. Iar Ivan Stepennîi, de colo, croia vele pe insula Vasiliev. Uite, vezi, Taras? Trei inși, foști meșteșugari, și toți trei au fost cu tine pe munte. Toți s'au întors și toți merită câte o cruce. Noi, matrozii din flota Mării Negre, așa judecăm. Cine e mai viteaz?... Toți sunt viteji! Cine e mai îndemânatic? Toți sunt îndemânatici! Toți sunt tovarăși buni. Chiar dacă dăm crucea numai la trei, n'are a face! Asta e ca și cum am fi dat fiecăruia dintre câți vezi aici câte una. Mie nu mi se cuvine, fiindcă n'am fost pe munte. Dar o distincție nevăzută tot port și eu pe piept! Și dacă ai fost decorat tu, înseamnă că a fost decorată toată flota Mării Negre. Ai înțeles, meștere? Dar fiindcă ne-ai atins la coarda subțire, apoi să-ți răspundem. Puterea, flăcăule, nu stă în a fi viteaz sau nu, nici chiar dacă ești cel mai viteaz de pe fața pământului.

Stă, băiete, în aceea că te recunoaştem asemeni nouă, că te recunoaştem ca pe un frate al nostru... Aşa-i? Aşa-i! Şi acum îţi spun în numele tuturor tovarăşilor mei că de vreme ce ne-ai atins coarda, ea a început să cânte, şi noi câţi ne vezi aici, trebue să te primim printre noi, ca pe un matroz adevărat, nu ca pe un auxiliar oarecare al flotei. Am hotărît drept, tovarăşi?

— Drept! răspunseră marinarii într'un singur glas.

— Atunci, scrie pisar! Ai scris? Bine! Vasăzică, am hotărît cu toţii că deşi Mocrousenco Taras nu este combatant, este primit matroz activ şi are dreptul şi el la o părticică din bucuria marinarului... Aşa-i? Aşa-i! S'a scris? Bine! Deci pe munte au urcat cincizeci de oameni, înafara personalului necombatant şi a micimanului. Opt inşi au rămas pe câmpul de luptă. Avem patruzeci şi două de bileţele, plus unul pentru Mocrousenco, în total patruzeci şi trei de bileţele, cu care vom trage la sorţi...

CRUCILE

Antonov se sculă în picioare şi ridicând batista cu decoraţiile o mută la stânga. Venia zări atunci dedesubt nişte pătrăţele de hârtie tăiate cu grijă şi pregătite din vreme. Şeful de echipaj numără patruzeci şi trei de pătrăţele; pe trei Antonov desenă câte o cruce cu creionul. Apoi le luă unul câte unul între palme, învârtindu-le şi făcând un fel de tubuşoare. Şi din felul în care făcea treaba asta, se vedea că era demult obişnuit cu aşa ceva.

Tăcuţi, matrozii rămaseră cu ochii aţintiţi la mâinile lui Antonov.

— Elev marinar, dă-mi boneta ta, că n'ai încă păcate!

Venia îşi scoase boneta, o întoarse cu fundul în jos şi i-o întinse lui Antonov care aruncă în ea, unul după altul, micuţele tubuşoare de hârtie, numărând cu glas tare:

— Patruzeci şi trei! Aşa-i? Aşa-i! Amestecă, băiete!

Şi Venia începu să scuture boneta. Parcă cernea făină prin sită ! Cât timp ţinu solemna ceremonie, o scutură întruna.

— Apropiaţi-vă pe rând, fraţilor, dar fără zarvă ! spuse apoi Antonov.

Nimeni nu se încumeta însă să tragă cel dintâi la sorţi...

— Lăsaţi-l pe Mocrousenco să tragă primul, că nu mai are răbdare, nu-l vedeţi ? strigă cineva.

— Nu ! făcu scurt meşterul marangoz.

Venia, tot scuturând boneta, se uita mereu în fund, la hora tubuleţelor.

— Nu pierdeţi vremea, fraţilor, că mi-e dor de un păhărel şi de-o ciorbă ! Hai, începe tu, Peredriaga !

Până la urmă, Peredriaga se hotărî şi, închizând ochii, trase un bilet. Apoi, deschizând ochii, despături tubuşorul — era gol...

După Peredriaga trase Ivan Stepennîi. Şi el nimeri un bilet gol. Treaba începu să meargă repede. Fiecare se grăbea să-şi încerce norocul şi să scape de aşteptarea aceea atât de obositoare. Un timp destul de lung s'au scos numai bileţele goale. In boneta lui Venia mai rămăseseră şaptesprezece numere când fostul cazangiu al uzinei Berda trase primul număr cu cruce !

— Prima cruce o primeşte Piotr Sumghin ! Pisar, scrie! S'a scris ? Bine ! Şi Antonov, arătând tuturora pătrăţelul cu cruce, scrise pe dosul lui : „Sumg".

După Sumghin trase un tânăr marinar cu moţul creţ, „voinicesc" avântat pe frunte, un bilet cu cruce. Când văzu hârtia, se uită fâstâcit în jur şi începu să râdă.

— Ce râzi ? strigă la el Antonov. Ia te uită la el ! Se bucură, prostănacul, de fericire !

Apoi se ridică de pe scaun Mocrousenco şi se stârni larmă. Făceau sgomot nu numai cei care nu trăseseră încă, ci şi ceilalţi. Toţi, nerăbdători şi curioşi, rămaseră cu ochii la boneta lui Venia.

— Mestecă, elev marinar! Ce, ţi s'au uscat mâinile?

Dar Venia, chiar să fi vrut, nu s'ar mai fi putut opri, atât de tare îi tremurau mâinile...

Cu ochii pe jumătate închişi, Mocrousenco trase din bonetă un bileţel şi, fără să-l desfacă, i-l întinse lui Antonov.

— Nu! Desfă-l singur!

Şi Mocrousenco despături hârtiuţa.

— Cruce! Ei, tu! strigă Mocrousenco şi izbucni într'un plâns atât de disperat, încât toţi marinarii, înafara lui Antonov, se porniră pe râs ţinându-se de burtă.

— A treia cruce va fi a meşterului marangoz Mocrousenco Taras! Pisar, scrie!

Şi Antonov însemnă pe cel de al treilea bileţel cu cruce: „Mocrous".

— S'a scris! Elev marinar, acum nu mai e nevoie să scuturi...

— Nu pot să mă opresc! Imi tremură mâinile!

— Scutură atunci tot ce a mai rămas pe masă!

Şi Antonov numără biletele.

— Cincisprezece...

Marinarii urmăriră cu atenţie mâinile lui Antonov, până când acesta desfăcu ultimul bilet şi le arătă că sunt goale. Apoi, care mai de care se grăbi să-i întindă un ac lui Mocrousenco. El luă unul şi-şi prinse „Crucea sfântului Gheorghe" pe piept, alături de medalie.

— Am hotărît drept, tovarăşi?

— Drept, drept!

— Acum ascultaţi la mine! strigă odată Antonov, de răsună tot portul. Vă poftesc să nu vă îngâmfaţi că „eu sunt decorat şi tu nu!" Uitaţi-vă în ochii tovarăşilor voştri cinstit şi cu curaj, aşa cum vă uitaţi şi înainte. Cu sau fără cruce pe piept, vom apăra şi de acum înainte Sevastopolul, Rusia şi poporul rus.

NĂFRAMA DE MIREASĂ

Honia fu prima care părăsi casa părintească. Îngrijind de bolnavii din spital, se molipsi de febră tifoidă şi boala o răpuse în două zile. Căzu la pat duminică, în a şasea săptămână din postul mare, adică a doua zi după armistiţiu. Una dintre surorile de caritate, sosită dela Petersburg odată cu academicianul Pirogov, veni s'o îngrijească, dar totul fu în zadar. Cu toată buna îngrijire şi cu tot tratamentul, Honia se stinse din viaţă.

Venia află de moartea ei abia miercuri seara. In ziua aceea, dimineaţa, ajutat de Strioma şi de Mihail îşi încercase mortierul pe fortificaţia „Camciatca". Il transportase acolo şi îl aşezase lângă un mortier de cinci puduri, din care, după moartea bătrânului tunar, trăgea Mihail. Venia suferea cumplit din pricina acestei vecinătăţi. Alături de un asemenea mortier, „căţeluşul" lui părea o jucărie ! Dar până la urmă se găsiră şi pentru el bombe de calibru potrivit, pentrucă nu numai la francezi, ci şi la Sevastopol se găseau asemenea mortiere. Se găsiră şi amorse cu răzătoare, şi asta mai domoli necazul băiatului.

Vestea că elevul marinar Mogucenco al patrulea se pregăteşte „să tragă" ajunse până la urechile tinerilor Bober şi Repca, care veniră în fuga mare la fortificaţie, primul tăinuind în suflet nădejdea că „toate nu sunt decât „minciuni", iar al doilea că „dacă nu sunt minciuni, atunci sau mortierul n'o să meargă, sau, mai mult ca sigur — mortierul o să explodeze". Dar îi aştepta cea mai amarnică desamăgire. Işi dădură seama că toţi cei dela baterie erau preocupaţi, pentrucă le venea rândul să trimită o salvă spre tranşeele inamice. Bateriile din Sevastopol trăgeau acum mult mai rar decât înainte de începerea asediului, pentrucă trebuiau să facă economie de pulbere şi de obuze.

Zărindu-i din depărtare pe Bober şi pe Repca, Venia îşi potrivi medalia pe piept, şi îşi puse nepăsător piciorul pe

„cățelușul" său. Băieții se apropiară de el cam cu coada între picioare : din toată obrăznicia de care dăduseră dovadă în iarnă, nu mai rămăsese nici urmă ! Dimpotrivă ! Auziseră ei de mult că Mogucenco al patrulea este un elev marinar model, că a luat parte la atac și că pentru asta a primit o medalie. Acum aflaseră că vrea să tragă în francezi chiar cu mortierul lui franțuzesc ! Repca, care nu văzuse încă mortierul, își mai păstrase parcă o brumă din vechea lui îndrăzneală.

— Noroc, Mogucica !

— Bună ziua, Repița ! îi răspunse Venia.

— Am auzit că ți-ar fi dat cineva un tun. Unde e ?

— Nu „mi-a dat" nimeni nimic ! L-am capturat eu !

— Dar... unde e ? făcu nedumerit Repca, căutând pe undeva pe sus.

— Cască ochii !...

— Vai, e așa de mic, că nici nu se vede ! se miră el, mutându-și privirile dela „cățelușul" lui Venia la tunul lui Mihail Mogucenco, și dela tunul lui Mihail înapoi la „cățel".

Marinarii, care se adunaseră roată în jurul celor trei elevi marinari, le ascultau discuția cu seriozitate, ba s'ar putea spune chiar posomorîți. Numai Mihail, când întâlni privirile fratelui său, îi zâmbi, încurajându-l, și lui Venia îi era drag zâmbetul lui, duios și ironic. Când surâdea, Mihail semăna uimitor de mult cu Honia. Amândoi, și el și Honia, se uitau la surori, la mama, la Venia, ba și la tatăl lor cu aceeași ironie, ca și cum ar fi știut ceva foarte-foarte important, pe care nimeni înafara lor nu-l știe. Ochii luminoși ai lui Mihail îi spuneau parcă fratelui mai mic : „Hai, să te văd ce ai să-i răspunzi !"

— Da, e cam micuț, e adevărat — spuse Venia — dar ia încearcă să-l ridici... Eu l-am adus pe umăr !...

— Minți !

— Atunci, cum crezi tu că a ajuns aici ?

Dar Repca, la întrebarea asta nu mai găsi răspuns, şi Venia adăugă, triumfând:

— Bine, să zicem că singur nu poţi, dar ia încercaţi să-l ridicaţi amândoi, tu şi Bober! Iar noi o să privim.

Bober primi îndată, dar oricât se chinuiră ei să ridice mortierul nu izbutiră.

— Proştilor! îi luă atunci Venia în râs. Nu vedeţi că e încărcată? Cincisprezece puduri de pulbere, înafară de bombă! Aşteptaţi întâi să trag. După aia să încercaţi!

Şi Venia, trecând în spatele mortierului, cercetă totul, ca nu cumva băieţii, tot răsucind tunul, să-i fi mutat poziţia.

— Ei, tinere, cum merg treburile? îl întrebă micimanul Panfilov apropiindu-se de el.

— Totul e în ordine!

— Vasăzică, să-i dăm drumul!... La posturi! Hei, semnalizator! strigă Panfilov. Să urmăreşti mai ales locul în care o să cadă bomba din tunul lui Mogucenco al patrulea...

— Am înţeles! răspunse semnalizatorul.

— La o parte! strigă Mihail luând în mână şnurul amorsei tunului său.

Matrozii săriră în lături.

— La o parte! repetă Venia mânios, apucându-şi şi el şnurul mortierului şi uitându-se urît la Repca şi la Bober.

Repca şi Bober săriră şi ei în lături.

— Foc! le făcu semn Panfilov.

Şi fraţii Mogucenco traseră în acelaşi timp. Tunurile — şi cel mare şi cel mic — bubuiră amândouă odată. Asurzit de salvă, Venia nici nu auzi lătratul „căţelului". Nu cumva nu luase foc? Ba nu! „Căţelul" reculase aşa cum se cuvenea şi din botul lui se mai prelingea un norişor de fum...

Mulţumit, băiatul îşi şterse mortierul şi îl readuse în poziţie.

— Semnalizator, se vede?

— Văd! O clipă... Iată...

Se auzi sgomotul exploziilor undeva, departe.

— Obuzul lui Mogucenco al patrulea — strigă vesel semnalizatorul — a explodat un cheson cu muniţie la bateria franceză!

Venia se încruntă: omul ăsta îşi bătea joc de el! Venia ştia bine că bomba mortierului lui nu putea trece de prima linie franceză, care se afla la vreo trei sute de paşi de ei, pe câtă vreme bateria era la aproape o mie de paşi de fortificaţie.

„Îşi bat joc de mine, dracii ăştia!" îşi spuse Venia, dar se stapâni şi mijind din ochi, se uită la Repca şi la Bober, care ramăseseră cu gura căscată.

— Bravo, tinere! îl lăudă Panfilov, bătându-l pe umăr. Ai început-o bine...

— Mai tragi? îl întrebă respectuos Repca.

— Nu! Pentru astăzi ajunge! îi răspunse Mogucenco al patrulea şi acoperi botul „căţelului" cu o învelitoare de doc, cusută, dupa comanda lui, de Nataşa.

Venia plănuia un şiretlic. După multe rugăminţi, căpătase dela Panfilov trei kilograme de pulbere pentru tunul lui. Să-i mai ceară oare? Nu, nici gând...

Repca îi întinse mâna.

— Rămâi cu bine, Venia. Vino şi pe la bateria noastră, c'o să avem şi noi ce să-ţi arătăm.

— O să viu, o să viu, dacă o să-mi permită slujba! catadicsi el să le răspundă şi strânse mâna celor doi elevi, care plecară imediat de pe fortificaţie.

— Domnule miciman, daţi-mi voie să plec. Am treabă.

— Du-te, du-te şi fă-i mamei tale o bucurie. Povesteşte-i cum ai tras, şi vezi, nu uita să-i spui şi de chesonul aruncat în aer, îi răspunse Panfilov.

Venia străbătu în fugă întinderea răscolită de obuze, spre Movila Malahov.

N'o găsi acasă decât pe maică-sa, care plângea amar lângă cufărul deschis al Honiei.

— Băieţelul meu! îl întâmpină ea întinzându-şi mâinile spre el. A plecat dela noi Honiuşca! A plecat lumina ochilor mei...

— Dar unde s'a dus? La Panfilov? Că micimanul e la baterie, bombăni Venia.

— Băiatul mamei prostuţ! A plecat de tot, în pământul rece! A plecat Honiuşca noastră!... A sburat rândunica mea cu aripile aurii! A murit surioara ta... A părăsit casa părintească! In curând îşi vor lua sborul toţi porumbeii mei, fiecare în altă parte!

— Dar Olga? Dar Marinca? Dar Natasa? Unde sunt?

— S'au dus s'o gătească pe surioara lor... S'o acopere în loc de giulgiu cu năframa de mireasă. Aşa i-a fost sortit, să se cunune cu mormântul umed şi nu cu logodnicul ei...

MÂNA DREAPTĂ

Honia fu înmormântată în Severnaia, pe un loc înălţat deasupra mării, acolo unde se făcuse un cimitir pentru cei căzuţi în război. Inafara familiei venise la înmormântare şi Nahimov, însoţit de aghiotanţii săi. Amiralul îşi luă rămas bun dela ea însoţind-o în ultimul drum dela biserică şi până la chei, unde sicriul fu aşezat pe o şalupă şi trecut peste apele golfului Bolşaia. Când şalupa se apropie de debarcaderul de pe cealaltă parte a golfului, Venia zări pe mal câteva femei cu basmale albe în cap. In faţa lor stătea un soldat bătrân, de statură mijlocie, îmbrăcat într'o manta ponosită şi cu nişte cizme cu carâmbii înalţi. Soldatul îşi scosese căciula şi vântul îi sburlea şuviţele rare de păr. La început băiatul crezuse că oamenii aceştia aşteaptă să treacă cu şalupa pe partea cealaltă, dar când se apropiase de ţărm, soldatul se înclină adânc în faţa sicriului şi dădu unei femei să-i ţină căciula: voia să ducă sicriul. Mihail îi întinse atunci capătul lui de pânză şi bătrânul şi-l petrecu

peste umăr. Apoi, toți patru — Andrei Mogucenco, Striома, Panfilov, și el începură să urce cu sicriul spre cimitir.

Venia rămase uluit când Marinca îi șopti la ureche :

— Uită-te, Venia, ăsta e Nicolai Ivanovici Pirogov...

Venia îl cunoștea din poveștile Honiei. Până când sosise la Sevastopol doctorul Pirogov și detașamentul de surori de caritate, Honia nu prea se arătase bucuroasă să le vorbească nici de ceeace făcea ea, nici despre ce se întâmpla la spital. Dar dela sosirea lui, Honia nu se mai întorcea acasă așa supărată și obosită ca înainte, și avea întotdeauna ceva de povestit despre Pirogov.

— Azi a fost adus la spital un soldat cu piciorul fracturat, le istorisise ea într'un rând. Dacă nu i-l tăiau, murea. L-au întins pe masă și Pirogov, într'un șorț de mușama, cu o năframă legată la cap și cu mânecile suflecate, s'a apropiat de el. Era plin de sânge ! Când dădu soldatul cu ochii de el, începu să sbiere : „Ajutor !" Și dă-i cu înjurăturile ! Dar când se răsti odată Pirogov la el : „Să taci, că altfel te spintec !" s'a speriat soldatul și a amuțit. Și cât timp i-a tăiat piciorul, și i-a făcut tot ce trebuia să-i facă, n'a zis nici pâs. Și ce durere trebue să fi îndurat, sărmanul ! „Ei, bravo, spuse Pirogov când termină. Acum ai să rămâi în viață." Soldatul făcu atunci : „Vă mulțumesc, domnule doctor, dar acum pot să țip ?" „Țipă cât poiteși !" Și soldatul răcni cât îl ținu gura și-l mai înjură odată...

— Și Pirogov ce-a făcut ? S'a supărat ? o întrebă Venia.

— Nu. A râs și s'a dus la un alt soldat care trebuia operat. Dar să vezi ce s'a întâmplat altădată : au adus un rănit, și doctorul de serviciu când îl văzu începu să strige : „Dece-l mai aduceți ? Nu vedeți că n'are cap ?" „Nu face nimica, domnule, i-au răspuns brancardierii. Capul îl aduc separat cei care vin în urmă. Poate că domnul Pirogov s'o pricepe să i-l coase cumva..."

— Astea-s scorneli de-ale tale, Honia, spusese Olga. Astea să i le spui lui Venia, că lui îi plac basmele.

— Basm ? Atunci, ascultați, dragii mei, un basm despre Pirogov, pe care l-au făcut soldații.

Era încă iarnă, și Pirogov, care abia sosise din oraș, locuia la depozitul de cărbuni din Severnaia. Venea spre casă atât de obosit și de flămând, că se clătina pe picioare. Coborîse dintr'o luntre și mergea abia izbutind să-și tragă picioarele din noroi. Era cât pe aci să-i rămână o cizmă în glod... Intuneric — beznă. Apropiindu-se de casă, zări niște oameni călări. Pirogov crezu la început că sunt cazaci... Deodată, patru dintre ei săriră de pe cai, îi puseră un sac în cap și nici nu apucă să țipe, că se pomeni legat fedeleș de mâini și de picioare. Apoi necunoscuții îl aruncară pe șea și porniră cu el la drum... Cine și încotro îl duceau, nu știa. Ba pe deal, ba în vale, ba prin vadul unui râu, și iar pe deal. Pirogov credea că nu scapă cu viață. Aproape că-și pierduse cunoștința ! In sfârșit, slavă cerului, oamenii s'au oprit, l-au coborît de pe cal, i-au tras sacul de pe cap, l-au deslegat și l-au pus pe picioare. Doctorul deschise ochii și se văzu înconjurat de niște soldați înarmați până'n dinți. Imediat se apropie de el un om cu un felinar, și Nicolai Ivanovici își dădu numaidecât seama că fusese adus în tabăra engleză și că omul din fața lui era un ofițer englez ! „Să ne scuzați, domnule Pirogov — îi spuse el — dacă am procedat atât de puțin elegant cu dumneavoastră. Dar n'am avut încotro ! Avem mare nevoie de dumneavoastră ! Comandantul nostru suprem, lordul Raglan, dorește să vă vadă. Dar pentrucă ne aflăm în stare de război, n'a putut să vă invite cu toată onoarea și cu tot respectul cuvenit !" Și Pirogov îi răspunse destul de supărat : „Mă rog ! Dacă prințul Menșicov n'a știut să mă păzească, faceți cu mine ce vreți, că sunt prizonierul vostru de război. Numai că sunt istovit. Cad din picioare și n'am mâncat nimic de azi dimineață. N'am să ajung nici călare, nici pe jos până la Balaclava !" „N'aveți nicio grijă, domnule Pirogov ! Avem o linie ferată până acolo. Transportăm cu ea pulbere, tunuri, obuze și provizii, și sunt sigur că

așa, cu trenul, veți ajunge fără nicio greutate și într'un fel destul de plăcut!" Și într'adevăr, se apropie un vagonet tras de doi cai și Nicolai Ivanovici fu suit în el. Apoi, conductorul sună din trompetă și vagonetul porni. Caii o luară în trap ușor la vale, și într'o clipă ajunseră în dreptul casei în care locuia feldmareșalul Raglan. Pirogov fu poftit în casă în salonul de primire și așezat într'un fotoliu. „Feldmareșalul vine îndată! Fiți bun și așteptați puțin", i se spuse, dar aproape în același timp intră Raglan. Când îl văzu, Pirogov fu cât pe ce să scoată un strigăt: lordul nu avea decât o mână: mâna stângă. In locul celeilalte atârna o mânecă goală! Raglan îi întinse lui Pirogov singura lui mână, și Pirogov, bineînțeles, îi întinse stânga lui: „Cum și când v'ați pierdut mâna, domnule feldmareșal? îl întrebă Pirogov. Noi nici n'am aflat că ați fost rănit." Dar Raglan, așezându-se într'un fotoliu, îi răspunse cu tristețe: „Asta nu mi s'a întâmplat acum și nu rușii sunt de vină. Au trecut de atunci patruzeci de ani. Pe vremea când luptam împotriva lui Napoleon, în 1815, am fost rănit de francezi. Dar cum faima dumneavoastră a străbătut întreaga Europă și se spune că faceți operațiile cele mai grele, și cum se scriu despre dumneavoastră adevărate minuni, aș vrea să vă întreb dacă n'ați putea să-mi puneți la loc mâna dreaptă? Deși am învățat să scriu binișor cu mâna stângă și să trag la țintă cu pistolul, vă dați seama însă, desigur, că unui militar îi este destul de greu cu o singură mână. Dacă nu pentru altceva, ca să boxeze sau să-și facă vânt cu toată forța". La care Pirogov îi răspunse: „Vedeți dumneavoastră, l-am luat de curând prizonier pe colonelul englez Kelly, care n'are mâini deloc! Se poate comanda și fără mâini, cap să fie!" „Și asta e adevărat. Colonelul Kelly, căzut prizonier la dumneavoastră, n'are mâini. Totuși eu aș ține foarte mult să-mi pun la loc mâna dreaptă." „Dați-mi voie — ripostă Pirogov — dar de unde să vă iau una?" Generalul păru cam încurcat, dar până la urmă îi spuse pe ocolite: „Știți, în război, oricine poate să-și piardă o mână!"

„Cum ? sări Pirogov. Vasăzică să tai unui om o mână şi să v'o pun dumneavoastră ? In chirurgie lucrul acesta este posibil, chiar foarte posibil, numai că eu nu pot să lipsesc pe un altul de o mână pentru dumneavoastră ! Ar fi nedemn ! Ce s'ar spune despre Pirogov, dacă ar pune la loc mâna unui feldmareşal duşman ?! Nu, vă rog, scutiţi-mă ! Cu toată dorinţa mea de a vă ajuta, n'aş putea face asta, chiar dacă mi-ar aduce o faimă universală, sau chiar dacă m'aţi împuşca. Imi iubesc patria, Rusia!" Raglan se ridică atunci în picioare şi strângându-i mâna stângă rosti : „Sunteţi un om nobil ! Şi eu în locul dumneavoastră, aş fi procedat la fel. Ştiu acum ce fel de oameni sunt ruşii, şi înţeleg dece nu putem cuceri Sevastopolul ! Sunteţi liber, domnule Pirogov. Sunt foarte bucuros că v'am cunoscut personal. Voi da dispoziţie ca până la revărsatul zorilor să fiţi înapoi la Sevastopol. Dacă vreţi să călătoriţi pe mare, voi porunci să fiţi dus cu vaporul. Dacă nu, veţi călători pe uscat." „Mai bine pe uscat, e mai sigur." Şi spre dimineaţă, Pirogov fu dus pe malul râului Ciornîi de o patrulă cu steag alb şi predat unui pichet de cazaci. „Fraţilor — le spuse Nicolai Ivanovici când îi văzu — daţi-mi măcar o coajă de pâine ! Englezii nu mi-au dat nimic de mâncare, şi doar am fost invitatul feldmareşalului lor !" „N'or fi având nici ei ce mânca !" fură de părere cazacii...

GOLUL PE CARE-L LASĂ MOARTEA

Când îşi aduse aminte de povestea Honiei, Venia se uită lung la Pirogov şi nu-i veni să creadă că soldatul acela care purta sicriul ei era omul despre care soldaţii născociseră povestea asta minunată.

Ducând sicriul pe umerii lor, oamenii urcau domol la deal. Venia o luă înainte în mai multe rânduri, dar când ajungea la câţiva paşi se oprea, şi aşteptând nu-şi lua ochii dela doctor.

Ajunseră până la urmă şi în cimitirul neîngrădit, cu rânduri întregi de morminte proaspete. Cei care duceau sicriul se opriră lângă o groapă gata pregătită. Sicriul fu coborît în mormânt şi acoperit cu ţărână...

Ca deobicei, oamenii mai rămaseră câteva minute lângă mormânt, gândindu-se la golul pe care-l lasă moartea: parcă ar mai fi trebuit să facă ceva, dar nimeni nu ştia ce anume. Apoi bărbaţii îşi puseră căciulile în cap. Mama, îndurerată, abia aştepta plecarea străinilor, ca să poată cădea pe mormânt, să-şi plângă nenorocirea.

Pirogov însă nu pleca. Şi deodată, cu totul pe neaşteptate, îşi scoase iar căciula, se apropie de mormânt şi începu să vorbească cu ochii în pământ. La început rosti câteva cuvinte într'o limbă necunoscută, după care vorbi în ruseşte.

— Cuvintele pe care le-am spus şi care sunt ale unui mare poet al antichităţii se potrivesc de minune sufletului aceleia pe care am dat-o acum pământului. Numele ei va fi uitat, dar faptele măreţe pe care le-a făcut femeia în Sevastopol nu vor fi date uitării. Noi, colaboratorii mei şi cu mine, am sosit aici cu inimile cuprinse de îndoială, ba aş putea chiar spune, de teamă. Lumea ne lua în râs auzind că avem de gând să introducem în spitalele militare, şi mai ales în timp de război, femei pentru îngrijirea bolnavilor şi a răniţilor. Ştiam bine ce grosolănie şi ce cruzime domneşte în spitalele militare; auzisem vorbindu-se despre cruzimea şi grosolănia personalului, despre neglijenţa şi beţia sanitarilor, despre furturile administratorilor şi a directorilor acestor spitale. Râdeau de mine: „Cum?! Pirogov, omul cuţitului, chirurgul, s'a gândit deodată să aplice în infirmeriile de campanie un remediu atât de gingaş şi de blând ca mâna unei femei? Şi apoi, o femeie va putea oare îndura grozăviile infirmeriei: bolnavii şi răniţii murdari, mirosul greţos al rănilor infectate, sângele, puroiul, mizeria?..." Recunosc că şi eu mă îndoiam şi-mi era teamă că n'am să izbutesc. Trebuia să ai curajul unui chirurg de campanie ca să poţi lua o hotărîre. Şi am luat-o. La început am

venit aici numai cu câţiva medici, ca să examinez situaţia. Ceeace am văzut a întrecut orice închipuire şi m'a îngrozit. Dar totodată am încercat şi o nespusă bucurie : ceeace trezise îndoiala, reavoinţa şi batjocura chiar, ceeace era, după părerea mea, singurul remediu care putea îndrepta răul fusese introdus la Sevastopol ! Cu prilejul primei mele vizite în spitale şi infirmerii, am găsit femei care îngrijeau de bolnavi şi de răniţi, aşa cum rar se îngrijesc chiar rudele de bolnavii lor. Erau soţii şi fiice de matrozi. Mi-aduc aminte că una dintre ele era chiar soţia unui ofiţer de marină. Nu le chemase nimeni. Veniseră singure...

M'am convins atunci că pentru cauza noastră, terenul era pregătit la Sevastopol şi n'am mai stat la gânduri. După patru luni, nimeni nu se mai îndoia că în spitalele militare, infirmierele sunt necesare, folositoare şi de neînlocuit. Printre celelalte femei am zărit-o chiar din primele zile pe Fevronia Andreevna Mogucenco, „sora Honia", cum îi spuneau soldaţii şi matrozii, şi cum am început să-i spun şi eu. Astăzi am îngropat-o aici, în locul acesta. Avea un suflet minunat, ca şi chipul ei, şi aceasta a ajutat-o să îndepărteze tot ce era murdar şi rău în jur. Pot să vă spun că la început, sora Honia a fost mâna mea dreaptă în lupta pe care am dus-o împotriva jefuirii răniţilor şi a hoţiilor administraţiei spitalului. Sora Honia a păstrat pentru familiile celor căzuţi sume de bani care, altfel ar fi ajuns în mâna acestor şacali. Sora Honia mi-a povestit cum a ajuns în spital. Când s'a prezentat, sentinela n'a vrut s'o lase să intre. „Am pe logodnicul meu rănit aici", îi spuse ea cerberului [1], care stătea de pază la intrarea iadului acela. „Arată-mi-l !" se îmbună cerberul, şi Fevronia Andreevna arătă atunci, la nimereală, spre primul rănit pe care-l văzu şi care, din întâmplare, era un matroz bătrân. Sentinela îi dădu atunci voie să rămână. A doua zi însă o opri din nou : „Logodnicul tău a murit !" „Toţi răniţii de aci sunt logodnicii

[1] Cerber — dulău fioros care după legendele mitologiei păzea intrarea în împărăţia morţilor. (N. R.)

mei!" îi răspunse sora Honia şi sentinela se fâstâci. De-atunci n'a mai oprit-o niciodată să intre în spital. Da, avea ceeace se numeşte „humor", ceeace cucereşte chiar şi pe oamenii cei mai ursuzi. Şi într'adevăr, îi iubea pe răniţi şi pe bolnavi, ca o logodnică. Uneori le dădea bani sau le cumpăra zahăr, ceai, vin... De unde avea bani? Sora Honia mi-a mărturisit că mama ei îi dăduse voie să-şi vândă zestrea adunată cu greu atât amar de ani. Dormi în pace, somnul de veci, dragă soră! Noi am pierdut odată cu tine un ajutor nepreţuit, iar răniţii şi bolnavii noştri — o soră iubită.

Sid tibi terra levis [1], soră dragă!...

Şi Pirogov, după ce se înclină adânc, atingând cu mâna ţărâna mormântului, îşi puse căciula pe cap şi părăsi cimitirul, fără să se mai uite la cineva.

Ana nu mai boci la mormântul fiicei sale. După cuvântarea lui Pirogov uitase cuvintele bocetului de înmormântare...

„PALATUL NATAŞEI"

In săptămâna mare părăsi casa părintească Olga, cea de a doua fiică a lui Mogucenco.

Fabrica de pesmeţi aşezată dincolo de golf fusese refăcută şi Olga pornea de acasă în fiecare dimineaţă, ducându-se spre micul promontoriu Pavlovschi, de unde trecea cu barca golful Balşaia spre fabrică. Drumul spre promontoriul Pavlovschi nu era însă lipsit de primejdie. Nu odată cădeau şi explodau acolo obuze. Luni de dimineaţă plecase ca deobicei, dar nu se mai întoarse. Trecuse şi ziua de marţi şi Olga tot nu venise. Mama şi cele două surori ale ei crezuseră la început că Olga rămăsese să doarmă la vreuna dintre tovarăşele ei dela fabrică, dar până la urmă se întrebară dacă nu cumva fusese rănită sau omorîtă pe

[1] *Sid tibi terra levis* — din latină — să-ţi fie ţărâna uşoară. (Nota red. ruse.)

drum. Speriate, îl trimiseră miercuri dimineaţa pe Venia la fabrică, să vadă ce s'a întâmplat cu soră-sa. Nu apucă însă Venia să plece, că de casa lor se apropie o căruţă mânată de Mocrousenco, care era gătit nevoie mare şi-şi prinsese „Crucea sfântului Gheorghe" pe piept.

— Unde-i Olga ? îl întrebă Ana privindu-l drept în ochi.

— Nu te speria, scumpă Ana Stepanovna, Olga e sănătoasă şi vă salută cu toată dragostea.

— Dar unde e ?

— Şi-a ales ca reşedinţă căsuţa mea, pentrucă vedeţi dumneavoastră, drumul dela Movila Malahov prin Severnaia e cam primejdios dela un timp, o lămuri oarecum ruşinat Mocrousenco. Şi acum m'a trimis să-i iau cufărul...

— Ia-l, da vezi să nu fie gol ! îi strigă cu răutate Ana.

— N'am eu grija asta, îi răspunse Mocrousenco şi, făcând o sforţare, ridică cufărul.

Nimeni, nici chiar Venia, nu-l ajută când scoase cufărul Olgăi din casă. Ana rămase cu mâinile încrucişate pe piept şi se uită cu un zâmbet trist la Mocrousenco care se căznea să suie cufărul cu zestrea Olgăi în căruţă. După ce-l aşeză. Mocrousenco se întoarse în casă şi, plecându-se în faţa Anei, îi spuse :

— Rămâi sănătoasă, mamă soacră, şi te rog să pofteşti la jumări, la ginerele pe care ţi l-a ursit dumnezeu.

Ana se apropie de sobă, şi nimeni nu ştie pentru ce — focul în sobă se stinsese — puse mâna pe cleşte. Văzând asta, Mocrousenco o şterse la repezeală.

— Aţi văzut ? A plecat ! Ne-a jucat o festă bună, n'am ce zice ! Ei, dragele mele copile, acum v'a venit vouă rândul. Cine ştie ce bucurie o să-mi mai aducă Natasa şi Marinca ! Venia spuse că Strioma a şi pregătit un bordei pentru scumpa lui nevestică...

Şi atunci, pentru prima oară în viaţa ei, Natasa îşi ieşi din fire şi ţipă la maică-sa :

— Ce te tot legi de Olga ? Parcă dumneata n'ai trăit

toată viața dumitale necununată cu tăticu? Eu am să mă cunun cu Strioma de Crasnaia Gorca.

— Nu m'am cununat cu taică-tău pentru că, după legile țarului, nu era voie. Acum însă nu mai e ca pe vremea mea și nici locul nu e același: acolo era Cola și la Cola femeile făceau ce vroiau. Aici suntem însă la Sevastopol, oraș vestit... Dar tu, Marinușca, dece taci? Bucur-o și tu pe mama! Ce face logodnicul tău, s'a hotărît? Ți-a oferit mâna și inima? Sau mai stă pe gânduri? Așteaptă binecuvântări dela maică-sa?

Marinca păli și privind-o drept în față, cu ochii întunecați de furie, rosti:

— Lui Nefedov îi merge bine. Săptămâna viitoare pleacă în concediu, numai că e foarte slab. Am să plec și eu cu el, să-l îngrijesc. A primit o scrisoare dela maică-sa și mi-a citit-o. Cred că i-a scris că nu poate trăi fără mine. Și ea îi dă voie să se însoare...

— Și cum o să facă? O să-l poarte pe targă la biserică în jurul analoghionului?

— De Crasnaia Gorca facem numai logodna. Când o veni preotul la spital și când s'o pune pe picioare, o să ne cununăm.

— Bănuiam eu! spuse amărîtă Ana. Ne rămâne casa pustie! Tata s'a îndepărtat de tot de noi, Mihail are o datorie de plătit, la ai lui nici nu se mai gândește, pe Trifon nu-i chip să-l deslipești de vas, Venia și-a făcut rost de un tun... Am rămas singură! Orfană!... Dar'ar mai bine un obuz peste casa asta, să se aleagă praful și pulberea de ea!...

Venia o îmbrățișă și cu lacrimi în ochi începu s'o mângâie.

— Nu te supăra, mămico, eu n'o să mă însor așa de repede. Am să rămân cu tine și n'am să te părăsesc niciodată! Am să stau cu tine toată viața!

— Numai cu tine mă mai mângâi! spuse Ana zâmbind

printre lacrimi. Hai, Nataşa, să-mi arăţi şi mie ce palat a durat Strioma pentru tine!

Şi porniră cu toţii să vadă palatul lui Strioma.

In străzile periferice ale oraşului, fuseseră distruse de obuze o mulţime de gospodării marinăreşti şi se dăduse ordin ca femeile şi copiii să părăsească locurile primejdioase şi să se mute pe Severnaia, unde se şi înălţase un orăşel de bordeie, colibe şi magazii construite de refugiaţi. Prin oraş se vedeau acum tot mai des ziduri dărâmate sau arse. Sevastopolul devenea tot mai pustiu pe zi ce trecea, mai ales în cartierele din apropierea bastionului Patru. Oamenii avuţi îşi părăsiseră locuinţele luând cu ei cea mai mare parte din avere. In casele rămase fără stăpân se muta acum cine poftea; tot acolo se adăposteau şi trupele de rezervă pentru a se apăra de focul de puşcă, căci pe măsură ce lucrările de asediu se apropiau de oraş, gloanţele începură să şuiere şi pe străzi. Acum era la fel de primejdios să stai în centrul oraşului ca şi la bastioane şi baterii.

Deaceea o mare parte dintre generali şi ofiţeri îşi părăsiră locuinţele din oraş, unii mutându-se în adăposturile bastioanelor, alţii în cartierele mai apropiate de port, unde obuzele ajungeau deocamdată mai rar. Generalii se adăpostiseră sub bolţile cazematelor dela bateriile Nicolaevsc şi Pavlovsc.

Deşi oraşul rămăsese pustiu, totuşi, în spaţiul „mort", cuprins între centrul oraşului şi centrul de fortificaţii, viaţa clocotea. Pe această fâşie de pământ rămăsese din întâmplare nu numai familia Mogucenco, ci şi a altor matrozi. Numărul bordeielor şi al cocioabelor se înmulţise. Oamenii se adăposteau acum în spatele fortificaţiilor, apropiindu-se de punctele primejduite, în loc să se depărteze. Nahimov, guvernatorul militar al Sevastopolului, dăduse voie să se ia dela casele părăsite grinzile şi scândurile podelelor, uşile şi cercevelele necesare construirii de noi fortificaţii. El însă

continua să trăiască singur, ca şi înainte, în oraş, într'o casă dintr'un cartier pe jumătate dărâmat şi ars.

Strioma îşi alesese pentru bordeiul lui malul râpei de sub Movila Malahov. Descoperise acolo un fel de peşteră aproape dărâmată. Nu avusese timp s'o lărgească, dar cu ajutorul lui Mocrousenco şi al lui Mihail, îi făcuse un fel de perete de scânduri în care lăsase loc pentru uşă şi fereastră.

Când Ana, însoţită de Nataşa şi de Venia, veni să-i vadă „palatul" toate lucrările erau terminate, dar stăpânul lipsea de acasă.

Faţada „palatului" strălucea de măreţie. In stânga era împodobită cu o uşă în două canaturi, cu sculpturi aurite, în stil Ludovic al XV-lea, luată de Strioma dela casa părăsită a negustorului Voscoboinicov. In faţa uşii se întindea un pătrat de parchet cu nişte stele negre pe fond de lemn de stejar, luat din aceeaşi casă. La margine Strioma fixase o scoabă de fier, pentru răzuitul cizmelor de noroi. Mai înspre dreapta, în peretele de lemn, se contura o singură fereastră rotundă, acoperită cu un fel de reţea de fier cu ochiuri largi, în care erau prinse bucăţele albastre, roşii, galbene şi verzi de sticlă.

Deasupra ferestrei ieşea din zid un burlan de tablă, ca acela al unui samovar, numai că era îndreptat cu cotul în sus. Era încununat de un cocoş de vânt, cu un cap de balaur cu botul larg deschis. Venia vedea parcă cu ochii închipuirii balaurul într'o zi vântoasă de toamnă, când se va face foc în vatra „palatului", rotindu-şi botul dintr'o parte într'alta şi scoţând fum şi scântei pe nas. Era mai mult ca sigur că luxul lui interior era la înălţimea măreţei faţade a „palatului".

Familia Mogucenco admira în tăcere „palatul". In sfârşit, Ana zâmbi şi spuse:

— Tu, Nataşa, eşti cea mai fericită dintre toate! Pe tine omul tău o să te ia în gospodăria lui...

In anul 1855, sărbătoarea paştelui căzu şi la ruşi şi la francezi — ceeace se întâmplă rar — în aceeaşi duminică. In zori, după înviere, familia Mogucenco porni în păr spre observatorul „Camciatca", căci şi Strioma şi Mihail fuseseră de gardă peste noapte. Ana „blagoslovi" singură cozonacul, brânza, ouăle roşii — rămăsese credincioasă vechilor obiceiuri marinăreşti — şi în biserica ortodoxă intrase pentru prima dată la înmormântarea Honiei.

La observator se făcuse curăţenie. Oamenii revopsiseră afetele, spălaseră tunurile, curăţaseră platformele, şi presăraseră nisip pe jos. Venia îşi lustruise iar cu praf de cărămidă mortierul lui de aramă şi, mândru, îl arătă mamei, surorilor şi tatălui său. Ana se căina şi se mira, iar Mogucenco îi spuse că tunurile nu se freacă cu cărămidă : „Doar nu e samovar !"

Mocrousenco — Olga şi Taras — sosiră ultimii. Olga, sărutându-se de trei ori cu maică-sa şi taică-său, îşi ceru iertare pentru plecarea de acasă.

Pe Mocrousenco, care aducea un sac în spate, Marinca îl întrebă bănuitoare :

— Nu cumva ai adus un purcel fript, Taras Grigorievici ?

— Ne ! făcu Taras, închizând ochii pe jumătate. N'ai ghicit !

— Atunci să ştii că e şuncă afumată ! îşi dădu cu părerea Strioma.

— Ne !

Venia pipăi sacul şi simţi ceva tare şi rotund.

— Ştiu ce a adus ! Ştiu ! strigă Venia. Un pepene murat.

— Ne ! Cine dracu mănâncă, băiete, în ziua de paşte pepene murat ? Ce rost ar mai avea postul mare ?

— Atunci arată-ne ce ai adus !

Şi Mocrousenco rostogoli din sac o ghiulea de cinci puduri ! Când o văzură scoaseră cu toţii o exclamaţie de ui-

mire. Ghiuleaua era împodobită cu tot felul de flori roşii şi de frunze verzi ca ouăle încondeiate pe care şi le trimit oamenii unii altora de paşti, în Ucraina.

— Nu e încărcată. Vreau să le spun francezilor „Hristos a înviat", să-i felicit de sărbători. Trei zile m'am muncit cu încondeiatul!... Venia, du-te până la comandantul bateriei şi spune-i să-mi dea voie să trag!

Venia, ţipând de bucurie, o luă nebuneşte la goană spre bordeiul în care locuia Panfilov, de unde se întoarse strigând:

— Se poate! Se poate!

Încărcară cu obuzul gol şi încondeiat mortierul lui Mihail Mogucenco şi traseră.

Peste câteva clipe, de pe bateria franceză porni o salvă de răspuns, iar semnalizatorul de pe „Camciatca" strigă:

— Obuz! Păzea!

Îngrozite, femeile se trântiră la pământ, iar obuzul căzu şuierând în mijlocul observatorului unde explodă împrăştiind un val gros de fum roşietic şi puturos. Se porni o ploaie de schije care se înfipseră în pământ scheunând.

— Am scăpat uşor! anunţă semnalizatorul şi adăugă: Nu ştiu de glumă proştii ăştia!

— Hai, băbuţo, să plecăm din locul ăsta plin de păcate şi să mergem acasă! fu de părere Andrei Mogucenco.

Şi bătrânii plecară însoţiţi de Marinca. Olga şi Nataşa rămaseră însă. Grosolanul răspuns al francezilor la „felicitarea" lor îi îndârji şi pe matrozi şi pe micimanul Panfilov. Acesta, ieşind din bordei, dădu ordin să se tragă o salvă, de astădată nu cu obuze goale şi pictate, ci cu obuze încărcate.

La această salvă însă, francezii nu mai răspunseră. Dealtfel, pe întreaga linie a fortificaţiilor, ziua trecu aproape liniştită. Când s'a făcut totalul morţilor şi al răniţilor, s'a văzut că nu pierduseră decât patruzeci de oameni.

In zorii zilei de luni, pe o ploaie cu spume şi un vânt puternic, de pe nava franceză aflată la intrarea în golful Sevastopol se înălţă o rachetă şi la acest semnal, răbufniră dintr'odată toate bateriile franceze, la care după o oră se alăturară şi cele engleze.

Drept răspuns, fortificaţiile Sevastopolului sloboziră un arc de foc. Cinci ceasuri în şir tunarii din Sevastopol se luară la întrecere cu inamicul şi traseră fără să se lase vreodată depăşiţi, susţinând focul necontenit. Dar cum rezervele de pulbere şi obuzele erau pe sfârşite, s'a dat ordin tuturor bateriilor să se răspundă cu un singur foc la două focuri.

Englezii şi francezii nu-şi cruţau nici pulberea, nici obuzele; folosindu-se de calea ferată din Balaclava, aduseră uriaşe rezerve de material de război şi dădură drumul asupra Sevastopolului la mii de obuze.

In vuetul canonadei, nimeni nu mai putea deosebi focurile ruseşti de cele ale inamicului: se contopiseră într'un urlet nesfârşit şi asurzitor.

Canonada a continuat toată noaptea. Ghiulelele şi obuzele distruseră valurile, astupară tranşeele, acoperiră ambrazurile tunurilor şi săpară gropi adânci pe platformele bastioanelor. Cele mai încercate fură fortificaţiile înaintate din flancul stâng al apărării: redutele Selenghinsc, Volînsc şi observatorul „Camciatca", care se prefăcură într'un vălmăşag de pământ, pietroaie, gabioane, scânduri şi bârne...

Noaptea, cu toate că nu încetase canonada, locuitorii Sevastopolului începură să-şi repare întăriturile. Sub biciuirea nemiloasă a ploii, pe cărări lunecoase, toată suflarea din cartierele mărginaşe şi din bordeiele construite de sărăcimea oraşului înafara zonelor primejduite din spatele fortificaţiilor, năvăli spre bastioane şi baterii.

Spre dimineaţă, soldaţii, matrozii şi populaţia terminară de reparat toate fortificaţiile: în locul tunurilor stricate fură aduse tunuri noi şi ca şi în ajun Sevastopolul continuă să răspundă prin foc aprigului foc al inamicului. Bubuitul tu-

nurilor ţinu toată ziua : spre seară, din tranşeele inamicului începură să se audă împuşcături. Pe alocuri, apăraţi de ele, duşmanii încercară să atace tranşeele ruseşti din prima linie a frontului. Dar toate atacurile lor fură respinse. Apărătorii oraşului se aşteptau la un asalt general de noapte asupra fortificaţiilor lor pe jumătate distruse. Armata era în stare de alarmă şi tunurile încărcate cu mitralii, dar inamicul, neavând curajul să pornească la asalt îşi continuă canonada.

Lupta aceasta cruntă ţinu cinci zile şi cinci nopţi în şir. Bastionul Patru, complet distrus, trebuia construit din nou. Atacurile date fără hotărîre de către inamic fură respinse prin lupte la baionetă. Şi soldaţii şi civilii care lucrau la fortificaţii erau sleiţi, istoviţi. Cum nu mai aveau cu ce să-şi încarce tunurile, începuseră să desfacă cartuşele. Munceau copiii şi femeile, care turnau pulberea în săculeţe de pânză groasă.

Sâmbătă, inamicul făcu să explodeze o mină subterană, aşezată în colţul care ieşea spre bastionul Patru. Un nor negru de fum se înălţă spre cer şi asupra bastionului se prăbuşiră grămezi de pământ şi de pietre. Pieriră câţiva oameni din echipa galvanică, care lucra în galeria contraminei ruseşti. Printre morţi era şi soldatul comenzii galvanice, Rucichin...

Duminică, 4 Aprilie, în ziua de Crasnaia Gorca, canonada se mai domoli în ambele părţi. Crasnaia Gorca e prima zi a nunţilor de primăvară... Deşi muncise nopţi dearândul la bastioane şi la baterii, populaţia dela periferia Sevastopolului nu uită datina şi întâmpină şi în anul acesta răsăritul soarelui de pe movile. Când soarele auriu ajunse deasupra movilelor, bastioanele răsunară de strigăte vesele şi de cântece. Nevestele soldaţilor şi fiicele matrozilor începură să învârtească o horă pe pământul răvăşit de obuze. Ici-colo, se dansa, fie după cântecele corului batalioanelor, fie în sunetele balalaicilor şi ale flautului.

* * *

Natașa și Strioma se cununară la biserica Nicola, din Gorodscaia. Niciodată nu s'au făcut atâtea nunți la Sevastopol ca în ziua de Crasnaia Gorca a anului 1855. Biserica, în care nu demult se cântase prohodul Horiei, se umplu într'o seară de primăvară de fete gătite în rochii de mireasă, de tineri ofițeri ai armatei de uscat și ai marinei în uniforme de gală, de soldați și de matrozi cu „Crucea sfântului Gheorghe" pe piept și de domnișoare și cavaleri de onoare îmbrăcați și ei ca de nuntă. Se făceau câte trei cununii deodată...

In biserică nu vedeai niciun om mai în vârstă, căci așa era obiceiul : părinții n'aveau voie să asiste la cununia copiilor lor.

După cununie, Natașa îl întovărăși pe Strioma la observatorul „Camciatca", căci era de gardă, apoi se întoarse în casa părintească de unde porni însoțită de toți ai ei spre „palatul" lui Strioma. Cufărul ei greu de Tiumen fu dus pe brațe de Andrei Mogucenco și Taras Mocrousenco.

Când băgară cufărul în „palat", oamenii nu mai încăpură. Ana se uita înciudată la tot ce se afla în „palatul" scăldat în lumina de basm strecurată prin geamurile colorate dela ferestre.

— E cam sărac ăst al doilea ginere al meu ! oftă ea.

Intr'adevăr, pe patul de scânduri se afla o lădiță de matroz, iar dedesubt o pereche de cizme cazone. Pe un țăruș bătut într'o crăpătură dintre lespezile de piatră atârnau hainele de toate zilele ale lui Strioma.

Natașa ședea pe pat și zâmbea.

In clipa aceea, Venia, cu ochii ieșiți din orbite, năvăli într'un suflet în „palat" și strigă abia răsuflând :

— Nu plânge, Natalia ! Trăiește ! I-a străpuns un glonte pieptul... Dar el n'are nimica ! Râde ! „Fugi — mi-a zis —

fugi şi spune-i nevesti-mi'... L-au dus la promontoriul Pavlovsc.

Nataşa îşi smulse vălul împodobit cu flori şi fără o vorbă sau un ţipăt, ieşi repede din „palat", luând-o la fugă spre promontoriu.

MESTEACĂNUL PLÂNGĂTOR

Casa familiei Mogucenco rămase pustie, Strioma se îndreptase repede şi se întorsese la unitate, iar Nataşa se mutase în „palatul" construit de el în cinstea ei. Olga şi Taras nu se mai arătaseră pe Movila Malahov de mai bine de o lună.

Marinca îşi conducea logodnicul, micimanul Nefedov, care pleca acasă în convalescenţă. Nu-şi luase de-acasă decât o legăturică; cufărul ei, gol, rămăsese lângă cufărul gol, marinăresc, al Honiei...

Andrei Mogucenco dădea pe acasă numai odată pe săptămână. Nici măcar Venia nu se întorcea pe movilă în fiecare seară. Venea uneori cu Mihail, căci făceau parte din aceeaşi gardă. De cele mai multe ori, Ana îşi petrecea zilele în singurătate. Numai pe Nataşa o vedea mai des: venea să ia apă din fântâna lor.

Pentru Ana, singurătatea era apăsătoare. Îşi mai înşela urîtul muncind şi cântând:

Mândreşte-te, frumoasă,
Plimbă-te voioasă,
Pe câmpul dalb
Mândră eşti asemeni
Mesteacănului alb.

Intr'un rând — era dimineaţa devreme — cântecul Anei fu întrerupt de explozia unui obuz greu, care căzu drept în mijlocul curţii. Geamurile se făcură ţăndări şi de pe acoperiş începură să curgă olanele.

Speriată, Ana fugi în pridvor şi scoase un ţipăt: schijele obuzului îi retezaseră aproape de tot mesteacănul, care

își plecă și-și întinse pe pământ pletele lungi ale ramurilor lui verzi.

In Crimeea, mesteacănul este un copac rar, iar în tot Sevastopolul nu creștea decât al ei. Cu douăzeci și trei de ani în urmă, când plecase din locurile în care văzuse lumina zilei, Ana desgropase puietul, îi înfășurase rădăcina cu mușchi umed și-l dusese cu grijă, drum lung, dela Marea Albă până la Marea Neagră, și mesteacănul se prinsese în curtea lui Mogucenco, iar Anei îi era drag și-l îngrijea cu dragoste. Copiii, când se mai ridicaseră, îndrăgiseră și ei mesteacănul acela tânăr, cu scoarța albă și se făliseră față de ceilalți copii, că nimeni în Sevastopol nu are copac ca al lor...

Ana plânse multă vreme lângă copacul doborît. Incercase să-l ridice și să-l lege prinzându-i trunchiul în coajă de tei, dar copacul șubrezit se frânsese. Și atunci, din rană i se scurse prinosul de sevă proaspătă, care, dând de soare, se îngroșă, și se prefăcu încetul cu încetul, într'o pată de culoare brun închis..

OBSERVATORUL „CAMCIATCA"

Spre sfârșitul lui Aprilie, Canrobert, nehotărîtul comandant al armatei franceze, fu schimbat și în locul său fu numit comandant suprem Pelicier, un om curajos și viteaz. El își propuse să cucerească observatorul „Camciatca" și redutele din spatele vâlcelei Chilen, pentru a putea apoi să înceapă asaltul Movilei Malahov. Apărătorii Sevastopolului aflară prin dezertori că francezii fac mari pregătiri în vederea luării cu asalt a fortificațiilor înaintate ale Corabelnaiei, că aceste pregătiri le-au răpit toată luna Mai, adică luna trecută — când nu acționaseră decât prin focuri obișnuite, de artilerie.

In ziua de 25 Mai, după un puternic bombardament, francezii întreprinseră cu forțe puternice un atac asupra redutei Volînsc și asupra bateriei Zabalcansc.

Amiralul Nahimov sosi la observator tocmai în clipa în care francezii lansară prin rachete, de pe reduta „Victoria", semnalul de începere al asaltului. Legându-şi calul de un stâlp aflat în spatele observatorului, Nahimov porni dealungul frontului salutând marinarii, când deodată răsună strigătul semnalizatorului: „Vin francezii! Asalt!"

Nahimov ordonă să se sune alarma. Artileriştii se repeziră la tunuri, soldaţii se rânduiră pe înălţimi, tunarii reuşiră să trimită asupra coloanelor de atac două salve cu mitralii, dar nu mai apucară să încarce tunurile a treia oară, că din flancul stâng dădură năvală asupra observatorului puşcaşii algerieni.

In interiorul observatorului se porni atunci lupta corp la corp. Părăsindu-şi tunurile, matrozii puseră mâna pe arme. Elevul marinar Mogucenco al patrulea, care era neînarmat, se ţinea tot timpul după fratele său Mihail şi după Strioma... Din faţă se năpustiră asupra observatorului soldaţii regimentului de linie francez, iar din flancul din dreapta năvăliră zuavii.

Cu sabia scoasă, Nahimov se aruncă în vâltoarea luptei. Epoleţii lui aurii, de amiral, atraseră însă repede atenţia duşmanilor, şi cu strigăte sălbatice, algerienii se năpustiră asupra lui încercuindu-l. Situaţia amiralului era deci disperată. Nu mai avea de ales decât între moarte şi prizonierat! Când îşi dădură seama în ce primejdie se află conducătorul lor, matrozii pătrunseră până la el şi, împreună cu el, apărându-se cu baionetele, începură să se retragă.

In vâltoarea luptei, cineva îl îmbrânci pe Venia şi el se pomeni cu fratele său Mihail, lângă Nahimov. In timpul acesta, matrozii se apropiau încetişor de intrarea în observator şi deodată, câmpul de luptă păru că se lărgeşte. Băiatul zări în faţa lui un soldat străin, negricios, cu o barbă deasă, neagră, cu un fes înalt pe cap şi cu o scurteică cusută în aur.

— Curaj, elev! strigă Mihail, acoperindu-şi frăţiorul.

Soldatul acela străin, fără să se uite în cine dă, îl lovi cu patul puștii pe Venia, și după ce pară baioneta lui Mihail, se năpusti asupra lui Nahimov, gata-gata să-l străpungă.

Amiralul ridică sabia, pregătindu-se să răspundă loviturii, dar Venia începu să țipe. Mihail îl împinse atunci pe Nahimov într'o parte și, acoperindu-l cu trupul său, primi lovitura: baioneta pușcașului algerian îi străpunse pieptul. Mihail gemu, scăpă arma din mâini și se prăbuși moale la pământ, răsturnându-l în căderea lui și pe Venia. In clipa aceea, matrozii făcură din nou cerc în jurul comandantului lor...

*

* *

Buimăcit de cădere, Venia se ridică cu greu în picioare și-l întoarse pe fratele său cu fața spre cer... Cu brațele date în lături, Mihail tot strângea și-și desfăcea pumnii. In pieptul lui clocotea parcă ceva și la colțul buzelor îi apăruse o spumă roșietică. Dădu ochii peste cap.

— Scoală, Mișa, scoală! Ai noștri au plecat, îl sgâlțâia Venia

Mihail deschise ochii și-i șopti, răgușit:

— Frățiorule, du-te și spune tatii... Spune-i...

— Ce să-i spun, Mișa? Ce să-i spun? întrebă zadarnic Venia lipindu-se de el...

Mihail amuțise însă. Rămăsese cu privirile împietrite și sticloase îndreptate spre cer și chipul lui era luminat parcă de un zâmbet larg și senin. Venia înțelese că Mihail murise...

Se ridică în picioare, privi în jur și se miră de liniștea care se așternuse. Pe observator nu mai era nimeni. Doar morți și răniții care se târau încet gemând.

Își aruncă privirile spre Sevastopol și văzu o mulțime pestriță, care se apropia domol de bastionul Doi: înțelese că inamicul presează soldații și matrozii ruși care se retrăgeau de pe fortificație. De pe Movila Malahov răbuf-

nină tunurile, mai mult ca sigur încărcate cu mitralii. Atunci mulțimea aceea se opri și se împărți în două: unii o luară la fugă în desordine spre valurile bastionului Doi, alții se dădură puțin înapoi și se opriră. Se auziră împușcături.

Venia se plecă asupra trupului lui Mihail. Pe cămașa albă a mortului răsărise o pată roșie. Își sărută fratele pe buzele însângerate, desprinse de pe pieptul lui „Crucea sfântului Gheorghe", îi ridică de jos arma și, aruncându-și-o pe umăr, o luă la fugă... Auzi în urma lui țipete. Trecând fără grabă peste val, soldații francezi din trupele de rezervă urcau spre observator... Port drapelul înfipse în val tricolorul francez...

Venia ieșea în goana mare din observator când auzi un nechezat jalnic, dureros. Cu dârlogii răsuciți în jurul stâlpului de care fusese legat, calul lui Nahimov se smucea și fornăia. Cerea parcă ajutor... Venia desfăcu dârlogii, se sui în șea și porni spre Movila Malahov. In urma lui răsunară imediat câteva focuri trase de pe observator și gloanțele îi șuierară pe deasupra capului. Băiatul se lipi atunci de coama calului și chiui căzăcește, iar calul o luă la galop încotro vedea cu ochii, pentrucă Venia îi lăsase frâu liber. Coti spre șoseaua Sapernaia și lăsă Movila Malahov la stânga, în urmă. Când ajunse la povârnișul râpei Documilor, Venia o luă la trap pe marginea drumului: zărise alergând în fața lui unul după altul soldații cu armele în mâini. In fruntea lor, călare și învârtind sabia în aer, venea generalul Hrulev care, cu capul întors spre ostașii lui, striga:

— Inainte, băieți! Să salvăm „Camciatca"! Mai repede, băieți!

Și soldații alergau gâfâind în zăngănitul armelor: în urma generalului, gornistul cu goarna pe umăr venea în galop.

Venia se apropie de podul Ciortov și legă calul în locul unde și-l lăsa deobicei amiralul când venea la Movila Ma-

lahov. Se însera. Pe bastion era învălmășeala obișnuită în timpul schimbului de garnizoană. Se trăgea din flancul stâng spre vâlceaua Chilen. Peste podeț, într'un grup de „marinărese" cu legături în mâini o zări pe maică-sa. Ținea o oală legată într'o basma. Venise cu celelalte femei să aducă de mâncare băieților ei.

— Mămico! L-au omorît pe Mihail! strigă el cu lacrimi în ochi, alergând spre Ana. A murit... Mi-a spus să-i spun lui tătucu...

Chipul Anei împietri. Când băiețelul ajunse la ea, Ana căzu în genunchi și-și lipi fața de pieptul lui. Oala cu mâncare căzu jos...

„Marinăresele" făcură cerc în jurul lor. Ana plângea acum cu hohote.

— Nu plânge, mămico, nu plânge! Am priceput că Mișa vroia să-i spună lui tătucu că a plătit datoria pentru el...

Ana îl strânse cu și mai multă putere la pieptul ei. Celelalte femei vorbeau între ele în șoaptă, ștergându-și lacrimile. Una dintre ele spuse:

— Lasă, Ana, că n'a murit numai al tău. Și al meu e acolo.

Ana se ridică și răspunse:

— Toți au să-și plătească datoria. Hai, fiule, să-i spunem și lui taică-tău. E în adăpost cu Pavel Stepanovici... Să afle și ei ce-ai văzut tu la observator...

Și Ana, însoțită de Venia, se îndreptă spre adăpostul comandantului bastionului Cornilov; în fața adăpostului zăriră stând pe o bancă pe Nahimov, pe Totleben și pe Vasilcicov. In apropierea lor se aflau câțiva ofițeri și ofițeri de legătură care așteptau ordinele. Totleben discuta ceva cu Vasilcicov și Nahimov îl asculta în tăcere. In spatele lui Nahimov, cu mantaua lui de ploaie pe mână, stătea Andrei Mogucenco.

Ţinându-l pe fiul ei de umeri, Ana îl împinse înainte şi nu se opri decât în faţa lui Nahimov. Când îl văzu pe Venia, Nahimov zâmbi încurcat; apoi se întoarse spre Totleben.

— Dece vrei să te duci singur la reduta Volînsc?

— Ca să aflu în ale cui mâini se află în prezent.

— Mai important ar fi să ştim ce se petrece la observatorul „Camciatca". Uite, în faţa dumitale se află un sol venit de acolo... Elev marinar, tu ai plecat de pe „Camciatca" după noi, nu-i aşa?

— Da! răspunse Venia, şi începu să povestească destul de încurcat, dealtfel, tot ce văzuse acolo.

Pe observatorul „Camciatca" flutură acum drapelul francez... Sunt mulţi francezi... N'au izbutit să strice tunurile... Nici Venia n'a apucat să-şi strice „căţeluşul" lui de aramă... Generalul Hrulev pornise să salveze „Camciatca" cu un batalion de infanterie...

Amintindu-şi însă de cel mai important lucru pe care trebuia să-l spună, Venia îşi scoase de pe umăr arma fratelui său, o puse cu patul pe pământ şi privind peste capul lui Nahimov drept în ochii tatălui său adăugă:

— Mişa a căzut. A rămas acolo. Asta-i arma lui. Mi-a spus cu limbă de moarte să-ţi spun: „Fugi şi spune-i lui tata..."

Dar Venia simţi mâinile maică-si strângându-i cu putere umerii şi tăcu. Nu avea curajul să spună ceeace bănuia el. Turburat îşi mută privirea asupra chipului lui Nahimov şi încheie astfel:

— Eu, excelenţă, am fugit dela observator călare pe calul dumneavoastră... L-am legat aici, lângă podeţul Ciortov.

Apoi, îşi mută iar privirile asupra tatălui său, şi când îl văzu, înţelese că bătrânul ghicise. Îi tremurau pleoapele şi era limpede că se străduia să nu izbucnească în plâns.

Nahimov se ridică de pe bancă, se descoperi şi, plecându-şi capul, căzu pe gânduri. Venia aştepta cu teamă în suflet. Nu ştia ce va spune Nahimov.

Amiralul îşi înălţă capul, dar pe faţa lui nu se citea nici zâmbet, nici tristeţe. Parcă îi era tot chipul scăldat în lumină. Uitându-se liniştit la Ana, rosti:

— Ne vom face cu toţii datoria faţă de patrie cu cinste şi până la capăt. Aici vom muri cu toţii. Nici eu nu voi pleca de aici...

Apoi, întâlnind privirea lui Venia, adăugă zâmbind:

— Iţi mulţumesc, elev marinar, că mi-ai adus calul. Iţi rămân dator.

Venia lovi cu patul puştii de pământ.

— Arma s'o dai tatălui tău! termină serios şi repezit Nahimov şi, întorcându-se spre Totleben, începu să discute cu el despre treburile lor.

— Cred, Eduard Ivanovici, că ar trebui să pornim spre bateria Zabalcansc. Dacă Hrulev va reuşi să-i scoată pe francezi de pe observator, duşmanul nu va mai putea stăpâni nici redutele de dincolo de vâlceaua Chilen. Eşti şi dumneata de acord? îl întrebă Nahimov şi Vasilcicov.

— Sigur! răspunse în grabă acesta. Cine înafara colonelului Totleben poate vedea mai clar situaţia redutelor şi a acţiunilor ce trebue întreprinse acolo...

Venia întinse lui Mogucenco arma lui Mihail şi bătrânul, luând-o pe umăr ca şi cum ar fi fost a lui, porni în pas tineresc spre podeţul Ciortov. Ana păşea alături de el. Elevul Mogucenco îi urma vădit nemulţumit. Părinţii uitaseră cu totul de el şi începuseră să vorbească între ei.

— Acum, Ondre, ţi-ai plătit datoria... rosti cu jale Ana.

— Datoria mi-am plătit-o, e drept, dar dobânzile? Sunt un bătrân tâmpit, Ana. Credeam că e aşa de uşor! Că n'are a face! Că dacă n'o să am eu prilejul, o să plătească băiatul pentru mine! Dar nu-i aşa. Fiecare trebue să-şi plătească singur datoria, precum bine a spus Pavel Stepanovici.

Ana oftă :

— Tu vorbeşti de tine, pe câtă vreme Pavel Stepanovici a vorbit de trecut ! Când s'a aruncat după tine să te scape, şi-a îndeplinit datoria lui, că fiecare avem câte o datorie ! Mişa, lumina ochilor mei, şi-a îndeplinit datoria lui, dar nu pe a ta !

— Ia nu mă mai dăscăli ! răspunse supărat Mogucenco. Ce crezi că nu ştiu ce datorie am faţă de serviciu ? Ba ştiu ! Dar mai ştiu că datoria lui de serviciu nu-i cerea micimanului Nahimov să dea drumul în larg unei bărci pe furtună pentru a salva un matroz ! Mă rog, cine era timonierul Andrei Mogucenco ? A fost matroz şi este un matroz reangajat. Eu îmi cunosc datoria. Dar micimanul Nahimov a ajuns amiralul Nahimov. Dacă moare el, ce-o să se întâmple cu noi, toţi ceilalţi ? Fără el se termină totul ! Chiar şi Sevastopolul !

— Vai de mine, vai de mine !... oftă Ana. Şi eu care n'am cu ce să-mi plătesc datoriile ! N'am nimic. Sunt o sărăcie !

Andrei Mogucenco tăcu un răstimp, apoi adăugă în şoaptă :

— Tu, Ana, ţi-ai plătit datoriile. Ţie ţi se iartă totul...

Fiindcă nu pricepea nimic din vorba părinţilor lui, Venia era supărat. In cele din urmă le aminti că este şi el acolo :

— Tot îi daţi zor cu „datorii, datorii"... şi mie mi-a rămas „căţeluşul" acolo, la observator ! Ce fel de tunar mai sunt acum ? Credeam că amiralul o să-mi dea mie arma lui Mişa, şi când colo, el a dat-o tatii, care e om bătrân ! Dacă ştiam, nici n'o mai luam ! Ce-ţi trebue ţie arma ?

Mogucenco se întoarse atunci spre Venia şi-i răspunse supărat :

— Cum la ce-mi foloseşte ? Asta-i bună ! Trebue sau nu să lupt în locul lui Mihail ?!...

ASALTUL

Generalul Hrulev izbutise să-i respingă pe francezi din observatorul „Camciatca", dar avea numai două batalioane la dispoziţie şi asta era prea puţin ca să se poată menţine. Când francezii trimiseră din nou la atac câteva regimente de infanterie sprijinite de un foc înverşunat încrucişat, tras de toate bateriile lor, Hrulev se retrase. Francezii nu-l urmăriră în retragere, mulţumindu-se doar să tragă focuri de puşcă în urma lui. Când ajunse la bateria Zabalcansc, Totleben se convinse că redutele din vâlceaua Chilen erau ocupate de numeroase trupe franceze, lucru pe care-l raportă generalului Hrulev.

In dimineaţa următoare, Hrulev veni cu o propunere: să atace fortificaţiile pierdute. Totleben şi Nahimov însă nu erau de acord, pentrucă la acest atac, ei n'ar fi putut aduna decât douăsprezece batalioane contra treizeci şi şase de batalioane ale corpului francez care ocupase înălţimile din faţa Movilei Malahov.

După ce pierdură observatorul „Camciatca", prinţul Gorciacov trimise ţarului o scrisoare desnădăjduită:

„Situaţia mea începe să devină disperată... In clipa de faţă nu mai am decât un gând: cum să părăsim Sevastopolul fără covârşitoarea pierdere de peste douăzeci de mii de oameni. In ceeace priveşte navele şi artileria, nu le vom putea în niciun caz salva. Mă îngrozesc... Nu mă gândesc decât la modalitatea de a putea scoate pe vitejii apărători ai Sevastopolului de aici, fără a expune mai bine de jumătate din ei pieirii..."

Matrozii, soldaţii şi populaţia din Corabelnaia însă nu se gândeau să părăsească Sevastopolul. Sub conducerea lui Totleben începuseră să construiască dincolo de Movila Malahov un nou punct de sprijin, care ducea dela port la golful Iujnîi unde Totleben proiectase un val adaptat pentru apărare cu arme şi artilerie. Partea de jos a Corabelnaiei

se transformase într'un retranşament, adică într'o fortificaţie interioară, în care apărătorii oraşului puteau rezista un timp, în caz că inamicul ar fi ocupat Movila Malahov. Totleben recunoscuse că apărarea bateriei Zabalcansc, care era mult prea avansată în poziţiile duşmanului, era acum de prisos. Tunurile de pe baterie fură deci aruncate în golf şi bateria părăsită, iar podul de peste vâlceaua Chilen desfăcut. In schimb, munca pentru întărirea apărării dintre râpa Docurilor şi golful Balşaia clocotea zi şi noapte: valurile fuseseră tăiate de noi ambrazuri pentru tunurile de calibru foarte mare. Pentru cazul unui asalt, se construiseră în părţile sudice nişte barbete, adică nişte platforme pentru tunurile de câmp. Se înălţaseră apoi pe lângă valuri bancbete pentru puşcaşi, şi pe toată întinderea retranşamentului, pe o lungime de peste un kilometru, se făcuse o ridicătură din pietre puse unele peste altele şi acoperite cu pământ adus de departe în saci, pe măsură ce lucrările înaintau. Toată această muncă uriaşă fusese însă imposibil de executat numai cu soldaţii. Luaseră parte la lucrare toţi locuitorii Corabelnaiei.

Plin de încredere, Nahimov spunea:

— Chiar dacă inamicul va ocupa oraşul, noi vom putea rezista pe Movila Malahov încă o lună!

După ce ocupase observatorul „Camciatca", Pelicier se pregătea să ia cu asalt Movila Malahov. Sigur de succes, era încredinţat că ocuparea movilei va aduce după sine şi căderea Sevastopolului.

Comandantul suprem al trupelor engleze, lordul Raglan, fixase ziua asaltului la 6 Iunie — ziua aniversării luptei dela Waterloo. Scopul lui era ca victoria asupra Sevastopolului să şteargă tristele amintiri ale înfrângerii suferite de francezi în 1815.

Canonada începu în zorii zilei de 5 Iunie. Era al patrulea bombardament asupra Sevastopolului, tot atât de puternic ca şi celelalte trei. Ziua toată şi noaptea ce a urmat,

inamicul bombardă neîntrerupt liniile de apărare, Corabelnaia şi oraşul. In noaptea de 5 spre 6 Iunie, bombardamentul continua încă. Navele duşmane, care se apropiaseră de intrarea în port, trăgeau asupra oraşului, asupra bateriilor de coastă şi prin foc de anfiladă trăgeau asupra vaselor din golf. Pe Gorodscaia cădea o ploaie de obuze incendiare şi de rachete. In oraş izbucniseră incendii...

Sevastopolul răspundea slab la canonadă, cruţându-şi pulberea pentru asalt. Toate sforţările populaţiei dela periferia Corabelnaiei, ale marinarilor şi ale soldaţilor, erau îndreptate numai în vederea reparării fortificaţiilor avariate.

Sevastopolul suferea nu numai de lipsa de pulbere, dar şi de armiacina [1] necesară. Incepură să confecţioneze acum săculeţele trebuincioase la încărcarea tunurilor din cămăşile de flanelă ale vâslaşilor amiralităţii. Nu mai aveau ghiulele pentru tunurile de marină de treizeci şi şase de funturi, când îşi aduseră aminte că în timpul instrucţiei de artilerie trăseseră ani de zile în valurile de pe fortificaţii, ţintele aflându-se pe Severnaia. Atunci săpară valul şi scoaseră la iveală câteva mii de ghiulele. Pentru tunurile de mare calibru făcură în loc de ghiulele obuze din bombe incendiare umplute cu nisip. Copiii — băieţi şi fete — adunau sau desgropau din pământ gloanţele şi le predau la arsenal. In timp ce „culegeau" ciuperci — cum spuneau ei — nimereau uneori în plin foc şi plăteau tribut cu vieţile lor tinere. Cu toate acestea, muniţia tot nu ajungea. Trebuia cruţată, păstrată, pentru clipa asaltului. Iată dece oraşul răspundea slab canonadei şi focului de arme al inamicului.

Până la urmă însă, Pelicier fu indus în eroare de focul atât de puţin susţinut al bateriilor Sevastopolului şi hotărî ca în ziua de 6 Iunie, odată cu revărsatul zorilor, să pornească la asalt, fără a reîncepe canonada. Voia să cucerească Movila Malahov prin surprindere.

---

[1] Armiacina — un fel de postav grosolan de lână care se întrebuinţează la încărcarea tunurilor. (N. R.)

In întâmpinarea francezilor ieşiră însă, noaptea, pândele din Sevastopol. Când miji de ziuă, cei care stăteau la pândă deasupra Camciatcăi raportară generalului Hrulev că în vale se masau importante forţe inamice şi pândele îşi îndreptară imediat focul asupra liniei înaintate a francezilor. Inamicul, descoperit, fu silit să pornească înainte de ora fixată la asaltul flancului stâng al fortificaţiilor din Corabelnaia, bastioanele Unu şi Doi. Navele ruseşti intrară în gurile golfului Chilen şi deschiseră un puternic foc asupra inamicului. Incepură să tragă şi bateriile din Severnaia. Focul de pe nave şi baterii, pricinuind francezilor mari pierderi, îi sili să se retragă — fără să fi putut ajunge la bastioane — şi să se ascundă în vâlceaua Chilen.

Atacul prin surprindere nu le-a reuşit. Pelicier sosise călare pe „Muntele Verde" (nume dat de francezi observatorului „Camciatca") tocmai când asaltul asupra flancului stâng fusese respins şi când de pe „Muntele Verde" se înălţau trei rachete — semnalul asaltului general. Francezii înaintau acum din trei părţi spre Movila Malahov. Englezii atacau bastionul Trei.

Apărătorii movilei întâmpinară trupele duşmane cu un puternic foc de artilerie şi de puşcă. Câmpul din faţa movilei era presărat cu morţi. Coloanele sdrobite ale francezilor se transformară într'o masă desordonată. Izbutiră totuşi să atingă şanţurile cărării din stânga movilei, şi cu ajutorul scărilor de asalt, se căţărară pe val. Dar aici se afla Nahimov, care ordonă: „La baionete" şi francezii fură întâmpinaţi de focul tras la gura ţevii, de pietre şi de schije de obuze. Siliţi să se retragă, îşi mai repetară de două ori atacul asupra părţii stângi a movilei, dar fără succes. In timpul luptelor care aveau să ducă la respingerea ultimului atac, căzu răpus de câteva gloanţe Andrei Mogucenco, subofiţerul reangajat din echipajul 36.

In centru, două atacuri asupra bastionului Cornilov

fură respinse prin foc de mitralie şi cu foc de puşcă, cu mari pierderi pentru francezi. In partea din dreapta a movilei, francezii obţinură o victorie vremelnică. Cucerind bateria Jerva, ajunseră la povârnişul apusean al movilei unde, cu o noapte în urmă, cea mai mare parte a clădirilor fusese distrusă de obuze. Casa lui Mogucenco avea geamurile sparte ; un obuz de cinci puduri pătrunsese prin acoperişul de olane şi, explodând în pod, dărâmase tavanul. Venia se afla în timpul acesta la bastion. Ana şi Nataşa cărau pământ pentru repararea valului dintre movilă şi bastionul Doi. Şi din celelalte case plecaseră toţi.

Generalul Hrulev ajunse la bateria Jerva cu un batalion din regimentul Sevsc tocmai în clipa în care francezii întorceau tunurile împotriva celei de a doua linii de fortificaţii interioare de pe Corabelnaia, îi izgoni din baterie şi-i urmări cu foc de mitralii trase de tunuri. Francezii care apucaseră să intre în periferie, văzându-se izolaţi, se ascunseră prin case şi prin magazii şi începură să tragă cu puştile. Fiecare căsuţă în parte trebuia luată cu asalt. Dar numai cu greu izbutiră soldaţii regimentelor Sevsc şi Poltava, împreună cu matrozii echipajului 36 să-i scoată de acolo. Căzură prizonieri cu ocazia asta câteva zeci de soldaţi duşmani.

Atacul englezilor asupra bastionului Trei fusese deasemenea respins, cu mari pierderi pentru duşman. Spre orele şase dimineaţa, atacurile inamicului încetară.

Asaltul întreprins de francezi şi de englezi în ziua aniversării luptei dela Waterloo nu izbutise.

Pentru strălucita victorie din 6 Iunie se făcură numeroase avansări în grad, se acordară decoraţii şi bani. Soldaţilor li se dădură câte două ruble de cap şi trei „Crucea sfântul Gheorghe" de companie.

Amiralului Nahimov i se alocară şase mii de ruble lunar rentă viageră, înafara soldei. „Ce-mi trebue mie bani ? spuse el. Mai bine mi-ar trimite obuze !"

Andrei Mogucenco fu înhumat pe Severnaia, alături de Honia. Nahimov îşi petrecu bătrânul lui tovarăş până la mormânt şi ordonă să i se pună în sicriu decoraţia militară scoasă de pe pieptul lui Mihail Mogucenco, căzut la datorie pe observatorul „Camciatca".

Asaltul vlăguise forţele ambelor tabere. Acum domnea liniştea. Artileria inamică îşi încetase focul aproape complet, iar cei din Sevastopol îşi cruţau pulberea. Totuşi, în zilele de linişte, inamicul îşi continua lucrările de asediu. Tranşeele ruseşti şi cele ale inamicului se apropiau tot mai mult. Sub focul de arme al puşcaşilor inamici, lucrările pentru întărirea fortificaţiilor din Corabelnaia continuau. Ca nişte cârtiţe, minerii intrau sub pământ, înfundând galeriile cu butoaie de pulbere pentru a arunca în aer tranşeele inamice.

In ziua de 7 Iunie, generalul Totleben fu rănit de explozia unui obuz pe Movila Malahov şi medicii îi prescriseră „repaos", dar a doua zi generalul inginer apăru la baterie pentru a da instrucţiuni minerilor. Apoi urcă dealul spre Movila Malahov, dar fu observat de puşcaşii inamici şi gloanţele începură să şuiere în jurul lui, rănindu-l la picior. Frizerul sanitar, chemat în grabă, tăie cizma şi descoperi o rană făcută de un glonte care trecuse prin picior. După ce fu pansat, Totleben se culcă pe targa pregătită, se întinse cât mai comod, îşi aprinse o ţigară şi porunci să fie dus acasă. Deşi suferea din cauza rănii, Totleben continua să conducă lucrările de apărare, chiar fără a fi de faţă. Nu era însă acelaşi lucru, pentrucă marinarii, soldaţii şi poporul erau învăţaţi să-l vadă alături de Nahimov, în toate punctele în care Sevastopolul era direct ameninţat. Nahimov rămăsese singur. Il înconjura pe Totleben cu o îngrijire plină de atenţie, îi împodobea camera cu flori şi îl vizita des.

Intr'un rând se duse la bolnav din cale afară de supărat.

— Ai auzit? Ce mârşăvie!! îi strigă el din prag.

— Nu, n'am auzit nimic! îi răspunse zâmbind Totleben. Despre ce mârşăvie mai e vorba?

— Se pregătesc să construiască un pod peste golful Balşaia! Generalul inginer Buchmeyer şi-a găsit în sfârşit un rost! A întocmit un proiect pentru un pod de lemn...

— Se vede că i-a ordonat prinţul Gorciacov să-l facă, nu-i aşa? Pentrucă Buchmeyer nu face decât ceeace i se ordonă. Eu te înţeleg, şi ştiu dece eşti furios: construirea acestui pod înseamnă părăsirea Sevastopolului! Am înţeles bine sau nu?

— Important nu e ce înţelegem noi, ci ceeace vor înţelege matrozii şi soldaţii... „Stânga împrejur şi... valea! Aruncaţi tot şi vă salvaţi." Asta au să înţeleagă ei! Când noi n'am mai fi avut de rezistat decât trei luni, pentrucă în Septembrie, inamicul va ridica asediul, în orice caz, şi se va cără acasă, căci nu va putea să suporte încă o iarnă!

— Bine, dar gândeşte-te cât ne-ar costa aceste trei luni de rezistenţă!

— Oricât ne-ar costa! Cinstea şi onoarea Rusiei sunt de un milion de ori mai scumpe!

— Pavel Stepanovici, hai să vorbim serios. Să cântărim lucrurile din toate punctele de vedere.

Şi Totleben îşi lăsă mâna pe genunchiul lui Nahimov.

— Vezi dumneata, eu am acum mult timp liber — continuă Totleben — stau în pat şi mă gândesc. Putem noi oare să mai salvăm Sevastopolul?

Nahimov îi asvârli mâna de pe genunchi, sări în picioare şi începu să măsoare încăperea cu paşi mari.

— Cum, cum — strigă el măsurând camera dela un capăt la altul — şi dumneata? Tocmai dumneata? Dumneata, dumneata vorbeşti aşa? ţipă el ameninţător şi se opri în faţa patului lui Totleben.

— Da, eu spun asta, deşi ştiu că te doare ceeace spun, dragul meu... Stai jos şi ascultă-mă liniştit! Omul când

stă în picioare are mai puțin echilibru... Să nu-ți fie teamă de pod. N'o să te folosești de el pentru fugă. Voi, marinarii, sunteți mai mult ai viitorului Rusiei, decât ai trecutului ei, și nu puteți fi înlocuiți. Infanteria poate aduce la Sevastopol și zece divizii, la nevoie, dar marina niciun om măcar! In nouă luni, din treizeci de mii de matrozi am pierdut peste douăzeci de mii de suflete, ceeace înseamnă că până în luna Septembrie vor mai rămâne la Sevastopol o mână de oameni. Trebue să privim în față adevărul — oricât ar fi de trist.

— Rațiunea dumitale spune ceeace simte și inima mea. Mă doare totuși când aud asta dela dumneata, Totleben, pentrucă asta înseamnă că nu ne mai rămâne decât un singur lucru — moartea!

Totleben întârzie cu răspunsul. Până la urmă șopti:

— Pentru mine, Pavel Stepanovici, e limpede un singur lucru: Sevastopolul va rezista atâta timp cât vei fi dumneata în picioare. Dorința mea este să mă însănătoșesc cât mai repede și să mă întorc lângă dumneata. Situația nu e chiar atât de disperată...

— Vrei să mă consolezi? Ce rost mai are?

— Nici eu, nici dumneata nu avem nevoie de consolări. Spun că mai e o speranță. Inecatul se agață și de un fir de pai, și pentru noi, acum, acest fir de pai este — orice s'ar spune — armata din Crimeea. Lasă soldații să viseze, pentrucă asta este chezășia hotărîrii lor în luptă. Lasă-i să spere că printr'o sforțare desnădăjduită vor ieși din acest război desgustător. Oamenii noștri vor lupta cu vitejie și hotărîre... Se pare că Gorciacov are de gând să repete lupta de pe Alma; asta înseamnă din nou speranța că vom termina printr'o singură lovitură — bătălia generală. Să nu-i aducem nicio vină. Orice jucător de cărți, când se vede într'o situație disperată, aruncă atu-ul. Sau pierde tot, sau câștigă, indiferent de ceeace se va întâmpla! Pentrucă trebue

să ieşi din joc cu orice preţ! Nici Suvorov n'ar fi putut câştiga bătălia generală dacă în locul lui Bagration ar fi fost Nozdrev, şi în locul lui Cutuzov, Cicicov [1], suflete moarte şi unul şi altul.

FIRUL DE PAI

— Dar unde e firul acela de pai? îl întrerupse nerăbdător Nahimov. Dă-mi-l!

— Poftim! Iată-l. Gorciacov nu poate câştiga bătălia generală. O va da, dar o va pierde. Până una alta, însă, nu e încă hotărît şi în timpul acesta oamenii noştri mor, seceraţi de boli şi de focul inamicului. Suntem nevoiţi să ne ţinem soldaţii pregătiţi, chiar pe linia de fortificaţii, în aşteptarea asaltului. Şi pierderile noastre sunt mari. Cauza e limpede! Oricât de curios s'ar părea la început, cetatea Sevastopolului e prea mică pentru forţele noastre, deşi forţele noastre sunt insuficiente. Pare paradoxal, nu? Dar ascultă aici: Dacă pe fiecare dintre liniile de fortificaţii existente, am plasa de două ori mai mulţi soldaţi decât avem acum, am fi de două ori mai slabi şi, prin urmare, pierderile noastre ar creşte de două ori. Aceasta pentrucă ţinta în care ar trage inamicul ar fi mai compactă. Asta înseamnă că armata de uscat care, deocamdată, este rezerva garnizoanei cetăţii şi-i completează pierderile — ne este necesară. Noi am putea însă dispune mai bine de forţele ei, dacă am putea impune acestei armate să muncească fără întrerupere, aşa cum muncesc pe bastioane artileriştii, puşcaşii şi infanteria noastră. De unde alt paradox: pentru aceasta linia fortificaţiilor noastre ar trebui lungită, deşi cu forţele de care dispunem abia le putem menţine pe acelea pe care le apărăm în prezent!

— Bine... dar paiul? strigă Nahimov. Salvează-mă, sau mă înec în potopul cuvintelor dumitale! Mai pe scurt!

---

[1] Nozdrev şi Cicicov — eroi din „Suflete moarte" de N. Gogol. (N. R.)

Fără să răspundă la ironia interlocutorului său, Totleben continuă:

— Armata noastră nu poate câştiga bătălia generală, dar în momentul de faţă, forţele noastre sunt suficiente pentru a putea respinge pe inamic din flancul nostru stâng. Să întărim artileria de pe Movila Malahov şi din flancul nostru stâng să reluăm, printr'un atac, observatorul „Camciatca" şi redutele din spatele vâlcelei Chilen, să punem stăpânire pe înălţimile care despart această vale de valea Laboratornaia, să construim un şir întreg de noi redute orientate cu faţa spre dreapta şi să le înarmăm, într'un cuvânt, să lungim linia fortificaţiilor noastre şi să obligăm trupele de uscat să lucreze pe această linie — iată ceeace mai putem face, iată ceeace ne va mări de două ori forţele! In genere, spusele mele concordă cu părerea generalului inginer Buchmeyer. Asta înseamnă, dragul meu, că noi doi, dumneata şi cu mine, vom putea întinde un pod spre statul major al lui Gorciacov. Şi sper că n'ai nimic împotriva unui astfel de pod!... Dacă Gorciacov nu ne ascultă pe noi singuri, atunci ne va asculta când îl vom avea şi pe Buchmeyer alături de noi. Ăsta-i paiul!

Nahimov se ridică, se uită la piciorul bandajat al lui Totleben şi spuse:

— Scoală-te mai repede din pat! Nu mă pot lipsi de dumneata. La revedere, prietene! Mai ai nevoie de ceva?

— Nu. Mulţumesc, am tot ce-mi trebue. Şi aşa mă cam răsfăţaţi...

Timp de aproape o lună după crunta înfrângere suferită în ziua de 6 Iunie, inamicul se furişa spre Sevastopol prin zigzagurile tranşeelor, pentru a-şi repeta asaltul dela o distanţă mult mai mică. Focul de artilerie slăbise — numai asupra Corabelnaiei inamicul mai trăgea aproape o mie de obuze pe zi.

Sevastopolul răspundea slab, doar atât cât era necesar pentru a împiedica lucrările inamicului.

Venise vremea zilelor de cuptor şi a nopţilor înnăbuşitoare. Seara, unităţile de uscat se împrăştiau cântând prin bastioane — obicei introdus de generalul Hrulev. Schimburile se făceau în sunetele îmbărbătătoare ale muzicilor militare.

In dimineaţa zilei de 28 Iunie, inamicul începu să bombardeze susţinut bastionul Trei, ceeace nelinişti pe apărătorii lui. In zilele din urmă, focul duşman fusese concentrat asupra Corabelnaiei, şi se părea că gândul la atacul asupra bastionului Trei fusese deocamdată abandonat de către inamic.

Vestea a fost transmisă lui Nahimov care răspunse: „Vin imediat la voi." Şi într'adevăr, după o jumătate de ceas era colo. Se aşeză pe o bancă, lângă adăpostul amiralului Panfilov şi discuta cu ofiţerii de infanterie şi de marină care-l înconjurară, când deodată răsună strigătul semnalizatorului: „Obuz. La noi!" şi toţi cei care se aflau lângă el, în frunte cu aghiotantul lui Coltovschi, dădură fuga spre adăpost. Nahimov rămase singur la locul lui şi nici nu se clinti atunci când obuzul explodă împroşcând cu o ploaie de schije, de pietre şi de praf locul din faţa băncii unde, cu câteva clipe în urmă, se aflaseră cei ce fugiseră la adăpost. Când ieşiră afară şi-l zăriră pe Nahimov viu şi nevătămat, alergară spre el, care cu strigăte de bucurie, care cu dojeni că nu se fereşte.

— Fleacuri! le-o tăie Nahimov şi îşi continuă discuţia întreruptă de explozia obuzului.

BĂTRÂNEŢEA

După ce dădu dispoziţiuni la bastionul Trei, Nahimov, însoţit de locotenentul Coltovschi, porni spre Movila Malahov. Deasupra capetelor lor şuierau şi bâzâiau gloanţele care ricoşau apoi în pietre, stârnind norişori de praf. Nahimov nu-şi grăbea căluţul supus, şi Coltovschi, vrând-ne-

vrând, îl urma la pas pe partea stângă. Coltovschi se temea, dar nu atât pentru el cât pentru amiral.

— Pavel Stepanovici, daţi-mi voie să vă pun deschis o întrebare, începu el. Cum de aţi putut să rămâneţi pe loc când a căzut obuzul?... Eu, drept să vă spun, am alergat ca un copilandru drept în adăpost...

— Ca un copilandru? Vezi, tocmai asta e! Eu însă sunt bătrân! Adevărul e că n'am apucat că mă sperii! Asta-i totul! Sunt sigur că dumneata, Pavluşa, nu uiţi niciodată ce trebue să faci cu mâinile, aşa e? Pe câtă vreme eu pun mâna pe clanţă cu gândul să deschid uşa. o deschid, fac un pas înainte, dar mâna am uitat s'o mai iau de pe clanţă. O clipă după ce te-ai uitat la soare, pata neagră din ochi dispare. Mie însă îmi întunecă acum vederea cinci-zece minute. Iată, m'am uitat la dumneata, şi m'am întors — dar îţi văd mereu chipul pe drum... Da, nu degeaba mi se socoteşte o lună, un an! Am îmbătrânit cu zece ani!

Uimit de mărturisirea lui Nahimov, locotenentul exclamă:

— Sunteţi socotit drept un fatalist!

— Oare? Fatalistul disprețuește primejdia pentrucă crede în soartă. După părerea mea însă, omul e liber să trăiască şi să moară aşa cum vrea.

— Să mor! Căutaţi moartea? Dumnezeule! exclamă îndurerat Coltovschi.

— Lasă fleacurile! Dece s'o caut? Moartea nu ne-o poate lua nimeni niciunuia dintre noi! E caraghios să fii îngrijorat din cauza ei. Eu vreau să trăiesc... Viaţa mi-e dragă... Pavluşa, nu e plăcut oare să călătoreşti alături de un tânăr ca dumneata? Orice am face, oriunde ne-am ascunde, cu orice ne-am acoperi, ne vom arăta slăbiciunea firii. Un om cu sufletul curat, un om cinstit, va aştepta întotdeauna moartea liniştit şi vesel. Numai laşul se teme de moarte.

Coltovschi nu-l mai întrebă nimic. Nahimov tăcu şi el, privind în sus, pe deasupra Movilei Malahov, la cerul brăzdat, unde, printre norii alburii, sburau nişte vulturi.

Ajungând la podeţul Ciortov. Nahimov sări de pe cal şi matrozii făcură imediat cerc în jurul lui. Elevul marinar Mogucenco al patrulea prinse calul de dârlogi şi-l legă de un stâlp.

Matrozii se grăbiră, care mai de care, să-i pună întrebări :

— E adevărat că la francezi a venit Napoleon, că mai zilele trecute a sosit un vapor cu elice, salutat de întreaga flotă ? Cică Napoleon ar fi sosit cu el !

— E adevărat că dacă o fi să ne retragem o să se facă un pod peste golf ? Să însemne asta că s'a zis cu flota şi cu Sevastopolul ?

— Cărăm mii de grinzi, toate căruţele au fost rechiziţionate pentru transportul de cherestea, dar pulbere n'avem. Unde sunt obuzele ?

Nahimov le răspunse pe rând tuturor.

— Napoleon n'are ce căuta la noi. Şi apoi, n'are decât să poftească. Să vadă şi el că nu sunt în stare să cucerească Sevastopolul nici de pe mare, nici de pe uscat. Că se va construi un pod. e adevărat. Avem nevoie de el pentru transportul materialelor de război, şi pentru trecerea trupelor dinspre Severnaia în oraş, în caz de asalt. Cât priveşte pulberea şi obuzele, stăm prost. Trebue să le cruţăm. La părăsirea Sevastopolului nici să nu vă gândiţi. Matrozi ! Nu eu trebue să vă vorbesc despre actele voastre de eroism ! Incă de pe vremea în care am purtat epoleţii de miciman, am fost martorul strădaniei voastre. Ştiu că sunteţi gata să vă jertfiţi viaţa la primul cuvânt ! Să salvăm Sevastopolul ! Datorită vouă, voi avea fericirea să-mi văd pavilionul Fluturând pe arborele gabier cu aceeaşi cinste cu care l-am văzut fluturând şi până acum. Prieteni ! Să dovedim franţuzului că aţi rămas aceiaşi bravi ostaşi pe care îi cunosc din tinereţe. Iar pentru felul în care luptaţi, vă mulţumesc !

— Noi îţi mulţumim, Pavel Stepanovici ! răspunseră matrozii.

După ce mai stătu de vorbă cu matrozii, Nahimov se îndreptă spre bancheta din colţul avansat al bastionului. Elevul marinar Mogucenco al patrulea alergă la el şi-i arătă un ochian împodobit cu desenele colorate ale fanioanelor de semnalizator.

— Uitaţi-vă, excelenţă, ce moştenire mi-a lăsat tatăl meu ! Eu aş fi bun de semnalizator, căci tot n'am nicio ocupaţie... Porunciţi, Pavel Stepanovici, să mi se scrie un ucaz !

Nahimov se uită cu coada ochiului la ochianul lui Venia şi-i răspunse :

— Ce fel de semnalizator ai putea fi, băiete ? Nici nu te vezi de pe banchetă peste parapetul tranşeei...

— N'aveţi nicio grijă, excelenţă, că mă descurc eu. Mă sui pe un taburet ! Se vede doar foarte bine...

— Atunci, semnalizator, hai să mă uit la francezi prin ochianul tău...

— Dar în ucaz au să mă treacă ? Că trebue neapărat să stea scris în ucaz ! Oho ! Mogucenco al patrulea semnalizator ! Hai, Pavel Stepanovici, hai colo, pe bancheta unde mi-am pus taburetul...

De bucurie, Venia uitase de respectul cuvenit faţă de gradele superioare. Îi vârî lui Nahimov ochianul în mână şi, luându-l de mâna cealaltă, îl trase spre bancheta pe care îşi fixase de val taburetul.

Zâmbind, Nahimov se duse spre locul în care-l trăgea elevul şi-i spuse din mers aghiotantului său :

— Locotenent, înscrie-l pe elevul marinar Mogucenco al patrulea semnalizator la bastionul Cornilov.

SĂRBĂTORIŢII

Aflând că Nahimov sosise la baterie, căpitanul de rangul I Chern, comandantul Movilei Malahov, şi locotenentul Piotr Lesli, comandantul bateriei, se grăbiră să-i iasă în

întâmpinare. Chern raportă că la bastion totul e în ordine şi apoi, dorind să-l vadă pe Nahimov cât mai departe de locul acela primejdios, adăugă :

— La noi se ţine azi slujba de sfântul Petru şi Pavel... Nu doriţi şi dumneavoastră, Pavel Stepanovici, s'o ascultaţi?

— Dacă vreţi, duceţi-vă, că nu vă reţin ! îi răspunse scurt amiralul.

Chern se înclină, dar rămase lângă el, dornic să împartă cu el primejdia.

Nahimov se uită la Lesli, zâmbi şi exclamă :

— Ehei ! Uitasem că mâine e ziua dumitale, Petia ! Mâine e doar „Petru şi Pavel" ! Uitasem, dar vezi, tot mi-am adus aminte şi ţi-am pregătit un dar frumos. Ai să-l vezi...

— Dar mie ? făcu bosuflându-se ca un copil locotenentul Pavel Coltovschi.

— Cum, tot mâine e şi ziua dumitale ?

— Da !

— Atunci o să ai şi dumneata o surpriză !

Izbucniră cu toţii în râs. Inclinându-se, Lesli îi spuse amiralului :

— Pavel Stepanovici, vă rog să poftiţi mâine la mine, la o plăcintă, aici la baterie.

— Mulţumesc ! Nu voi întârzia să te felicit...

— Bine, dar mâine e şi ziua dumneavoastră, Pavel Stepanovici ! spuse căpitanul Chern. Vă felicit cu ocazia zilei numelui dumneavoastră !

Nahimov făcu un gest cu mâna.

— Cei cu numele de Petre şi Pavel sunt ca frunza şi iarba, aruncă el enervat.

Lui Venia, care asculta, îi părea rău că nu este şi el un Petre sau un Pavel. Ar fi vrut şi el să-şi sărbătorească numele : acasă nu i-l sărbătoriseră niciodată...

Între timp, tunarul Strioma încărcase un tun greu pentru a trage o salvă în prezenţa amiralului. Văzând că totul

e gata, Venia își smulse ochianul din mâna lui Nahimov:

— Numai o clipă! Vi-l dau înapoi! Numai să văd unde nimerește!...

Venia sări pe taburet și fixându-și ochianul de parapet, își lipi ochiul de el. Tunul răbufni. Salva bubui asurzitor...

— Oh, ce mi i-a mai svârlit în sus! strigă băiețelul în clipa în care se auzi sgomotul exploziei în tranșeele inamice. Trei au sărit în sus și s'au dat peste cap. Ia uitați-vă la ei, excelență, cum mai fug! Ca gândacii!

Nahimov luă ochianul din mâinile elevului și se aplecă asupra lui. Șapca albă, care-i ieșea pe deasupra parapetului, se vedea de departe și atrase atenția pușcașilor francezi. Un glonte nimeri într'un sac de pământ aflat lângă Nahimov.

— Pavel Stepanovici, scoateți-vă șapca, că țintesc în dumneavoastră, îl sfătui micul semnalizator.

Alte câteva gloanțe șuierară pe alături.

— Trag în dumneavoastră, domnule amiral! Dați-vă jos de pe banchetă! strigă Chern cu un ton aproape de comandă.

Dar Nahimov, fără a ține seama de sfaturile lor, continua să se uite prin ochian, când, deodată, cu un țipăt ușor căzu pe spate, scăpând ochianul din mâini. Șapca îi lunecă de pe cap, descoperind deasupra ochiului drept o pată mică de sânge...

Venia rămase uluit. Nu-și dădea bine seama ce se întâmplase. O clipă încremeniră și toți ceilalți. Apoi ridicară trupul lui Nahimov și-l purtară spre ruinele turnului Belîi, unde era totdeauna de serviciu o soră de caritate. Când îl pansă, sora văzu că glontele îi perforase capul: pe ceafă sângele țâșnea din rana deschisă prin care ieșise glontele. Nahimov respira cu greu.

Vestea nenorocirii trecu ca fulgerul prin bastion. Pe când treceau rănitul peste podețul Ciortov, mulțimea adunată porni după targă, descoperindu-se. Locul în care avu-

sese loc tedeumul şi unde aflase Venia că o lună la Sevastopol va fi socotită un an era acum pustiu. Lângă iconostas nu mai rămăsese nimeni. Toată lumea pornise după targa cu Nahimov. Numai preotul şi cu diaconul mai roboteau în jurul icoanei, înclinându-se şi cântând, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat...

Nahimov fu adus la capul Pavlovschi, de unde fu transportat într'o şalupă pe Severnaia. Medicii care-l consultară declarară că rana e mortală.

Rănitul nu-şi mai recăpătă cunoştinţa, deşi deschidea uneori ochii, mişcându-şi încet buzele uscate ca şi cum ar fi vrut să spună ceva. Cineva, crezând că vrea să bea, îi aduse un pahar cu apă. Dar Nahimov ridică mâna şi îndepărtă paharul...

Mai bine de douăzeci şi patru de ore se luptă Nahimov cu moartea. In jurul clădirii în care era instalat spitalul se înghesuia în tăcere o mulţime de soldaţi şi matrozi.

La amiaza zilei de 30 Iunie, Nahimov îşi dădu sufletul.

INMORMANTAREA

Sicriul cu trupul lui Nahimov fu suit pe un catafalc aşezat într'o şalupă.

Amiralul Nahimov trecu pentru ultima oară apele de smaragd ale golfului Sevastopol şi navele pe lângă care trecea îşi înclinau drapelele salutându-l cu numărul de salve care i se cuveneau în timpul vieţii. Echipajele stăteau sus, în formaţie şi cu capetele descoperite.

Dela cheiul Grafschi până la fosta lui locuinţă, situată pe deal, sicriul fu dus de marinari.

Trupul fu acoperit cu un uriaş drapel dela prova navei „Maria", ciuruit de gloanţe în lupta dela Sinope.

In capul sicriului fură puse cruciş trei pavilioane de amiral. Dacă ar fi putut deschide ochii, Nahimov ar fi zărit prin uşa larg deschisă a salonului care da într'o verandă

spre grădina plină de trandafiri târzii — marea, pe care unduiau valurile uşoare ca solzii argintii — întunecată în zare de umbrele navelor duşmane, bătute de soare.

Zile şi nopţi dearândul se perindară prin locuinţa lui Nahimov şiruri neîntrerupte de soldaţi, matrozi, ofiţeri, marinărese, locuitori din Corabelnaia, cucoane dela oraş şi pescari greci, cu nevestele şi copiii lor.

Inmormântarea fusese fixată pentru 1 Iulie. Pe cealaltă parte a străzii în care se afla locuinţa amiralului, se rânduiseră, în formaţie, două batalioane, unul de infanterie şi unul unit de marină, precum şi o baterie de tunuri de câmp.

Din casă şi până la biserică şi din biserică până la înălţimea Gorodscaia, unde i se pregătise mormântul alături de Istomin, Cornilov şi Lazarev, sicriul fu dus pe braţe. Ceremonia înmormântării ţinu până seara târziu din cauza miilor de oameni care doreau să-l mai vadă odată şi să-i aducă ultimul lor salut. Clopotele sunau a jale, cântecele de înmormântare îţi rupeau inima, sunetele stridente ale trompetelor acopereau hohotele de plâns şi bocetele femeilor. Nori grei şi întunecaţi învolburau cerul. Vântul începuse să bată dinspre mare. In zgomotul salvelor de salut ale batalioanelor şi ale tunurilor de pe nava „Constantin", trupul lui Nahimov fu coborît în mormânt. Inamicul aflase ce groaznică nenorocire se abătuse asupra Sevastopolului. Cât ţinu înmormântarea, bateriile duşmane păstrară linişte.

— A plecat stăpânul şi ne-a rămas casa fără conducător, rosti unul dintre acei care-l petrecură pe amiral până la locaşul lui de veci.

Şi nu odată se mai auziră cuvintele acestea. Iar gândul, pe care unii nu aveau curajul să-l rostească cu glas tare, îi frământa pe toţi.

Ţintuit la pat, Totleben n'a putut lua parte la înmor-

mântarea prietenului său. Încă înainte de înhumarea lui Nahimov, Totleben scrise soției sale:

„Inima Sevastopolului a încetat să mai bată".

RÂUL CIORNÎI

Comandantul suprem, Corciacov, își dădea seama că nu putea părăsi Sevastopolul fără o bătălie generală și, urmând sfatul țarului Alexandru al II-lea, convocă consiliul militar. In scrisoarea sa către Gorciacov, țarul recunoștea că trebue să se întreprindă ceva *„ca să se pună odată capăt acestui îngrozitor măcel, care putea avea până la urmă o grea influență asupra moralului garnizoanei".*

Convocându-și generalii, Gorciacov le arătă cum înțelege el situația lucrărilor și le propuse să-i aducă a doua zi răspunsul lor în scris. Căutând să mai câștige timp, îi întrebă dacă trebue să continue lupta de apărare a Sevastopolului ca și până acum, sau să treacă la ofensivă hotărîtă, imediat după sosirea întăririlor care și porniseră între timp spre Crimeea. In acest din urmă caz, Gorciacov voia să știe: ce acțiuni să întreprindă și când.

A doua zi, generalii îi aduseră răspunsurile lor. Majoritatea era pentru ofensiva peste râul Ciornîi. Osten-Sachen propunea părăsirea Sevastopolului, acțiunile viitoare urmând să aibă loc, cu toată armata, în câmp. Generalul inginer Buchmeyer socotea necesară combinarea ofensivei de peste râul Ciornîi cu atacul dat dinspre Corabelnaia.

Generalul Hrulev propuse trei planuri de acțiune diferite, dar fără a lua o poziție hotărîtă, era totuși pentru ofensiva dinspre Corabelnaia.

Trăgând concluziile impuse de diversitatea părerilor expuse de generali, Gorciacov își avea hotărîrea gata pregătită: *„Pornesc împotriva inamicului,* scrisese el încă din ajun ministrului de război. *Chiar dacă nu voi proceda în felul acesta, Sevastopolul tot va cădea."* Și adăugă mai de-

parte că după el, unul, acțiunea aceasta n'avea sorți de izbândă. Expediind țarului o telegramă despre hotărîrea luată conform părerii majorității consiliului militar, care era pentru începerea unui atac asupra inamicului dinspre râul Ciornîi, Gorciacov voia să afle și părerea generalului adjutant Totleben, care cu mult timp înainte de moartea lui Nahimov fusese dus la Belbec. Dece nu-i ceruse părerea înainte, în același timp, în care ceruse dela ceilalți să-i dea răspunsuri în scris ? Ușor de înțeles : era sigur că Totleben îi va da un răspuns limpede, de necombătut și întemeiat. Și cu prilejul întrevederii lor, Totleben îl convinsese că un atac asupra pozițiilor inamice, inaccesibile dinspre râul Ciornîi, ar fi absurd. Pentru Totleben singura soluție acceptabilă era un atac prin surprindere dinspre Corabelnaia, după ce vor fi concentrat acolo într'un singur mănunchi toate forțele infanteriei.

Gorciacov fusese gata să renunțe atunci la „absurd", dar când se întoarse acasă, unde era sub influența „sufletelor moarte" care roiau în statul lui major, înclină din nou spre prima lui hotărîre, deși era convins că victoria e imposibilă.

Atacul fusese fixat pentru noaptea de 3 spre 4 August. In zorii zilei de 4 August, trupele rusești trecură râul Ciornîi și atacară pozițiile inamice. Soldații luptau cu vitejie, dar cu toate sforțările lor nu izbutiră să cucerească înălțimile munților Sapun și Fediuhin. Se simțea lipsa unității de voință care să concentreze spre un singur scop forțele împrăștiate. Generalii acționau fiecare separat...

Lupta, în care se vărsară râuri de sânge, fu catastrofală. Sfârșitul Sevastopolului se apropia cu pași repezi. Gorciacov se decise să părăsească Iujnaia în clipa în care podul peste golful Balșaia va fi gata.

Inamicul continua să tragă asupra orașului cu traiectorii scurte din mortiere grele. In oraș nu mai rămase niciun colțișor care să nu fi fost bătut de focul lui. Gorodscaia era pustie. In Corabelnaia mai rămăseseră foarte puțini locui-

tori, pentrucă în partea aceea a oraşului focul era deosebit de puternic. Atelierele din docuri, incendiate de focurile inamicului, ardeau.

Mocrousenco se mutase cu soţia sa în Severnaia, unde îşi construise o baracă, în noul „oraş" care răsărise pe deal, în spatele fortificaţiilor nordice, iar Ana locuia acum cu Nataşa, în „palatul" lui Strioma. Venia era semnalizator la bastionul Cornilov, deşi în această calitate nu mai avea aproape nimic de făcut. Nu-i mai trebuia ochian, deoarece tranşeele francezilor se aflau la numai cincizeci de paşi de Movila Malahov şi obuzele cădeau pe bastion atât de des, încât nu mai era cu putinţă să le determini direcţia şi locul căderii. Francezii concentraseră asupra movilei focurile a peste cincizeci de tunuri grele şi a unui număr aproape egal de mortiere de calibru mare.

In zorii zilei de 24 August începuse o canonadă care le întrecu pe toate celelalte. Sevastopolul fu învăluit într'un nor atât de gros de fum, încât ascunse cu totul soarele, care răsărise. Uneori, inamicul îşi întrerupea canonada pentru scurt timp, dar cu un ţel mârşav : în clipele de acalmie, la bastioane, în aşteptarea asaltului, soseau trupe proaspete, şi inamicul alesese clipele acelea ca să le decimeze.

Canonada continua şi în timpul nopţii, împiedicând repararea stricăciunilor. In oraş izbucniră câteva incendii. In port ardeau vasele aprinse de rachete. Movila Malahov răspundea slab la focul inamicului, cruţând pulberea şi oamenii, pentru a putea face faţă unui eventual asalt.

Spre ziuă, movila amuţise de tot. Valul frontal al bastionului Cornilov fusese ras până la pământ de obuze, iar şanţul astupat. Fascinele şi gabioanele uscate luaseră foc şi flăcările ameninţau pulberăriile. Nu mai putea fi vorba să ţii pas cu canonada inamicului. Acum, toate sforţările erau îndreptate spre stingerea incendiului şi salvarea pulberăriilor.

In noaptea de 26 August, canonada mai slăbi întrucâtva. Se credea că inamicul pregăteşte pentru a doua zi, ziua ani-

versării luptei dela Borodino, un asalt general. Oamenii de pe movilă își curățară toată noaptea ambrazurile pentru a putea respinge asaltul cu mitraliere.

Inamicul însă nu se încumetă să atace, mulțumindu-se toată ziua cu foc de artilerie. Pe movilă căzură butoiașe cu pulbere aruncate din tranșeele dușmane cu ajutorul fugaselor. Unul explodă și strică valul pe o lungime de douăzeci de pași. Un altul aruncă în aer un adăpost cu obuze.

De pe movilă, focul încetă. Apărătorii ei rătăceau pe colina răscolită de bombardament, neștiind de ce să se apuce. Pretutindeni zăceau trupurile celor uciși. Răniții gemeau. Nu puteau fi însă evacuați, deoarece tot povârnișul apusean era sub focul tunurilor și puștilor dușmane.

TURNUL BELII

Spre seară femeile marinarilor izbutiră să ajungă pe movilă. Unele își aduseră copiii, ca să-și ia rămas bun dela tații lor. Ana și Natașa aduseră pentru Venia și Strioma câte ceva de mâncare și două căldări cu apă pentru toți. Când văzură apa, soldații și matrozii le înconjurară rugându-le să le dea măcar o înghițitură. Trecându-le din mână în mână, căldările se goliră într'o clipă. Strioma nu vru să mănânce nimic și Venia făcu la fel, deși murea de foame.

— De mâncare ne arde? Ați face bine să vă duceți acasă, că ne-om descurca noi și fără voi! bombăni Venia răgușit și abia mișcându-și limba în gură de oboseală.

— Casa noastră e acum aici, lângă voi. Unde sunteți voi, acolo e și casa noastră! răspunse Natașa în numele ei și al maică-si, lipindu-se de bărbatul ei.

Mama îl trase pe Venia la piept și-l îmbrățișă:

— Măi ostașule, te clatini pe picioare!... Unde ți-e ochianul, semnalizatorule? îl întrebă ea.

— L-am îngropat. Cine ştie, se mai întâmplă ceva şi se sparge! Uite, aici, sub piatra asta, nu mai e în primejdie...

— Hai, dragul meu, să te mai odihneşti, să dormi niţel! Rămân eu aici de pază...

Şi maică-sa îl duse în adăpost. Băiatul nu se împotrivi.

In adăpost era înghesuială, şi fumul de tutun gros, să-l tai cu cuţitul. Abia se mai găsi un locşor şi pentru Venia Maică-sa îl aşează pe un pat, vârîndu-l cu greu între doi soldaţi care dormeau stând în capul oaselor.

— Mămico, să nu pleci, că dorm numai o clipă, mormăi Venia. Ai grijă să mă trezeşti când o începe asaltul... Nici eu, nici Stroima n'am închis ochii de două nopţi... nici eu, nici...

Venia adormise.

In zorii zilei de 27 August, pândele, plecând din locurile de veghe de noapte, comunicară că în tranşeele inamice se observă o aglomerare de trupe în uniforme de gală. Dimineaţa, sub protecţia unei puternice canonade a bateriilor, inamicul ocupă cu forţe puternice tranşeele cele mai apropiate de fortificaţiile Sevastopolului, iar la amiază începu asaltul întregii linii de fortăreţe — dela golful Chilen, din flancul stâng, până la bastionul Cinci din flancul drept. După un semnal, focul tunurilor încetă dintr'odată şi francezii porniră la atac în lanţuri strânse de trăgători. Lovitura principală era îndreptată împotriva Movilei Malahov, spre care o divizie întreagă — până la zece mii de baionete — se năpusti cu strigăte asurzitoare. Tunurile de pe movilă nu apucară să tragă decât o singură salvă cu mitraliera, pentrucă francezii năvăliră în bastion peste şanţul care fusese astupat. In interiorul observatorului începu lupta la baionetă. Fiecare luptător rus trebuia să se bată cu trei-patru francezi...

Pierzându-şi toţi comandanţii, infanteriştii şi un grup mic de matrozi se retraseră spre retranşamentul de lângă movilă. In faţa ruinelor turnului Belîi flutură tricolorul

francez, înfipt în val. De pe movilă, puhoiul năvalnic al francezilor se revărsa în stânga, spre bastionul Doi şi în dreapta spre bateria Jerva. In acelaşi timp, francezii atacară frontul şi bastionul Doi, dar fură respinşi într'un contraatac. Intre Movila Malahov şi bastionul Doi, francezii dădură peste cap câteva companii ruse de infanterie, pătrunseră peste valul retranşamentului şi năvăliră în Corabelnaia.

Generalul Hrulev introduse în luptă rezervele scoţând împotriva inamicului tunurile de câmp. Prin focul de mitralie şi cu baionete, francezii fură scoşi din retranşament şi alungaţi din bastionul Doi. Incercară cu ajutorul forţelor proaspete să repete asaltul asupra bastionului, dar fură respinşi din nou printr'un contraatac şi prin focuri trase de bastionul Unu şi de vasele sosite în apropierea gurii golfului Chilen. Francezii ar fi vrut să sprijine asaltul cu focul artileriei de câmp, dar cum ocupaseră poziţiile astea sub focul de puşcă şi mitralie al apărătorilor oraşului, artileria franceză nu le-a putut veni în ajutor şi, părăsind patru tunuri, francezii se retraseră sub protecţia bateriilor de asediu. Până la ora trei, asaltul fu respins.

Vântul puternic dinspre miazănoapte stârnea nori de praf. Din cauza fumului şi a vântului, nu-ţi mai puteai da seama care e situaţia în celelalte sectoare de luptă.

Englezii îşi începură atacul abia după ce zăriră pe Movila Malahov tricolorul francez. Atacul lor însă nu izbuti : fură respinşi pe toată linia, cu mari pierderi.

Francezii porniseră şi asaltul asupra bastioanelor Patru şi Cinci, dar fură deasemenea aruncaţi înapoi în tranşeele lor.

Generalul Hrulev intenţiona acum să reia şi Movila Malahov din mâinile francezilor. Adunând companiile rezervelor dela trei regimente, descălecă şi îşi conduse personal soldaţii la asaltul movilei, atacând-o din spate. Asaltul acesta din vale era mult mai greu decât cel întreprins de francezi, care porniseră din faţa bastionului, peste şan-

ţul astupat şi valurile dărâmate. Atacanţii trebuiau să treacă şanţul şi să facă o spărtură în val. Francezii trăgeau în ei de aproape. Coloana pornise la luptă plină de avânt şi de bărbăţie. Primele rânduri fură secerate, dar coloana înainta. Oamenii îşi scoaseră baionetele, când deodată Hrulev fu rănit la mână şi la cap şi nu mai putu să comande. Trupele se opriră, dădură înapoi şi se ascunseră în dărâmăturile caselor de pe povârnişul de miazănoapte al movilei. Pierzând mult sânge, Hrulev predă comanda generalului Lîsenco şi părăsi câmpul de bătaie. Lîsenco îşi duse soldaţii la un al doilea atac, dar fu rănit mortal. Toţi ofiţerii din cadrul companiilor fură ucişi. In locul lui Lîsenco veni generalul Iuferov care porni pentru a treia oară la asalt. Atacând cu disperare, soldaţii reuşiră să pătrundă în bastion. Se încinse o aprigă luptă la baionete. Iuferov lupta în fruntea coloanei. Francezii îl înconjurară, strigându-i să se predea. Iuferov le răspunse printr'o lovitură de sabie şi căzu mort, străpuns de câteva baionete.

Francezii izgoniră din bastion rămăşiţele în desordine ale trupelor ruseşti şi se apucară să astupe spărtura din val.

Dimineaţa, Gorciacov se afla în cazemata bateriei Nicolaevscaia, unde nu era nicio primejdie. Aflând că Hrulev fusese rănit, comandantul suprem îl numi pe generalul Martinau comandant al tuturor trupelor de pe Corabelnaia şi-i ordonă să elibereze Movila Malahov. Martinau aduse la bastion numai două regimente, care porniră la atac nu trăgând, ci bătând din tobe! Martinau căzu grav rănit.

Trupele de pe Corabelnaia rămaseră fără comandant. Intreg povârnişul movilei era acoperit de trupurile celor ucişi. Dar soldaţii strigau:

— Daţi-ne cartuşe! Conduceţi-ne în luptă!

Francezii îndreptară spre bastionul Cornilov puternice forţe. Soldaţii ruşi — grupuri de matrozi şi pionieri, uneori fără ofiţeri — încercau să pătrundă în bastion, dar pieriră până la unul.

Toate eforturile făcute pentru recucerirea Movilei Malahov rămaseră fără izbândă.

Din turnul Belîi de pe movilă, nu mai rămăsese neatins decât catul de jos, acoperit cu o boltă groasă, şi în care se adăpostise o mână de soldaţi şi matrozi, cu trei tineri ofiţeri care-i comandau, şi doi elevi de şcoală navală. In totul patruzeci de oameni. În coridorul îngust dela intrare făceau de pază matrozi înarmaţi cu lungi suliţe de abordaj...

Francezii erau acum adevăraţii stăpâni ai movilei. Totuşi, din meterezele turnului Belîi porneau încă gloanţe ucigătoare... Cădeau mai mult ofiţeri. Cei rămaşi în turn ştiau în cine să tragă. In zadar trăgeau francezii asupra meterezelor, deoarece soldaţii astupau meterezele cu saltele şi perne, şi lăsând doar câteva mici deschizături prin care se scoteau ţevile puştilor, trăgeau mai departe.

Generalul Mac-Mahon ordonă luarea turnului prin asalt. Francezii dădură năvală spre intrări, sparseră uşile şi năuciţi se năpustiră în coridorul îngust al turnului.

Indrăzneţii căzură însă străpunşi de suliţele matrozilor şi trupurile lor, îngrămădite unul peste altul, blocau intrarea. Mac-Mahon porunci atunci să se pună vreascuri uscate în jurul turnului şi să li se dea foc, cu intenţia de a asfixia pe cei rămaşi înăuntru. Focul izbucni.

Insă, spre marea mirare a francezilor, de sus, de pe turn, începură să sboare asupra mormanelor de vreascuri aprinse bucăţi de scânduri, butoaie goale şi ciubăre de lemn : asediaţii se căţăraseră pe creasta dărâmăturilor acoperite cu tot felul de boarfe şi aruncau de acolo materiale uşor inflamabile, pentru a înteţi focul. Duşmanul înţelese că dispreţuind moartea, asediaţii căutau să întindă incendiul, pentru ca focul să ajungă la pulberăria de alături. Francezii se grăbiră să stingă focul şi punând la intrarea în turn un mortier, începură să tragă înăuntru, cu grenade. După un timp, împuşcăturile din turn încetară.

Francezii intrară atunci cu multă băgare de seamă în coridor. Sub bolţile cazematei, în care se auzeau gemetele

răniților, găsiră cincisprezece oameni. Ceilalți zăceau morți pe lespezile de piatră ale cazematei. Patruzeci de oameni apăraseră vreme de cinci ceasuri ultimul reazim al Movilei Malahov, ocupată de o divizie întreagă de francezi!

Seara, pe la șase, canonada se mai potoli, dar împușcăturile răsunau încă pe întreaga linie a frontului.

Intre timp, Gorciacov străbătuse cu o șalupă golful Iujnîi și trecuse cu suita pe cheiul Corabelnaia, unde la adăpostul clădirilor vechi, pe jumătate distruse, se făcea apelul luptătorilor. Se grupau și se adunau în formații rămășițele regimentelor care respinseseră asediul. Bunacuviință cerea din partea comandantului suprem să se arate pe linia de foc. Aruncând o privire asupra drapelului francez de pe Movila Malahov, comandantul suprem se întoarse la bateria Nicolaevsc, unde semnă ordinul de evacuare a Sevastopolului și dispoziția dinainte pregătită pentru trecerea trupelor în cursul nopții pe Severnaia. Cei din Gorodscaia — pe pod, iar cei din Corabelnaia — pe vase și șalande.

Conform dispoziției, urma ca după plecarea trupelor, tunurile din bastioane să fie distruse, pulberăriile aruncate în aer, orașul incendiat, iar vasele (cu excepția vapoarelor), scufundate imediat după terminarea operațiilor de evacuare.

VISUL

Venia dormea, cum doarme un om în toată firea, mort de oboseală — un somn adânc, fără vise. Când cineva doarme atât de adânc, se spune deobicei că „nu-l poți trezi nici cu tunul", sau: „doarme ca un mort". Dintr'un somn atât de adânc nu trebue să-l trezești niciodată brusc, pentrucă înainte de a deschide ochii omul trebue neapărat să viseze ceva. Așa s'a întâmplat și cu Venia, care simți deodată că se leagănă pe valurile ușoare ale mării. Deschizând ochii, se pomeni într'o barcă grosolană, unsă cu catran, sub pânza roșcată, vopsită cu coajă fiartă de stejar. La ca-

pătul catargului, în loc de pavilion — o aripă cenuşie de pasăre. Vântul rece stârnea valuri înalte şi, spulberând spuma de pe crestele lor, îţi biciuia obrajii cu stropi reci ca ghiaţa. Venia înţelese imediat că se află pe marea Varegă, despre care maică-sa îi spusese poveşti minunate. Barca în care se afla era un „şlep" de comerţ cu pânze roşii, „o minune"! Elevul marinar nu mai era elev, ci „zuioc", dar stătea tot în locul în care se cuvine să stea un elev marinar când se află pe un şlep comercial, adică în „cuşca câinelui", lângă catarg. Băiatul îşi aminti dintr'odată toate aceste cuvinte hazlii. Se uita spre cârmă şi o văzu pe maică-sa. Ana ţinea în mâna ei puternică „timona", căreia şi acum îi spunea atât de hazliu „pogudalo", aşa cum ştia ea că i se zicea în trecut. Era îmbrăcată într'o scurtă galbenă de muşama, cu o pălărie din acelaşi material, iar în picioare nişte cizme grele pescăreşti. Cu buzele strânse, Ana privea cu o căutătură aspră înainte... Se uită şi Venia într'acolo şi zări aproape, aproape de tot, nişte stânci repezi, cu pete albe de zăpadă printre crăpături şi încununate de spuma albă a valurilor...

— Mamă, unde mergem? strigă Venia speriat.

— A! Te-ai trezit! Ce, te-a luat cu frig?... Ai răbdare, fiule, ai răbdare! Ţărmul e aproape!

„Şlepul" înainta acum spre stâncile care se înălţau din valuri ca un zid de netrecut.

— Incotro mergem, mamă?

— Acasă!...

„Şlepul" se izbi de stâncă, un val îl svârli în sus şi-l mai lovi odată de piatră. Catargul se prăbuşi, vântul sfărmă pânza şi o duse; totul se scufundă în sgomotul asurzitor al valurilor. Venia fu luat de un val, care-l duse în larg...

Făcând o sforţare aproape supraomenească, băieţelul se trezi şi zări în faţa lui chipul încruntat şi trist al maică-si. Îşi legase capul până deasupra sprâncenelor cu o basma albă, de sub care i se prelingea pe obraz o dâră subţire de sânge.

— Ei, te-ai trezit? îl întrebă Ana zâmbind. Şi noi care ne gândeam că ducem un mort acasă...

Maică-sa îl ducea de subţioară şi Natașa de picioare...

— Mamă, unde mergem?

— La capul Pavlovschi.

— Da Strioma unde-i?

— Acolo unde trebue să fie, pe movilă...

Smucindu-se ca un sălbatic, Venia scăpă din mâinile maică-si, căzu pe drumul asfaltat, se ridică repede şi vru să fugă, dar se clătină. Il dureau îngrozitor mâinile şi picioarele...

— Incotro? strigă ameninţătoare Ana prinzându-l de mână. Ajunge! Te-ai jucat destul! Acum, gata!

Şi îi trase o palmă răsunătoare. Venia se simţi din nou mic, la fel de mic cum fusese cu un an în urmă. Incepu să plângă. Lipindu-se de maică-sa, întrebă:

— Ce-i cu Strioma?

— Strioma a murit! îi spuse Natașa în şoaptă.

Şi ţinându-l de mână, cele două femei porniră prin praf în întâmpinarea vântului tăios, spre capul Pavlovschi.

Se lăsa seara. Pe acelaşi drum pe care înaintau ei, rătăceau soldaţi desarmaţi, se târau umbre întunecate de oameni care duceau saci în spinare, alergau plângând femei şi copii.

— Hei, avem noroc! „Vladimir" e tras la mal! exclamă Ana. Puntea superioară a vasului gemea de lume. Vaporul fluieră strident şi începu să dea din lopeţile roţilor, pregătindu-se de plecare. De pe punte, comandantul strigă prin megafon către şalanda care se afla în spate, înţesată şi ea de oameni:

— Coboară scara!

— Înţeles, coboară scara! se răspunse de pe şalandă.

Ana cu fiica şi cu băiatul ei năvăli pe vapor urcând pe schelă. Cum se urcară, parapetul fu lăsat.

— Ridică ancora!

— Înţeles!

Motorul începu să dudue, puntea se cutremură, fumul răbufni pe coș. Mergând în *marche-arière* pe parâma de acostare dela prova se întoarse greu cu pupa împotriva vântului.

— Aruncați ancora!

— Am înțeles!

Mașina din față începu și ea să dudue, și vasul trăgând de garlin se îndreptă spre Severnaia, cu șalanda remorcată... Rânjind la strigătele grosolane ale oamenilor, Ana răzbi cu mare greutate dela bord spre mijlocul punții, unde nu era parcă atâta înghesuială. Oamenii se așezară pe colacii de frânghie; răniții zăceau pe puntea goală, oftând și gemând... Toți se uitau îndărăt, spre Sevastopol. Pe Gorodscaia izbucniseră incendii și în lumina lor, norii joși păreau sângerii. Pe cer se profila în semicerc focul rachetelor.

— Ia uitați-vă, fraților! Ce s'o fi petrecând acolo, în munți? strigă deodată cineva de pe punte.

— Vai, dragii mei, ce o fi asta?

Și privirile tuturor se îndreptară spre povârnișul golfului Iujnîi. Dela mal se târau spre creste, șerpuind, șerpi de foc. Când să ajungă sus, se stinseră, și peste o clipă se înălțară spre cer, unul după altul, uriași snopi de foc. Cineva de pe puntea vasului răcni sălbatic, și ca un răspuns parcă, de pe Corabelnaia răsunară, sguduitoare, asurzitoare, puternice explozii... Cei de pe punte însoțiră exploziile cu plânsete și bocete.

— Tăcere! strigă prin megafon comandantul aflat pe punte. Se aruncă în aer pulberăriile. Nu e nicio primejdie! Nu mai țipați! Din cauza voastră nu se mai aud ordinele!... Ei, cei de pe șaland, aruncați parâmele la țărm!

— Am înțeles, parâmele la țărm!

Venia tremura vargă de frig.

— Mămico, spuse cu o sfială de copil, elevul marinar, îmi dai voie să mă duc la Trifon, în cabina motorului, să mă mai încălzesc?

— Du-te, dar să nu stai mult. Ia seama, vaporul acostează numaidecât....

Băiatul își făcu drum spre spiraiul dela cala de mașini, și își dădu drumul pe scăricica dreaptă, lunecând pe balustrada netedă. Trifon se șterse de unsoare și-i strânse puternic mâinile.

— Ce grozăvii, măi frate! spuse Venia. Ai auzit cum mai bubuia? S'a dat ordin să aruncăm pulberăriile în aer. Dela golf și până sus am făcut cărări din pulbere și le-am dat foc...

— Dar tu ai șters-o la timp, nu-i așa?

— Au rămas acolo numai voluntari. Strioma a murit... Noi am făcut treaba cea mai grea. Nu e cine știe ce greutate să dai foc!

— Și Strioma a căzut? Ce grozăvie! Și bordurile noastre au treizeci de găuri! spuse elevul marinar dela mașini, Trifon Mogucenco. Toată ziua am tras în francezi, când din tribord, când din babord. Lângă vâlceaua Chilen am culcat la pământ câteva mii! Și noi, câte am mai îndurat! Ba „maximă înainte" ba „stop", ba „minimă înapoi"...

Răsună clopotul, iar din megafonul de deasupra cârmei, la care făcea de serviciu ajutorul de mecanic, se auzi o voce înfundată:

— Stop!

— Înțeles, stop! răspunse mecanicul și întoarse cârma. Cilindrii mașinilor se opriră și strălucitoarele pistoane nu se mai ascunseră în ei.

— Jumătate viteză înapoi!

— Înțeles! Jumătate viteză înapoi! Elev marinar! Unge lagărele de sprijin!

— Înțeles, ung lagărele de sprijin! răspunse Trifon și luă tulumbița.

Vasul „Vladimir" acosta lângă punțile din Severnaia, lângă vâlceaua Curinaia. Lumea debarcă în fugă. Răniții fură duși pe chei.

Moartă de oboseală, Natașa se așeză plângând pe un colac de funie.

— Eu nu cobor, mămico! Omoară-mă, dar nu cobor... mă întorc la el!...

— Hai, fetițo, lasă mofturile! Cu ce ai mai putea să-l ajuți? Mortul dela groapă nu se mai întoarce! căuta Ana s'o liniștească.

— Nu pot, mămico! Cine să-i închidă ochii? Cine să-i dea ultima sărutare? O să-l bage într'o groapă... Dar unde — nimeni n'o să-mi spună, nimeni, nenorocita de mine...

Ana se așeză alături de fiică-sa și mângâind-o, încerca s'o liniștească.

— Fetița mea prostuță, încotro s'o luăm? Unde să-l găsim?... Știi că acolo-s dușmanii. Au să-și bată joc de tine.

Sirena de pe „Vladimir" sună de plecare. Un matroz se apropie de ele:

— Ce v'ați așezat aici, frumoaselor? Ne întoarcem înapoi, pe Corabelnaia.

— Intr'acolo mergem și noi! îi răspunse Ana.

— Ați uitat cumva ceva acasă?

— Da, din graba mare uitarăm giuvaerurile.

— Ce să-i faci! Dacă aveți chef de plimbare, plimbați-vă. Azi, călătoria e gratuită!...

„Vladimir" se desprinse de chei și se îndreptă spre capul Pavlovschi, ducând la remorcă șalanda goală...

Oamenii de pe mal făceau gură. Strigau: „Mai repede, hai mai repede!"

— Trebue să mă duc să-l chem pe Venia, spuse Ana: dacă ne ducem, apoi să ne ducem cu toții...

— Mămico, să vezi cum îmi bate inima!...

Și Natașa, luând mâna mamei, o lipi cu putere de pieptul ei. Ana înlemni. După o clipă însă șopti:

— Prostuțo! Nu inima ta bate așa! Ci... copilul! Vaporul fluieră, întrebător parcă. Pe malul capului începu să se legene egal, liniștit, felinarul sentinelei care arătând va-

sului locul în care va trebui să acosteze „Vladimir" lipi șalanda de mal și se așeză cu bordul spre ea. In clipa următoare oamenii năvăliră și pe șalandă și pe vas.

— Ce zici, fetițo, mai plecăm după Strioma? o întrebă cu duioșie Ana.

Natașa duse mâna mamei la buze și îi sărută palma în timp ce lacrimi grele lunecară pe mâna bătrânei.

— Nu, mamă! Se vede că așa mi-a fost soarta, răspunse Natașa cu o voce gravă.

„Vladimir" îmbarcă oamenii de pe mal și porni în cursă spre Severnaia.

*

* *

Când în zori, pe pontonul de peste golful Severnîi, trecu ultima unitate de infanterie, inginerul, care avea sarcina să organizeze trecerea peste apă, spuse comandantului:

— Dumneata ești ultimul. Dumneata pui punct. Desfac podul.

Dar pentru fiecare dintre apărătorii Movilei Malahov care scăpase cu viață, trecerea pe podul salvator spre Severnaia nu era nici sfârșitul, nici „punct".

Când ești istovit și te nimerești pe o cărare de munte din Crimeea spre Iaila, iar creasta e încă departe, nimic nu e mai odihnitor decât să te oprești, să te întorci cu fața spre drumul rămas în urmă, și să tragi adânc aer în piept. Atunci, urcușul care-l ai de făcut nu te mai poate înfricoșa.

In amurgul acela, după care aveau să vină alte zări, în liniștea neobișnuit de apăsătoare, așa făcea fiecare apărător al Sevastopolului. Se oprea și întorcându-se cu fața spre ruinele fumegânde ale orașului, se descoperea, își lăsa obrajii arși de focul luptelor în adierea proaspătă a brizei și-și spunea: „Nu, n'am pus punct. Nu ăsta e sfârșitul. Apărarea Sevastopolului continuă. Mai avem de urcat".

CAPITOLUL 1

	Pag.		Pag.
Norul negru	3	Foc la magazia de muniții	17
Prâslea	6	Dușmanul debarcă . . .	20
Prima victorie	8	Patru cufere	23
Se deslănțue furtuna . .	14	O răbufnire	26

CAPITOLUL 2

Ghiulceaua	31	Cele optsprezece uniforme	46
„Bastionul fetelor" . .	36	Corăbioara de argint .	48
Cucul	40		

CAPITOLUL 3

Libertatea femeii . . .	51	Miroase a praf de pușcă	62
Datoria de marinar . .	54	Alarma	66
Crucișătorul „Creisser"	56	O nucă tare	69
„Un om la apă!" . . .	60	„Alteța Sa"	73

CAPITOLUL 4

O dimineață rece . . .	77	Pe „Gromonoseț" . . .	94
Consiliul de război . .	82	„Tri sviatitelia" . . .	96
Bătrânul amiral . . .	87	Pe nava condamnată .	99
Mișcare	90	Trei lovituri de tun . .	105

CAPITOLUL 5

O noapte de groază . .	110	Armata și flota . . .	119
In mulțime	112	Tunul	121
Marș de flanc	116		

CAPITOLUL 6

	Pag.		Pag.
„De-a baba-oarba"	126	Salcâmul alb	143
Invidia	128	Trei elevi marinari	146
Trei lămâi	133	In zori de zi	150
Tricolorul	138	Bombardamentul	152

CAPITOLUL 7

Fum de praf de pușcă	155	La bastionul Trei	164
Rafala	159	Turnul cu cinci ochi	168
Colbul cenușiu	161		

CAPITOLUL 8

Unul contra zece	172	Punctul de pansare	185
O zi grea	175	Carul statului	190
Apa dulce	178	Licoarea de aur	193
Un puț secat	182	Prizonierul	197

CAPITOLUL 9

Necazuri de toamnă	203	Lingura vopsită	210
Răniții	204	Cucul neobosit	212
Sfântul Nicolae	206		

CAPITOLUL 10

Mogucenco al patrulea	216	Râpa Docului	232
Scânteia electrică	222	O noapte „Neagră"	235
Mireasa cea tristă	226	Cine vine?	239
Stânca de rezistență	229	„Cățelușul" de aramă	243

CAPITOLUL 11

Armistițiul	245	Judecata tovarășilor	254
O înștiințare	248	Crucile	258
Un băiat deștept	251		

CAPITOLUL 12

Năframa de mireasă	261	Crasnaia Gorca	278
Mâna dreaptă	265	Mesteacănul plângător	283

	Pag.		Pag.
Golul pe care-l lasă moartea	269	Observatorul „Camciatca“	284
„Palatul Natașei“ . . .	273	Datoria de serviciu . .	290

EPILOG

Asaltul	293	Inmormântarea	309
Podul	298	Râul Ciornîi	311
Firul de pai	301	Turnul Belîi	314
Bătrânețea	303	Visul	320
Sărbătoriții	306		

Dragi cititori,

Vă rugăm să ne scrieți impresiile voastre despre această carte, despre desenele și coperta ei. Scrieți-ne care dintre eroi v'au devenit prieteni.

Așteptăm să ne scrieți cum învățați și cum îndepliniți sarcinile de pionieri. Deasemenea am vrea să știm ce alte cărți doriți să editățm.

Indicați-ne adresa și vârsta voastră.

Adresa noastră este: *Editura Tineretului*, Str. Nikos Beloiannis Nr. 25, Raionul I. V. Stalin, București.

Nr. 1552
Redactor de carte : H. Țileuschi.
Tehnoredactor : S. Mălcaș
Tehnoredactor urmăritor : G. David
Corector : Steuerman C.

Dat la cules 28.XII.953. Bun de tipar 12.III.954. Tiraj 15140 broșate+5020 cartonate. Hârtie Ediţiuni tip. B. de 60 gr. m. p. Coli de tipar 20,75. Coli de editură 16,959. Fl. 13,5×210. Com editurii 992. Ediția I. Prețul per. exemplar 6,20 broșate, 8,80 cartonate. A. 06572. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare (8 S)

Tiparul executat sub comanda Nr. 10239 la Combinatul Poligrafic Casa Scânteii „I. V. STALIN", București — R.P.R.

PENTRU PIONIERI ȘI ȘCOLARI

Lei 0,20